MÜNECCİM KRALLAR • Michel Tournier

Müneccim kralları

MICHEL TOURNIER

Fransızcadan çeviren:
Yaşar Avunç

AYRINTI

MICHEL TOURNIER

Fransız romancı, öykücü ve denemeci; 1924'te Paris'te doğdu. Tournier, gerçekçi mekânlarda geçmesine karşılık, mitlerden ve simgecilikten yararlanan ve entelektüel bir kışkırtıcılık içeren metinler yazar. Roman ve öykülerinin çoğunda mit ya da efsanelerin günümüz atmosferine uyarlandığını görürüz; sık sık cinsel sapkınlıklara, rahatsız edici takıntılara ve grotesk temalara yer verilir. Her yapıtında ana ya da yan karakterlerden birinin bir çocuk ve en çok işlediği temanın da masumiyetin yitirilmesi olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıntılı ve felsefi spekülasyonlara dayanan bir yazım tarzı vardır. İlk romanıyla Fransız Akademisi'nin Roman Büyük Ödülü'nü, ikinci romanıyla Goncourt Ödülü'nü kazanmış, 1972'de Goncourt Akademisi üyeliğine seçilmiştir.

Tournier ilk romanı *Vendredi ou Les Limbes du Pacifique* (1967; *Cuma ya da Pasifik Arafı*, çev.: Melis Ece, Ayrıntı Yay., 1994) ile büyük ilgi topladı. Bu yapıtında, modern felsefe ve antropolojinin kuramlarından yararlanarak Robinson mitini yeniden yorumlar ve insan doğasına ilişkin Defoe'nunkilerden oldukça farklı çıkarsamalar yapar. Yoğun gönderme ve simgelerle yüklü *Le Roi Des Aulnes* (1970; *Kızılağaçlar Kralı*, çev.: Hasan Anamur, Ayrıntı Yay., 1996), adını Goethe'nin bir şiirinden alır. Roman Hitler'in askeri akademilerine genç öğrenciler yollayan bir adamın etrafında döner. *Les météores* (1975; *Meteorlar*, çev.: Yaşar Avunç, Ayrıntı Yay., 2001) eşcinsel bir amca ve ikiz yeğenlerinin hayatını anlatırken ikilik, narsisizm, ensest ve eşcinsellik gibi cinsel konuları kurcalar. *Le Coq de bruyère* (1978; *Çalı Horozu*, çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 1990) ise yazarın hikâye ve masal arasındaki ayırımı belirlediği ve insanla hemcinsleri ya da insanla nesneler arasında aykırı ilişkiler yarattığı bir başka önemli kitabıdır.

Başlıca yapıtları: *Éléazar ou la Source et le Buisson* (1996; *Kaynak ve Çalı ya da Éléazar*, çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 2000), *Le Médianoche amoureux* (1985; *Veda Yemeği*, çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 1992), *La Goutte d'or* (1985; *Altın Damla*, çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 1996), *Gaspard, Melchior et Balthazar* (1980; *Müneccim Krallar*, çev.: Yaşar Avunç, Ayrıntı Yay., 2005), *Gilles et Jeanne* (1983; *Gilles ile Jeanne*, çev.: Melis Ece, Ayrıntı Yay., 2004), *Le Vent Paraclet* (1977; *Kutsal Ruh*, çev.: Yaşar Avunç, Ayrıntı Yay., 2003), *Le Vagabond immobile* (1984), *Petites Proses* (1986; *Anahtarlar ve Kilitler*, çev.: Tahsin Yücel, Ayrıntı Yay., 2003).

Ayrıntı: 471
Edebiyat dizisi: 140

Müneccim Krallar
Gaspar, Melkon ve Baltazar
Michel Tournier

Fransızcadan çeviren
Yaşar Avunç

Yayına hazırlayan
Işıl Özcan

Kitabın özgün adı
Gaspard, Melchior & Balthazar

Éditions Gallimard/1980
basımından çevrilmiştir

© Éditions Gallimard, 1980

Bu kitabın Türkçe yayın hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak resmi
Albrecht Dürer, L'adoration des mages, ayrıntı

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Alev Özgüner

Baskı ve cilt
Sena Ofset (0 212) 613 38 46

Birinci basım *2005*
Baskı adedi *2000*

ISBN 975-539-463-X

AYRINTI YAYINLARI
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr
Dizdariye Çeşmesi Sk. No.: 23/1 34400 Çemberlitaş-İst. Tel.: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

Michel Tournier

Müneccim Krallar

Gaspar, Melkon ve Baltazar

Meroe Kralı Gaspar

Ben siyahım, ama kralım. Belki günün birinde sarayımın alınlık tablasının üstüne Şulam Kızı'nın* ezgisinden şu açıklamayı yazdıracağım: *Nigra sum, sed formosa.*** Gerçekten de bir insan için kraliyet tacından daha büyük güzellik var mıdır? Bu benim için öyle kesin bir gerçekti ki düşünmüyordum bile bunu. Ta ki sarışınlığın yaşamıma zorla girdiği güne kadar...

Her şey geçen kış ayında başmüneccimim Barka Mai'nın oldukça karışık bir uyarısı ile başladı. Mai dürüst ve titiz bir adamdır; bilgisi, kendisi buna güvenmediği ölçüde bana güven verir.

* Kutsal Kitap'taki "Neşideler neşidesi" adlı bölüme gönderme. (ç.n.)

** Aynı bölümde geçen Latince söz: "Ben siyahım, ama güzelim" anlamında, Şulam Kızı'nın sözü. (ç.n.)

Sarayımın terasında, geceleyin, yılın ilk ılık esintilerinin geçtiği, yıldızlarla pırıl pırıl parlayan gökyüzünün karşısında düşlere dalmıştım. Sekiz uzun gün süren kum fırtınasından sonra hava yumuşamıştı, ben de çölü solur gibi bir duyguyla ciğerlerimi havayla dolduruyordum.

Hafif bir gürültü bana arkamda birinin bulunduğunu haber verdi. Kibarca yaklaşmasından tanımıştım onu: Bu Barka Mai'den başkası olamazdı.

– Tanrının selamı üzerine olsun, Barka. Bana ne söylemeye geldin? diye sordum.

– Hemen hemen hiçbir şey bilmiyorum, Efendimiz, diye yanıt verdi bana, her zamanki gibi ihtiyatı elden bırakmadan. Ama bu hiçbir şeyi senden saklamamalıyım. Nil'in doğduğu yerlerden gelen bir yolcu, bir kuyrukluyıldızı haber veriyor.

– Bir kuyrukluyıldız mı? Lütfen açıkla bana, nedir kuyrukluyıldız? Bir kuyrukluyıldızın görünmesi ne anlama geliyor?

– İlk soruna daha kolay yanıt vereceğim. Sözcük bize Yunanlılardan geliyor: ἀδτήρ χομήτηξ, *saçlı yıldız* demek. Bu, gökyüzünde belli belirsiz biçimde görünüp kaybolan bir serseri yıldızdır ve esas olarak, arkasında dalgalanan bir saç kitlesi sürükleyen bir baştan oluşur.

– Kısacası, gökyüzünde uçan bir kesik baş. Devam et.

– Ne yazık ki, Efendimiz, kuyrukluyıldızların görünmeleri ender olarak hayra alamettir, haber verdikleri felaketlerde neredeyse her zaman avutucu vaatler olsa da. Örneğin, bir kralın ölümünden önce görünürse, bu kuyrukluyıldızın şimdiden kralın genç halefinin tahta çıkışını kutlamadığını nasıl bilebiliriz? Zayıf inekler de düzenli olarak semiz inek olacakları yılların hazırlığını yapmazlar mı?

Ondan lafı daha fazla dolaştırmadan sadede gelmesini rica ettim.

– Kısacası, senin o yolcunun bize geleceğini haber verdiği kuyrukluyıldızın ne gibi dikkat çekici yanı var?

– Öncelikle güneyden gelip kuzeye yöneliyor, ama dura dura, kararsız sıçramalarla, sapmalarla; öyle ki bizim gökyüzümüzden

geçeceği hiç de kesin değil. Geçmezse, bu senin halkın için büyük bir rahatlama olur.

– Çoğu zaman serseri yıldızlara olağanüstü biçimler yakıştırılır: Kılıç, taç, içinden kan fışkıran sıkılmış bir yumruk, ne bileyim, daha bir sürü şey!

– Hayır, bu kuyrukluyıldız çok sıradan. Bir baş, dedim ya, arkasında bir yığın saç. Ama yine de bu saçlarla ilgili olarak bana çok tuhaf bir gözlem anlatıldı.

– Nedir o?

– Pekâlâ, söylendiğine göre, bu saçlar altındanmış. Evet, altın saçlı bir kuyrukluyıldız.

– Bu bana hiç de tehdit edici gibi görünmüyor!

– Kuşkusuz, kuşkusuz, ama inan bana Efendimiz, dedi yavaşça yineleyerek, Meroe'den başka yöne saparsa, bu halkın için büyük bir rahatlama olur!

İki hafta sonra maiyetimle birlikte, bir araya getirdiği malların çeşitliliği ve uzaklardan getirilmiş olmalarıyla ünlü Baaluk pazarını dolaştığım sırada bu konuşma aklımdan çıkmıştı. Doğanın yaratmaktan hoşlandığı garip şeylere, tuhaf varlıklara her zaman meraklı olmuşumdur. Buyruğum üzerine, bahçelerimde bir tür hayvanat bahçesi de kuruldu; burada Afrika'dan gelen hayvanların ilginç örnekleri besleniyor. Gorillerim, zebralarım, oryx'lerim*, kutsal ibislerim, Seba pitonlarım, gülen cercopithecus'larım** var. Fazla sıradan ve bayağı simgesellikteki aslanlarla kartalları uzaklaştırdım, ama bir tekboynuz,*** bir Anka kuşu, bir de ejderha bekliyorum; bunları buradan gelip geçen yolcular bana göndereceklerine söz verdiler, ama ben daha güvenli olsun diye paralarını peşin ödedim.

O gün Baaluk'ta hayvanlar âlemine sunacak çekici bir şey yoktu. Ama ben yine de birçok deve satın aldım, çünkü yıllardır Meroe'den iki günlük yürüyüş mesafesinden daha uzağa gitmediğim için, uzun bir yolculuğa çıkmanın belli belirsiz gereksinimini duyuyor, aynı zamanda bu yolculuğun yakın olduğunu seziyordum. Do-

* Afrika ve Arabistan'ın çöl bölgelerinde yaşayan antilop cinsi. (y.h.n.)
** Afrika'da yaşayan bir maymun türü. (y.h.n.)
*** At vücutlu, geyik başlı, alnının ortasında tek boynuzlu bir masal hayvanı. (ç.n.)

layısıyla kara, kıvırcık tüylü, yorulmak bilmez hayvanlar olan Tibesti develeri, koskocaman, hantal, kısa ve bej tüylü, beceriksizlikleri nedeniyle de dağlarda kullanılamayan, ama sineklere, sivrisineklere ve büveleklere aldırmayan yük taşıyıcı Batha develeri ve elbette Ay renginde, ince, hızlı koşan, Ahaggar ya da Tassili dağlarının tepelerinden inmiş acımasız bir halk olan Garamantların lal rengi eyerlerle bindikleri, ceylanlar kadar hafif hecin develeri satın aldım.

Ama bizi en çok oyalayan esir pazarı oldu. Ben her zaman ırkların farklılığından hoşlanmışımdır. Bana öyle gelir ki, insanoğlunun yetenekleri gelişmek için boyların, profillerin ve renklerin çeşitliliğinden yararlanır, tıpkı evrensel şiirin dillerin çokluğundan yararlanması gibi. Nil'in sekizinci ve beşinci çağlayanları arasında her güz mevsiminde tepeli balıkçıl avlamak için gidip gelirken kullandığım kraliyet filikasında kürek çektirmeyi tasarladığım tartışmasız bir düzine kadar pigmenin sahibi oldum. Zincirler içinde olası alıcıları bekleyen o sessiz ve üzgün kalabalıklara ilgi göstermeden dönüş yolunu tutmuştum. Ama bu kara kafaların ortasında derhal ayırt edilen lekeyi görmezlikten gelemedim: Genç bir kadın ve yanında bir delikanlı. Süt gibi beyaz tenleri, su yeşili gözleri vardı; en ince, en parlak metalden yapılmış gibi görünen bir saç yığını omuzlarının üstünde dalgalanıyordu.

Ben doğanın tuhaflıklarına çok meraklıyımdır, bunu daha önce söyledim, ama gerçek tadı ancak bize güneyden gelen şeylerden alırım. Son günlerde, kuzeyden gelen kervanlar bana sıcak ya da güneş istemeden olgunlaşabilen, elma, armut, kayısı dedikleri o uzak kuzey meyvelerinden getirdiler. Bu garip şeylere bakmak çok hoşuma gittiyse de, tadınca o sulu ve güçsüz yavanlıkları beni tiksindirdi. Kötü iklim koşullarına uymaları kuşkusuz övgüye değer, ama mütevazı bir hurma ile bile bir sofrada nasıl rekabet edebilirlerdi ki?

İşte benzer bir duygu içinde, bu genç köle kadının neyin nesi olduğunu ve fiyatını öğrenmesi için kâhyamı gönderdim. Hemen döndü. Söylediğine göre, kadın erkek kardeşi ile birlikte korsan Masiller tarafından esir alınmış bir Fenike kadırgasındaki insanlardanmış. Fiyatına gelince, satıcı onu kardeşinden ayrı olarak satma-

yı düşünmediği için, yüksekmiş.

Omuz silkip, her ikisi için ödeme yapılmasını emrettim ve bu mallarımı hemen unuttum. Gerçekte pigmelerim beni çok daha fazla eğlendiriyorlardı. Üstelik, her yıl kurulan büyük Nauarik pazarına gitmem gerekiyordu; burada en acılı baharat, en yumuşak reçeller, en eski şaraplar, ama aynı zamanda en etkili ilaçlar, kısacası parfüm, zamk, balsam ve misk gibi Doğu'nun sunabildiği en baş döndürücü şeyler bulunuyordu. Haremimdeki on yedi kadın için tenekeler dolusu pudra, kendim için de bir sandık dolusu küçük buhur çubukları aldırttım. Gerçekten de adalet, yönetim gibi resmi görevleri yerine getirirken ya da dinsel törenlerde, çevremde içlerinden döne döne güzel kokulu dumanlar çıkan buhurdanların bulunması bana uygun gibi görünüyor. Bu, görkem sağlıyor ve zihinleri etkiliyor. Rüzgârın güneşle gitmesi gibi, hükümdarlık da buhurla gidiyor.

Nauarik'ten müziklerle ve yiyeceklerle sarhoş olmuş durumda döndüğümde, o iki Fenikelime ansızın yeniden kavuştum. Yine o sarışınlıkları dikkatimi çekti. Geceyi geçirmeyi düşündüğümüz Hassi Kef kuyusuna yaklaşıyorduk. Kavurucu sıcak ve mutlak bir yalnızlık içinde geçen bir günden sonra su bulunan bir yere yakın olduğumuzu belirten işaretlerin çoğaldığını görüyorduk: Kumda insan ve hayvan izleri, sönmüş ocaklar, balta ile kesilmiş kütükler ve az sonra gökyüzünde uçan akbabalar; çünkü cesetsiz yaşam olmaz. Dibinde Hassi Kef'in bulunduğu geniş çöküntüye varır varmaz, bir toz bulutu bize kuyunun yerini bildirdi. Kraliyet kervanının önünü boşaltmaları için adamlar salabilirdim. Bazen beni ayrıcalıklarımdan çok sık vazgeçtiğim için kınıyorlar. Bu bende gerçekten de yersiz olabilecek bir alçakgönüllülüğün sonucu değil. Gurura gelince, bundan da bol bol nasibimi almışım ve yakınlarım kimi zaman bunun aşırılığını, ara sıra yalancıktan pek güzel sergilediğim incelikte keşfediyorlar. Ama, kısacası nesneleri, hayvanları, insanları seviyorum ve tacının beni zorladığı yalnızlığa pek dayanamıyorum. Gerçekte, merakım krallığın gerektirdiği ağırbaşlılık ve araya mesafe koyma ile sürekli çatışma halinde. Aylak aylak dolaşmak, halkın arasına karışmak, bakmak, yüzleri, jestleri, bakış-

ları yakalamak; bir hükümdar için yasaklanmış tatlı bir düş.

Zaten kızıl yansılar yapan, tozlu bir görkemle çevrili Hassi Kef'in çok güzel bir görüntüsü vardı. İniş yüzünden sürüklenen hayvan sürüleri hızla gidiyor ve yalaklann çevresinde itişip kakışan, böğüren kalabalığın içine atılıyordu. Develer ve eşekler, öküzler ve koyunlar, keçiler ve köpekler gübre şerbeti ile kıyılmış ekin saplarından oluşan çamurda tepinerek itişiyorlardı. Abanoz ağacından yontulmuş gibi görünen o ince ve kuru Etiyopyalı çobanlar, ellerinde sopaları ya da dikenli ağaç dallarıyla hayvanların çevresinde dört dönüyorlardı. Kimi zaman eğilip, yerden aldıkları avuç dolusu toprakları dövüşmeye başlayan tekelere ve koçlara atıyorlardı. Sıcaklığın ve suyun etkisiyle yoğunlaşan korkunç ve keskin koku, insanı saf alkol gibi sarhoş ediyordu.

Ama bu kalabalığa bir tanrı egemen. Kuyunun ağzının ortasında, yatay olarak konmuş bir kalasın üstünde ayakta duran su çekici, dolu tulumu erişebilmek için iki kolunu değirmen kanatları gibi devindirerek, ipi, en aşağıdan yakalayıp, başının üstüne kadar yukarıya çekiyor. Berrak su kısa süre içinde çağlayan gibi yalaklara dökülüyor ve burada hemen çamurlu bir suya dönüşüyor. Sönen tulum hızla kuyunun içine dalıyor, ip öfkeli bir yılan gibi su çekicinin elleri arasında kıvrılıyor ve iki kolun büyük çarkları yeniden dönmeye başlıyor.

Bu son derece yorucu işi çoğu zaman canı çıkmış, inleyip ıhlayan, çabasını azaltmaya ya da durdurmaya çalışan zavallı bir beden görür; kâhya da, durmadan gevşemekte olan canlılığı yeniden diriltmek için elindeki uzun kamçısıyla, hiçbir zaman uzakta değildir. Oysa bizim gördüğümüz manzara bunun tam tersiydi: Karşımızda kastan ve kirişten bir makine; kara çamur lekeleriyle benek benek olmuş, bir tür coşku ve lirizmle kolayca çalışan, su ve terden sırılsıklam, açık renkli bakırdan bir heykel; bir işçiden çok bir dansçı vardı ve adam geniş bir el kol hareketiyle ipi başının üstüne yükselttiğinde, başını arkaya eğip yüzünü gökyüzüne doğru çeviriyor, altın sarısı gür ve uzun saçlarını bir tür mutlulukla sallıyordu.

– Kim bu adam? diye sordum yardımcıma.

Yanıt biraz sonra geldi ve bana Baaluk pazarını ve orada satın

aldığım o iki Fenikeliyi yeniden anımsattı.

– Adamın bir kız kardeşi yok muydu?

Genç kızın dan tarlalarında çalıştırıldığını belirttiler bana. İkisinin bir araya getirilip, Meroe sarayı personeline katılmasını buyurdum. Daha sonra kararımı bildirecektim.

Daha sonra kararımı bildirecektim... Sonucu gizemli ve geleceğin karanlığı içinde kaybolmuş gibi kalan bir buyruğun hemen yerine getirilmesi anlamına gelen bu basmakalıp formül bu durumda daha ciddi bir anlam kazanıyordu. Bu demekti ki –en azından benim bildiğim kadarıyla– belli bir amaçla açıklanmasa da kaçınamadığım bir itkiye boyun eğiyordum, çünkü bu iki yabancı elimde olmayan bir yazgının planı içine girebilirdi.

Sonraki günlerde hep o açık tenli esirlerimi düşündüm. Saraya dönüşümden bir önceki gece, uyku tutmadığı için, çadırdan çıkıp yanıma muhafız almadan bozkırda oldukça uzağa gittim. Önce rastgele, bununla birlikte hep aynı yönü izlemeye çalışarak yürürken, uzakta bir ışık gördüm ve onu bir ateş ışığı sanıp, kesin bir düşüncem olmaksızın, bu gece gezim için hedef olarak seçtim. Bu ışıkla aramda neredeyse bir oyun söz konusuydu, çünkü çukurlara ve tümseklere, çalılara ve kayalıklara göre kaybolup yeniden ortaya çıkıyordu, ama yine de sanki yaklaşmıyor gibiydi. Ta ki ışık kesinlikle kaybolmuş gibi göründükten sonra, kendimi bir mumla aydınlanan alçak bir masanın önünde bağdaş kurmuş yaşlı bir adamın karşısında bulduğum ana kadar. Adam bu sonsuz yalnızlığın ortasında bir çift terliği sırma ile işliyordu. Belli ki hiçbir şey işini aksatamayacaktı, bu yüzden rahatça karşısına oturdum. Böyle bir karanlık okyanusunun ortasında dalgalanan bu görüntüde her şey beyazdı: Yaşlı adamın başını çevreleyen muslin örtü, çok soluk yüzü, gür sakalı, üstündeki palto, saydam uzun elleri ve ince bir kristal bardağın içinde, masanın üstüne gizemli bir biçimde konmuş bir zambağa kadar. Gözlerimi, yüreğimi, ruhumu bu dinginlikle dolduruyordum, bu dinginliği yeniden hatırlayabilmek ve bir gün tutku gelip kapımı çaldığında bundan güç alabilmek için.

Yaşlı adam uzun süre benim varlığımı fark etmemiş gibi göründü. Sonra işini elinden bıraktı, ellerini dizlerinin üstünde kavuşturup yüzüme baktı.

– İki saat sonra, dedi, doğuda ufuk pembeye boyanacak. Ama arı yürek, Kurtarıcı'nın gelmesini, surlarda güneşin doğuşunu bekleyen nöbetçi asker kadar güvenle bekliyor.

Yeniden sustu. Şimdi, hâlâ karanlıklara gömülü tüm dünyanın, şafağın ilk soluk ışığını sezerek derin düşüncelere daldığı duygusal saatti.

– Güneş... diye mırıldandı yaşlı adam. Susturuyor insanı, öyle ki ondan ancak gecenin ortasında söz edebiliyoruz. Yarım yüzyıldır onun o büyük ve korkunç yasasına boyun eğiyorum, bir ufuktan öteki ufka gidişi, hoş gördüğüm tek hareketi. Güneş, kıskanç tanrı, artık yalnızca sana tapıyorum, ama sen düşünceden nefret ediyorsun! Bedenimin tüm kaslarını durmadan ağırlaştırdın, yüreğimin tüm coşkularını durmadan öldürdün, zihnimin tüm ışıklarını kararttın. Senin zalimce egemenliğin altında günden güne yarısaydam taştan heykelime dönüşüyorum. Ama itiraf edeyim ki bu taşlaşma büyük bir mutluluk.

Yeniden sustu. Sonra, ansızın benim varlığımı anımsamış gibi, "Git şimdi, O burada olmadan çekip git!" dedi.

Sakızağaçlarının dallarında güzel kokulu bir esinti dolaştığında ayağa kalkmak üzereydim. Hemen sonra inanılmaz bir yakınlıkta, bir çoban kavalının hıçkırığı çınladı. Müzik içime sözle anlatılamaz bir hüzünle nüfuz ediyordu.

– Kim bu? diye sordum.

– Dünyanın güzelliği karşısında ağlayan Şeytan bu, diye yanıt verdi yaşlı adam, daha önceki sözlerinin sertliğiyle çelişen duygulandırıcı bir sesle. Değersizleşmiş tüm yaratıklar için bu böyledir: Her şeyin arılığı, bunların içlerinde kötü olan ne varsa hepsini pişmanlıkla kanatır. Aydınlık varlıklardan sakın!

Zambağını vermek için masanın üstünden bana doğru eğildi. Çiçeği bir mum gibi serçeparmağımla işaretparmağının arasında tutarak oradan uzaklaştım. Kampa ulaştığımda, ufukta beliren altın renkli bir çizgi kumulları tutuşturuyordu. Şeytan'ın yakınması içimde çınlamaya devam ediyordu. Henüz hiçbir şeyi yakından bilmek istemiyordum, ama sarışınlığın hayatıma zorla girdiğini ve onu yıkmakla tehdit ettiğini anlayacak kadar bilgim vardı.

*

Meroe Kalesi –Meroe, Mısırlı *Barua*'nın Yunancalaştırılmış şekli– bazalttan yapılma, eski bir firavunlar dönemi kalesinin yıkıntıları üzerinde ve onun malzemeleriyle kurulmuştur. Burası benim evim. Burada doğdum, yolculuğa çıkmadığım zamanlar burada otururum, pek muhtemelen burada öleceğim ve içine kalıntılarımın konulacağı lahit hazır. Elbette iç açıcı bir konut değil. Daha çok, bir yeraltı mezarlığı da eklenmiş bir savaş silahı gibi. Ama sıcaktan ve kum fırtınasından koruyor, hem sonra bana benzediğini sanıyorum ve biraz da onun sayesinde kendimi seviyorum. Merkezini, firavunların en ihtişamlı döneminden kalma devasa bir kuyu oluşturuyor. Kayaların içinde açılmış olan bu kuyu Nil'in düzeyine kadar, iki yüz altmış ayak derinliğe iniyor; yarı yükseklikte de, develerin sarmal bir yokuştan aşağıya inerek ulaşabildikleri bir düzlükle kesiliyor. Suyu ilk sarnıca kadar çıkartan bir sudolabını da bu develer çeviriyor; bu ilk sarnıç ikinci bir sudolabını besliyor, o da sarayın büyük havuzuna su veriyor. Böyle bir devasa düzene hayran olan ziyaretçiler, sarayı çiçeklerle ve yeşillikle süslemek için bu temiz ve bol sudan neden yararlanılmadığına kimi zaman şaşıyorlar. Gerçek şu ki burada çöl ortasında olduğundan daha çok bitki yok. Bu böyle. Ne ben ne yakınlarım ne de haremimdeki kadınlar –kuşkusuz hepimiz güneyin çorak topraklarından geldiğimiz için– yeşermiş bir Meroe düşünebiliyoruz. Ama ben bir yabancının bu yerlerin yabani sertliğinden dolayı kendisini bunalmış hissetmesini anlıyorum.

Bu durum, kuşkusuz, tedirginlikten çılgına dönmüş, üstelik öteki tüm esirler tarafından renkleri dolayısıyla reddedilmiş Biltin ve Galeka için söz konusu oldu. Biltin konusunda haremin kâhya kadınını sorguya çektiğimde, ırkları ve kavimleri bir araya getirmeye alışık olsa da bu Nijeryalı kadının nefret dolu bir irkilmeyle başkaldırdığını gördüm. Beni çocukken tanımış ve ilk aşk serüvenlerimi yönetmiş olan bir hatun serbestliğiyle yeni gelen kızı adamakıllı alaya aldı. Bu alaya almanın gerisinde kınamalarla yüklü şu belli belirsiz örtülü soru dile geliyordu: Peki ama neden, neden gidip bu yaratığı buldun? Kızın soluk derisini, bu yüzden orasında burasın-

da görülen küçük mor damarları, ince ve sivri kocaman burnunu, geniş yelken kulaklarını, kollarıyla baldırlarındaki tüyleri ve beyazların zencilerde uyandırdığı nefreti haklı göstermeye çalışan başka şikâyetleri ayrıntılarıyla anlattı.

– Ve zaten, dedi sonunda, beyazlar kendilerinin beyaz olduğunu söylüyorlar, ama bu bir yalan. Gerçekte beyaz değiller, pembeler, domuzlar gibi pembeler! Ve pis kokuyorlar!

Bu uzun ve bıktırıcı sözleri biliyordum; böylece siyah ve mat derili, yassı burunlu, küçük kulaklı, tüysüz vücutlu ve yalnızca gizemli olmayan ve güven verici iki insan kokusu –dan yiyenlerle manyoka yiyenlerin kokusunu– bilen bir halkın, yabancı düşmanlığı dile getiriliyordu. Bu yabancı düşmanlığını anlıyordum, çünkü onu paylaşıyordum ve Biltin'e merakla karışık atalardan gelen belirli bir antipati duyuyordum.

Yaşlı kadını yanıma oturttum ve onu pohpohlamaya ve duygulandırmaya yönelik içtenlikli ve sırdaşça bir tavırla, ilk gençlik yıllarımı anımsatarak, sordum:

– Söyle bana, benim emektar Kallaham, çocukluğumdan bu yana hep kendi kendime sorduğum ama şimdiye kadar yanıtını bulamadığım bir soru var. Bunu bilebilecek tek insan sensin.

– Sor bakalım, oğlum, dedi iyilikle kuşku karışımı bir tonla.

– Bak, işte soru şu! Biliyorsun, sarışın kadınlar var ya, onların vücutlarının üç yerindeki kılları hep merak ettim. Bu kıllar da saçları gibi sarı mı, yoksa bizim kadınlarımızınki gibi siyah mı ya da başka bir renkte mi? Sen ki bu yabancı kızı çırılçıplak soydurdun, söyle bakalım.

Kallaha birden ayağa kalktı yeniden öfkelenerek.

– Bu yaratıkla ilgili çok fazla soru soruyorsun! Sanki onunla bayağı ilgileniyorsun, öyle mi? Bunu kendin araştırasın diye onu sana göndermemi ister misin?

Bu yaşlı kadın fazla ileriye gidiyordu. Onu daha ölçülü olmaya davet etmenin zamanı gelmişti. Ayağa kalkıp, değişik bir ses tonuyla buyurdum:

– Evet, öyle! Çok güzel bir fikir! Hazırla onu, güneş battıktan iki saat sonra burada olsun.

Kallaha eğilip geri geri giderek dışarıya çıktı.

Evet, sarışınlık hayatıma girmişti. Bu sanki bir ilkyaz sabahı Baaluk esir pazarını dolaşırken kaptığım bir hastalık gibiydi. Biltin yağla ovulmuş ve güzel kokular sürünmüş olarak daireme geldiğinde, yazgımın değiştiğini göstermişti yalnızca. Önce odanın karanlık duvarlarına ondan yayılıyor gibi görünen aydınlık duygulandırdı beni. Bu karanlık sarayda Biltin bir abanoz çekmecenin dibindeki bir altın heykelcik gibi parlıyordu.

Karşımda teklifsizce çömeldi, ellerini kucağında kavuşturarak. Ona yiyecekmiş gibi baktım.

Biraz önce Kallaha'nın bağıra bağıra söylediği kötü sözleri düşündüm. Kallaha onun kollarındaki tüylere anıştırmada bulunmuştu; gerçekten de şamdanların titrek ışığı altında, ışığın yansımalarıyla pul pul olan çıplak kollarını görüyordum. Ama kulakları, çözülmüş uzun saçlarının altında kaybolmuştu ve ince burnu yüzüne olağanüstü bir zekâya sahipmiş gibi bir hava veriyordu. Kokusuna gelince, bu kokudan bir şey yakalamak için burun deliklerimi yuvarlaklaştırıyordum, ama bu, istekten daha çok harem yöneticisi kadının anımsattığı, beyazlarla ilgili o eski iftiranın gerçek olup olmadığını saptamak içindi. Beyaz esir ve siyah efendi, birbirimizi inceleyerek uzun bir süre böylece kaldık. Garip özellikleri olan bu ırka karşı merakımın bağlılığa, tutkuya dönüştüğünü şehvet yüklü bir korkuyla hissediyordum. Sarışınlık hayatımı ele geçiriyordu...

Sonunda, eğer esirlerin soru sormaya hakları varsa, benim ağzımdan çok, onun ağzından çıkması daha doğru olacak bir soruda buldum çözümü.

– Benden ne istiyorsun?

Yersiz, tehlikeli bir soruydu bu; çünkü Biltin kendisine bedelini sorduğumu sanabilirdi, oysa o çoktan bana aitti; kuşkusuz, bunu böyle anlamıştı, çünkü hemen şu yanıtı verdi:

– Erkek kardeşim Galeka'yı. Nerede o? Biz Afrika çölünde kaybolmuş iki Uzakkuzeyli çocuğuz. Bizi ayırma! Minnettarlığım seni çok hoşnut kılacak.

Hemen ertesi gün iki kardeş bir araya gelmişti. Buna karşılık tüm Meroe sarayının sessiz düşmanlığına karşı koymak zorunday-

dım ve yaşlı Kallaha elbette bu iki beyaza gösterdiğim anlaşılmaz kayırmayı kınayacak son kişi değildi. Her gün, yanımda olmalarını sağlamak için bir bahane uyduruyordum. Yelkenli ile Atbara Irmağı'nda yolculuğa çıkabildik, Begerauye ölüler sitesini ziyaret edebildik, Guz-Receb'de bir deve yarışını izleyebildik; bazen de daha sade bir şekilde sarayın yüksek taraçasında kalıyorduk, Biltin de bir kitara eşliğinde Fenike şarkıları söylüyordu.

Yavaş yavaş bu iki kardeşe bakış tarzım değişiyordu. Ortak sarışınlıklarının bende uyandırdığı hayranlık yerini alışkanlığa bırakıyordu. Onları daha iyi görüyor ve aynı ırktan oldukları halde birbirlerine gitgide daha az benzer buluyordum. Özellikle de Biltin'in o sevinç ve mutluluk taşan güzelliğinin değerini gitgide daha çok anlıyor ve sanki gitgide artan çekiciliği beni ister istemez çirkinleştirecekmiş gibi, yüreğimin karanlıklarla dolduğunu hissediyordum. Evet, giderek daha üzgün, sinirli, öfkeli oluyordum. Gerçek şu ki artık kendime aynı gözle bakmıyordum: Kendimi kaba, hayvan gibi, dostluk ve hayranlık uyandırmaktan âciz, hatta aşktan söz etmeye cesaret edemez biri olarak değerlendiriyordum. Doğrusunu söyleyelim, zenciliğime düşman kesilmiştim. İşte o zaman, o zambaklı bilgenin şu sözünü anımsadım: "Bu yürek parçalayıcı ezgi, dünyanın güzelliği karşısında ağlayan Şeytan'ın ezgisi." Zavallı zenci, –çok iyi biliyordum ki o zenci bendim– bir beyaz kadının güzelliği karşısında ağlıyordu. Aşk beni halkıma yürekten ihanet ettirmeyi başarmıştı.

Bununla birlikte Biltin'den şikâyet etmemi gerektirecek bir şey yoktu. Erkek kardeşi gezilerimize ve yüksek nitelikli partilerimize katıldığı andan bu yana, Biltin bu tür eğlencelere katılan kadınların en neşelisi gibi görünüyordu. Bana bol bol söylediği tatlı sözler beni mutluluktan sarhoş ediyordu ve bunların anısı, bu eğlencenin ertesi günleri ne kadar acı olsa da belleğimde çok hoş olarak kalacak. Elbette, onun er geç metresim olacağından kuşku duymuyordum. Bir köle, efendisinin isteğine karşı gelemez, özellikle de efendisi bir kralsa. Ama bu anı geciktiriyordum, çünkü ona bakmayı ve ona bakışımın değiştiğini görmeyi bitirmemiştim. Beden yapısı bakımından alışılmamış, kaygı verici ve belli belirsiz bir bi-

çimde tiksindirici bir insanın uyandırdığı merakın yerini, ancak bir uyuşturucu bağımlısının uyuşturucudan yoksun kaldığında hissettiği inletici ve kıvrandırıcı açlığıyla kıyaslanabilecek o derin, şehvet yüklü istek almıştı. Ama onda bulduğum bilinmeyenin çekiciliği, aşkımda daha çok etkili oluyordu. Abanozdan ve bazalttan yapılma bu karanlık sarayda haremimdeki Afrikalı kadınlar duvarlarla ve mobilyalarla karışıyorlardı. Daha doğrusu diri ve kusursuz şekilli bedenleri çevrelerindeki eşyaları andırıyordu. Maundan oyulmuş, doğal camdan yontularak yapılmış gibiydiler. Bana öyle geliyordu ki cinsel isteği ilk kez Biltin ile keşfediyordum. Beyazlığı, pembeliği ona eşsiz bir çıplaklık gücü veriyordu. *Müstehcen:* Kallaha'nın dudaklarından dökülen kesin yargıydı bu. Ben de pekâlâ onunla aynı fikirdeydim, ama kölemde beni en çok çeken şey de tam olarak buydu. Üstünden bütün giysileri çıkarılmış olsa bile bir zenci her zaman giyiniktir. Biltin her zaman çıplaktı, gözlerine kadar örtülü olsa da. Bu durum çok ileri noktalara kadar gidiyordu: Öyle ki bir Afrikalının bedenine canlı renkli giysilerden, som altın mücevherlerden, değerli taşlardan başka hiçbir şey daha iyi yakışmıyor, oysa Biltin'in bedeninde aynı şeyler ağır, iğreti ve onun arı çıplaklık eğilimine ket vuruyor gibi görünüyordu.

Hurma ağaçlarının döllenme bayramı geldi çattı. Çiçekler kış biter bitmez açmaya başladığından –erkek hurma ağaçlarının çiçeklenmesi dişilerininkinden birkaç gün önce başlar– döllenme tam ilkyaz ortasında gerçekleşir. Erkek hurma ağaçları çiçek tozlarını havaya yayarlar, ama büyük tarım işletmelerinde erkek ağaç ile dişi ağaç sayısının oranı –bir erkek ağaca karşılık yirmi beş dişi ağaç; bu, efendi ile haremindeki kadın oranının tam bir göstergesi– insan elinin işe karışmasını zorunlu kılar. Zaten bir erkek dalı koparıp onu dişi çiçeklerin üstünde dört bir yana sallamak, sonra çiçeklerin tam ortasına koymak yalnızca evli erkeklere düşer. Gençler şarkılar söyleyip dans ederek, dölleyicilerin etkinlik gösterdiği ağaçların dibinde toplanırlar. Eğlenceler döllenme süresince devam eder ve nişanlar ile altı ay sonra da ürün kaldırma bayramı sırasında düğünlerin yapılması için geleneksel bir fırsat oluşturur. Döllenme bayramının geleneksel yemeği salamura mantarlı antilop bacağıdır; bu,

içine karabiber, tarçın, kimyon, karanfil, zencefil, hindistancevizi ve kakule taneleri konulan çok baharlı bir yemektir.

Meroe'nin büyük hurma bahçesinde içki içen, yemek yiyen, dans eden sevinç içindeki kalabalığa karışmaktan geri kalmamıştık. Biltin bir kadın dansçı grubuna katılmak istedi. Meroe kadınlarının danslarına tüm görkemli havasını veren, başı hiç kımıldatmadan atılan küçücük adımlar eşliğinde bedenin cimrice salınımlarını elinden geldiğince taklit ediyordu. Saçları sıkıca örülmüş, yanakları hacamatlı, son derece sıkı beslenme yasakları uygulanan bu genç kızların ortasında nasıl da aykırı durduğunu, benim gibi o da hissediyor muydu? Kuşkusuz kendine göre, çünkü en az hareketle tüm Afrika taşkınlığını bir noktada toplayan bu dansa katılanmaktan açıkça acı çekiyordu.

Akşam yemeğinde, geleneksel olarak bu yemekten önce yenen çerezlerin, tarhun salatasının, şişe geçirilmiş sinekkuşunun, dolmalık kabak içinde pişirilmiş yavru köpek beyninin, asma yaprağına sarılarak kızartılmış timsahbekçisi kuşunun, yağda kızartılmış koç somağının, ayrıca saf halde yağ torbaları olan keçi kuyruklarının tadına bol bol baktıktan sonra, antilop bacağıyla karnını iyice doyurduğunu görmekten daha da mutlu oldum. Bu sırada hurma şarabı ve pirinç rakısı su gibi akıyordu. O kadar hoşlandığı bu yiyeceklerin ortasında kibar, zarif, çekici kalabilmesine hayrandım. Sarayın diğer kadınları dudaklarının ucuyla küçük küçük ısırarak yemek zorundaydı. Biltin bu güzel iştahını gençliğe özgü öyle bir neşeyle gösteriyordu ki, onu bulaşıcı kılmanın yolunu buluyordu. Dolayısıyla ben de bir ara onun kadar obur oldum, ama yalnızca bir ara, çünkü saatler ilerleyip, gece sabaha doğru yöneldikçe, Şeytan'ın hıçkırığı bir kez daha yüreğimi doldurdu ve yeni bir kuşku zihnimi zehirledi: Biltin, güneş doğmadan önce yatağımı paylaşacağını bildiği için, yiyeceklerle, alkolle sarhoş mu olmaktaydı? Bir zencinin yakınlığına katlanmak için sarhoş ve sersemlemiş olması gerekmez miydi?

Galeka'nın ortadan kaybolduğunu fark ettiğimde Nübyeli esirler kirli kap kacakları ve yemek artıklarını kaldırıyorlardı. Onun gösterdiği bu kibarlık belirtisi –ama Biltin'in de bunda büyük rolü

olduğuna kuşku yoktu– beni duygulandırdı ve güvenimi geri getirdi. Ben de koku sürmek, üstümdeki kraliyet silahlarından ve mücevherlerinden kurtulmak için oradan ayrıldım. Sarayın taraçasını dağınık bir biçimde dolduran kürklere ve yastıklara yaklaştığımda, Biltin'i burada kollarını kavuşturup uzanmış durumda buldum; gülümseyerek bana bakıyordu. Yanına uzandım, ona sarıldım ve az sonra sarışınlığın tüm gizlerini öğrenmiş oldum. Ama neden kendi bedenimde herhangi bir şeyi keşfetmeden, onun bedeninde hiçbir şeyi görmemem gerekiyordu? Elim omzunda, başım göğüslerinin arasında, bacaklarım bacaklarına dolanmış, böğürlerimiz iç içe geçmiş iken, fildişi ile bitüm yan yanaydı! Aşk yapma işim durulur durulmaz, bu üzücü çelişkiyi düşünmeye dalıyordum.

Peki ya o? Ne hissediyordu? Ne düşünüyordu? Bunları öğrenmekte gecikmeyecektim! Ansızın, kucağımdan sıyrılıp taraçanın korkuluğuna koştu ve bahçelere doğru yarı beline kadar eğilip bulantılar ve hıçkırıklarla sarsıldığını gördüm. Sonunda, benzi adamakıllı atmış, yüzü çökmüş, gözçukurları kararmış olarak geri döndü. Uslu uslu sırtüstü uzandı, yatan bir heykel pozunda.

– Bacak sindirilmedi, dedi yalnızca. Antilop bacağı ya da keçi kuyruğu.

Yutmamıştım. Sevdiğim kadını tiksintiden kusturmuş olan şeyin antilop da keçi de olmadığını biliyordum! Ayağa kalktım ve üzüntüden bitkin düşmüş halde daireme döndüm.

Şimdiye kadar Galeka'dan pek az söz ettim, çünkü aklım fikrim yalnızca Biltin'de idi. Ama o karmakarışık ruh halimle, Biltin'in bana acı çektirmeyecek bir somut örneğine, bir tür zararsız sırdaşa yönelir gibi bu genç adama yöneldim. Zaten bu kardeşlerin, kayınbiraderlerin normal görevi değil midir? Açıkça beni Biltin'den soğutacağını beklemiş olsaydım düş kırıklığına uğrardım. Doğrusu Galeka bana, herhangi bir konuda düşünce yürütmeyi, her şey hakkında karar vermeyi kız kardeşine bırakarak onun gölgesinde yaşıyormuş gibi göründü. Bana anlattıklarına göre, doğdukları kent olan Byblos'tan, yakınlarının bulunduğu Sicilya'ya gidiyorlarmış; bu, gençlerin vatanlarından ayrılıp yolculukları sırasındaki rastlantılardan yararlanarak zenginleşmesini öngören bir Fenike geleneği

imiş. Onlar için serüven daha sekizinci gün gemilerinin korsanların eline geçmesiyle başlamıştı. Gençliklerinin kendilerine sağladığı ticari değer ve güzellik sayesinde hayatları kurtulmuştu. İskenderiye yakınında bir kumsala çıkartılmış, kervan halinde güneye gönderilmişlerdi. Yolda fazla acı çekmek zorunda kalmamışlardı, çünkü fiziksel görünüşlerinin bozulmaması için efendileri tarafından korunmuşlardı. Çocuklar ve küçük hayvanlar sevimlilikleri sayesinde zayıflıklarından arınır ve düşmanlardan korunur. Bir kadının güzelliği ya da bir yeniyetmenin körpeliği aynı derecede etkili silahlardır. Bunun üzücü deneyimini yaşıyordum: Hiçbir ordu bu iki köle kadar beni kuşatamaz, bana boyun eğdiremezdi...

Galeka'yı önce şaşırtıp, sonra eğlendiren şu soruyu sormaktan kendimi alamadım: Fenikelilerin tümü sarışın mıdır? Gülümsedi. Tam tersine, dedi. Esmer olanlar, saçları koyu kestane, açık kestane renginde olanlar var. Kızıllar da. Sanki yeni ve belirlenmesi güç bir gerçeği ilk kez fark ediyormuş gibi kaşlarını çattı. İyice bakılacak olursa, ona göre, köleler daha esmer, çok esmer, hem de kıvırcık saçlı idiler ve özgür insanlar arasında derinin açık renkli oluşu ve saçların sarılığı ve düzlüğü toplumsal sınıf yükseldikçe çoğalıyordu, öyle ki burjuvazinin ileri gelenleri sarışınlık konusunda aristokrasi ile yarışıyordu. Ve güldü, sanki sarışın bir köle olarak, zenci bir krala söylediği bu sözleriyle kazığa oturtulma ya da çarmıha gerilme cezasını hak etmiyormuş gibi! Konuşmasındaki ve başına gelenleri kabul ediyor gibi görünmesindeki rahatlığa elimde olmadan hayranlık duyuyordum. Yakınlarının yanında kalmak üzere Byblos'tan özgür ve zengin olarak yola çıkmıştı, ama çölleri, boynunda esaret ipi, yalınayak katettikten sonra şimdi Afrikalı bir kralın gözdesi olmuştu. İki parmağımı şaklatmakla kellesini uçurtabileceğimi biliyor muydu acaba? Bunu yapabilir miydim? Bu, Biltin'i de anında kaybetmek olmaz mıydı? Ama o benim için çoktan kaybolmuş değil miydi? Ne acı! "Ben köleyim, ama sarışınım!" diye şarkı söyleyebilirdi.

Sonunda, Biltin'le yaşadığım ve gerekirse içinde bulunduğum üzüntü ve şaşkınlığa tanıklık edebilecek bir olayı anlatmaya karar vermem gerekiyor.

Krallığın en saygın simgelerini kuşanmış olarak göründüğüm resmi törenlerin görkemini daha da artırmak için genellikle buhurdanlar kullandığımı söyledim. Ayrıca, büyük Nauarik pazarından küçük buhur çubuklarıyla tepeleme dolu bir sandık getirdiğimi de söyledim. Kendilerini, yerleşmiş inançlara karşı olan ve geleneklere, söylentilere kulak asmayan kişiler sananlar, kimi zaman simgesel önemi aslını aşan şeylerle oynamak hafifliğini gösterirler. Bunu oldukça pahalı ödedikleri de olur. Bu buhuru bizi, Biltin'i, kardeşini ve beni, kimi geceler bir araya getiren zarif partileri süslemek için kullanmak gibi mütevazı bir düşünce aklıma geldi. Yemin ederim ki başlangıçta amacım, çoğu zaman bir şölen sonrasındaki pis kokulu ve havasız odalara hoş kokular yaymaktı. Ne var ki, buhur, kutsallığının bozulmasına o kadar da kolayca izin vermiyor. Dumanı, ışığı süzerek geçiriyor ve onu elle tutulamayan siluetlerle dolduruyor. Kokusu insanı düşlere, derin düşüncelere daldırıyor. Kor üstünde yakılmasının altında Tanrıya sungu, kurban yakma vardır. Kısacası, ister istemez, buhur bir ayin, bir dinsellik havası yaratır.

Biz bu havadan kuşkusuz alkolün de payı olduğu, oldukça kaba şaklabanlıklar sayesinde kurtulduk önce. Biltin ikimizin karşılıklı olarak renklerimizi değiştirebileceğimizi düşünmüş ve yüzünü tümüyle isle boyadıktan sonra benimkini de kaolinle boyamıştı. Gecenin bir bölümünde böylece çılgınca eğlendik. Geçen günün ölüp de ertesi günün henüz doğmaktan çok uzak olduğu kaygı saati gelip çattığında bizim o güzelim neşeli halimiz kalmamıştı. İşte o zaman buhurun dumanları, maskaralıklarımıza bir ölüm dansı havası verdi. Beyazlaşmış zenci ve kararmış sarışın karşı karşıya idi, bu sırada üçüncü kişi, yani o fırsatçı da gülünç bir ayin sırasındaki bir koro çocuğuna dönüşerek onların ayaklarının dibinde dumanı tüten bir buhurdanı ciddiyetle sallıyordu.

Biltin'i seviyordum; zaten âşıklar çıldırasıya sevmek, taparcasına sevmek, tapma gibi sözleri kullanmaktan geri kalmazlar; onları bu yüzden hoş görmek gerekir, çünkü onlar bilmezler. Oysa ben o geceden bu yana biliyorum, ama öğrenmem için kokulu duman kıvrımlarıyla çevrili o iki karnaval figürü gerekecekti bana. Şey-

tan'ın hıçkırığı hiçbir zaman bu durumda olduğu gibi yüreğimi parçalamadı. Bu, içimde sona ermek istemeyen uzun ve sessiz bir çığlıktı, başka bir şeye doğru bir çağrıydı, başka bir ufka doğru bir hamleydi. Bu, hiç de Biltin'i küçümsüyorum, ondan vazgeçiyorum demek değil. Tam tersine, kendimi hiç olmadığı kadar ona yakın hissediyordum, ama bu başka bir duyguydu, iğrençlik içinde bir tür kardeşlikti, beni ona doğru iten ve onu benimle birlikte sürüklemeye davet eden yakıcı bir acımaydı, ateşli bir merhametti. Herkesin kendisinden nefret ettiği bu sarayın içinde çocuksu ikiyüzlülüğüne karşın son derece zayıf, son derece nazik zavallı Biltin!

Kısa süre sonra bu nefretin korkunç kanıtını elde edecektim ve bu kanıtı bana getirmek elbette Kallaha'ya düşecekti.

Uzun zamandır hizmetimde oluşu ve taşıdığı, haremin kâhya kadını sıfatı ona gece gündüz dairelerime girme hakkı veriyordu. İşte bu yüzden elinde bir şamdan taşıyan bir hadımla birlikte tam uykumun ortasında, onun ansızın karşıma çıkıverdiğini gördüm. Çok sinirli ve aynı zamanda büyük bir sevinci bastırmaya çalışır gibiydi. Ancak protokol ilk olarak söz almayı kendisine yasaklıyordu, dolayısıyla daha şimdiden kaçınılmaz olduğunu bildiğim kötü bir olayı ortaya çıkartmak için hiç acele etmiyordum.

Ayağa kalkıp bir gece bubusu giyerek, sabırsızlıktan yerinde duramayan kâhya kadına hiç bakmadan ağzımı çalkalamaya giriştim. Sonunda yastıklarımı düzeltip yeniden uzandım ve uyuşuk bir tavırla, "Söyle bakalım Kallaha, haremde neler oluyor?" dedim. Çünkü kuşkusuz onun başka bir konuda konuşmasına izin vermem düşünülemez. Kallaha patladı: "Senin Fenikeliler!" Sanki ansızın gelişiyle, Fenikelilerin söz konusu olacağını anlamamıştım!

– Senin Fenikeliler! O erkekle ben ne kadar kardeş değilsem, o erkek ve kız da o kadar kardeş değil!

Hadımın omzuna dokundu.

– Sen ne biliyorsun bu konuda?

– Eğer bana inanmıyorsan, benimle gel. Nasıl da kardeş rolü yaptıklarını göreceksin!

Hemen ayağa kalktım. Demek böyleydi ha! Haftalardır beni saran o bulantı verici hüzün tehlikeli bir öfkeye dönüşmüştü. Omzu-

ma bir palto aldım. Tepkimin şiddeti karşısından şaşırmış olan Kallaha korkuyla kapıya doğru geri geri gidiyordu.

– Haydi yürü, kocamış eşek, gidiyoruz!

Gerisi karabasanlara özgü bir çabukluk içinde geçti. Birbirlerine sarılmış durumda yakalanan âşıklar; çağrılan askerler; zindanın hücrelerine doğru sürüklenen oğlan; ansızın yıldırım düşmüşçesine sona eren mutluluğu içinde eskisinden daha güzel, gözyaşları ve üstündeki tek giysisi olan uzun saçlarıyla eskisinden daha çok cinsel istek uyandıran ve yanlamasına altı kademlik bir hücreye kapatılan Biltin; böyle zamanlarda kapımda boş boş dolaşmanın hayırlı olmayacağını bildiği için ortadan kaybolan Kallaha, o kurnaz kadın. Korkunç bir yalnızlık içine gömülmüştüm, derimin ve ruhumun derinlikleri kadar kara bir gecenin ortasında. Ve bir zenciye gözyaşlarının hiç yaraşmadığını bilmeseydim, kuşkusuz ağlayacaktım.

Biltin ile Galeka kardeş mi? Her şey insanı bundan kuşkulanmaya zorluyor. Etnik benzerlikleri altından bireysel özelliklerinin ortaya çıktığını gördükçe, görünürdeki fiziksel benzerliklerinin gözümde silindiğini daha önce saptamıştım. Çevirdikleri dolap çok da kolaylıkla anlaşılıyor: Sevgilisini –ya da kocasını– erkek kardeşi gibi göstermekle, Fenikeli bu kadın, adamı benim kıskançlığımdan uzak tutuyor ve kendisine bol bol gösterdiğim itibarı onunla paylaşıyordu. Tedbirlilik gereği, birbirlerine çok ölçülü davranmaları gerekirdi. Başka türlü davranmaları hem içimi öfkeyle dolduruyor –casuslarla çevrili oldukları halde bana meydan okumaktan çekinmemeleri, olacak şey miydi!– hem de bu hafiflik, bu aldırmazlık beni şaşırtıyor, biraz da duygulandırıyordu. Bu kardeşliği bir çözüme bağlamak, bunun gerçek ya da sahte olması benim için pek önem taşımıyordu. Ne zaman ne de mekân bakımından benden uzak olan Yukarı Mısır firavunları, soylarının arılığını korumak için erkek ve kız kardeşleri ile evleniyorlardı. Bana göre, Biltin ile Galeka'nın birleşmesi ancak iki türdeşin birleşmesi demektir. Sarışın erkekle sarışın kadın birbirini çekiyor, birbirlerini okşuyor ve zenciyi dışarıdaki koyu karanlıklara atıyordu. Benim için önemli olan yalnızca buydu.

Sonraki günlerde çevremdekilerden gelen sessiz ve gizli istek-

leri karşılamak zorunda kaldım; o suçlulardan kurtulmak için bana baskı yapıyorlardı. Gözden düşmüş iki kölenin hayatı bir kral için ne kadar önemli olabilirdi? Ama bu yaşta benim için önemli olanın, ne adaleti yerine getirmek ne öç almak değil de, bana acı veren yarayı iyileştirmek olduğunu bilecek kadar sağduyu sahibiydim. Akılcı bir bencillikle davranmalıydım. Bu iki Fenikeliden birinin –ama hangisinin?– ya da ikisinin acımasızca ya da çabucak ölümü benim üzüntümü geçirebilir miydi? Tek sorun buydu ve çevremde tüm kin çığlıkları atanlara bunu yargılamaları için en küçük yetki bile vermezdim.

Bir kez daha, en akıllıca yardım müneccimim Barka Mai'den geldi.

Önemli bir haber vermek üzere yanıma geldiğini söylediğinde, hüzünlü bir hoşnutluk içinde, ruhumdaki karanlığın boş olduğunu, oysa geceleyin gökyüzünün yıldızlarla pırıl pırıl parladığını düşünerek taraçamda dolaşmaktaydım.

– Bu gece gelecek, diye belirtti gizemli bir şekilde.

Bir önceki konuşmamızı unutmuştum. Ne demek istediğini bilemiyordum.

– Kuyrukluyıldız, o saçlı yıldız, diyerek anımsattı. Bu gece sona erdiğinde bu taraçadan görülebilecek.

Altın saçlı o yıldız ha! Onun bana bu yıldızın görüleceğini önceden haber verdiğini şimdi anımsıyordum; o zaman Biltin henüz hayatıma girmemişti. Sevgili Barka! Olağanüstü uyanıklığı beni hayran bırakıyordu. Ama özellikle kurbanı olduğum o acınası aldatılmaya ansızın göksel bir boyut kazandırıyordu. Kuşkusuz ihanete uğramıştım. Ama benim mutsuzluğum krallara özgü bir yoğunluk ve nitelikte idi, şimdi de ta göklerde çınlıyordu! Bu, yüreğime adamakıllı su serpti. Şeytan'ın kavalı sonunda susmaya razı oluyordu.

– Pekâlâ, dedim, birlikte bekleyelim.

Güney ufku boyunca uzanan tepelerin üstünde belli belirsiz titreşimlerle –çok zayıf sıcaklık parıltıları gibi– göründü ve onu ilk fark eden Barka oldu, bana parmağıyla bir gezegenin ışığı sanabileceğim soluk bir ışığı gösterdi.

– İşte bu o, Nil'in kaynaklarından gelip Delta'ya doğru yöneliyor.

– Ama, diyerek karşı çıktım, Biltin tam tersine Akdeniz'in kuzeyinden geliyor, buraya kadar gelebilmek için de çölü katetti.

Barka şaşırarak kırnazca gülümsedi.

– Sana Biltin'den söz eden kim?

– Bu saçlı yıldızın sarışın olduğunu bana sen söylemedin mi?

– Altın sarısı. Altın sarısı saçlardan söz ettim ben.

– Tamam işte; Biltin saçlarını çözüp omuzlarında salladığı ya da yastığının üstüne yaydığı zaman, yalnızca bizim kadınlarımızın siyah, yuvarlak ve kıvırcık saçlı başlarını tanıyan ben, onun saçlarına dokunuyor, onları bir elimden öteki elime aktarıyor ve o sarı madene duyulan iştahın, açlığın bir kadına duyulan aşkla karışabilecek derecede değişebilmesine hayran kalıyordum. Onun kokusu gibi. Bilirsin, altının kokusu yoktur, derler. Bu da genelevler ya da ayakyolları gibi en pis kaynaklardan gelen altından, kraliyet hazinesinin hiç kirlenmeden yararlanması anlamına gelir. Çok kolay bir iş ama ciddi, çünkü en iğrenç cinayetler bundan sağlanan çıkarların altında silinip gider, izleri kalmaz. Birçok kez, içi altın dolu bir çekmeceyi ayaklarımın dibinde devirip, altınları yerden avuç avuç topladım ve burnuma yaklaştırdım. Ne gezer! Hiç kokuları yoktu. Kötüye kullanmalara, ihanetlere ya da cinayetlere bulaşmış eller ya da cepler hiç koku bırakmamışlardı üzerlerinde. Oysa Biltin'in saçlarının altın sarısı! Kayaların oyuklarında biten hoş kokulu o küçük otu bilirsin...

– Doğrusu, Efendimiz Gaspar, bu kadın senin aklını aşırı derecede meşgul ediyor. Peki, şimdi şu sarışın kuyrukluyıldıza bak. Yaklaşıyor, kapkara gökyüzünde dans ediyor, ışıktan bir Mısır çengisi gibi. Belki Biltin'dir o. Ama belki aynı zamanda başka biridir, çünkü dünyada yalnızca bir tek sarışınlık yok. O, güneyden gelip oynak devinimini kuzeye doğru yöneltiyor. İnan bana: İzle onu. Çık yola! Yolculuk senin içini kemiren derde en iyi çaredir. Yolculuk, art arda çaresiz ortadan kaybolmalardır, demiş haklı olarak şair.* Git, ortadan kaybolarak tedavi ol, bunun sonucu yalnızca senin yararına olabilir.

O ışıktan Mısırlı çengi, hurma bahçesinin üstünde saçlarını sallayıp duruyordu. Evet, kendisini izlemem için bana işaret ediyordu.

* Paul Nizan.

Öyleyse gidecektim. Biltin ile erkek kardeşine gelince, kâhya kadınını, ben dönene kadar yaşamlarının onun yaşamı olduğu konusunda uyarıp, ikisini ona emanet edecektim. Nil'in yatağından altın sarısı saçlı erkek ve kadınların yolculuk yaptıkları soğuk denize doğru ineceğim. Barka da bana eşlik edecek. Zahmeti ve ödülü karşılığında!

*

Yola çıkış hazırlıklarımız bana bir tür gençlik ve güç verdi. Şair* şöyle demiş: Hep durgun ve cansız olan su acı ve çamurlu suya dönüşür. Canlı ve ezgili olan su ise tersine hep arı ve duru kalır. Bunun gibi, hep oturan insanın ruhu da, içinde durmadan yinelenen yakınmaların kaynadığı bir kaba benzer. Yolculuk yapanın ruhundansa arı dalgalar halinde yeni fikirler ve umulmadık eylemler fışkırır.

Zorunluluktan daha çok zevk için, sayıca sınırlı –en çok elli deve–, ama gerek insan gerekse hayvan gücü açısından eksikliği olmayan kervanımızın oluşumu ile kendim uğraştım, çünkü bu seferimizin amacı hem kesin değildi hem de belirsizdi. Adamlarıma ve kölelerime bu konuda açıklama yapmadan onları yola çıkarmak istemedim. Dolayısıyla onlara denizin doğu kıyılarında büyük bir beyaz krala yapacağımız resmi bir ziyaretten söz edip, biraz da öylesine, başkenti Kudüs olan Yahudilerin kralı Herodes'in adını verdim. Fazla titiz davranıyordum. Beni pek dinlemediler bile. Tümü yerleşik duruma geçirilmiş –bu yüzden de mutsuz– göçebeler olan bu adamlar için yolculuğa çıkmanın açıklaması zaten kendi içinde vardı. Gidilecek yerin önemi yoktu. Sanırım yalnızca bir şeyi anladılar: Uzaklara gideceğiz, öyleyse uzun sürecek bir yolculuğa çıkıyoruz. Sevinmek için daha fazlasını istemiyorlardı. Barka Mai de talihine boyun eğiyormuş gibi göründü. Ne de olsa, bu seferin sürprizlerini ve bundan alınacak dersleri tahmin edemeyecek kadar yaşlı ve kuşkucu değildi.

Meroe'den ayrılmak için, altın işlemeli kırmızı yünden ve üstünde, devekuşu tüylerinden bir sorguçla taçlanmış yeşil bayrakla-

* Muhammad Asad.

rın dalgalandığı tahta oklu büyük bir tahtırevanı kullanmaya karar vermek zorunda kaldım. Sarayın büyük kapısından son palmiyeye kadar –daha sonrası çöl– Meroe halkı kralını alkışlıyor, gidişine ağlıyordu. Ve bizde hiçbir şey danssız ve müziksiz yapılmadığından, çalparalar, ziller, sistronlar, harplar ve santurlar adamakıllı coşmuştu. Krallık mevkiim başkentimden daha az tantanayla çıkmama izin vermiyordu. Ama ilk konaklamada, gün boyu içinde boğulacak gibi olduğum o görkemli tahtırevanı söktürdüm ve hayvan değiştirip, koyun derisi kaplı, hafif bir kalıptan yapılma gezi eyerimin üstünde yerimi aldım.

Akşam, bu ilk ayrılık gününü adamakıllı kutlamak istedim; bunun için yalnız kalmam gerekiyordu. Yakınlarım uzun süredir benim bu sıvışmalarıma katlanıyordu, firavuninciri ağaçlarının hoş kokusundan ve kamp yerinden uzaklaştığımda da hiçbiri beni izlemedi. Sona ermekte olan günün ansızın bastıran serinliğinde dişi devemin o yumuşak rahvan gidişinin tadını çıkarıyordum. Bu iki yana sallanarak gidiş biçimi –iki sağ ayak birlikte hareket ediyor, hayvanın vücudu da sola doğru kaykılıyor, sonra iki sol ayak hareket ediyor, bu sırada tüm vücut sağa doğru kaykılıyor– develere, aslanlara, fillere özgüdür ve insanı derin metafizik düşüncelere sevk eder, oysa atların ve köpeklerin çapraz adımlarla gidişi ancak fakir düşünceleri ve küçük hesapları esinler. Ey mutluluk! Sarayımda çekilmez ve küçük düşürücü olan yalnızlık beni çölün ortasında nasıl da coşturuyordu!

Dizginini gevşek bıraktığım hayvanım, sarsak tırısıyla, hemen farkına varmadığım bir sürü izi izleyerek batmak üzere olan güneşe doğru ilerliyordu. Bir küçük kuyunun toprak setleri önünde ansızın durdu; kuyudan kertikli bir palmiye kütüğü dışarıya çıkıyordu. Eğilip siyah bir aynada yansımamı gördüm. Şeytana kapılma duygusu çok güçlüydü. Tüm giysilerimi çıkardım ve o palmiye kütüğünü kullanarak kuyunun dibine kadar indim. Su belime kadar geliyordu ve görünmez bir kaynağın serin çalkantılarını topuklarımda hissediyordum. Suyun o tatlı okşamasıyla göğsüme, boynuma, gözlerime kadar battım. Başımın üstünde kuyunun yuvarlak ağzını, ilk yıldızın kıpraştığı ışıltılı bir gökyüzü çemberini görüyor-

durun. Kuyunun üstünden bir esinti geçti ve kuyuyu dolduran hava şeridinin devasa bir flütün borusundan gelir gibi uğuldadığını duydum. Toprakla gece rüzgârının birlikte oluşturduğu tatlı ve derin bir müzikti bu; ben de bunu az önce akıl almaz bir saygısızlık yaparak habersizce ansızın yakalamıştım.

Sonraki günlerde, yürümekle geçen saatleri izleyen yine yürümekle geçen saatler, dikenlerle dolu erglerdeki çatlak kırmızı topraklar, üstlerinde yer yer sarı otlar bitmiş taşlık alanlar, parıldayan tuzlarıyla sebhalar vardı; sanki sonsuzlukta yol alıyorduk ve aramızdan pek azı ne zamandır yolda olduğumuzu söyleyebilirdi. Yolculuk da işte buydu, zaman, –hayvanlarımızın uyuşuk ve rahvan gidişine göre– hem çok daha yavaş hem de kenttekinden çok daha çabuk geçiyordu. Kentte değişik görevler ve ziyaretler yüzünden, art arda gelen planlarla, perspektiflerle ve farklı bölgelerle donatılmış karmaşık bir geçmiş ortaya çıkıyor.

Biz özellikle hayvanlara bağlı koşullar, doğal olarak da kendi develerimizin koşulları içinde yaşıyoruz; onlar olmasa mahvolurduk. Bol bulunan yağlı bir otun sebep olduğu ve hayvanlarımızın zayıf butları arasından sel gibi yeşil bir sıvı akmasına neden olan bir ishal salgını bizi kaygılandırdı. Bir gün onlara zorla su içirmemiz gerekti, çünkü üç günlük yürüyüşten önceki tek kaynağın suyu, duru ama doğal sodyum karbonat yüzünden acıydı. Gitgide zayıflayan üç dişi deveyi, yürüyen iskelet durumuna gelmeden önce öldürmek zorunda kaldık. Bu da yiyip içip eğlenmek için bir fırsat oldu, bu âleme yalnızca keyif için değil, daha çok yanımdakilerle dayanışma olsun diye ben de katıldım. Geleneğe göre, ilikli kemikler midelerin kesesine kapatıldıktan sonra bir ocağın altına gömüldü; bu mideler ertesi gün içleri kanlı et suyuyla dolu olarak çıkarıldı; çöl insanlarının severek yedikleri bir yemekti bu. Ama süt sağlama olanağımız adamakıllı azalmıştı.

Yavaş yavaş Nil'e yaklaşıyorduk ve yüreğimiz hoplayarak ansızın nehri karşımızda gördük, uçsuz bucaksız ve mavi haliyle; kıyılarında şemsiye gibi açmış, ipeksi, yumuşacık bir çıtırtıyla birbirini okşayan çiçekleriyle papirüsler; bataklık bir koyda sırtüstü yatmış, kısa bacakları havada, karnı adamakıllı açıkta, tüm bağırsakla-

rı sanki dışarıda bir suaygırı vardı. Yaklaşınca bu yapışkan mağaradan çıplak bir erkek çocuğunun çıktığını gördük, yalnızca gözleri ve dişleri beyaz olan, kandan bir kırmızı heykel gibiydi. Bize kucak dolusu iç organlar ve parça etler sunarken kahkahayla gülüyordu.

Teb. Eski Mısır metropolü halkına karışmak için nehri geçtik. Bu, hataydı. Kuzeye doğru ilerledikçe derilerin renklerinin açıldığını görüyorduk. Bizim gibi zencilerin beyaz bir halkın içinde leke gibi görüneceği anı kestirmeye çalışıyordum. Siyah fon üstündeki beyazın, beyaz fon üstündeki siyahla yer değiştirdiğini düşünmek çok zordu.

Henüz bu noktaya gelmedik, ama ben yine de liman halkı içinde sarışın kafalar görünce titredim. Belki Fenikeliydi bunlar! Evet, bu bir hataydı, çünkü insanlarla temas kurunca yaralarım yeniden açıldı. Yaralı yüreğim ancak çöle katlanır. İki Memnon Kolosu'nun kralların ve kraliçelerin mezarları üstünde onlara bekçilik ettiği sol yakanın sessizliğine içim rahatlayarak yeniden kavuştum. Osiris ile İsis'in oğlu, Seth'i yenen Tanrı Horus'un imgeleri olan kutsal şahinlerin avlanmalarını izleyerek su kıyısında uzun süre yürüdüm. Bu görkemli kuşların balıkları yakalamak için çok kısa gagaları vardır. Pençeleriyle avlanırlar ve kendilerini göktaşları gibi suyun yüzeyine bıraktıklarında, son anda, bir tetiğe basılmışçasına su altındaki avlarına doğru uzanan uzun ve çengel tırnaklı pençeleri ortaya çıkar. Suyun parlak yüzeyini hafifçe sıyırırlar ve hemen şiddetle kanat çırparak yukarıya çıkar, sonra havada uçarken, pençeleri arasında tuttukları balığı gagalarıyla parçalarlar. Mısırlılara bu hayvanın vücudunun tanrısal sadeliği ve doğanın düzenine çok iyi uyum sağlaması pek ilginç gelmiş. Başka hiçbir ulusa bu kadar ilginç gelmemiş. Kuşkusuz bu da bir kültün oluşmasına yol açmış. Tanrı Horus, bana o simgesel kuşunun doğal gücünü ve vahşi güzelliğini ver!

Nehrin dingin ve duru sularının baştan çıkarıcılığına boyun eğerek, kampımızı doğrudan sol yakaya kurduk. Ağzımdaki acılığı ve gözlerimdeki hüznü son fark eden Barka Mai olmadı. Bu yola çıkışın beni içine attığı o neşeli halin yok olduğunu biliyordu. Bu ülke-

nin milli yemeği gibi görünen, içinde doğranmış soğan ve kahverengi kocaman baklalar bulunan zeytinyağlı ve kimyonlu bir yahniyi sessizce yiyorduk. Hiç iştahım olmadığı için, bu yemeğin yavanlığı özellikle hoşuma gitmişti ve bu vesileyle, kuzeye doğru çıktıkça yemeklerin durmadan yavanlaştığını fark ettim. Bu kuralı ancak Yahudiye'de bizi bekleyen sirkede pişirilmiş çekirgeler bozdu. Sonra, nehrin tembel akıntısını harelendiren burgaçları ve çalkantıları seyre daldım.

– Çok üzgünsün, dedi bana Barka. Bırak şu yeşil sulara bakmayı. Tam ters yöne, Krallar Dağı'na doğru dön. Gidip Amenofis nekropolisinin üstünde bekçilik yapan o iki kolostan öğüt almaya çalış. Git, seni bekliyorlar!

İnsanın birini –bu bir kral bile olsa– kendine boyun eğdirmesi için, yürekten yapmayı dilediği işi ona buyurması gibisi yoktur. Yan yana yerleştirilmiş olan o iki devi uzaktan görmüş ve hemen bu hayran olunası heykellerin müthiş koruması altına girmek istemiştim. Çünkü ellerini dizlerinin üzerinde birleştirmiş, bilgece oturan on insan yüksekliğindeki bu heykellerden, kuşkusuz kısmen bu duruşlarına bağlı bir dinginlik parıltısı yayılıyor. Önce çevrelerinde dolaştım, sonra bekçisi oldukları ölüler kentine girdim. Amenofis'in mezar tapınağından geriye yalnızca sütunlar, sütun başlıkları, gizemli bir biçimde havada duran merdivenler, gizemli bloklar kalmış. Ama bu düzensizlik mezarların ve mezar taşlarının karanlık düzenini gizliyor. Hâlâ yaşamın ve insanlığın ta kendisi olan düzensizliğin altında, tanrıların saati o şaşmaz tik taklarını sürdürüyor. Zamanın onun için çalıştığı ve çok geçmeden çölün bu yıkıntılarını yutacağı kesinlikle biliniyor. Bununla birlikte koloslar bekçilik yapıyorlar... Ben de onlar gibi yapmak istedim. Paltomla kuzeydeki kolosun dibine çömeldim. Gecenin bir bölümünde küçük ve kırılgan insan kandilimle, o taştan devin ebedi nöbetini devraldım. Sonra uykuya dalmışım.

Uykumdan bebek viyaklamalarıyla uyandım. En azından önce böyle sandım. Çocuksu ve şikâyetçi bir ses çınlıyordu. Nereden geliyordu acaba? Sanki yukarıdan geliyordu, gökyüzünden belki ya da daha çok Memnon'un kraliyet başlığı geçirilmiş küçük başın-

dan. Kimi zaman bir şarkı gibiydi de, çünkü sevgi dolu ve pek kıvrak geçişli sesler, çocuksu keyif yüklü bir cıvıltı vardı. Sanki annesinin okşamaları karşısında bir bebeğin çıkardığı gülücük sesleriydi bunlar.

Ayağa kalktım. Soluk tan ışığı altında, çöl ve mezarlar akşama göre daha ıssız ve hüzünlü görünüyordu. Bununla birlikte, doğuda, Nil'in öteki yakasında, ayça biçiminde lal rengi bir oyuk, gökyüzünde yara açıyor ve portakal rengi bir yansıma kolosumun taş göğsünün üstüne vuruyordu. O zaman bana anlatılan, ancak saçmalığına aklımın yatmadığı bir efsaneyi anımsadım. Memnon, Aurora ile Mısır Kralı Tithonos'un oğludur. Tithonos onu kuşatılmış Truva kentine yardım için gönderir. Burada Akhilleus tarafından öldürülür. O gün bu gündür, her sabah, Aurora oğlunun heykelini çiyden gözyaşlarıyla ve sevgi dolu ışınlarla kaplar, kolos da canlanır ve annesinin sıcak okşamaları sürerken tatlı tatlı şarkı söyler. İşte ben de yeniden kavuşmalarına tanık oluyordum ve tuhaf bir coşkunluk kaplıyordu içimi.

İkinci kez, yüceliğin mutsuz aşkın tek gerçek çaresi olduğunu keşfediyordum. Üzüntü, bayağı yakınmalarda, hileli davranışlarda, birikmiş aşağılık tutumlarda, sertliklerde doruk noktasına ulaşarak yıkıma neden olur. Beni sarayımın dairelerindeki ölgünlükten kurtarıp çöl yollarına atan önce –Biltin'in göksel sembolü olan– kuyrukluyıldızdı. Ve bu sabah, bir annenin doruk noktasına ermiş acısına tanık oluyordum; doğmak üzere olan güneşin ve bebek sesli o taştan kolosun evlatlara özgü derdini dökmelerini duyuyordum. Ve ben kraldım! Bu coşku verici dersi nasıl anlamamış olabilirdim? Bir köle kadının antilop bacağından mı, keçi kuyruğundan mı, yoksa zenciliğimden dolayı mı kustuğunu umutsuzca merak ederek, kendime eziyet edecek kadar alçaldığımı düşünüp öfkeden ve utançtan kıpkırmızı kesildim.

Kızıldeniz yönünde, kuzeydoğuya doğru yolumuza devam etmek üzere kervanı yeniden derleyip toparlamaları için acele etmelerini söylediğimde, adamlarım bir gün önce üzüntüden bitkin hale gelmiş hükümdarlarını tanımakta güçlük çektiler.

Teb'den Koenopolis'e ulaşmamız için üç gün gerekti. Koenopo-

lis'te su küpleri, amforalar ve içine alfa külü karıştırılmış bir kil hamurundan kulpsuz testiler yapılır. Bu hamurdan, sürekli bir buharlaşma sayesinde suyu serin tutan gözenekli bir madde elde edilir. Sonra bir dağ çemberinin içine girdik; burada dura dura ilerleyebildik. Kayalıklarda sakatlanan, zorluklara alışık olmayan ya da fazla ağırlık yüklenmiş iki deveyi feda etmek zorunda kaldık. Böylece adamların için bir kez daha tıka basa bol bol et yeme fırsatı doğmuştu. Tepeleri karlı boğazlarda, en az on gün güçlükle ilerlememiz gerekti; burada, kıyıdaki ovaya varmadan önce, bizim için yepyeni bir görünümle karşılaşmıştık. Sonunda deniz ufkunu, ardından da tuzlu kumsalları görmek bizi son derecede rahatlattı. En ateşli adamların çocuklar gibi coşkuyla haykırarak bu kumsala kendilerini attılar. Denizin, ne yazık ki genellikle aldatıcı olsa da, hep bir dinlenme vaat eder göründüğü ne kadar da doğru.

Kuseyr limanında mola verdik. Kızıldeniz kıyısındaki tüm kentler gibi Kuseyr'in de deniz trafiği, Sina Yarımadası'nı Arabistan kıyısından ayıran körfezin en kuzeyindeki Eilat'tan yapılıyor. Burası iki kıtanın, Afrika ve Arabistan kıtasının altınını, sandalağacını, fildişini, maymunlarını, tavuskuşlarını ve atlarını toplayan Kral Süleyman'ın eski Etsion Geber kenti. İnsanları, hayvanları ve yiyecekleri taşımak üzere gereksinimimiz olan on bir mavnayı kiralamak için dokuz gün bitmek bilmeyen tartışmalar yapmamız gerekti. Sonra beş gün beklemek zorunda kaldık, çünkü kuzeyden esen rüzgâr deniz yolculuğunu olanaksız kılıyordu. Sonunda demir alabildik; yaman zirveleriyle sarp ve çölü andıran granit yarlar boyunca bir hafta süren yolculuğumuz bittiğinde Eilat limanına girdik. Bu dingin yolculuk herkes için olduğu kadar, ambarların karanlığında iş görmeden patlayasıya yiyip içerek şişen develer için de çok dinlendirici oldu.

Eilat'tan Kudüs'e varmak için yirmi gün yürümemiz gerektiği bildirilmişti ve eğer Kudüs'e varmamıza iki gün kala hem yürüyüşümüzü geciktirecek hem de bu yürüyüşe yeni bir anlam kazandıracak bir şeyle karşılaşmasaydık, bu mesafeyi zamanında aşmış olacaktık.

Barka Mai karaya çıkışımızdan bu yana yöneldiğimiz antik

Hebron kentinin eşsiz görkeminden söz ediyor; ona göre, burası başlı başına gidilmeye değer bir yermiş; dünyanın en eski kenti olmaktan gurur duyuyormuş. Zaten nasıl gurur duymazmış, çünkü Âdem ile Havva cennetten kovulduktan sonra buraya sığınmışlar. Dahası, burada Yehova'nın ilk insanı biçimlendirirken balçığını kullandığı tarla görülürmüş!

İdumea Çölü'nün kapısı olan Hebron zeytin, nar ve incir ağaçları dikili üç küçük yeşermiş tepeye bekçilik yapıyor. Dışarıya tümüyle kapalı beyaz evleri hiçbir hayat belirtisinin görülmesine izin vermiyor. Hiç pencere, ipte kuruyan tek bir çamaşır, merdiven şeklindeki dar sokaklarından geçen hiçbir insan, bir köpek bile yok. Bu, en azından, insanlık tarihinin ilk sitesinin bir yabancının karşısına çıkardığı ürkütücü maske. Gelişimizi bildirmek üzere gönderdiğim habercilerin de bana söyledikleri buydu. Bununla birlikte, Hebron'da yalnızca boşluğa rastlamamışlardı. Anlattıklarına göre, bizden birkaç saat önce bir kervan Hebron'dan geçmişti ve burada oturanların konuksevmezliği karşısında bu yolcular kentin doğusunda, çok güzel görünen bir kamp kuruyorlardı. Bizi takdim etmek ve bu yabancıların niyetlerini öğrenmek üzere hemen bir resmi elçi gönderdim. Elçi görevinin sonucundan açıkça pek mutlu olarak döndü. Bu adamlar Nippur'daki Kalde Prensliği hükümdarı Kral IV. Baltazar'ın maiyeti imiş; kral bizzat bize hoş geldiniz diyor ve beni akşam yemeğine davet ediyormuş.

Baltazar'ın kampına yaklaştığımda dikkatimi çeken ilk şey atların sayısı oldu. Bizler Büyük Güney'in insanları, yalnızca develerle yolculuk yaparız. At ha bire terlediği ve işediği için alışıldık sorunumuz olan susuzluğa uyum sağlayamaz. Ama yine de Kral Süleyman, ünlü savaş arabalarına koştuğu atları Mısır'dan getiriyordu. Kral Baltazar'ın atları kemerli başlarıyla, kısa ama güçlü ayaklarıyla, nar gibi yuvarlak sağrılarıyla, Toros Dağları'nın ünlü at soyundandı; bunlar, efsaneye göre, Perseus'un o kanatlı atı Pegasos soyundan geliyorlarmış.

Nippur kralı nazik bir ihtiyardı; ilk bakışta, hayatta konfor ve titizlik dışında hiçbir şeye önem vermiyor gibi görünüyordu. Öyle bir takım taklavatla yolculuk ediyordu ki, insan ona hangi amaçla

yolculuğa çıktığını sormayı bir an bile düşünemiyordu; kalabalık ve uzman personelin kullanımını ve bakımını üstlendiği duvar halıları, kap kacak, kürkler ve kokular bu yolculuğun zevk için, neşe için, mutluluk için yapıldığını söylüyordu. Gelir gelmez uzman genç kızlar tarafından yıkandık, tarandık, yağla ovulduk; fiziksel görünüşleri beni oldukça etkiledi. Daha sonra bunların o uzak ve gizemli Hyrkania kökenli Kraliçe Malvina'nın soyundan geldikleri söylendi. Kral, karısına nazik bir saygı belirtisi olarak Nippur sarayının özel hizmetçilerini oradan getirtmiş. Ciltleri pek beyaz, saçları da gür ve kehribar gibi siyah; bu saçlar açık mavi gözlerini büyüleyici kılıyor. Mutsuz maceram nedeniyle bu ayrıntılara dikkat ederek, beni süsledikleri tüm süre boyunca onları iyice inceledim. Bununla birlikte ilk şaşkınlığım geçince, büyü biraz bozuldu. Beyaz bir cilt, gür ve siyah saçlar çok güzel, ama üstdudaklarının ve önkollarının üstünde azıcık koyu renkli tüyler saptadım; daha derin bir inceleme bu kızların lehlerine olur mu, emin değilim. Kısacası, ben sarışın ve zenci kadınları yeğliyorum: En azından tenlerinin rengiyle tüylerinin rengi uyuşuyor!

Elbette Baltazar'a saygısızca sorular sormaktan kaçındım; aynı şekilde o da yolculuğunun nedenleri ve yönü konusunda bana bir şey sormadı. Kibarlığın zorlamasıyla, önemli olanı söylemeyerek karşılıklı anlamsız sözlerden iyi kötü çıkardığımız sonuçlarla, önemli olana ancak dolaylı şekilde yaklaşmak gibi tuhaf bir oyun oynadık, öyle ki bu ilk gecenin sonunda onun hakkında neredeyse hiçbir şey bilmiyordum, o da benim hakkımda benim onun hakkında bildiğimden daha fazlasını bilmiyordu. Bereket versin, yardım görüyorduk; kölelerimiz ve yakın adamlarımız bizim gibi ağız sıkılığı kuralına uymadıkları için, bize gerektiği gibi anlatacakları kiler, mutfak ve ahır dedikoduları sayesinde hemen ertesi gün birbirimiz hakkında daha çok şey öğrenebilecektik. Kesin gibi görünen bir şey vardı, o da Nippur kralının sanat konusunda büyük bir uzman olduğu ve tutkuyla heykel, resim ve desen koleksiyonu yaptığı idi. Belki de yalnızca güzel şeyler görmek ve satın almak amacıyla yolculuk yapıyordu. Bu da o görkemli takım taklavatına çok uygundu.

Ertesi gün, içinde Âdem ile Havva'nın, İbrahim ile Sara'nın, İs-

hak ile Rebeka'nın, Lea ile Yakup'un mezarlarının bulunduğu Makpela Mağarası'nda buluşacaktık. Burası kısacası Kutsal Kitap ailesinin gerçek bir yeraltı mezarlığı idi, bir tek Yehova'nın külleri eksikti. Aslında saygıdeğer olan bu şeylerden düşüncesizce ve saygısızca söz ediyorsam, kuşkusuz bunun nedeni bunları kendimden çok uzak hissetmemdir. Efsaneler bizim özümüzde yaşarlar. Yüreğimizle işbirliği yaparlarsa gerçek olurlar. Bunlarda kendi öykümüzü bulamadığımız andan itibaren hiçbir değerleri kalmaz.

Benimle birlikte bu ilk peygamberlerin mezarlarına doğru inen yeraltı yollarının labirentine girerken çok heyecanlı görünen Kral Baltazar'ın düşüncesi bambaşkaydı. Meşalelerin yaydığı duman ve titrek soluk ışıklar içindeki karanlıkta zar zor görünen mezarlar belirsiz tümülüslere dönüşüyordu. Yanımdaki arkadaşım Âdem'in mezarının yerini sordu ve bir şey, bir giz, bir mesaj, en azından, ne bileyim, bir ipucu arar gibi uzun süre üstüne eğildi. Döndüğünde hiçbir duyguyu açığa vurmayan o güzel yüzü apaçık bir düş kırıklığını açığa vuruyordu. El ele tutuşmuş on insanın kütüğünü kucaklayamadığı ve söylendiğine göre Yeryüzü Cenneti döneminden kalma o dev gibi sakızağacına ilgisizce baktı. Kabil'in Habil'i öldürdüğü ileri sürülen yer yer dikenli bitkilerle kaplı boş alana yalnızca küçümseyici bir bakış fırlattı. Buna karşılık, akdiken çitleriyle çevrili, toprağı yeni altüst edilmiş, Yehova'nın Yeryüzü Cenneti'ne göndermeden önce Âdem'i biçimlendirdiği söylenen bir kapalı tarlanın önünde merakı yeniden uyandı. Bu ilk topraktan bir parça eline aldı ve düşünceli düşünceli parmaklarının arasından akıttı. İnsan heykeli bu topraktan yapılmış ve Tanrı içine üfleyerek ona hayat vermişti. Kral Baltazar daha sonra doğruldu ve belki bana hitap ederek, ama daha çok kendi kendine konuşur gibi, anlaşılması güç olsa da belleğimde tuttuğum şu sözleri söyledi:

– Yaratılış'la ilgili ilk satırların üzerinde fazla düşünülmez. *Tanrı insanı kendi suretinde ve kendisine benzer yarattı.* Neden bu iki sözcük? Suretle benzerlik arasında ne fark var? Kuşkusuz benzerlik tüm varlığı –bedeni ve ruhu– kapsıyor, oysa suret yapay, belki de aldatıcı bir maskedir. İnsanoğlu Tanrının yarattığı gibi kaldığı sürece ilahi ruhu, etten maskesini yansıtacaktır, öyle ki o, bir külçe

altın kadar arı ve yalındır. O zaman suret ve benzerlik, birlikte, tek ve aynı kökenden olduklarını bildiriyordu. Bu iki ayrı sözcükten vazgeçilebilirdi. Ama söz dinlemez insanoğlu günah işler işlemez, birtakım yalanlarla Tanrının ciddiyetinden kurtulmaya kalkışır kalkışmaz yaratıcısı ile olan benzerliği yok oldu ve geriye yalnızca yüzü, sanki ister istemez, yadsınmış, hiçe sayılmış, ama silinmemiş uzak bir kökenin varlığını anımsatan aldatıcı küçük bir suret kaldı. Dolayısıyla, insanoğlunun resim ya da heykel sanatıyla biçimlendirilmesinin neden lanetlendiği anlaşılıyor. Bu sanatlar *benzerliği olmayan bir sureti* yüceltmekle ve yaymakla bir aldatmacanın suç ortağı oluyorlar. Fanatik ateşli bir çabayla tutuşan din adamları figüratif sanatları hırpalıyor ve insan dehasının en yüce yapıtlarını bile talan ediyor. Kendilerine bu konu sorulduğunda, suret derin ve gizli bir benzemezliği içerdiği sürece bu iş böyle sürecek, diye yanıt veriyorlar. Belki bir gün, günahkâr insanoğlu bir kahraman ya da bir kurtarıcı tarafından kurtarılıp ikinci kez canlandırılacaktır. O zaman yeniden oluşan benzerliği, suretini doğrulayacak ve ressamlar, heykeltıraşlar, çizimciler kutsal boyutunu yeniden kazanmış olan sanatlarını icra edebileceklerdir...

Kral Baltazar kendisini bu derin düşüncesinin akışına kaptırdığı sırada ben gözlerimi yeni altüst edilmiş toprağa doğru indirdim ve suret ile benzerlik sözcükleri ısrarla kulağıma yeniden gelirken bu toprağın içinde bir insanoğlunun izini, Baltazar'ın, Biltin'in izini, belki de kendi izimi aradım. Kral Baltazar, içine kapanmış susmuştu. O zaman yerden bir avuç toprak alıp açık elimi ona doğru uzattım.

– Düşünceni söyle bakalım, kabul edersen, Sayın Baltazar, dedim. Âdem'in biçimlendirildiği bu toprak sence beyaz mı?

– Beyaz mı? Elbette hayır! diye haykırdı beni gülümseten bir açık yüreklilikle. Benim düşüncemi öğrenmek istiyorsan ben onu daha çok siyah buluyorum. Hem iyice bakılacak olursa kahverengi-kırmızı gibi bir açıklık koyuluk farkı da var. Bu da bana gerçekten *Âdem* sözcüğünün İbranice *toprakrengi* anlamına geldiğini anımsatıyor.

Beni tatmin etmek için gerekenden fazlasını söylemişti. Avcum-

daki toprağı kendi yüzüme yaklaştırdım.

– Siyah, kahverengi, kırmızı, toprakrengi diyorsun. Bak da bir karşılaştır! Acaba Âdem'in yüzü arkadaşın Meroe kralının yüzünün suretinde –yalnızca renk söz konusu olduğuna göre benzer değil– olabilir mi?

– Âdem zenci mi yani? Neden olmasın? Bunu düşünmemiştim, böyle olduğunu varsaymayı engelleyen bir şey yok. Yalnızca dikkat! Havva Âdem'in etinden oluştu. Öyleyse, zenci Âdem'e bir zenci Havva uygun düşer. Ama ne tuhaftır! Çok eskiye dayanan tasvirleriyle bizim mitolojimiz imgelemimizin ve aklımızın saldırılarına karşı koyuyor. Âdem bir yana, ama Havva'yı ancak beyaz olarak görebiliyorum.

Peki ya ben! Yalnızca beyaz değil, sarışın görüyorum onu, Biltin'in o küstah burnu ve çocuksu ağzı ile... Ve Baltazar, beni içinde atların ve develerin birbirine karıştığı ortak kervanımıza doğru alıp götürürken, onun için ancak eğlenceli, ama benim için çok önemli bir aykırı düşünce olan şu soruyu ortaya attı:

– Bizim yolculuğumuzun anlamı, zenciliğin yüceltilmesindedir belki, kim bilir?

Nippur Kralı Baltazar

Hebron'da Meroe Kralı Gaspar'ın kervanı ile birleşmemize pek sevinmiyorum. Kara Afrika'yı ve herhalde çok büyük zenginliklere sahip uygarlıklarını daha iyi incelememiş olduğuma pişmanım. Bunun nedeni, bilgisizlik, zaman bulamama, Yunanistan'a karşı fazlasıyla bir özel ilgi duymam mıydı? Yalnızca bu değil diye düşünüyorum. Siyah adam, doğrusu bana yanıtlayamayacağım, yanıtlamaya çalışmak istemediğim bir soru sorduğu için beni tiksindiriyordu. Çünkü Afrikalı kardeşimle karşılaşmak için uzun bir yol katetmek gerekiyordu. Bu yolu, farkına varmadan, yaşlanarak ve düşünerek katetmek zorundan kaldım, bu yol da beni efsaneye göre Yehova'nın ilk insanı biçimlendirdiği ve... beni Meroe Kralı Gaspar'ın beklediği Hebron kırsalında kapalı ve ekili bir tarlaya götürüyordu.

Yaratıcı'nın kendi portresi olan Âdem'in efsanesi her zaman kafamı kurcalayıp durdu, çünkü bana öyle geliyor ki henüz hiç kimsenin bulamadığı önemli gerçekleri içeriyor. Gaspar'ın önünde şu iki sözcüğü, *suret* ve *benzerlik*'i –ki bunlar şimdiye kadar yalnızca boş laflar olarak görüldü– karşı karşıya getirerek, bu çok bilinen öyküyü sanki destek noktasındaki bir kaldıraç gibi kaldırıp kırmak ve gizini ortaya çıkarmak için yüksek sesle saçma sapan şeyler söylemeye kendimi kaptırdım. O zaman benim o sevgili zencim Hebron toprağının renginin kendi yüzünün rengine ne kadar çok benzediğine dikkatimi çekti; öyle ki her şey Afrikalı dostlarımızın renk kardeşi bir Âdem'e inandırabilirdi bizi. Benim her zamanki sorunlarım olan suret ve benzerlik sorunları üzerinde bu yeni anahtarı –zenci bir Âdem– hemen denedim. Sonuç şaşırtıcı, umut verici oldu.

Çünkü Siyah'ın suretle daha çok benzerliği olduğu açıktır. Süsleri, canlı renkli giysileri, özellikle de mücevherleri, değerli taş ve madenleri Beyaz'dan daha iyi taşıdığını görmek yeterlidir. Siyah, Beyaz'dan daha doğal olarak idoldür. İdol, yani suret.

Bu eğilimin Gaspar'a eşlik edenler arasında yaygın olduğunu gözlemleyebildim; bu insanlar pek güzel mücevherler, değerli şeyler taşıyorlar ve dahası, bunların canlı simgesi olan dövmeler ve hacamat izleri var üstlerinde. Bu konuda Gaspar'la konuştum; sorunu hemen tinsel alana taşıyıp şu basit tümceyle beni şaşırttı:

– Adamlarımı seçerken bunu hesaba katarım. Dövmeli biri bana hiçbir zaman ihanet etmedi.

Dövme ile sadakati özdeşleştiren tuhaf bir eğretileme!

Nedir dövme? Sürekli bir muskadır, bedenden ayrılamadığı için çıkarılıp atılamayan bir canlı mücevherdir. Beden mücevher olmuştur ve mücevherin bozulmaz gençliğini paylaşır. Küçük bir kız çocuğunun oyluklarının iç yüzeyinde damalı baklava biçiminde ince hacamat izleri gösterdiler: Bunlar onun kızlığını korumak için "demir bölmeler"miş. Dövme cinsel organının yanında nöbet tutuyor. Dövme yapılmış beden, dövme yapılmamış bedenden daha arı ve daha korunmalı. Dövme yapılmış olanın ruhu da dövmenin çıkmaz oluşuyla aynı nitelikte; bu niteliği kendine özgü bir biçimde dile getirip sadakat erdemi yapıyor. Eğer dövme yapılmış biri ihanet et-

miyorsa, bunun nedeni bedeninin buna izin vermemesidir. Dövmeli beden değişmez bir biçimde göstergeler, işaretler ve imzalar imparatorluğuna aittir. Derisi kelamdır. Yazıcı ve hatibin beyaz ve tertemiz bir kâğıt gibi el değmemiş bir bedeni vardır. Bunlar elleriyle ve ağızlarıyla işaretler –yazı ve söz– yansıtırlar zamanda ve mekânda. Dövmeli ise, tam tersine, ne konuşur ne yazar: Kendisi yazı ve sözdür. Hele zenci ise bu daha da belirgindir. Afrikalıların, işareti kendi bedenlerinde somutlaştırması, kabartma hacamat çizgilerinde doruk noktasına varır. Gaspar'a eşlik edenlerin kimilerinin bedenine baktım: Etlerinin içindeki yazılı işaret üçüncü boyuta ulaşmış. Resim alçak kabartma, heykel olmuş. Bu insanlar, özellikle kalın ve sivilceli derilerinde derin yarıklar açıyor, yapay bir yolla yara dudaklarının birbirine yapışması gibi bir felaketi engelliyor ve deride kabartmalar yapıp bunları ateşle, usturayla, renklendirici maddeler kullanarak –toprak sarısı, kına, laterit, karpuz ya da yeşil arpa suyu, kaolin beyazı– iğne ile yeniden oluşturuyorlar. Kimi zaman, yaranın içine zeytinyağına batırılmış yuvarlak ya da ince tabaka halinde kil koymaya kadar vardırıyorlar, işi; bu kil yara kapandıktan sonra kesin olarak yerinde kalacaktır. Ama ince deriden yapılma kayışları çözüp dolaştırdıktan sonra bu bezemeyi hacamat yerine yerleştirmekten ibaret olan tekniği daha zarif buluyorum. Bu bezeme içeride aşılanmış olarak kalacaktır.

Söz konusu bedensel sanatların Âdem ve cennetle benzerliği apaçıktır. Beden araç –resim ya da heykel yapma aracı– rolüne indirgenmeyip, dönüştüğü yapıtın içinde kutlulaşıyor. Evet, ben Gaspar'a eşlik edenlerin resim ve heykel yapılmış bedenlerinin, henüz masum ve Tanrı kelamıyla yakın ilişkide olan Âdem'in bedenini anımsatmasına hiç şaşmam. Oysa bizim düz ve parlak, beyaz, gereksinim içindeki bedenlerimiz insanoğlunun ilk günahından bu yana cezalandırılmış, küçük düşürülmüş, Tanrıdan uzağa sürülmüş.

Hebron'da üç gün kaldık. Kudüs kapılarına varmamız için de üç gün gerekti.

*

Cimri babalara, mesen oğul. Çünkü dedem Belsussar, sonra babam Balsarar o küçük Nippur Prensliği'nin –o Nippur Prensliği ki İskender'in ölümüyle hızla dağılan Babil Krallığı'nın parlak ama hafif bir parıltısıydı– zayıf kaynaklarını cimrice bir hırsla kullandılar, çünkü altmış beş yıllık hükümdarlıkları süresince her türlü para harcama fırsatını –savaş, sefer, büyük işler için– kaçırdılar, oysa ben, onların torunu ve oğlu olan IV. Baltazar, tahta çıktığım sırada, kendimi en büyük tutkulara izin verebilen bir hazinenin başında buldum. Benim tutkularım ne fetihler ne de debdebeydi. Yalnızca arı ve basit güzellik tutkusu gençliğimi tutuşturuyordu ve bir halkı yönetmek için gerekli adalet duygusunu ve politika sezgisini buradan aldığımı öne sürüyordum; hâlâ da bunu öne sürüyorum.

Atalarımın cimriliği... Ben bunda sanatsal beğenilerimin yadsımasını görmüyorum, bu beğenilerim zaten bir savurganlık şekline de indirgenmemelidir. Benim içimde her zaman ateşli bir koleksiyoncu yer aldı. Oysa cimri ile koleksiyoncu hiç de karşıt bir çift oluşturmuyorlar, tersine benzerliklerle dolular ve olası rekabetleri her zaman büyük bir sürtüşme olmaksızın çözümleniyor. Çocukken, bir gün, krallığın hazinelerini bir mezar dinginliğinde uykuya bırakmak için sarayın ortasında bir kasa dairesi yaptırmış olan dedeme, bu daireye giderken eşlik ettim. Yer yer dik ve köşeli küçük merdivenlerle kesilen dar bir koridor, bir ev büyüklüğündeki granit bir kütleye varıp dayanıyordu; bu kütleyi ancak uzak bir odadaki, zincir ve bocurgatlardan yapılmış bir sistem yerinden oynatabiliyordu. Sanki bizi Yahudilerin Kudüs tapınağında yasa levhalarını sakladıkları yere kabul edilmeye hazırlayan küçük bir gezi söz konusuydu. İnce bir mazgal deliği, alacakaranlığı bir kılıç gibi kesen güneş ışınını içeriye geçiriyordu. Belsussar, zayıf belini bükerek, küçük çekmeceleri yaşına göre şaşırtıcı bir güçle yerinden oynatıyordu. Onun firuze, ametist, opal, akik yığınları üstüne eğildiğini ya da işlenmemiş elmasları avcunun içinde yuvarladığını ya da arılığını, saydamlığını değerlendirmek için yakutları ya da parıltısını yükseltmek için incileri gün ışığına tuttuğunu gördüm. O zaman beni ona yaklaştıran sevginin bir yanlış anlaşılmaya dayandığını anlamam için düşünmekle geçen yıllar gerekti, çünkü bu değerli taşların ve

sedeflerin güzelliği beni sevince boğuyorsa da, o, bunlarda bir toprakta, bir gemide ya da bir düzine esirde somutlaşabilen, soyut, dolayısıyla da çok değerli bir simge olan belli bir miktar zenginlikten başka bir şey görmüyordu. Kısacası, ben değerli bir objeyi seyretmeye daldığımda, dedem bunu sonu bir rakama varan, yükselen bir yücelme sürecinin başlangıç noktası olarak ele alıyordu.

Babam, tahta çıkar çıkmaz, kasa dairesindeki hazineyi elden çıkararak, değerli taşlarla dolu bir çekmecenin üstüne eğilmiş cimrinin, bir sanat âşığı sanılmasına yol açabilen anlam belirsizliğini ortadan kaldırdı. Önce, yalnızca Akdeniz havzasından, Afrika kıtasından ya da Asya sınırından gelen, üstünde resim, portre basılı altın paraları yerinde bıraktı. Portre sanatına ve genellikle bir canlının ya da bir ölünün betimlenmesine olan düşkünlüğümü teşvik eden bu izleri sevmeye başlayarak son bir düşe kapıldım. Altının ya da gümüşün içine kazınmış ölü ya da çağdaş bir hükümdarın yüzü, benim gözümde olağanüstü bir boyut kazanıyordu. Ama bu paralar yok olup da yerlerini Kaldeli bankacıların abaküslerine ve hesap oyunlarına bırakınca bu düş de sona erdi. Kral ve onun maliye bakanı bu bankacılarla düzenli olarak görüşüyorlardı. İnsanı öfkelendiren bir paradoks şu ki, gitgide artan cimrilik ve bunun doğurduğu aşırı zenginlik, Tanrıya tutkun bir mistiğin çekmeye razı olduğu çileyle gitgide artan yoksunluğa benziyor. Cimride de, mistikte olduğu gibi, yoksulluk çok büyük ve görünmez olmakla birlikte, her durumda kuşkusuz değişik nitelikte bir zenginliği gizliyor.

Benim ateşli eğilimim bu yoksulluğun ve bu zenginliğin karşısında yer alıyordu. Duvar halılarını, resimleri, heykelleri severim. Yaşamımızı güzelleştiren, soylulaştıran her şeyi; öncelikle de bizi, kendimizi aşmaya davet eden yaşamın betimlenmesini severim. İzmir halılarının ya da Babil fayanslarının geometrik motiflerine karşı mütevazı bir düşkünlüğüm vardır ve mimari, bize her zaman zorla vermek ister gibi göründüğü büyüklük ve kurumlu sonsuzluk dersleriyle beni bunaltır. Bana sanatçının eliyle yüceltilmiş kanlı canlı gerçek varlıklar gerek.

Zaten kısa bir süre sonra estet eğilimimin bir yanını –yolculuğu– keşfettim; bu eğilim beni cimrilikleri yüzünden yerlerinden kı-

pırdamamaya mahkûm olan atalarımdan ayırıyordu. Ama beni doğduğum saraydan kovan elbette ne bir Truva Savaşı ne de Asya'nın fethi oldu. Bu satırları yazarken gülüyorum, çünkü bunlarda istemesem de öylesine kışkırtıcı bir ironi var ki! Evet, itiraf ediyorum, elimde kılıçla değil de, bir kelebek ağı sallayarak dünyanın yollarına düştüm. Nippur Sarayı ne yazık ki gül bahçeleriyle, meyve bahçeleriyle tanınmıyor. Burada taraçalara göz kamaştırıcı tabakalar halinde vuran ışık var: Taşla güneşin görkemli düğünü. Bu yüzden, kimi zaman tan sökerken, dairelerimin parmaklıklarında, şiddetli titrelemelerle silkinip gecenin çiyini üstünden atmaya çalışan alacalı bir kelebeği büyük bir hayranlıkla izliyordum. Sonra onun havalanıp kararsızlık içinde dolaşarak, iyi uçamayacak kadar geniş kanatları olan bir varlığın tuhaf ve sert davranışıyla –her zaman doğuya doğru– çekip gidişini seyrediyordum.

Ne var ki bu nazik ziyaret nadiren yineleniyor, ziyaretçi de her defasında kıyafet değiştiriyordu. Kimi zaman siyah kadife ile gölgeli sarı ya da açık mor iki benek ve kızıl sarıyla ışıl ışıl olmuş sarı ya da yalnızca kar gibi beyazdı; bir defasında da balık puluyla bezenmiş gibi gri ve mavi benekliydi.

Henüz yalnızca bir çocuktum ve sanki bana gönderilmiş, başka bir dünyanın habercileri olan bu kelebekler, Nippur'da bana öğretilenin tam tersine, hem yakalanamaz hem de hiçbir ticari değeri olmayan arı güzelliği simgeliyordu. Gereç sağlamakla görevli yöneticimi çağırdım ve gereksinimim olan aracı, yani ucunda metal bir çember ve bu çembere geçirilmiş ince ve iri delikli kumaştan bir başlığı olan bir saz değnek yaptırmasını buyurdum. Birkaç denemeden sonra –hemen her zaman bu üç parça için kullanılan gereçler fazla ağırdı ve yakalamak istenen avla gerekli yakınlıktan yoksundu–, oldukça kullanışlı bir kelebek ağına sahip oldum. Bir sabah ziyaretini beklemeden, o küçük yolcularımın hep geldikleri ufka doğru –doğu ufkuna doğru– kendimi attım.

Kraliyet alanı sınırlarının ötesine ilk kez tek başıma kaçtım. Şaşırdım; kaçış yolumda hiçbir nöbetçi yoktu; bu yol genel bir işbirliğiyle korunuyor gibiydi: Çok tatlı bir rüzgâr, ılgın ağaçlarının gölgesindeki platonun eğimi ve elbette, orada burada, bana meydan

okur ya da kelebek avcısı görevimi anımsatır gibi çiçekten çiçeğe pır pır uçan bir leke. Dicle Nehri'nin bir kolundaki vadiye doğru indikçe bitkilerin zenginleştiğini görüyordum. Safranlarla süslü bir kışın sonunda yola çıkmıştım; bana öyle geliyordu ki nergis, sümbül, fulya tarlalarının içinden geçerek ilkyaz sonu ve yaza doğru ilerliyordum. Ve işin tuhafı, kelebekler yalnızca gitgide çoğalmakla kalmıyor, aynı zamanda bu gezimin hedefi olan aynı noktadan uçmaya başlıyor gibi görünüyorlardı.

Zaten Malik'in çiftiğini bana oldukça uzaktan gösteren bir böcek bulutu oldu. Bir kuyunun çevresindeki –ki bu kuyu kuşkusuz buranın yerleşim yeri olarak seçilmesine neden olmuştu– beyaz badanalı kocaman bir küpün tek açık yeri basık bir kapıydı ve uzantısında, dik olarak yerleştirilmiş hurma dallarından damları olan geniş ve hafif iki yapı bulunuyordu. İşte, bu damların birinden, mavi bir duman gibi, her yana çekilip uzayan ve aktif, dinamik, neredeyse bilinçli hareket eden bir hava şeridi çıktı; bu, bir bulutun pasif hareketi gibi değildi, kanatlı bir böcek kitlesinin yükselişiydi. Çiftliğin avlusuna gelmeden önce otların üstünden, hepsi de gri ve yarısaydam olan küçük kelebekler toplayabilmiştim; bunlar göçmekte olan bu halkın kuşkusuz en tembel bireyleri idiler.

Bir köpek havlayıp bir avuç tavuğu da kaçırtarak beni karşılamaya geldi. Belki elimdeki o tuhaf araç onu öfkelendirmişti, beni rahat bırakması için buranın sahibinin araya girmesi gerekti. Adam o kocaman hurma ağacından yapılma kulübelerin birinden saygı uyandıran uzun boyu, uzun kollu bol ve sarı bir gömleğin sakladığı zayıflığı, çileli ve tüysüz yüzüyle bana elini uzattı. Beni selamlamak istediğini sandım ama sonra, köpek gibi, onun da buralarda taşınmasını uygunsuz bulduğu bir nesneyi, kelebek ağını bırakmam için bunu yaptığını fark ettim.

Ondan kimliğimi saklamayı uygun görmedim ve kendimi tanıtmanın yol açabileceği biraz sarsıcı sürprizin tadını önceden çıkararak, lafı hiç dolandırmadan söyledim:

– Bu sabah Nippur Sarayı'ndan ayrıldım. Ben Belsussar'ın torunu, Balsarar'ın oğlu Prens Baltazar'ım.

Artık damdan fışkırır gibi çıkmayan, ağaçların üstünde dağılmış

olan kelebek bulutuna doğru bir hareket yaparak kurnazca yanıt verdi:

– Bunlar renkleri maviye çalan *callicore*'ler. Sürü halinde krizalitleşir ve gizemli bir uyumla hep bir arada uçarlar. Dün, henüz kolektif bir kozadan çıkma belirtisi yoktu. Ne var ki, anlaşılmaz bir işaret üzerine, her biri kozasının tepesini kemirmeye başlamıştı.

Bununla birlikte konukseverliğini belirten geleneksel davranışlarda bulunmaktan geri durmadı. Kuyudan su çekerek bir tasa doldurdu ve bana ikram etti. Susuzluğumu giderdikçe, susadığımın farkına vararak minnettarlıkla içtim. Evet, bu uzun yürüyüş beni susatmıştı; su içtiğim şu anda bacaklarımın yorgunluktan titrediğini hissediyordum. Adamın bunun farkına vardığını, ama buna aldırış etmemekte kararlı olduğunu anladım. Elinde gülünç bir aletle başkentinden koşarak gelmiş biraz kaçık bu genç prens, sert bir davranışı hak ediyordu.

– Gel, diye emretti, onları görmeye gelmişsin. Seni bekliyorlar.

Ve kimin beklediğini soracak kadar zaman bırakmadan, beni hurma dallarından yapılma ilk kulübesine soktu.

Gerçekten de "onlar" oradaydılar, binlercesi, yüz binlercesi ve yemek yerken çıkardıkları gürültü, kulakları sağır edici bir çıtırtı ile dolduruyordu ortalığı. İncir, erik, asma, okaliptüs, rezene, havuç, kuşkonmaz yaprakları ve daha tanıyamadığım başka yapraklarla dolu büyük gerdeller vardı. Her gerdelde değişik yapraklar; her çeşit yaprağa özgü de bir tırtıl çeşidi bulunuyordu: Kahverengi, kızıl sarı ya da siyah ufacık ayılara benzeyen tüylü ya da tüysüz tırtıllar; diken, tepelik, fırça, yumru ya da iki renkli benek gibi barok süslemeleri olan yumuşak ya da koşum takımları kuşanmış et parçacıkları. Ama tümü de korkunç çeneli yuvarlak bir başla sona eren, on iki eklem halkasından oluşuyordu; en kaygı verici olanları şekilleri ve renkleriyle üstünde yaşadıkları bitki ile tümüyle karışmış olanlardı, öyle ki ilk bakışta yapraklar, yamyamlık çılgınlığına yakalanmış gibi, kendi kendilerini yiyormuş gibi görünüyordu.

Meraktan ve şaşkınlıktan gözlerim fal taşı gibi açılmıştı, bu şaşırtıcı gösteriyle içimi doldurmak için önce bir gerdelin, sonra bir başkasının üstüne eğildim; bu sırada Malik dikkatle bana bakıyordu.

– Ne hoş! diyordu, kendi kendine konuşarak. Senin bakmana bakıyorum, senin görmeni görüyorum ve gözümün ikinci dereceye yükselmesiyle bu temel şeylere yeni bir açıklık ve bir tazelik kazandırıyorum. Buraya daha sık olarak genç ziyaretçiler kabul etmem gerekirdi. Ama sen henüz gösterinin yalnızca yarısını izledin. Gel, şimdi şu kapıdan geçip daha uzağa gidelim.

Ve beni alıp ikinci kulübeye götürdü.

Hummalı ve oburca bir yaşam gösterisinden sonra, şimdi bir ölüm ya da uyku gösterisi vardı; ama korkutucu bir incelikle ölümü taklit eden bir uyku söz konusuydu. Yalnızca küçük dallar ve küçük kuru dal demetlerinden oluşan bir orman, kumdan kaplar içine dikilmiş tam bir yapay koruluk görülüyordu. Ve bu küçük ormanın içi kozalar, içten tuhaf bir biçimde şişmiş, açık sarı renkte, ipeksi bir kılıfa sarılmış yenmez, garip meyvelerle doluydu.

– Uyuduklarını sanma, dedi Malik, ne düşündüğümü anlayarak. Krizalitler için kış uykusuna yatmak söz konusu değildir. Tersine, pek az insanın büyük olabileceğini düşündüğü olağanüstü bir etkinlik içindeler. Şunu iyi dinle, küçük prens: Senin görmüş olduğun tırtıllar, senin benim gibi, organlardan oluşmuş canlılardır. Mide, göz, beyin vb. Tırtılın hiçbir şeyi eksik değildir. Şimdi de bak bakalım!

Bir küçük daldan bir kozayı ayırıp serçeparmağı ile işaretparmağı arasına aldı ve bir bıçakla ikiye yardı. Karnı deşilmiş larva, bir avokadonun etine benzeyen beyaz bir maddeye dönüştü.

– Görüyorsun, hiçbir şey kalmadı, yalnızca değişikliğe uğramamış unlu bir bulamaç var ortada. Tırtılın tüm organları eridi. Tırtıl tüm fizyolojik takım taklavatıyla, hiç eksiksiz, silindi gitti! Aşırı derecede basite indirgenip, sıvılaştı! Kelebek olmak için daha azı gerekmiyor. Yıllar var ki bu küçük mumyaları gözlemleyerek, harika bir başkalaşmayı haber veren bu mutlak basitleşme üzerinde düşünüyorum. Eşdeğerler arıyorum. Örneğin, heyecan. Evet, heyecan, istersen korku diyelim.

Benimle daha rahat, daha yakından konuşmak için bir tabureye oturdu.

– Korku... Bir nisan sabahı şatonun bahçesinde geziniyorsun.

Her şey huzura, mutluluğa özendiriyor insanı. Kendini bırakıyorsun, kendini kokulara, kuş cıvıltılarına, ılık ılık esen rüzgâra kaptırıyorsun. Ve ansızın bir yabani hayvan çıkıyor ortaya, üstüne atlayacak az sonra. Karşı koymak, savaşmaya hazırlanmak gerek; yaşam savaşıdır bu. Büyük bir heyecana kapılıyorsun. Birkaç saniye süreyle düşüncelerin bozguna uğramış gibi geliyor sana, yardım çağıracak gücün de yok; kolların ve bacakların artık iradene boyun eğmiyor. İşte buna korku diyorlar. Bense *basitleştirme* diyeceğim. Durumun senden köklü bir başkalaşma istiyor. Gezmeye çıkmış tasasız biri savaşçı olmak zorundadır. Bu da, kozasının içindeki nemf gibi, seni sıvılaştıran bir geçiş evresi olmaksızın gerçekleşemez. Bu sıvılaşmadan, savaşmaya hazır bir insan çıkmalıdır. Umalım ki bu, zamanında olsun!

Ayağa kalkıp sessizce birkaç adım yürüdü.

– Elbette, bu geçici basitleştirme evresi kuramı, uluslar söz konusu olduğunda çok daha belirgin olur. Siyasal rejim değiştiren bir ülke –ya da yalnızca hükümdar değiştiren– normal olarak yönetimin, adaletin, ordunun tüm organlarının anarşi içinde erir gibi göründüğü kargaşalı bir dönem yaşar. Yeni otoritenin yerleşmesi için de daha azı gerekmez.

Tırtılı kelebeğe dönüştüren başkalaşmaya gelince, bu kuşkusuz örnek alınacak bir şeydir. Ben sık sık kelebeği –böcekle yaprağı birbirine karıştıran benzeşmeye uygun olarak– tırtıl denen bir bitkiden açan hayvansı bir çiçek gibi görme eğilimine kapıldım. Örnek bir başkalaşma, çünkü eşsiz bir başarı. Gri ve sürüngen tırtıl olarak başlayıp kelebek olarak sona eren biçim değiştirmeden daha yüce bir biçim değiştirme düşünülebilir mi? Ama bu örneğe her zaman uyulması için çok daha fazlası lazım! Devrimlerden söz ettim. Oysa bir zorba hükümdar yerini kendisinden daha çok kan dökücü bir zorba hükümdara bırakmak için kaç kez iktidardan kovulmuştur? Ya çocuklar! Onları büyük adam yapan erinliğin de, tırtılın kelebeğe dönüşmesi olduğu söylenemez mi acaba?

Adam daha sonra beni küçük bir odaya soktu; buraya keskin bir balsam kokusu sinmişti. Bana saklamak istediği kelebeklerin burada kurban edilip, kanatları açık durumda sonsuza dek kıpırdayamaz

duruma geldiklerini anlattı. Bunlar kozadan çıkar çıkmaz –henüz ıpıslak, kırışık ve titrer durumdayken– sımsıkı kapatılmış, küçük bir cam kafesin içine sokuluyorlardı. Orada, yaşama uyanışları ve güneş ışığında gelişmeleri gözlemleniyor, sonra, uçmaya hazır hale gelmeden önce, kafese mirra denen bir çeşit reçineye bulanmış ve tutuşturulmuş bir çubuk sokuluyor ve hayvanlar boğularak ölüyordu. Malik doğuda yetişen bir ağacın* salgıladığı ve eski Mısırlıların ölüleri ilaçlamak için kullandıkları bu reçineye büyük önem veriyordu. Ona göre bu reçine, çürüyebilir, eti mermer gibi bir kalıcılığa, ölümlü bedeni bir heykel gibi sonsuzluğa... ve o nazik kelebeklerini de bir mücevher yoğunluğuna kavuşturan simgesel bir madde idi. Bana bu mirradan bir parça armağan etti; bunu hep sakladım, bu satırları yazarken de sol elimle tartıyorum: Kırmızımtırak, biraz yağlı, üstü baştan başa beyaz çiziklerle dolu ve elimin içinde sürekli bir loş tapınak ve solmuş çiçek kokusu bırakan bu kitleye dikkatle bakıyorum.

Malik daha sonra beni oturduğu eve soktu. Kristal yassı kutularda korunmuş, duvarları kaplayan binlerce kelebek olduğu kaldı belleğimde sadece. Bana tümünün adlarını uzun, bıktırıcı ve fantastik bir biçimde saydı. Akşam tavuskelebekleri, tavuskelebekleri, gece kelebekleri, boz kelebekler vardı. Büyük Sedefli, Atalante, Keloni, Urani, Helikoni, Numfal hâlâ gözümün önünden gitmiyor. Ama öteki türlerden daha çok beni Sancaktar Şövalyeler hayran bıraktı, alt kanatlarının ince ve kıvrık uzantıları olan "kılıçlar" yüzünden değil, göğüs kısmında görülen ve çoğu zaman geometrik bir desen oluşturan, ama kimi zaman da açıkça figüratif bir arma olan bir baş, evet, bir ölü başı, ama aynı zamanda bir canlı başı, bir portre, kendi portrem yüzünden. Malik, pembe berilden bir blok içine yerleştirilmiş, büyük bir ciddiyetle *Sancaktar Şövalye Baltazar* adını verdiği bir kelebeği bana armağan etti ve bunun benim portrem, tıpkım olduğu konusunda güvence verdi.

Ertesi gün yeniden Nippur yolunu tuttum. Kelebek ağımı Sancaktar Şövalye ile değiştirmiş, bu kelebeği gömleğimin altına o mirra parçası ile sıkıştırmıştım; bu iki nesne şimdi bana yılların uzun

* *Balsamodendron myrrha.*

perspektifi içinde yazgının temel noktaları gibi görünüyor. Çünkü, hareli yansımalar yapan siyah renginin açık mor işlemeli bir şeritle çevrelendiği ve göğüs kısmındaki boynuza, tartışmasız bir insan başı, daha tartışılır bir biçimde de benim başımın yontulup, dövmesinin yapıldığı Şövalye Baltazar yalnızca bunun için bile, çok daha başkalarından önce, Nippur din adamlarının nefretinin kurbanı olacaktı. Gerçekten de saraya döner dönmez, bu güzel kadife şövalyenin üstünde portremin olduğunu anlattığımda, kimi yüzlerin kapanıp sertleştiğini görmeden –ya da görmek istemeden–, bu hayvanı çocuksu bir ihtiyatsızlıkla herkese göstermiştim. Genellikle her türlü resmin, özellikle de portrelerin yasaklanması, putları aklından çıkaramayıp onlardan nefret eden –ya da "putlara imrenen" mi demek gerekir?– tüm Sami uluslarında bir inanç konusu olarak kalmıştır. Hükümdar ailesinin bir üyesine ait bir büst, bir portre, para üstünde bir resim, Roma usulü bir öz kehanet girişiminden kuşku duyulmasına yol açar, ki bu bizim din adamlarımızın gözünde kutsal şeylere saygısızlığın, kötülüğün dik âlâsına eş değerdedir.

Bundan bir süre önce, ava çıkmak niyetiyle üç gün saraydan ayrıldım. Dönüşümde, o beril blok ile içindeki değerli şeyi kuşkusuz bir taşla ya da daha büyük olasılıkla bir topuz darbesiyle ezilerek taraçamın döşemesi üstünde paramparça edilmiş durumda buldum. Bu "infaz"a mutlaka tanık olmuş hizmetçilerin ağzından tek kelime alamadım. Kraliyet gücünün sınırlarına çarpmıştım. Bu ilk kez oluyordu, ama son kez olmayacaktı.

Zaten düşmanın adı ve yüzü belliydi. Kendisini gizleyen bir şüpheci olduğundan kuşkulandığım, çok iyi huylu bir ihtiyar olan başpapaz kendiliğinden koleksiyonlarıma saldıramazdı. Ama yanında gelenekçilik içine işlemiş, köktenci mi köktenci, ikonofobi dogmasına şiddetle bağlı olan bir genç papaz, papaz yardımcısı Şeddad vardı. Önce zayıflıktan ve çekingenlikten, sonra çıkarım gereği, adama doğrudan saldırmaktan hep sakındım, ama onu benim için dünyada en değerli şey olan, aslında gerçek yaşam nedenim olan şeyin, desenin, resmin ve heykelin amansız düşmanı belledim ve belki daha da önemlisi, onun benim o güzel kelebeğime, göğsünde kazılı portremi gökyüzüne kadar taşıyan o Şövalye Bal-

tazar'a kıymasını hiç affetmedim. Bir çocuğu en değerli yerinden yaralayanın vay haline! Kurbanı çocuk olduğu için, cinayetinin çocukça değerlendirileceğini ummasın!

Kuşkusuz Yunan uygarlığının altın çağına uzanan çok eski bir aile geleneğine uyarak, babam beni Yunanistan'a gönderdi. Gideceğim yer olan Atina önceden gözümü o kadar kamaştırmıştı ki, sırasıyla Kalde'den, Mezopotamya'dan, Fenike'den geçtiğimiz ve Pire'ye çıkmadan önce Attaleia ve Rodos'ta mola verdiğimiz sıralarda sanki kör olmuştum. Ortaya çıkan şaşırtıcı ve yeni şeylerden –ilk kez deniz yolculuğu yapıyordum– belleğimde neredeyse hiçbir şey kalmadı; gençliğin açık fikirlilikten çok, ateşli tutkularıyla kendini gösterdiği pek doğrudur.

Ne önemi var! Yunan toprağına ayak basınca, az kaldı bu toprağı öpmek için diz çökecektim! Büyük bir zenginlikten sonra köleleşmiş ve parçalanmış bu ulusun yıkıntısını tümüyle görmez oldum. Yakılıp yıkılmış tapınaklar, heykelsiz kalmış ayaklıklar, ekilmemiş, boş bırakılmış tarlalar, yeniden yoksul köylere dönüşmüş Thebai ve Argos gibi kentler; hayran bakışlarıma bunların hiçbiri çarpmadı; gerçek şu ki yaşam, kasabaları ve köyleri bırakarak yalnızca Atina ve Korinthos gibi kentlere geri çekilmişti. Benim için, Akropolis heykellerinin kutsal halkı bu ülkeyi doldurmaya yeterdi. Propylaion, Parthenon, Erekhthelon, Errefor... Bunca yücelikle birleşmiş bunca incelik, bunca soylulukla birleşmiş bunca şehvetli yaşam beni öyle mutlu bir şaşkınlık içinde bıraktı ki bu şaşkınlığım hâlâ geçmedi. Eskiden beri beklediğimi buluyordum ve bütün bunlar beklentimin çok daha üstündeydi.

Evet, yeniyetmelik dönemimde edindiğim Yunan uygarlığı ile ilgili bu önemli bilgiye tutkuyla bağlı kaldım. Daha sonra, kuşkusuz, olgunlaştım, görüşüm de benimle aynı zamanda olgunlaştı. Yıllar geçtikçe, Apollon yıldızının sabahtan akşama kadar taptığı mermer ve porfirden çok hoşlanan o gizemli dünyaya belli bir ihtiyatla baktım. Bu ilk yolculuğum sırasında bana acı vererek kendini zorla kabul ettiren sonuç şuydu: Yüreğimle, ruhumla bu sevgili Yunanistan'a aittim ve yalnızca yazgının yaptığı korkunç bir yanlışlıkla başka bir ülkede doğmuştum. Yavaş yavaş *uzaklaşma ayrı-*

calığı adını vereceğim şeyin bilincine vardım ve bu şeye sahip oldum. Büyük sürgün acısı bile, bu Yunan toprağında oturanların herhalde bilmedikleri, ama beni bir yandan da avutarak bilgilendiren bir aydınlığın içine atıyordu. Böylece, o uzak Kaldemden, plastik sanatla çoktanrıcılığı birleştiren sıkı dayanışmayı keşfettim. Tanrılar, tanrıçalar ve kahramanlar, Yunanistan'da her şeyi istila edecek ve mütevazı insan gerçekliğine önemli hiçbir yer bırakmayacak derecede çoğalmış. Yunanlı sanatçı için kutsal olmayan-kutsal olan alternatifi, yalnızca kutsal olmayanı unutmakla çözümleniyor. Tektanrıcılık resimlerden korkmaya ve nefret etmeye yol açarken, resim ve heykelde bir altın çağa yön veren çoktanrıcılık, tanrıların tüm sanatlara el koymasını sağlıyor.

Kuşkusuz Nippur'daki sarayımdan uzakta olan Yunanistan'a büyük bir saygı duymayı sürdürdüm, ama onun o yüce sanatının sınırlarını da iyice tanıdım. Çünkü sanatı insanın dışlandığı bir Olympos'a kapatmak ne hoş ne doğru ne de gerçektir. Benim için en güncel ve en canlı deneyim, mütevazı bir hizmetçi kızın siluetinde, bir dilencinin yüzünde ya da küçük bir çocuğun el ve kol hareketinde parıltılı bir güzelliği keşfetmektir. Günlük yaşamda gizlenmiş olan bu güzelliği Yunan sanatı görmek istemiyor; o, yalnızca Zeus'u, Phoibos'u ya da Diana'yı tanıyor. O zaman, son derece tekelci bir tektanrıcılığın en üstün yasası olan Yahudilerin Kutsal Kitabı ile ilgilendim. Burada Tanrının, insanı kendi suretinde ve kendine benzer yarattığını, böylece dünya tarihinin yalnızca ilk portresini değil, ilk otoportresini yaptığını okudum. Daha sonra o insana tüm dünyayı çoluk çocuğuyla kaplaması için gelişip çoğalmasını buyurduğunu okudum. Bu şekilde kendi suretini yarattıktan sonra, Tanrı, tüm dünyaya yayılması için bu suretin sonsuza dek çoğalmasını istiyordu.

Bu çifte istek hükümdarların ve tiranların çoğuna örnek oldu; suretlerini paraların üstüne bastırarak, bunların topraklarının her yanında çoğalmasını sağladılar; paralar da yalnızca çok sayıda çoğalmaya değil, durmadan kasadan kasaya, cepten cebe, elden ele dolaşmaya yöneliktirler.

Daha sonra anlaşılmaz bir şey, bir kopma, bir felaket oldu: Port-

reci ve otoportreci bir Tanrıya kucak açmış olan Kutsal Kitap ansızın resim yapanları lanetlemeye başlayıp durmak bilmedi. Tüm Doğu'ya yansımış olan bu lanetleme beni mutsuz kılmıştı ve kendi kendime şöyle diyordum: Neden, neden, peki ne oldu, acaba hiçbir zaman bir bağışlama olmayacak mı?

Benim için evlenmek söz konusu olduğunda yaşamım herhalde yeni bir yola girecekti. Hiç kuşku yok, bir veliahtın erotik ve duygusal eğitimi her zaman eksik ve gülünç olmaya mahkûmdur. Neden mi? Aşırı kolaylıktan. Soylu bir aileden gelmeyen ya da yoksul bir genç, nefsini ve yüreğini tatmin etmek için savaşmak zorundadır –kendisiyle, toplumla ve çoğu zaman âşık olduğu kız ya da kadınla çarpışmak zorundadır– ve arzusunu bu savaşta güçlendirip beslerken, bir hükümdarın şöyle bir gördüğü vücudu yatağında bulması için eliyle ya da gözkapaklarıyla bir hareket yapması yeterlidir, bu vücut sadrazamının karısının vücudu olsa bile. Onu, avlanmanın o kaba mutluluğundan ya da baştan çıkarmanın o ince zevkinden yoksun bırakan bunaltıcı ve güçten düşürücü bir kolaylıktır bu.

Babam bir gün bana kendi tarzında –kendisini yakından ilgilendiren bir konu olduğu için son derece hafif, neşeli ve dolaysız bir tarzda– günün birinde elbette kendisinin yerine geçmem gerektiğini ve o zaman da Nippur kraliçesi olmaya layık bir kadın almak konusunda düşünüp düşünmediğimi sordu. Siyasette hiç gözüm yoktu, az önce açıkladığım nedenlerden ötürü erkekliğimin uykumu kaçırabilecek türden istekleri de yoktu. Babamın ne yanıt vereceğimi bilemediğim sorusu yine de kafamı kurcalamaktan geri kalmıyordu ve belki de belli belirsiz bir şekilde beni acı çekmeye hazırladı.

Dicle sınırlarından gelen kervanlar Nippur pazarlarına hazinelerini boşaltmışlardı: Hasır eşya, kızıl yakutlar, duvar kaplamaları, savatlanmış bilezikler, ham ipekler, işlenmemiş deriler ve kuyumcu eliyle işlenmiş şamdanlar... Pazar açılır açılmaz Doğu'nun ve büyük çöl alanlarının kokusunu taşıyan bu büyüleyici eşyanın yığıldığı dükkânlara ve ardiyelere sık sık gitmeden edemezdim. O zamanlar egzotik şeyleri oradan kaçmak, ufkun ötesine gitmek üzere

deve, gemi, uçan halı gibi gören, ancak yerinden kımıldamayan bir yolcu idim. İşte böylece o gün bir ayna –ya da isterseniz eski bir ayna diyelim– buldum; cilalı metal yüzeyine renkli toprak boyalarla bir portre yapılmış ya da bu yüzey böyle bir portre ile kaplanmıştı. Portre çok soluk benizli, mavi gözlü, gür ve siyah saçları, taranması güç dalgalar halinde alnına ve omuzlarına düşen bir kıza aitti. Ciddi havası yüz çizgilerinin aşırı tazeliği ile çelişiyor ve yüzüne somurtkan bir melankoli ifadesi veriyordu. Acaba bu, portreyi aynanın sapından yakalayıp yüzümün önünde tutuyordum da ondan mı ileri geliyordu? Bu küçük kızla aramda bir aile benzerliği bulmak hoşuma gitti. Aşağı yukarı aynı yaşta olmalıydık; o da benim gibi esmer ve mavi gözlü idi; kervanların geldiği yer düşünülecek olursa, bana ulaşmak için Asur'un buz tutmuş yaylalarından geçmişti; bu nesneyi satın aldım ve imgelemimin kanatları üstünde uçtum. Bu kız şimdi neredeydi? Ninova'dan, Ekbatana'dan, Ragha'dan mı geliyordu? Ama belki zamanda olduğu kadar mekân anlamında da uzaktaydı. Belki bu portre bir ya da iki yüzyıl önce yapılmıştı ve zarif modeli atalarının kalıntısının yanına varmıştı. Bu varsayım beni bunaltmaktan çok, o portreye daha da fazla bağladı; o portre, kaynağını bulma süresi geçmiş olduğuna göre, daha büyük bir değer, sanki mutlak bir değer kazanıyordu. Bu, beni gerçek duygularım konusunda aydınlatmış olması gereken tuhaf bir durumdu!

Babam kimi zaman dairemde beni ziyarete geliyor, bu ziyaretler kısa sürüyordu. Kuşkusuz aklını bana sorduğu soruya takmış bir halde, doğrudan o portre-aynaya doğru yürüdü. Soruları doğal olarak bana bir nişanlı aramam konusunda verdiği öğüdü anımsattı.

– O benim sevdiğim ve gelecekte Nippur kraliçesi olmasını istediğim kadın, diye yanıt verdim.

Ne var ki bu kadının adı, kökeni, hatta yaşı ile ilgili hiçbir fikrim olmadığını ona elbette itiraf etmem gerekti. Kral bu kadar çocukça davranış karşısında omuz silkip kapıya doğru yöneldi. Sonra fikir değiştirip yeniden bana doğru geldi.

– Şu nesneyi üç günlüğüne bana verir misin? diye sordu.

Bu portre-aynadan ayrı kalmak hoşuma gitmese de onu alıp götürmesine izin vermekten başka bir şey yapamadım. Ama bu arada

duyduğum sıkıntıdan ona ne kadar bağlandığımı anladım.

Babam takınmaktan hoşlandığı o uçarı havalara karşın dürüst ve titiz bir adamdı. Üç gün sonra elinde o ayna yeniden dairemde göründü. Aynayı masanın üstüne koyup yalnızca şunları söyledi:

– Dinle. Kızın adı Malvina. Hyrkania satrabının sarayında bulunuyor. Satrabın uzaktan akrabası. On sekiz yaşında. Onu sana isteyeyim mi?

Malvina yeniden kavuştuğum için gösterdiğim çok büyük sevinç babamı kandırdı. Hemen, karar verildiğini düşündü. Kuzeyden ve güneyden gelen kervancılar arasına bir sürü soruşturmacı göndererek bir an önce portredeki genç kızın kim olduğunun anlaşılmasını istemişti. Hyrkania satrabının yazlık konutunun bulunduğu Samara'ya görkemli bir heyet gönderdi. Üç ay sonra Malvina ile ben karşı karşıya idik, Nippur düğün geleneğine göre, onun yüzü peçeliydi ve birbirimizi göremeden, birbirimizin sesini işitemeden kendimizi evlenmiş bulduk.

O portre ile benzerliğini değerlendirmek için Malvina'nın bana yüzünü göstereceği anı çok büyük bir merakla beklediğimi yazsam sanırım kimse buna şaşmayacaktır. Bu doğal gibi görünüyor, değil mi? Oysa, iyice düşünülecek olursa, inanılmaz bir paradoksun söz konusu olduğu yadsınamaz. Çünkü bir portre, canlı ve ilk olan bir imgeye göre yapılmış cansız bir şeydir. Yüze benzemesi gereken portredir, yoksa portreye benzemesi gereken yüz değildir. Ama benim için her şeyin temelinde bulunan portre idi. Babamın ve çevremin bana yaptıkları baskı olmasaydı, Hyrkania Denizi* sınırlarından gelmiş bir Malvina'yı hiçbir zaman düşünmemiş olacaktım. Resim bana yetiyordu. Benim sevdiğim oydu. Ve gerçek genç kız beni ancak yüz çizgilerinde o övgüye boğulmuş yapıtın bir yansımasını bulduğum ölçüde ve ikinci derecede heyecanlandırabilirdi. Benliğimi saran bu tuhaf sapkınlığı adlandırmak için bir sözcük var mı? Bir tazı sürüsü ile birlikte tek başına yaşayan zengin bir miras-yedi kadına *zoofil* dendiğini duymuştum; kadın, söylendiğine göre, bu hayvanlara son derecede sevgi gösteriyormuş. Yalnızca benim için, *ikonofil* diye bir sözcük uydurmak gerekir mi acaba?

* Bugünkü Hazar Denizi.

Yaşam, ayrıcalıklardan ve uzlaşmalardan oluşmuştur. Malvina ile ben, bir yanlış anlaşılmaya dayansa da, yine de dayanılmaz olmayan bir durumla yetindik. Portre-ayna hep yatak odamızın duvarında asılı idi. Bir bakıma karı koca olarak oynaşmalarımıza göz kulak oluyordu ve hiç kimse –hatta Malvina bile– bir başkası aracılığıyla ona gösterdiğim sevgiden kuşkulanamıyordu. Bununla birlikte, geçen yıllar portre ile modeli arasında hiç acımadan bir uçurum açıyordu. Malvina gelişiyordu. Evlendiğimiz sırada yüzünde ve vücudunda hâlâ kalmış olan çocuksuluk kaybolarak, yerini kraliçeliğe aday bir hanımefendinin görkemli güzelliğine bırakıyordu. Çoluk çocuk sahibi olduk. Dünyaya her çocuk getirişi, yüreğimi yakmaya devam eden o güleç ve melankolik resimden daha çok uzaklaştırıyordu onu.

Hiç kimsenin farkına varmadığı, ama yaşamımı altüst eden ufak bir olay meydana geldiğinde büyük kızım yedi yaşında olmalıydı. Bir dadıya emanet edilmiş olan Miranda ender olarak anne babasının yatak odasına giriyordu. Onu getirttiğimizde, çevreyi şaşkınlıktan ve meraktan fal taşı gibi açılmış gözlerle inceliyordu. Çocuk o gün yatağımıza yaklaştı, sonra, başını yukarıya kaldırıp parmağıyla tepeden yatağa göz kulak olan o küçük portreyi gösterdi.

– Kim bu? diye sordu.

Oysa, bu iki basit sözcük ağzından çıktığı anda, onun o çok solgun, iki mavi gözle aydınlanan, dalga dalga yayılan siyah buklelerıyle incelmiş yüzünde yıldırım hızıyla onu tanıdım; evet, ayna, sanki yansıtıcı özelliğine yeniden kavuşmuş da küçük kızın görüntüsünü yansıtıyormuş gibi, gösterdiği resimdeki yüzün somurtkan, melankolik ifadesini tanıdım. Çok hoş ve derin bir heyecan gözlerimi yaşarttı. Portreyi yerinden aldım, çocuğu kucağıma oturttum, portre ile taze yüzü birbirine yaklaştırdım.

– İyi bak, dedim. Kim olduğunu soruyorsun, değil mi? İyi bak, bu senin tanıdığın biri.

Israrlı bir şekilde sesini çıkarmıyordu; gençlik portresinde görmeyi kesinlikle reddettiği annesi içindi bu acımasızca ve hakaret dolu sessizlik.

– Bak, bu sensin, yakında, büyüyünce böyle olacaksın. Öyleyse

bu çerçeveyi alıp götüreceksin. Onu sana veriyorum. Onu yatağının üstünde bir yere asacak ve ona her sabah bakıp şöyle söyleyeceksin: "Günaydın Miranda!" Ve günden güne bu resme daha çok benzediğini göreceksin.

Portreyi gözlerine yaklaştırdım ve o, uslu uslu, çocuksu bir ciddilikle, "Günaydın Miranda!" dedi. Sonra, onu koltuğunun altına sıkıştırıp uzaklaştı.

Hemen ertesi gün Malvina'ya, bundan böyle ayrı yatak odalarımız olacağını bildirdim. Babamın ölümü ve taç giymemiz kısa bir süre sonra karı koca yaşantımızın bu mütevazı sonunu gölgede bıraktı.

*

Malik'in uzun yıllar önce bana armağan ettiği o mirraya elimle dokunuyor ve bakıyorum, sanki bu nesnede geçici olanı sonsuzluğa kadar sürdürmek, yani insanları ve kelebekleri çürüyebilir durumdan yok edilmez duruma getirmek gücü varmış da, onda geleceği okumak istiyormuşum gibi. Gerçekte tüm yaşamım şu iki sözcüğe dayanıyor: Zaman ve sonsuzluk. Çünkü Yunanistan'da Güneş Tanrısı Apollon'un güneşinin altında, tanrısal, kımıltısız, son derece zarif bir kalabalık tarafından temsil edilen sonsuzluğu bulmuştum. Evliliğim beni yeniden zamanın yoğunluğuna daldırdı; zaman, yaşlılık ve bozulmadır. Genç Malvina'nın o sevdiğim çok güzel portre ile benzerliğinin, Hyrkania prensesinin art arda gelen "yaşlılık darbeleriyle" yıldan yıla bozulduğunu gördüm. Şimdi biliyorum ki ışığa ve huzura ancak, geçici ve altüst edici insan gerçeği ile sonsuzluğun tanrısal yüceliğini aynı resimde gördüğüm gün yeniden kavuşacağım. Ama daha şüpheli bir evlilik hiç görülmüş müdür?

Krallığın işleri beni yıllarca Nippur'da alıkoydu. Sonra, babamdan kalma başlıca iç ve dış güçlükleri halledip, özellikle de bir hükümdarın asıl gücünün, çevresinde yetenekli ve dürüst insanlar toplamak ve bunlara güvenmek olduğunu anlayınca, kendimi bir dizi geziye verebildim. Bu gezilerin gerçek ve açıkladığım nedeni komşu ülkelerin sanatsal zenginliklerini tanımak, belki de bunlara sahip

olmaktı. Bir hükümdarın, göreve getirdiği bakanlarına güvenmesi gerektiğini söylediğimde şeytanı ayartmamak gerektiğini ve en kötüsünü önlemek için alınması gereken zorunlu tedbirler olduğunu eklemeyi görev biliyorum. Kendi açımdan "paj"ları, babalarının, kral sarayına krala hizmet etsinler ve gelecekleri için yararlı bilgileri öğrensinler, dostluklar edinsinler diye gönderdikleri bu soylu delikanlıları kullanmak gibi eski bir âdete büyük önem verdim. Yolculuğa çıkarken en azından oğullarından birini bana eşlik etmesi için emanet etmemiş birini hiçbir zaman stratejik bir görevde bırakmıyordum. Böylece yolculuğa neşe katan, yabancı şeylerle ve kişilerle temas ederek bilgi sahibi olan ve Nippur'da kalan bakanları her türlü hükümet darbesi girişiminden uzak tutacak bir rehine grubu oluşturan parlak ve genç bir maiyetim oluyordu. Uygulama başarılı oldu ve bir tür özerklik kazandı. Pajlarım –ki bunlara doğal olarak oğullarım da katılıyordu–, gençlerde sık görülen bir eğilime uyup, bir tür gizli dernek şeklinde örgütlendiler, amblemleri de bir nergis çiçeği idi. Bana gelince, gençlerin tümüyle içlerinden gelerek gençliğe duydukları sevginin, saf ve kışkırtıcı itirafı hoşuma gidiyordu. Birlikte yaşanmış deneyimler, sık sık yaptığımız yolculuklar yüzünden Nippur toplumundan belli bir kopuş, başkentten hiç ayrılmayıp alışkanlıkları ve önyargıları içine gömülmüş insanlara yönelik küçümseme duygusu benim o Nergislerimi küçük bir devrimci siyasal topluluk haline getirdi; öyle ki kendi kuşağımdan olanlarla iktidardan çekileceğim en uygun günü bekliyorum.

İlk yolculuklarımızdan biri elbette Yunanistan'a ve sınırlarına yapıldı. Genç yol arkadaşlarımın, yirmi yıl önce benim duyduğum hayranlığa benzer bir hayranlık duymalarını diliyordum. Ve Sidon'da aşk ve şevk dolu, neşeli bir duygu içinde bir Fenike yelkenlisine bindik. Yıllar bakışımı mı değiştirmişti, yoksa çevremdeki pajlar yüzünden miydi bu? Yeniyetmeliğimin Yunanistanını bulamadım, ama buna karşılık başka bir Yunanistan'ı keşfettim. Girişken ve insanlarla ilişki kurmaya pek meraklı olan Nergislerim Atinalı gençlerin zaten açık ve içine girilmesi kolay topluluğuna kendilerini çabucak benimsettiler. Beni şaşırtan bir çabuklukla onların dillerini konuştular, giysilerini taklit ettiler, banyolarını, gymnasi-

onlarını, tiyatrolarını istila ettiler. Öyle ki kimi zaman hamamlara ve jimnastik salonlarına yığılmış güzel oğlanlar arasında benimkileri ayırt etmekte zorlanıyordum. Nergislerimin bu kadar sevimli görünmelerinden gurur duyuyordum, Nippur'un evde oturmasını seven burjuvazisine şimdiden getirdikleri her türlü zenginleştirici şey de beni sevindiriyordu. Yunanistan'ın evrensel uygulamasıyla değil, rahatça ve açıkça yaparak uzmanlık haline getirdiği belli bir aşk biçimini bile tümüyle benimsediklerini görmekten sevinç duyuyordum; çünkü bu aşk biçiminin amacı, karı kocanın o ağır ve zorlayıcı heteroseksüelliğine hafif, karşılıksız ve zararsız oyalayıcı bir şeyler getirmekti.

Ama yalnızca beden eğitimi öğretmenleri, tiyatro oyuncuları ve eskrim ustaları ya da masörler yoktu ayırıcı özelliği dünyayı büyülemiş olan bu kentte. Bana gelince, ben burada Taşoz Adası'nın beyaz şarabını içerek, son derece kültürlü ve kuşkucu, her şeye meraklı, ince, hoş, dünyanın en konuksever erkek ve kadınlarıyla yarenlik ederek, yaprak bezemelerle süslü portiklerin altında nefis geceler geçirdim. Bununla birlikte, çabucak anladım ki bu derece yetkin, ama duygusuz yüreği, yüzeysel düşünme biçimi ve yaratıcıktan uzak imgelemiyle neredeyse boş bir ortam içinde yaşamayı sürdüren uygar insanlardan beklenecek az şey vardı. Yunanistan'a ilk yolculuğumda yalnızca tanrılar görmüştüm. İkincisinde ise insanlar gördüm. Ne yazık ki insanlar arasında hiç ilişki yoktu. Belki, yüzyıllar önce, bu toprak köylülerle, askerlerle ve Olympos tanrıları ile aynı durumda olan insanüstü düşünürlerle doluydu. Bunlar yarı tanrılarla, kır tanrılarıyla, satirlerle, Kastor'la, Polydeukes'le, Herakles'le, devlerle, kentauroslarla yakın ilişki içinde yaşıyorlardı. Sonra, müthiş sesleri hâlâ çağların derinliklerinden günümüze kadar çınlayan dâhiler oldu: Homeros, Hesiodos, Pindaros, Aiskhylos, Sophokles, Euripides gibi. Benim şimdi bulduklarım bunların ne doğrudan mirasçıları ne de mirasçılarının mirasçıları idi. İlk gidişimin Yunanistanı yüce bir görüntü sergiliyordu, ama ikinci gidişimde bu görüntünün yalnızca boşlukta gezinen ve yüzü olmayan bir maske olduğunu saptayacaktım.

Ne önemi var! Bizi geri getiren geminin yanları büstler, gövde

heykelleri, alçak kabartmalar ve seramik eşyalarla doluydu. Tüm bir tapınağı nasıl da sökerek parçalar halinde alıp getiremedim! Herhalde ilk gidişimden başlayarak doğdu bu müze, bu *Baltazareum* düşüncesi, başka bir deyişle içinde koleksiyonlarının ve krallığın sahip olduğu sanat hazinelerinin sergileneceği bir kraliyet kuruluşu meydan getirme düşüncesi. Baltazareum her yeniden gidişimde zenginleşti ve burada yıldan yıla özel bölümlerde toplanmış Kartaca mozaikleri, Mısır lahitleri, İran minyatürleri, Kıbrıs halıları ve hatta fil hortumlu Hint idolleri görülebildi. Bu müze, ki biraz karışık olduğunu kabul ediyorum, benim gururumdu ve yalnızca yolculuklarımın değil, tüm yaşamımın varoluş nedeniydi. Yeni bir harikanın sahibi olduğumda geceleyin uyanıyor, bu şeyin koleksiyonumda ona ayrılan yerde sergilendiğini hayal ederek sevincimden gülüyordum. Nergislerim kendilerini oyuna kaptırmışlardı ve ister istemez, her türden *mirabilia*'nın* uzmanları olarak avlanıyor ve bana gençliğe özgü bir canlılıkla bir şeyler getiriyorlardı. Zaten içlerinden birinin bir gün bana borçlu olduğu sanatsal eğitimin meyvelerini toplayacağını ve eline hakkâk kalemi, ressam kalemi ya da heykeltıraş yontma kalemi alacağını görmekten umudumu kesmiyordum. Çünkü yaratının görünümü bulaşıcı olmalıdır ve başyapıtlar başka başyapıtların doğuşuna yol açarlarsa tam olarak başyapıt sayılırlar. İşte böylece grubumuzdan adı Asur olan Babil kökenli bir gencin denemelerini destekliyordum. Ama bu gencin, din adamlarının düşmanlığından başka, rastladığımız yapıtların içinde kalıplaştıkları görkemli sanat ile onun sevinçten ve hayranlıktan gözünü kamaştıran basit yaşamın anlık görüntüleri arasındaki, daha önce dile getirmeye çalıştığım çelişkiyle karşılaştığını pekâlâ görüyordum. Araştırması benim araştırmamdı, ama gençliği ve hırsı yüzünden daha ateşli, daha kaygı yüklüydü.

Ve sonra o felaket, mehtapsız gecenin o karanlık suikastı, o güz ekinoksu meydana geldi ve bu beni ansızın Nergislerimle ve harika eşyalarımla içine kapandığım sonsuz gençlikten, acı dolu ve her şeyden el etek çekmiş bir yaşlılığa getirdi. Birkaç saat içinde saçlarım ağardı, belim büküldü, bakışım donuklaştı, kulaklarım ağır işit-

* Lat. Harika. (ç.n.)

meye başladı, bacaklarım ağırlaştı ve cinsel organım cılızlaştı.

Sus'taydık. I. Dara'nın taç salonunun kalıntılarında Ahemeni hanedanının bize iletmesi gereken şeyi arıyorduk. Ürün iyiydi, ama oldukça hüzün verici gibi görünüyordu. Özellikle toprak altından çıkardığımız boyalı vazolar bize yalnızca acıdan, yıkıntıdan, ölümden söz ediyorlardı. İnsanı yanıltmayan göstergeler vardır. Bir mezardan, uğursuz taş sayılan yaldızlı yeşil akik ile kakma yapılarak süslenmiş kafatasları çıkarıyorduk ki siyah bir atın tozu dumana katarak batıdan bize doğru koştuğunu gördük. Atlının bir Nergis'in genç erkek kardeşi olduğunu anlamakta güçlük çektik, çünkü beş gün doludizgin at koşturmaktan –ve aynı zamanda ne yazık ki getirdiği korkunç haber yüzünden– yüzü son derece bozulmuştu. Baltazareum'un yerinde yeller esiyordu. Kentin en yoksul mahallelerinde başlayan bir ayaklanma ile kuşatılmıştı. Kapılarından içeriye girilmesini engellemeye çalışan sadık hizmetkârlar öldürülmüştü. Sonra, tam bir talan sonucunda da içindeki hazineden geriye hiçbir şey kalmamıştı. Alıp götürülmesi olanaksız olan şeyler de gürz darbeleriyle kırılmıştı. İsyancıların haykırışlarına ve taşıdıkları bayraklara bakılırsa, bu halk öfkesinin nedeni dinsel olmalıydı. Koleksiyonlarıyla gerçek Tanrıya tapınmayı aşağılayan, idollerin ve resimlerin yasaklanmasına karşı gelen bir kurumdan kurtulmak isteniyordu.

Böylece cinayet işleyenler anlaşılıyordu. Başkentimin kenar mahallelerinde yaşayıp karanlık işlerle uğraşan ayaktakımını, gerçek Tanrıya ve resimlere tapınmaya hiç aldırmadıklarını bilecek kadar tanıyordum. Buna karşılık, bu insanlar para ve içki armağan edilerek verilen buyruklara duyarlıdırlar. Papaz yardımcısı Şeddad'ın bu sözde halk ayaklanmasında açıkça parmağı vardı. Ama elbette geri planda kalmayı bilmişti. En büyük düşmanım kendini göstermeden vurmuştu. Ondan öfkemi alırsam bir tiran gibi davranmış olurdum ve din adamlarına boyun eğen halk beni lanetlerdi. Elebaşları ve Baltazareum'un bekçilerini öldüresiye yaralayanlar bulunup esir olarak satıldılar. Sonra ben de ölesiye yaralı olarak sarayımın derinliklerine çekildim.

İşte bu sırada bir kurukluyıldızdan söz edilmeye başlandı. Gü-

neybatıdan gelen bu yıldız, söylendiğine göre, kuzeye doğru yöneliyordu. Müneccimlerim –tümü de Kaldeli idi– büyük bir heyecana kapılmışlardı ve olayın anlamı üzerinde sonu gelmemecesine tartışıyorlardı. Bu yıldızın tehdit edici olduğu konusunda hemfikirdirler. Olağanüstü göktaşlarını hastalık salgını, kuraklık, deprem, kan dökücü bir zorba hükümdarın gelişi izleyecekti. Müneccimlerim kehanetlerinde kötümserlik konusunda yarışmaktan geri kalmıyorlardı. İçine düşmüş olduğum derin üzüntü beni çelişkiye itiyordu. Onları şaşırtarak, şimdiki durumun çok kötü olduğunu, onun için köklü bir değişikliğin ancak yararlı olabileğini açıkça söyledim. Dolayısıyla o kuyrukluyıldız hayra alametti... Ama sonunda ancak Nippur göğünde göründüğünde, yorumlarım benim sivri şapkalılarımın şaşkınlığını doruk noktasına vardırdı. Şunu belirtmek gerekir ki Baltazareum'un yağmalanması, elli yıl önce aynı budalaca fanatizmin kurbanı olan Şövalye Baltazar'ın, güzel kelebeğimin yok oluşuyla zihnimde birleşiyordu. Beslediğim hınç içinde, yüzümün baskı resmini taşıyan görkemli böceği, yaşamımın en iyi yanını verdiğim sarayımla özdeşleştiriyordum. Böylece o titrek ve kaprisli yıldız başlarımızın üstünde ortaya çıkınca, doğaüstü bir kelebeğin, göğsünde bir hükümdarın kazılı portresini taşıyan bir melek kelebeğin söz konusu olduğunu ve arif olana hayırlı bir devrimin hazırlanmakta olduğunu ve bu devrimin batıda gerçekleşeceğini bildirdiğini serinkanlılıkla ileri sürdüm. Pek yüce bilginlerimden hiçbiri aksini söylemeye cesaret edemedi, hatta kimileri dalkavuklukla benim düşüncemi paylaştılar, öyle ki önce kışkırtmak düşüncesiyle söylediğim şeye sonunda ben de inandım. İşte bir kez daha yola çıkma, ateş kelebeğini izleyerek, vaktiyle, elimde kelebek ağıyla Malik'in büyülü çiftliğini keşfettiğim gibi, hırçın mizacımı oyalama düşüncesi böyle doğdu.

Baltazareum'un yağmalanmasından bu yana beklemekten canları sıkılan Nergislerim Batı'ya doğru uzak bir sefer için gerekli atları, yiyecekleri ve gereçleri toplamaktan büyük sevinç duyuyorlardı. Bana gelince, Malik'in ve kelebeklerinin anısı içimde yeniden canlandığı için, bana armağan ettiği o mirradan artık ayrılmıyordum. Bu kokulu ve yarısaydam kitlenin içinde beni çok üzen o acı

verici çelişkiye bir çözüm bulma umudunu belli belirsiz bir şekilde görüyordum. Mirra eski Mısırlı ölü ilaçlayıcılarının inanışına göre, çürüyebilir eti sonsuzluğa adıyordu. Bilinmeyen bir yola saparak, daha çok emekliliğin ve anılara gömülmenin düşünüldüğü bir yaşta ben, başkaları gibi denize, Nil'in kaynaklarına ya da Herkül Sütunları'na doğru yeni bir yol değil de, Yunan tanrılarının nesnel ve zamanla değişmeyen altın yüzleri ile benim küçük Mirandamın çocuksu bir ağırbaşlılık sergileyen yüzü arasında bir uzlaşma arıyordum.

Nippur'dan Hebron'a gitmek için, Lut Gölü gemiyle geçilmek istenmiyorsa, zorunlu olarak güneyden dolaşarak, yüz gün kadar yürünmesi gerekiyor. Her gece ateş kelebeğinin batıda kımıldandığını görüyorduk ve gündüzleri gençlik gücünün bedenime ve ruhuma geri geldiğini hissediyordum. Yolculuğumuz gitgide daha çok sevinç ve mutluluk dolu bir şenlikten başka bir şey değildi. Artık Hebron'a varmamıza iki gün kalmıştı ki keşif görevine çıkmış olan atlılar bana zenciler tarafından yönetilen bir deve kervanının Mısır'dan –belki de Nübye'den– bizi karşılamak üzere gelmekte olduğunu ve barışçı niyet taşır gibi göründüğünü bildirdiler. Meroe kralının elçisi çadırımın muhafızlarının karşısına çıktığında kampımızı yirmi dört saattir Hebron kapılarında kurmuş bulunuyorduk.

Palmira Prensi Melkon

Ben kralım, ama yoksulum. Belki efsane beni, Kurtarıcı'ya altın armağan ederek ona tapınmaya gelmiş Müneccim yapacak. Bu bir bakıma gerçeğe uygun, ama oldukça tatlı ve acı bir ironi olurdu. Başkalarının bir maiyeti, hizmetkârları, binek hayvanları, çadırları, kap kacağı var. Doğrudur. Bir kral kendine yaraşır bir takım taklavatı olmaksızın yolculuk etmez. Ben tek başınayım, benden hiç ayrılmayan bir yaşlı adam dışında. Eski eğitmenim hayatımı kurtardıktan sonra bana eşlik ediyor, ama o bu yaşta iken, benim onun hizmetlerine gereksinimim olsa da, daha çok onun benim yardımıma gereksinimi var. Palmira'dan yalnızca omzumuzda sallanan bir çıkınla, göçebeler gibi yayan geldik. Irmakları ve ormanları, çölleri ve stepleri aştık. Şam'a girmek için başımıza seyyar satıcıların

kullandıkları birer takke geçirip omzumuza birer heybe atarak kılık değiştirdik. Kudüs'e girmek içinse hacılara özgü birer takke takıp, elimize birer baston aldık. Çünkü ardımıza düşmüş kendi ülkemiz adamlarından olduğu kadar, geçtiğimiz ülkelerin hep yerinde oturmayı seven insanlarından da çekinmemiz gerekiyordu. Bu insanlar çok belirgin bir amacı olmayan yolculara karşı düşmanca davranıyorlardı.

Palmira'dan, İbranice Tedmür denilen yerden, palmiyeler kentinden, pembe siteden, Hamat-Zoba'nın fethinden sonra Süleyman tarafından kurulmuş pembe siteden geliyorduk. Burası benim doğduğum kent. Benim kentim. Buradan tek bir şey getiriyordum, ama bu şey hem benim yüksek makamımın belgesi hem de bir aile hatırası idi: Bu, paltomun püskülünün içine dikilmiş, üstünde babam Kral Teodem'in resmi kazılı bir altın para idi. Çünkü ben Palmira'nın veliaht prensi, kralın oldukça karanlık koşullarda ölmesinden bu yana yasal hükümdarım.

Kral uzun süre çocuksuz kalmıştı, bu yüzden etrafı kadınlar ve çocuklarla çevrili, Asi Nehri kıyısındaki Hamat prensi, kralın genç erkek kardeşi Atmar kendisini veliaht olarak görüyordu. Bunu en azından bana karşı her zaman beslediği korkunç kinden çıkarıyordum. Çünkü benim dünyaya gelmem, büyük hevesine indirilmiş sert bir darbe olmuştu. Gerçekte o hiçbir zaman kaderin bu cilvesine razı olmadı. Babam Fırat Nehri'nin batı kıyısına yaptığı seferlerden birinde basit bir Bedevi kadını tanımış ve sevmiş. Kadının anne olacağını öğrendiğinde bu haber onu şaşkınlığa ve sevince boğmuş. Kraliçe Euphorbia'yı hemen boşamış ve tahta bu yeni geleni çıkarmış, o da göçebe çadırından Palmira Sarayı'na bu ani geçişe doğuştan gelen bir ağırbaşlılıkla uyum sağlamış. Amcamın benim nesebim konusunda hem babam hem de annem için onur kırıcı olan kuşkular beslediğini daha sonra öğrendim. Bu yüzden iki kardeş arasında bir bozuşma olmuş. Bununla birlikte, Atmar, daha sonra, Kraliçe Euphorbia'ya kendisine Hamat'ta bir saray ayırdığını söyleyerek onu bu kente gelip yerleşmeye teşvik ettiğinde reddedilmiş. Kuşkusuz onu doğal bir müttefik olarak göreceğini ve ağzından kardeşi aleyhinde yararlı gizli bilgiler alacağını umut ediyordu. Es-

ki kraliçe tam bir ağırbaşlılıkla çekilip kapısını entrikacılara kesinlikle kapamış. Çünkü casusların, suikastçıların ya da kısaca eyyamcıların Hamat ile Palmira arasında gidişgelişi hiçbir zaman durmadı. Babam bunu biliyordu. On dört yaşımda az kalsın hayatıma mal olacak kuşkulu bir av kazasından sonra beni yakın korumaya aldırdı. Kendi yaşamı için bu kadar kaygı duymuyordu. Elbette yanılıyordu. Yarısı dolu bir kupa elinden düşüp de kalbinin ortasından vurulmuş gibi yere yığıldığında, kupanın içindeki Riblah şarabının, onun ani ölümünde payının olup olmadığını hiç öğrenemeyecektik. Olay yerine geldiğimde yere yayılmış olan sıvı artık toplanamazdı ve içinden aktığı küp tuhaf bir şekilde boştu. Ama krallığa dürüstçe bağlı ya da tersine işlerden uzaklaşmış ve yüksek görevlere karşı kayıtsız olduğunu sandığım adamlar hemen maskelerini düşürdüler ve Prens Atmar'ın ateşli yanlıları, dolayısıyla benim tahta çıkmama karşı kişiler kesildiler.

Babamın cenaze töreni ile ilgili gerekli emirleri vermiştim. Üzüntü ve yapılacak hazırlıklar beni bitkin düşürmüştü. Ertesi gün yakında babamın yerine geçişimin resmen onaylanması için kraliyet konseyinin yirmi üyesine görkemli bir törenle takdim edilmem gerekiyordu. Biraz dinleniyordum ki sabahın ilk ışıklarıyla birlikte benim için ikinci bir baba olan eski eğitmenim Bahtiyar içeriye girerek hemen kaçmam gerektiğini bildirdi. Bana söyledikleri, en kötümser imgeleme meydan okuyordu. Kraliçe, annem, kaçırılmıştı. Ona yalan itiraflar imzalatmaya çalışıyorlardı: Annemin, kabilesinden bir göçebe ile yaşadığı aşk ilişkisinden dünyaya geldiğimi itiraf etmesi isteniyordu. Komplocular, annem namus lekesi olan bu durumu onaylamayı kabul etmezse beni öldürmekle tehdit ediyorlardı. Kuşkusuz üyelerinin üçte ikisi satın alınmış olan konsey benim tahttan indirildiğimi ilan edecek ve tacı amcama verecekti. Anneme zorla kabul ettirilmek istenen seçeneği, yalnızca benim kaçmam ortadan kaldırabilecekti. Komplocuların onu elbette serbest bırakmaları gerekecekti ve ben, büyük bir yoksulluğa düşmeme karşın ve adımı bile taşıma hakkım olmadan, sağ kalmış olacaktım.

Kısacası sarayı yeraltı mezarlığına bağlayan geçitlerden kaçtık. Ben, geçerken, ister istemez, atalarımı selamlayabildim ve birkaç

saat önce verdiğim emirlere göre babam için hazırlanmış olan mezarın önünde saygı duruşunda bulundum. Bizi izleyebilecek olanları kandırmak için en az mantıklı olan yönü seçtik. Doğuya doğru, sığınabileceğimiz Asur yönünde kaçmak yerine –ama bize ulaşmalarından önce Fırat Nehri'ne varma şansımız hiç yoktu– batıya doğru, en büyük düşmanımın kenti Hamat'a yöneldik. Böylece daha ertesi gün kayalıklı kayşatların içine gizlenip amcam Atmar'ın atlı grubunun Palmira'ya doğru gidişini görme fırsatım oldu. Yola koyulmak için konseyin kararını öğrenmeyi bile beklememişti, çünkü kararın ne olacağı konusunda önceden kendisine o derece güven verilmişti. Bu acelecilik, kurbanı olduğum ihanetin büyüklüğünü değerlendirmemi sağlıyordu.

Dilencilikle geçiniyorduk ve bu korkunç deneyim beni bir bakıma zenginleştirdi, hiç kuşkusuz en çok, şimdiye kadar tanımış olduğumu sandığım halkımı, taban tabana zıt bir görünüş altında tanıtarak. Kimi zaman Palmira'da yoksullara yiyecek dağıtımlarının başında bulunmuştum. Yaşımın bilinçsizliğiyle, ellerim dolu, yoksulların sefaletine eğilen cömert bir iyilikçi rolü gibi açıkça gurur okşayan, ucuz bir rol oynuyordum gelişigüzel. Ve şimdi dilenci olmuştum, artık kapıları çalan ve geçenlere külahımı uzatan bendim. Ne hayran olunası ve yumuşak bir yer değiştirme! Başlangıçta, bana reva görülen o korkunç haksızlık düşüncesini ve yemek vermesi için yalvardığım zenginin hukuken benim uyruğum olduğunu, ilke olarak parmaklarımı bir şaklatmakla onu maden ocaklarına göndermeye da kellesini talaşın içine attırma gücüne sahip bulunduğumu aklımdan çıkaramıyordum. Oysa, bu kötümser düşüncelerden yüzüme bir şeyin hafifçe yansıması gerekirdi. Kimileri hor gördüklerinden, dalgın dalgın yüzüme bakmadan bana bir şey veriyor ya da vermiyordu. Kimileri de yüzüme bakıp tiksinerek sessizce ya da kınayıcı bir sözle beni uzaklaştırıyordu: "Bir dilenciye yaraşmayan pek gururlu bir hal görüyorum sende" ya da "Ben ısıran köpeklere bir şey vermem." Hatta kimi zaman oldukça edepsizce bir öğüt verildiğini duyuyordum: "Gücün varsa, yalvararak isteyecek yerde, al!" Ya da "Bu yaşta ve bu gözlerle tapınakların kapısından çok anayollara yaraşırsın!" Yoksullukla birleşmiş krallığın bir dilenci-

den çok, kuşkusuz daha kesinlikle bir haydut ortaya çıkaracağını, ama bir kral-haydut-dilencinin insanlarla olağan ilişkilerin dışında kalmak ve değiş tokuşla ya da çalışmayla bir şey kazanamamak gibi ortak yanı olduğunu anladım. Bu düşünceler kurbanı olduğum son hükümet darbesinin anısına eklenince, bana bu üç durumun da güvenilmez olduğunu ve belki günün birinde içinde artık ne bir krala ne bir dilenciye ne de bir hayduta yer verecek bir sosyal düzenin kurulacağını keşfettiriyordu.

Kudüs ve Kral Büyük Herodes'e yaptığımız ziyaret düşüncelerime başka bir yol açıyor, başka bir gelişme kazandırıyordu.

Babamın ölümünden bu yana zaman, sert yön değiştirmelerle, şaşırtıcı değişimlerle, altüst oluşlarla birlikte anormal bir hızla geçiyor gibi görünüyordu. Bu altüst oluşlardan biri Kudüs'ün keşfiyle belirginleşti. Yırtıcı hayvanlardan ve haydutlardan korktuğu için yalnızca bizim gibi yabancılara, rezillere, barbarlara katılmak zorunda kalan katı kuralcı bir Yahudinin eşliğinde Samiriye tepelerine tırmandık. Durmadan mırıldandığı dualar, hiç kimseyle tek laf etmemesi için güzel bir bahane oluşturuyordu.

Bir çıplak tepenin en yüksek noktasında ansızın durdu ve önüne geçmemizi engellemek için kollarını kavuşturup uzun süre sessiz kaldı. Sonunda bir tür esrime içinde üç kez art arda, "Kutsal kent! Kutsal kent! Kutsal kent!"dedi.

Doğruydu. Kudüs karşımızda, gözümüzün önünde, üstünde bulunduğumuz Scopus Dağı'nın eteğinde idi. Doğduğum Palmira'dan daha geniş ve daha güçlü olan bir kenti ilk kez görüyordum. Ama geldiğim pembe ve yeşil renkli hurmalıkla Herodes'in metropolü arasında çok büyük fark vardı! Yukarıdan gördüğümüz, bir kapanın dişleri gibi düşmanca kertikli bir kapalı alanın içine sıkışmış teraslar, küp şeklinde yapılar ve surlar karmaşasıydı. Karanlık dar sokakları ve merdivenleri ile tüm bu kent tekdüze gri bir ışık içinde yüzüyor ve buradan, ender dumanlarla birlikte, çocuk çığlıklarına ve köpek havlamalarına karışan yürek karartıcı, sanki yine gri bir uğultu yükseliyordu. Bu küçük ve büyük binalar yığını doğuda soluk, grimsi yeşil renkli bir leke gibi görünen Zeytinlik Dağı'yla ve daha uzakta Yosafat Vadisi'nin çorak ve iç karartıcı sınırları; batı-

da, kel bir tümülüs olan Golgotha Dağı; dip tarafta da kentin altında altı yüz ayağa kadar çukurlaşıp çöken bir uçurum olan Cehennem'in* karmakarışık mezar ve mağaraları arasında yer alıyor.

Yaklaşınca, surları ve kuleleri ile evlerin o karmaşasını yok eden görkemli üç kitle görebildik. Üç kitleyi, bir yanda kaba taştan korkutucu bir kale olan Herodes Sarayı, ortada daha eski ve daha az gösterişli Hasmon hanedanının sarayı, özellikle de doğuya doğru henüz bitirilmemiş o üçüncü Yahudi tapınağı oluşturuyordu. Dev gibi, olağanüstü bir Babil yapısıydı; burası görkemli bir yücelikte, dine yabancı kentin göbeğinde gerçek bir kutsal kentti; sütunları, portikleri, iç avluları, anıtsal merdivenleri Yahudiye'nin en yüksek noktasında olan ana sunağın bulunduğu yere doğru yükseliyordu.

Kente Bünyamin kapısından girdik ve hemen, olağanüstü canlılıkta bir insan dalgası içine sürüklendik. Bahtiyar bu coşkunluğun nedenini araştırdı. Hayır, bu karışıklığa yol açan ne bir bayram ne bir savaş ilanı ne de bir prensin düğün hazırlığı idi. Biri güneyden, öteki Kalde'den yola çıkmış ve Hebron'dan bu yana birlikte yol alıp Herodes tarafından kabul edilmeden önce Kudüs'te ne kadar boş han ve ev varsa maiyeti ile birlikte buraları doldurmuş iki ziyaretçi kralın gelişi söz konusuydu.

Bu haberler beni olağanüstü bir şaşkınlığa düşürdü. Çok küçük yaşlardan itibaren Kral Herodes hayranlığı ve korkusuyla büyümüştüm. Tüm Doğu otuz yıldır bu adamın kötülükleri, savaş başarıları, kurbanlarının çığlıkları ve başarılarını dile getiren marşlarla çınlıyordu. Her yandan tehdit edilen ve kuşkusuz tanınmamaya çalışmaktan başka savunması olmayan ben, çılgınca bir ataklık yapmak dışında kendimi bu tiranın ellerine teslim edemezdim. Babam bu korkunç komşuyla arasında her zaman ihtiyatlı bir mesafe bırakmıştı. Kimse onu Yahudilerin kralına karşı ne dostluk ne de düşmanlık gösterdiği için kınayamazdı. Ama amcam Atmar'ın tutumu neydi? Herodes'i bir oldubitti karşısında bırakmak için ondan habersiz mi davranmıştı? En azından darbesini vurmadan önce iyicil yansızlığını sağlamış mıydı? Bana gelince, ben, veliahtlığı elinden alınmış biri olarak, hiçbir zaman Kudüs'e sığınıp Herodes'ten yar-

* Hinnom Vadisi'nin. (ç.n.)

dırın ve korunma istemeyi düşünmemiştim. En iyi durumda, yapacağı en ufak bir hizmeti bana çok pahalıya ödetirdi. En kötü durumdaysa, karşılık olarak beni o zorbaya teslim ederdi.

Bu yüzden, Bahtiyar gelip bana bu iki yabancı kralın ve maiyetinin Yahudiye'nin başkentine geldiğini bildirdiğinde ilk aklıma gelen tüm bu diplomatik karışıklıktan uzak kalmak oldu. Elbette buna üzülmedim değil, çünkü Herodes'in korkunç ve büyük ünü ve Mutlu Arabistan'ın sınırlarından gelmiş olan iki yolcunun şatafatı, bu görüşmeyi son derece görkemli bir olay yapacağa benziyordu. Ben akıllı ve aldırmaz gibi görünürken –hatta daha güvende olmak için kenti hemen terk etmekten söz ederken– yaşlı hocam, bahtsızlığımın zorla benimsettiği bu geri çekilmenin derin hüznünü yüzümde açıkça okuyordu.

İlk geceyi insandan çok hayvan barındıran –insanlar hayvanların hizmetindeydi– berbat bir kervansarayda geçirdik; ağır uykuma rağmen Bahtiyar'ın saatler süren yokluğunu fark ettim. Doğu pempeleşmeye başlarken yeniden ortaya çıktı. Sevgili Bahtiyar! Akşamdan ve geceden yararlanıp, sabahtan beri bana acı çektirdiğini gördüğü ikilemden kurtulmam için tüm becerisini göstermişti. Evet, o krallar toplantısına gidecektim. Ama sahte bir kimlik altında gizlenerek; öyle ki Herodes beni kullanmayı düşünmeyecekti. Eski hocam, Doğu Arabistan'daki Nippur Prensliği'nden gelmiş olan Kral Baltazar'ın maiyetinde bir uzak kuzen bulmuştu. Bu kuzen aracılığıyla, kendisini kabul eden krala başımıza geleni anlatmıştı. Kral gençliğim sayesinde oldukça gerçeğe benzer bir şekilde beni paj olarak, koruması altına alarak, yanındaki genç bir prens gibi gösterebilirdi. Bu olmayacak bir şey değildi ve sonuçta, babam bunu düşünmüş olsaydı, ben de böyle Nippur Sarayı'nda yararlı bir şekilde kalabilirdim. Baltazar'ın maiyeti benim göze batmayacağım kadar kalabalık ve parlaktı, özellikle de kralın buyruğuyla Bahtiyar'ın bana getirdiği paj giysisi içinde tanınmazdım. Kısacası Bahtiyar'a öyle geliyordu ki yaşlı Nippur kralı bu küçük yutturmacada belirli bir eğlence buluyordu. Zaten edebiyat ve sanat dostu, neşeli biri olarak tanınıyordu ve kötü niyetle söylendiğine göre, maiyetinde diplomat ve din adamından çok cambaz ve palyaço vardı.

Yaşım ve başıma gelenler beni bu adamı anlamaktan ve sevmekten alıkoyan düşmanca bir tutuma itiyordu. Yeniyetmelik çağı, olgunluk çağını kolayca gereksizlikle suçlar. Baltazar'ın iyiliği, cömertliği, özellikle de her şeye kazandırdığı sonsuz çekicilik önyargılarımı ortadan kaldırdı. Çok geçmeden kendimi lal renkli ipek giysiler içinde ve çok eski bir zenginlik sayesinde hayvansı güzellikle ışıldayan, süslü gençlerin arasına katılmış olarak gördüm. Kuşaktan kuşağa geçen mutluluksa insana hiçbir şeyle kıyaslanmayacak bir soyluluk veriyor; bu asalet masumiyetten, karşılık beklemekten, yaşamın tüm verdiklerini anında kabul etmekten ve aynı zamanda keşfedildiğinde insanı korkutan, ama baştan çıkarıcılığını alabildiğine artıran gizli bir sertlikten oluşmuş. Bu gençler, amblemi bir beyaz nergis çiçeği olan, bir tür dışa kapalı topluluk gibi görünüyorlardı. Hatta onları sarayda Nergisler diye adlandırmak alışkanlık olmuştu. Aralarından kimileri Roma'da yetiştirildikleri için üstün bir itibar görüyorlardı, ama en iyisi Atina'da yaşamış olmak –Hellas'ın çöküşüne karşın–, Yunanca konuşmak ve Olympos tanrılarına kurban sunmaktı. Ben onları önce tümüyle tasasız sanmıştım. Utanarak yavaş yavaş anladım ki, tam tersine, benim gözümde akıl almaz derecede değersiz olan şeylere; müziğe, şiire, tiyatroya, hatta güç ve güzellik yarışmalarına, bir tür şehvetle çok büyük önem veriyorlar.

Çoğu yaşıtımdı. Apaçık mutlu hallerine bakıp benden daha genç olduklarını düşünüyordum. Beni soyuma yaraşır bir saygınlık ve kibarlık göstererek karşıladılar; bu da bana nasıl davranacaklarının onlara söylenmiş olduğunu kanıtlıyordu. Bizi sarayın doğu kanadında görkemli bir biçimde konuk etmişlerdi. Çok uzun bir merdivenin basamakları gibi yerleştirilmiş üç taraçadan, Yahudiye tepelerinin ötesinde, Bethania evlerinin beyazlığı ve daha da uzakta bir uçurumun içine çökmüş gibi duran Lut Gölü'nün mavimtırak çelik rengindeki yüzeyi görülebiliyordu. Aşağıdaki taraçada bir asma-bahçe vardı; burada kırmızı salkımlı keçiboynuzu ağaçları, başak biçiminde pempe çiçekleriyle ılgın ağaçları ve Afrika'nın ya da Asya'nın derinliklerinden gelmiş benim bilmediğim çeşitler vardı.

Nergisleri kentin bilinmedik kaynaklarını incelemek için dağılıp bizi, onu ve beni, yalnız bıraktıklarında Nippur kralı ile özel olarak birçok kez görüşme fırsatım oldu. Çocukluğum, yeniyetmeliğim ve Palmira'nın töreleri üzerine bana iyilikle ve merakla sorular soruyordu. Geleneklerimizin basitliğine, hatta katılığına şaşıyor ve bunlarda –benim aklıma gelmeyen bir sonuca ararak– mutsuzluğumun kaçınılmaz köklerini görüyordu. Daha ince bir yaşamın, babamın sarayını amcamın o girişimlerinden uzak tutacağına gerçekten inanıyor muydu? Yavaş yavaş anladım ki, yüksek düzeyde konuşulan güzel dil ve diğer güzelliklerin, herhalde tüm aşamalarda elbette daha az soylu, ama krallığın korunması için temel olan cesaret, çıkar gütmeme, kurulu düzene bağlılık, dürüstlük gibi erdemler şeklinde yansıması gerektiğini düşünüyordu. Ne yazık ki bilgisizlik yanlısı, karanlıkçı bir fanatizm, komşularında ve kendi krallığında bu erdemleri tersine çeviren sanat düşmanı bir öfkeye neden oluyordu. Şiddetle arzuladığı gibi, çevresinde şairler, heykeltıraşlar ve tiyatrocular dan oluşan bir topluluk bulundurabilseydi, bu küçük topluluğun parıltısının, krallığının en sıradan hoyrat adamına, en kaba adamına yararı dokunacağını sanıyordu. Ama büyük sanat koruyucusu olarak tüm girişimleri resimlere, imgelere şiddetle karşı olan din adamlarının düşmanlığıyla karşılaşıyordu. Nergislerinin etkili olup başkentinin gelenekçi kişilerini kovacak kadar güçlü aristokratik bir topluluk oluşturmasını bekliyordu. Ama savaş kazanılmaktan uzaktı. Roma'nın ve Atina'nın parıltıları, düşman ve çetin Yahudiye'nin kapadığı uzak ufukta kayboluyordu. Başpapazı Şeddad tarafından yokluğunda düzenlenen ayaklanma, sanat hazinelerinden oluşan koleksiyonlarının yağmalanmasıyla sonuçlanmıştı. Kendisine çok çektirmiş gibi görünen bu komplonun yolculuğa çıkmasında herhalde bir rolü olmuştu.

Kendisine eşlik edenler arasında, kendi oğullarından daha çok seviyor gibi göründüğü Babilli genç bir sanatçı ile dostluk kurdum. Asur gerçekten büyülü ellere sahip. Bir ağacın dibine oturmuş, çene çalıyoruz. Parmaklarının arasına bir toprak parçası geliyor. Dalgın dalgın, hiç bakmadan yoğuruyor bu toprağı. Ve sanki kendiliğinden bir heykelcik ortaya çıkıyor. Tostoparlak olmuş, uyuyan bir

kedi bu; açmış bir lotus çiçeği; dizlerini çenesine doğru kaldırıp çömelmiş bir kadın bu. Öyle ki, birlikte olduğumuzda, ortaya çıkmak üzere olan mucizeyi gözlemlemek için gözlerimi ellerinden hiç ayırmadım. Asur'da Kral Baltazar'ın ne sorumlulukları ne felsefesi var. Balını yapan bir arı gibi, desen çiziyor, resim yapıyor, heykel yapıyor. Bununla birlikte dilsiz değil, onun gibi bir şey. Yalnızca sanatından söz ederken, sanki buyruğu altındaki belirli bir yapıtla her zaman doğrudan bir ilişki içinde.

İşte bir kez bir kadın portresini tamamladığını böyle gördüm. Kadın ne genç ne güzel ne de zengindi, tam tersine. Ama gözlerinde, hafif gülümsemesinde, tüm yüzünde ışıl ışıl bir şey vardı.

– Dün, dedi bana Asur, Peygamber Çeşmesi'nin yanındaydım; zayıf bir sudolabının beslediği bir çeşme bu; cimrice ve kesintili olarak akar; öyle ki çoğu zaman itişip kakışmalar olur, pırıl pırıl ve soğuk suyunu akıtmaya karar verdiğinde. Sıranın sonunda, titreyerek çeşme taşına doğru uzattığı sac bir tası hiç doldurma şansı olmayan sakat bir yaşlı adam vardı. İşte o sırada, biraz önce bir amforayı zar zor doldurmuş olan bu kadın yaklaşıp suyunu onunla paylaştı.

Bu önemli bir şey değil. Her gün yüce ve canavarca şeyler yapan zavallı insanların arasında ufak bir dostluk jesti söz konusu. Ama unutulmayacak olan, kadının, yaşlı adamı gördüğü andan başlayarak, jestini yaptıktan sonra ondan ayrılışına kadar geçen süredeki yüzünün ifadesi. Bu yüzü coşkuyla belleğime taşıdım ve sonra onu olduğunca uzun süre içimde saklamak için derin düşüncelere dalarak bu resmi yaptım. Nedir bu? Zorlu bir yaşantıda çabucak kaybolan bir aşk yansıması. Acımasız bir dünyada bir iyilik anı. Baltazar'ın deyişiyle, benzerliğin, içinde imgeyi taşıdığı ve doğruladığı çok ender ve çok değerli an.

Asur sanki bu anlaşılması güç sözler içime girebilsin diye sustu, sonra resmini bana vererek ekledi:

– Bak, Melkon, Mısır mimarisinin ve Yunan heykeltıraşlığının anıtlarını ziyaret ettim. Bu başyapıtları ortaya koyan sanatçılar herhalde tanrılardan esinlendiler, kuşkusuz kendileri de yarı tanrı idiler. Sonsuzluk ışığı içinde yüzen bir dünya bu; insan buraya kendi-

sini bir bakıma ölmüş hisssetmeden giremez. Evet, bizim zavallı sıtmalı, kadidi çıkmış bedenlerimize ne Gize'de ne Akropolis'te yer var. Ve eğer bu bedenler şimdi olduklarından başka türlü olmasalardı, hiçbir sanatçının, sapkınlık dışında, onları yücelttiği için haklı görülemeyeceğini elbette kabul ediyorum. Ancak, kimi zaman –resmini geri aldı– şu var: Yansıma, incelik ve bedenin içinde boğulmuş, sıkı sıkıya bedene karışmış, bedeni delip geçen sonsuzluk. Bak, bunu hiçbir zaman hiçbir sanatçı bugüne kadar kendi ifade olanaklarıyla yeniden yaratmayı düşünmedi. Beklediğimin çok büyük bir devrim olduğunu kabul ediyorum. Hatta bundan daha derinini tasarlamak olası mıdır diye kendi kendime soruyorum. İşte bu yüzden sanatçılara reva görülen engellemelerin ve işkencelerin karşısında ben sabır ve anlayış yüklüyüm. Pek küçük bir kazanma umudum var, bu umutla yaşıyorum.

*

Kral Herodes'i görünceye kadar on gün bekledik, ama bunaltıcı varlığı gelişimizden bu yana çevremizi sarmıştı. Bu sarayın çok büyük, personelinin çok sayıda oluşu boşunaydı; o büyük yırtıcı hayvanın ininde bulunduğumuzu, onun orada, çok yakınımızda olduğunu, bizimle aynı havayı soluduğunu, gece gündüz sıcak soluğunu soluduğumuzu bir an bile unutamadık. Kimi zaman adamların koştuklarını görüyorduk, sesleri yükseliyordu, kapılar zıvanalarında dönüyorlardı, askerler boru sesini duyunca toplanıyorlardı: Görünmeyen canavar kımıldamıştı ve hareketi herhalde krallığın sınırlarına varan korkunç dalgalar halinde yayılıyordu. Eğer bize geçmişi ve bugünü hakkında tüm anlatılanlar, merakımızı artırıp, sürekli hale getirmeseydi, konforuna karşın, burada kalışımız dayanılmaz olurdu.

Büyük Herodes o zaman altmış dört yaşını sürüyordu ve hükümdarlığının otuz yedinci yılındaydı; öyle bir hükümdarlıktı ki bu, başlar başlamaz şiddet ve cinayet üzerine kurulmuştu. Uğradığı ilk talihsizliklerden biri şuydu: Yahudilerin bu kralı –o güne kadar sahip oldukları en büyük kraldı– Yahudi değildi ve her zaman

kendi halkının en etkili ve en hoşgörüsüz bir bölümü tarafından reddedilmişti. Ailesi, I. Hirkan tarafından kısa bir süre önce fethedilip Yahudiye'ye katılmış dağlık bir güney eyaleti olan İdumea kökenliydi. Kudüs Yahudilerinin gözünde İdumealılar, zorla Yahudi dinine döndürülmüş bu Esav oğulları barbar, iyi yontulmamış, iyi sünnet olmamış, her zaman pagan olmalarından kuşku duyulan insanlardı. Bunlardan birinin Kudüs tahtına kadar çıkması akıl almaz ve dine, kutsallığa karşı bir kışkırtmaydı. Herodes ancak adamı olduğu Romalılara dalkavukluk ederek, II. Hirkan'ın torunu ve Makabiler soyundan gelen son kişi olan Miryam'la evlenerek Davud'la Süleyman'ın halefi olabilmişti. Önceleri umulmayan, İdumealı için çok mutlu olan bu evlenme kısa bir süre sonra onu adamakıllı bunaltacaktı, çünkü tümü de kendisinden daha soylu bir kökene sahip kayınvalidesi ile kayınpederinin, karısının, hatta çocuklarının gözüne o, her zaman bir serüven düşkünü olarak görünecekti. Herodes ile her şey her zaman kanlı biterdi. Bu silinmez aşağılık duygusunu –ki Miryam bunu ona anımsatmaktan hiç geri kalmıyordu–, kimsenin paçayı kurtaramadığı ve Makabilere sadık kalmış kendi halkının kinine karşın, onu krallığın tek hâkimi haline getiren bir dizi cinayet ve idamla yok etmeye çalıştı.

Zaten Herodes tutucu Yahudilerin alınganlıklarını kollamak için hiçbir şey yapmıyor. Tüm Akdeniz dünyasını geziyor; gezdiği yerlerde her şey hakkında kozmopolit, evrensel görüşler kazanıyor. Oğullarını eğitim için Roma'ya gönderiyor. Sanatı, oyunu, eğlenceyi seviyor. Kudüs'ü büyük, modern bir kent yapmak istiyor; burada Augustus'a adanmış bir tiyatro yaptırıyor; kenti parklarla, çeşmelerle, güvercinliklerle, kanallarla, bir hipodromla süslüyor. Yahudiler kutsallığa aykırı bu yenilikleri hiç beğenmiyorlar. Halk, Antiokhos Epiphanes'in –lanetle anılır– Kudüs'e getirdiği ve bir yüzyıl süren bir bağnazlıkla ortadan kaldırdıkları kuralları, ilkeleri yeniden getirmekle suçluyor krallarını. Herodes'in kulak astığı yok. Aldırış etmeden tapınaklar, hamamlar, Askalon'da, Rodos'ta, Sparta'da, Şam'da, Antiokheia'da, Baal Berit'te, Nikopolis'te, Akra'da, Sidon'da, Sur'da, Byblos'ta görkemli yollar yapımını paraca destekliyor. Her yere Sezar'ın adını kazıttırıyor. Olimpiyat Oyunları'nı

yeniden düzenletiyor. Makabiler tarafından yıkılmış olan Samiriye'yi, Kudüs'ün fatihi ve Filistin'deki Roma valilerinin gelecekte oturacakları kent Caesarea'yı çok güzel bir şekilde restore ettirerek Yahudilere hakaret ediyor. Oyunculara, gladyatörlere ve atletlere Yahudi parasıyla ödeme yaparak alay ediyor; öyle ki bu paraların üstünde kazılı kral resmi yoktur, yazı tarafında *Kral Herodes* yazılıdır, tura tarafında ise bir bereket boynuzu resmi vardır.

Bu son amblem yine de değerli olmuştur, çünkü Kudüs'ün gelenekçi ortamları Herodes'i yerin dibine batırıyor, ama buna karşılık zenginleşmiş bir burjuvazi onu beğeniyor; bu sınıfın Yunan-Roma tarzında yetişmiş çocukları kraliyet tarafından finanse edilen beden eğitimi kurumlarında, penislerinin başını örten deri eski durumuna getirilmiş olarak* elâlemin karşısına çıplak çıkmaktadırlar. Ama özellikle köylerdeki ve yabancı ülkelerdeki Yahudiler Herodes'in bu anlayışına seviniyorlar. Roma'daki Yahudi toplulukları kralın imparator ile sürdürdüğü çok iyi ilişkilerden yararlanıyorlar. Filistin eyaletlerine gelince, bunlar da şimdiye kadar görülmemiş bir barış ve refah içinde yaşıyorlar. Yahudiye tepeleri ve vadileri çok büyük koyun sürülerini beslemektedir; bu sürüler kışın Roma kökenli bir yenilikten yararlanıyorlar: Yonca otu. Arpa, has buğday ve asma Filistin'in kırmızı toprağı üstünde bol bol yetişiyor. İncir, zeytin ve nar neredeyse bedava veriliyor. Savaşlar ve ayaklanmalar yerinden yurdundan edilmiş tüm bir köylü halkı yollara düşürmüştü. Herodes kendi arazilerini çiftlik kirası karşılığında onlara bırakttı. Eriha'nın yapay olarak sulanan alçak toprakları böylece model tarım işletmelerine dönüştü. Süleyman silah ve savaş arabaları ihracatında uzmanlaşmıştı. Herodes ise Sodom tuzundan, Lut Gölü'nün asfaltlarından, Kıbrıs'ın bakır madenlerinden, Lübnan'ın değerli ağaçlarından, Beytin'in çanak çömleklerinden, Kraliçe Kleopatra'dan kiralanmış, onun ölümünden sonra da Augustus'tan hibe olarak alınmış balsam ağacı ormanlarından elde edilen aselbentten ustaca yararlanıyor. Herodes'in imparatora tam bağlılığı sonu-

* "Kudüs'te putperest geleneğine göre bir jimnaz yaptırdılar. Sünnetlerinin izlerini yok ettirdiler ve böylece Kutsal İttifak'tan ayrıldılar, putperestlere katıldılar ve günah işlemek için kendilerini sattılar." (I. Makabiler Kitabı, 1, 5.)

cunda Yahudiye'de hiçbir Romalı asker görülmüyor. Savunma amaçlı da olsa savaş yapma yasağına titizlikle uymasına karşın, Galyalı, Germen ve Trakyalı paralı askerlerden oluşan bir orduya ve geleneksel olarak Galatia'dan toplanmış görkemli bir özel muhafız birliğine sahip. Ve bu askerleri sınırları dışında kullanamasa da, onlara krallığın içinde, hatta kendi ailesi içinde, ne yazık ki hiç rahat yüzü göstermiyor denebilir!

Ama Herodes hükümdarlığının büyük girişimi ve Yahudi halkı ile kendisi arasındaki büyük sorun, tapınağın yeniden yaptırılması olmuştur.

Kudüs'te iki tapınak vardı. Süleyman tarafından yaptırılmış olan birincisi Nabukodonosor tarafından yağma edildi ve birkaç yıl sonra tümüyle yıkıldı. Daha mütevazı olan ikincisi yoksulluğuna ve eskimişliğine karşın Yahudiler için değerliydi, çünkü Sürgün'den dönüşü kutluyor ve İsrail'in yeniden doğuşunu somutlaştırıyordu. İşte Herodes'in iktidara geldiğinde bulduğu ve yeniden yaptırmak üzere yıktırdığı tapınak buydu. Elbette Yahudiler bu projeye karşı çıkmaya başladılar. Herodes'in eski tapınağı yıktırıp yenisini yaptıracağı sözünden vazgeçebileceğinden kuşku duymuyorlardı. Ama Herodes onları yatıştırmayı becerdi, onlar da İdumealının cinayetlerinin kefaretini ödemek için böylesine büyük bir işe giriştiğine sonunda inandılar; bu, kralın gidermekten sakındığı dindarca bir yanılsama idi.

Gerçekten de çok büyük bir işti, bunun için on sekiz bin işçi seferber edildi ve tapınağın Tanrıya adanması, çalışmaların başlamasından on yıldan daha az bir süre sonra gerçekleşebildiyse de, bu çalışmalar henüz tamamlanmış olmaktan uzaktır ve –tapınakla saray bitişik olduğundan– ekiplerin gidişgelişlerine ve çalışırken yaptıkları gürültü patırtıya tanığız. Zaten bu devasa şantiyenin, sarayı dolduran terör ve acımasızlık havasıyla pek güzel uyuştuğunu kabul etmek gerekir. Çekiç darbeleri kırbaç darbeleri ile karışıyor, işçilerin küfürleri işkence görenlerin iniltilerinden ayırt edilemiyor ve bir cesedin dışarıya çıkarıldığı görüldüğünde, işkence yapılmış birinin mi, yoksa bir granit bloğu altında kalıp ezilmiş bir taşocağı işçisinin mi söz konusu olduğu hiçbir zaman bilinmiyor. Bazen, yü-

celikle acımasızlığın daha sıkı sıkıya birleştiğini düşünüyorum.

Herodes Yahudilerin güvensizliğini gidermeyi kendisi için bir şeref sorunu yapmıştı. Tapınağın kutsal yerleri ile ilgili çalışmaların başarıyla tamamlanması için taş yontmayı ve duvarcılığı din adamlarına öğrettirdi, onlar da ayin giysilerini çıkarmadan işe giriştiler. Ve dinsel ayin bir gün bile aksamadı, çünkü yeterince yeniden yapmadan önce hiçbir zaman yıkıma girişilmiyordu. Oysa yeni yapı çok büyük boyutlarda ve görkemini anlata anlata bitiremem. Yalnızca beş yüz arş* genişliğinde dikdörtgen biçiminde geniş bir düz alan olan "paganlar avlusu"nu düşünmek bile yeter. Burada gezinilir, çene çalınır, mallarını sergilemiş olan satıcılardan alışveriş yapılır; Atina'nın Agorasını ya da Roma'nın Forumunu andırır. Herkes buraya gelip avlunun kenarları boyunca uzanan, sedir ağacından damları ve sütunları olan portiklerin altında yağmurdan ve güneşten korunabilir, ancak temiz ayakkabılar giymiş olmak, silah hatta bir sopa bile taşımamak, yerlere tükürmemek koşuluyla. Ortada kat kat sahanlıklardan oluşan asıl tapınak yükselir, en üstteki sahanlık Azizler Azizi sahanlığıdır ki buraya girmenin cezası ölümdür. Som madenden ana kapısı, salkımlarının her biri bir insan boyunda olan altın asmalarla çevrilidir; üstü, sümbüllerle süslü Babil kumaşından, parlak kırmızı ve erguvan kırmızısı çok nitelikli keten kumaştan bir örtü ile kaplıdır. Bu renkler ateşin, toprağın, havanın ve denizin simgesi olup bir gökyüzü haritasını betimlemektedir. Son olarak da gözenekli beyaz mermerden yapılmış bir parmaklıkla çevrilmiş ve amacı kuşları uzaklaştırmak olan pırıl pırıl sivri uçlarla dolu altın levhalardan oluşmuş damı da unutmamalıyım.

Evet, bu yeni tapınak Büyük Herodes'i Süleyman'a eşit, belki de ondan üstün kılan görkemli bir harika yapıt. Bunca görkemi, bunca gücü, aynı zamanda bunca yüce korkuyu görmenin, tahtından indirilmiş bir prens olarak bende nasıl bir şaşkınlık uyandırdığı, yetim oğul yüreğimde nasıl bir fırtına kopardığı anlaşılacaktır.

Bununla birlikte, onuncu gün bize, kralın buyruğuyla başmabeyncinin büyük taht salonunda akşam vereceği yemeğe davet edildiğimiz bildirildi. Tiran Herodes'in, sanki son ana kadar gizli kal-

* 225 metre.

mak istemişçesine, davetiyesinde kendisinin de bulunacağı hiç belirtilmemişse de, ortaya çıkacağından kuşku duymuyorduk.

Ama yine de itiraf edeyim mi? Salona girdiğimde, önce Herodes'i ne gördüm ne de tanıdım! İçeri girişini daha iyi kullanmak için geç geleceğini, en son geleceğini düşünüyordum. Oysa bunun Yahudi konukseverlik kurallarına aykırı olacağını öğrendim; ev sahibi bu kurallara göre davetlilerini karşılamak için orada bulunmalıydı. Gerçekten de kral, üstü yastıklarla dolu bir abanoz divana uzanmış, yanında yatan bembeyaz yaşlı bir adamla besbelli gizli bir konuşma yapıyordu; adamın soylu ve temiz yüzü, kralın asık ve çökmüş yüzüyle şaşırtıcı bir biçimde çelişiyordu. Onun, gaipten haber veren, düş yorumcusu, ruh çağıran ünlü mistik Menahem olduğunu bana daha sonra söylediler. Herodes on beş yaşındayken, Menahem ona, sırtına vurarak, Yahudilerin kralı diye seslenmişti; o gün bu gündür kral, Menahem'e danışıyordu. Ama bir kez daha Herodes'in orada olduğunu düşünmeksizin, önce çok sayıda tutuşmuş meşalenin gümüş tablolarda, kristal sürahilerde, altın tabaklarda ve akik kupalarda binlerce kez tekrarlanan yansımasını gördüm yalnızca.

Baş hizmetkâr, alçak masaların ve divanların çevresinde koşuşturan hizmetkâr kalabalığını yararak, Baltazar ve Gaspar'ı ve arkalarından gelen beyaz ve zenci maiyetlerinin birbirine karıştığı korteji karşılamaya koştu. Maiyettekiler karışıklığa karşın sımsıkı örülmüş farklı renklerde iki kuşakla da ayırt edilebiliyordu. İki kral, Herodes ile Menahem'in konuşmakta olduğu büyük yatağın iki yanında şeref yerlerini aldılar, ben de hocam Bahtiyar ile genç Asur arasında, biraz geride, masaları geceleyin gizemli Kudüs'ün bir köşesine egemen büyük koydan ayıran at nalı şeklindeki boş mekânın karşısına rahatça yerleştim. Bize tuz içinde nar gibi kızartılmış pislikböceğinin yanında aromalı şarap ikram ettiler. Harpçı üç kadın harplarıyla bu hayhuy ve kap kacak gürültüleri içinde uyumlu ve monoton bir müzikli fon oluşturuyorlardı. Nereden geldiği bilinmeyen kocaman bir sarı köpek karışıklığa ve gülüşmelere yol açtı, sonra bir köle tarafından alıp götürülerek ortadan kayboldu. Koltuğunun altında bir lavta taşıyan, çiçeklerle süslü beyaz uzun gömle-

ğinin içinde çok genç görünen, tombul ve pembe yanaklı, kıvırcık saçlı ufak tefek bir adamın Herodes'in yatağının önünde eğildiğini gördüm. Herodes bir an onunla ilgilenmek için konuşmasını kesti ve ona şöyle söyledi: "Evet, ama daha sonra!" Bu adam Malabar kıyısından gelen "masal" ustası, Doğulu öykücü Sangali idi. Evet, gerçekten de, daha sonra, sıra söze gelecekti, çünkü şimdi yemek yenecekti. Üstlerindeki tabaklardan ve tencerelerden duman çıkan arabaların içeriye girmesi için kapılar ardına kadar açıldı. Buradaki âdete göre her şeyin aynı zamanda davetlilerin önüne çıkarılması gerekiyordu. İçine taşemen balığı sütü katılmış pisibalığı karaciğerleri, tavuskuşu ve sülün beyinleri, yabani koyun gözleri ve deve yavrusu dilleri, zencefilli kara leylek dolmaları, özellikle de hâlâ hafifçe kaynayan kahverengi sosu içinde yüzen kısrak vulvaları ve boğa cinsel organlarıyla kocaman bir yahni vardı. Uçlarındaki çengel gibi parmaklarla çıplak kollar yemeklere doğru eğiliyordu. Çeneler kapanıyor, sivri dişler gömülüyor, yutma çabası içinde gırtlak çıkıntıları yukarıya kayıyordu. Harp çalan o üç kadın hafif ezgiler çalmayı sürdürüyordu; hizmetkârlar, içinden bir düzine kadar şiş geçen geniş bir çelik sandık getirdiler; şişlerin üstlerinde yağları akan ağır ve beyaz etli kuşlar dönüyordu; bu sırada baş hizmetkârın bir işareti üzerine kadınlar müziği kestiler. Seyrek sakallı Herodes konuşmasını bırakmış, bıyık altından sessizce gülüyordu. Kebapçılar şişleri tabaklara boşaltıp, ince uzun bıçaklarla kuşların her birini ikiye böldüler. Hayvanların içleri koni şeklinde siyah mantarlarla doldurulmuştu.

– Dostlarım, diye bağırdı Herodes. Büyük Herodes'in krallığının milli yemeği olmak gibi bir saygınlığa yüceltmekte tereddüt etmeyeceğim bu hoş, tarihsel ve simgesel yemeği doya doya yemeye davet ediyorum sizi. Aşağı yukarı otuz yıl önce zorunluluktan icat edildi. Kraliçe Kleopatra'nın kışkırtmasıyla Arabistan Kralı Malhus'a karşı açtığım savaştan pek az sonraydı. Bir deprem sonucu birkaç dakika içinde tüm Yahudiye bir enkaza dönüştü; otuz bin insan ve çok sayıda hayvan öldü. Bu felaketten yalnızca akbabalar ve Araplar yararlandı. Kırların ortasında açık ordugâh kurmuş olan ordum bu depremden etkilenmedi. Bununla birlikte, böyle bir durum-

da savaşmaktan daha faydalı bir şeyler yapılması gerektiğini düşünerek, Malhus'a barış için derhal adamlarımı gönderdim. Malhus, bu durumu, kötüye kullanmak isteyerek gönderdiğim adamları öldürttü ve hemen saldırıya geçti. Davranışı iğrençti. Kleopatra'nın onu tehdit ettiği kölelik durumundan Malhus'u ben kurtarmıştım. Barışı elde etmek için o zaman iki yüz talanton ödemiş, Malhus'a hiçbir şeye mal olmaksızın, buna eşdeğerde bir para ödemek için de söz vermiştim. Şimdi şu işe bakın! Deprem yüzünden güçsüz kaldığımı düşünerek ordularını üstüme sürüyordu. Onu beklemedim. Ürdün Nehri'ni geçerek yıldırım gibi çarptım. Üç çarpışmada ordusunu darmadağın ettim. Ve elbette tutsakları kurtulmalık vererek özgürlüklerine kavuşturma konusunda hiçbir pazarlığı ve hiçbir öneriyi kabul etmedim. Koşulsuz bir teslimiyet istedim ve bunu elde ettim.

İşte, bu şanlı ve dramatik koşullarda çaresiz kalan ahçılarım bir gün bana mantarlı bir kuş kızartması sundular. Kuş bir akbaba idi, mantarlar da ölüm borazanları. Çok güldüm. Tadına baktım. Nefisti! Kâhyalarıma gelecek defa, domuz eti yeme yasağına uymamıza karşın, bana Malhus'u sunmaları için söz verdirdim!

Bu şaka davetlileri katıla katıla güldürdü. Herodes de bir kölenin kendisine sunduğu kızartılmış akbabanın iskeletini iki eliyle sıkıca tutmuş, gülüyordu. Herkes onu taklit etti. Şarap testilerden su gibi aktı. Bir süre artık kemik çatırtılarından başka bir şey duyulmadı. Daha sonra, tepsilerde ballı pastalar, tepeleme yığılmış nar ve üzüm, incirler ve mangolar gezdirildi. İşte kralın sesi o sırada uğultuya egemen olarak yeniden yükseldi. Ziyafetin başlangıcında ortaya çıkmış olan o Doğulu öykücüyü istiyordu. Adamı getirdiler. Saf ve narin görünüşü, tıka basa yemiş olan çevresindekilerin kaba görünüşleriyle çelişiyordu. Sanki apaçık saflığı, Herodes'in acımasızlığını kışkırtıyordu.

– Sangali, adın bu olduğuna göre, bize bir öykü anlatacaksın, diye buyurdu. Ama sözlerine dikkat et, herhangi bir devlet sırrına elinde olmayarak bir anıştırmada bulunma! Bil ki bu oyunu iki kulağının üzerine oynuyorsun. Dolayısıyla sana, sağ kulağının üzerine...

Uzun süre Sangali'ye buyurabileceği şeyi arıyor gibi göründü. Bu yüzden tümcesini şöyle bitirirken bir gülme tufanının kopmasına yol açtı:

– ... beni güldürmeni buyuruyorum! Sol kulağının üzerine de içinde bir kralın, evet, veraseti için endişelenen, çok akıllı ve çok iyi bir kralın olduğu bir öykü anlatmanı buyuruyorum. Kısacası, yaşlanmış bir kral, veraseti konusunda tasalanıyor. Başka şeyden söz eder, beni de güldürmezsen buradan ancak kulakların kesilmiş olarak çıkacaksın, tıpkı vaktiyle II. Hirkan'ın başına geldiği gibi; yeğeni Antigonos onun başrahip olmasını engellemek için dişlerini söktürdü.

Bir sessizlik çöktü. Sangali korkusuz bir sesle konuştu.

– Öyküsünü anlatmanı istediğin bu kralın adı Barbedor'du.

– Haydi Barbedor olsun! diyerek onayladı Herodes. Barbedor'un ve verasetinin öyküsünü dinleyelim, çünkü şunu iyi bilin ki dostlarım, şu sıralar beni veraset işleri kadar hiçbir şey ilgilendirmiyor.

Barbedor

YA DA VERASET

Bir zamanlar Mutlu Arabistan'ın Şamur kentinde boğum boğum, kıvrımlı ve altın sarısı renginde sakalı olan III. Nabunassar adında bir kral vardı. Barbedor takma adını borçlu olduğu bu sakalına, geceleri küçük bir ipek kılıfın içine sokup, ancak sabahları bir kadın berberin usta ellerine bırakmak üzere bu kılıftan çıkartacak derecede büyük özen gösterirdi. Çünkü erkek berberler ustura kullanmakta ve sakal kesmekte usta iseler de, kadın berberler yalnızca tarak, saç maşası, püskürteç kullanır ve müşterilerinin tek bir kılını bile kesmezler.

Gençliğinde sakalını dikkat etmeden –bile bile değil de daha çok ihmal yüzünden– bırakmış olan Nabunassar Barbedor yıllar geçtikçe çenesindeki bu uzantıya gitgide artan, neredeyse büyülü

bir anlam vermeye başladı. Neredeyse onu krallığının simgesi, hatta iktidarının merkezi yapacaktı.

Ve sakalını aynada seyretmekten kendisini alamıyor, yüzüklerle dolu parmaklarıyla onu sevgiyle sıvazlıyordu.

Şamur halkı kralını seviyordu. Ne var ki hükümdarlık yarım yüzyıldan fazla bir süredir devam ediyordu. İvedi reformlar, hükümdarı gibi kendini huzurlu bir uyuşukluğa kaptıran hükümet tarafından durmadan erteleniyordu. Bakanlar kurulu artık ayda yalnızca bir kez toplanıyor ve odacılar kapının arkasından, hep aynı olan ve uzun sessizliklerle kesilen şu tümceleri duyuyorlardı:

– Bir şey yapmak gerekir.

– Evet, ama her türlü acelecilikten kaçınalım.

– Durum şimdi uygun değil.

– İşi zamana bırakalım.

– Kesinlikle beklemek gerek.

Birbirlerini kutlayarak, ama hiçbir karar almadan ayrılıyorlardı.

Kralın başlıca uğraşlarından biri, –geleneksel olarak uzun, yavaş ve ağır olan– öğle yemeğinden kalktıktan sonra, geç saatlere kadar süren derin bir öğle uykusu çekmekti. Belirtmek gerekir ki bu uyku açık havada iç içe geçmiş loğusaotlarının gölgelendirdiği bir terasta gerçekleşiyordu.

Oysa aylardır Barbedor artık eskisi gibi huzur içinde değildi. Ama bunun nedeni danışmanlarının uyarıları ya da halkının homurdanmaları değildi. Hayır. Kaygısının daha yüksek, daha derin, kısacası daha yüce bir nedeni vardı: Sakal bakımından sonra kadın berberinin ona tuttuğu aynada kendisini hayran hayran seyrederken, ilk kez sakalının altın sarısı ışıltısına karışmış bir beyaz kıl keşfetmişti.

Bu beyaz kıl onu çok derin düşüncelere daldırdı. Demek ki yaşlanıyorum, diye düşündü. Bu elbette tahmin edilebilen bir şeydi, ama artık gerçek ortadaydı ve bu gerçek, aynı bu kıl gibi reddedilemez bir şeydi. Ne yapmalıydı? Ne yapmamalıydı? Bir beyaz kılım var ama buna karşılık vârisim yok. İki kez evlendim, art arda yatağıma giren iki kraliçeden hiçbiri krallığa bir veliaht veremedi. Düşünmek gerek. Ama her türlü acelecilikten kaçınalım. Bana bir

vâris gerek, evet, belki bir çocuğu evlat edinmeliyim. Ama bana benzeyen, bana adamakıllı benzeyen birini. Benim modelim olan daha genç, kısacası, çok daha genç birini. Durum şimdi uygun değil. İşi zamana bırakmak gerek. Kesinlikle beklemek gerek.

Ve farkına varmadan bakanlarının her zamanki sözlerini yineleyerek ve kendisine küçük bir ikiz erkek kardeş gibi benzeyecek küçük bir IV. Nabunassar'ı uzun uzun düşünerek uykuya dalıyordu.

Ne var ki bir gün iğne batırılmış gibi oldukça şiddetli bir acıyla öğle uykusundan uyandı. Hemen elini çenesine götürdü, çünkü acıyı orada duymuştu. Hiçbir şey yoktu. Kan akmıyordu. Bir gonga vurdu. Berber kadınını getirtti. Ona gidip büyük aynayı getirmesini buyurdu. Kendini inceledi. Belli belirsiz bir sezgi onu yanıltmamıştı: Beyaz kılı yok olmuştu. Uyumakta olmasından yararlanan, kutsal şeylere saygısız bir el, onun o kıldan uzantısının namusuna kastetmek cesaretini göstermişti.

Kıl gerçekten koparılmış mıydı? Yoksa gür sakalının içinde mi gizleniyordu? Ortada bir sorun vardı, çünkü ertesi sabah görevini yerine getirmiş olan berber kadın krala aynayı tuttuğu sırada o kıl kesin olarak oradaydı, sanki bakır madeninde bir gümüş damarı gibi tüm beyazlığıyla açıkça görünüyordu.

Nabunassar o gün veraset sorunu ile sakalının gizinin belli belirsiz birbirine karıştığı bir şaşkınlık içinde her zamanki öğle uykusuna daldı. Gerçekten de, bu iki soru işaretinin aslında tek bir soru işareti olduğundan ve çözümü birlikte bulacaklarından kuşku duymaktan çok uzaktı...

Böylece Kral III. Nabunassar ancak uykuya dalmıştı ki çenesinde şiddetli bir acıyla uyandı. Sıçradı, yardım çağırdı, aynayı istetti: Beyaz kıl bir kez daha kaybolmuştu!

Ertesi sabah geri gelmişti bu kıl. Ama bu kez kral görünüşe aldanmadı. Hatta denilebilir ki gerçeğe doğru büyük bir adım attı. Gerçekten de, bir gün önce çenesinin solunda ve alt tarafında bulunan kılın şimdi sağda ve yukarıda –neredeyle burnu hizasında– göründüğü gözünden kaçmadı; öyle ki, gezici kıl olmayacağına göre, bu durumdan, gece ortaya çıkmış *başka* bir beyaz kılın söz konusu olduğu sonucuna varmak gerekiyordu; çünkü kılların beyazlaşmak

için karanlıktan yararlandıkları çok doğrudur.

Kral o gün öğle uykusuna yatmaya hazırlanırken ne olacağını biliyordu: Gözlerini kapar kapamaz yanağında, son beyaz kılı fark ettiği yerde bir iğne acısı hissiyle yeniden açıyordu. Kılının az önce yeniden yolunduğundan emin olduğu için aynayı getirtmedi.

Peki ama kim, kim?

Olay şimdi her gün meydana geliyordu. Kral loğusaotlarının altında uyuklamamaya karar verdi. Uyur gibi yapıyor, gözkapaklarının arasından tehdit edici bir bakışın sızmasına izin vererek gözlerini yarı kapatıyordu. Ama gerçekten uyuma tehlikesiyle karşı karşı olmadan uyur gibi yapılmaz ki! Ve hop! Acı geldiği sırada derin uykuda oluyor, ama gözlerini açmadan önce her şey bitmiş oluyordu.

Bununla birlikte, hiçbir sakal tükenmez değildir. Her gece o altın sarısı kıllardan biri beyaz bir kıla dönüşüyor, ertesi gün hemen öğleden sonra koparılmış oluyordu. Berber kadın herhangi bir şey söylemeye cesaret edemiyordu, ama kral, sakalı seyreldikçe yüzünün üzüntüden kırıştığını görüyordu. Aynada kendisine bakıyor, altın sarısı sakalından geriye kalan kılları okşuyor, seyrelmiş kılları arasından gitgide daha net olarak görünen çenesinin çizgilerini inceliyordu. İşin en ilginç yanı da bu değişimin hoşuna gitmiş olmasıydı. Yıpranan görkemli yaşlı adam yüzünde –daha belirgin, kuşkusuz daha kırışık olarak– eski sakalsız genç adam çizgilerinin yeniden ortaya çıktığını görüyordu. Aynı zamanda da bırakacağı vâris konusu gözüne eskisi kadar önemli görünmüyordu.

Artık çenesinde yalnızca on-on iki kadar kıl kaldığında saçı sakalı iyice ağarmış bakanlarını kovmayı ve yönetimi kendisi ele almayı ciddi olarak düşündü. İşte o zaman olaylarda yeni bir gelişme görüldü.

Çıplak kalmış yanakları ve çenesi hava akımlarına karşı daha duyarlı olmuştu da, bu yüzden mi bu durum ortaya çıkmıştı? Sabah görülen o beyaz kıl yok olmadan önce, esintisi bir saniye bile sürmeyen hafif bir serin rüzgâr yüzünden öğle uykusundan uyanmaya başladı. Ve bir gün gördü kral! Ne gördü ama? Güzel bir beyaz kuş –hiçbir zaman sahip olamayacağı beyaz sakal kadar beyaz– az ön-

ce kopardığı beyaz kıl gagasında, kanat çırpa çırpa kaçıyordu. Böylece her şey aydınlığa kavuşmuştu: Bu kuş kendi tüylerinin renginde bir yuva yapmak istiyordu ve kralın sakalının kimi kıllarından daha beyaz bir şey bulamamıştı.

Nabunassar bunu keşfettiği için sevinçliydi, ama bu konuda daha çok şey öğrenmeye can atıyordu. Oysa tam zamanıydı, çünkü çenesinde yalnızca bir kıl kalmıştı, o da kar gibi beyazdı ve güzel kuş için kendini son kez gösterme fırsatı olacaktı. Bu yüzden, bu öğle uykusu için loğusaotlarının altına uzandığında kralın heyecanına diyecek yoktu! Yeniden uyur gibi yapması, ama faka basmaması gerekiyordu. O gün öğle yemeği de özellikle zengindi, lezzetli yemeklerden oluşmuştu ve onu öğle uykusuna... krala yaraşır bir öğle uykusuna davet ediyordu... III. Nabunassar kendisini rahatlatıcı dalgalar halinde saran uyuşukluğa karşı yiğitçe savaştı; uyanık kalmak için çenesinden uzayan ve tatlı ışıkta dalgalanan uzun beyaz kıla doğru yan yan bakıyordu. İnanın, yalnızca bir an, kısa bir an dalgınlık yaşadı ve yanağında kuvvetli bir kanat okşaması ve çenesinde bir iğne acısıyla kendine geldi. Elini atıp yumuşak ve çırpınan bir şeye dokundu, ama parmakları boşluğa kapandı, gözlerini açtığında da yalnızca kızıllaşmış güneş ışığını arkasına almış beyaz kuşun kara gölgesini gördü; kuş kaçıyordu ve bir daha geri gelmeyecekti, çünkü gagasıyla kralın sakalının son kılını almış götürüyordu!

Kral öfkeyle ayağa kalktı; okçularını, kuşu ölü ya da diri yakalayıp kendisine teslim etmeleri konusunda buyruk vermek için toplantıya çağırmak üzereydi. Kızgın bir kralın hoyratça ve akılsızca tepkisi! O anda havada salınarak yere yaklaşan beyaz bir şey gördü: Bir tüydü bu, kuşkusuz kuşa dokunduğu sırada ondan kopardığı bembeyaz bir tüydü. Tüy yavaşça döşemeye kondu ve kral son derece ilgisini çeken bir olaya tanık oldu: Tüy bir an hareketsiz kaldıktan sonra ekseni etrafında döndü ve ucunun yöneldiği taraf... Evet, yere konmuş olan bu küçük tüy bir pusulanın mıknatıslı ucu gibi döndü, ama kuzeyi gösterecek yerde, kuşun kaçarken gittiği yönü gösterdi.

Kral eğilip tüyü yerden aldı ve avcunun içinde dengeye getirdi. O zaman tüy dönüp güney-güneybatı yönünde, kuşun ortadan kaybolmak için seçtiği yönde durdu.

Bu bir işaretti, bir dolaylı çağrı idi. Nabunassar tüyü avcunda hep dengede tutarak, rastladığı nedimlerinin ve hizmetkârlarının kendisini selamlayıp saygı gösterilerinde bulunmalarına karşılık vermeden sarayın merdivenine doğru atıldı.

Sokağa çıktığında, tersine, kimse onu tanıyormuş gibi görünmedi. Yoldan geçenler, basit bir kabarık pantolon ve kısa bir ceket giymiş, elinde küçük bir beyaz tüyü düşürmeden dengede tutarak koşan bu sakalsız adamın, o görkemli kralları III. Nabunassar olduğunu düşünemiyorlardı. Bu tuhaf davranış onlara bir kralın saygınlığı ile bağdaşmaz gibi görünüyordu da ondan mıydı? Ya da bambaşka bir şeyden ötürü müydü, örneğin, bu yeni gençleşmiş havası mı onu tanınmaz kılıyordu? Nabunassar böyle bir soruyu sormadı kendine –oysa temel bir soruydu bu– çünkü tüyü avcundan düşürmemekle ve onun vereceği bilgilere ulaşmakla fazlasıyla meşguldü.

Uzun süre böyle koştu Kral III. Nabunassar. Yoksa şimdiden eski kral III. Nabunassar mı demeli? Şamur'dan çıktı, ekili tarlaların ortasından geçti, kendini bir ormanın içinde buldu, bir dağı aştı, bir köprü sayesinde bir nehri geçti, sonra sığ bir nehri, sonra bir çölü ve başka bir dağı. Pek yorulmadan koşuyor, koşuyor, koşuyordu; bu uyuşuk bir yaşamın çökerttiği yaşlı, iriyarı bir adam açısından çok şaşırtıcı idi.

Kral sonunda küçük bir ormanda büyük bir meşe ağacının altında durdu, beyaz tüy ağacın tepesine doğru dikilmişti. En yukarıda, ağacın en son çatallandığı yerde bir yığın çalı çırpı ve bu yuvanın üstünde –çünkü bu, kuşkusuz bir yuvaydı– kaygıyla kıpırdanan o güzel kuş görülüyordu.

Nabunassar atılıp en alçak dalı yakaladı ve bir bel kırma hareketi yaparak kendini oturur durumda buldu, sonra hemen ayağa kalkıp ikinci dalda yeniden aynı harekete başladı, böylece bir sincap gibi çevik ve hafif hareketlerle tırmanıyordu. O çatallanan yere gelmekte gecikmedi. Beyaz kuş ürkerek kaçtı. Burada küçük dallardan oluşmuş bir çelenk ve içinde beyaz bir yuva vardı. Nabunas-

sar, sakalının özenle birbirine dolanmış kıllarını kolayca tanıdı. Bu beyaz yuvanın ortasında da bir yumurta, Kral Barbedor'un eski sakalı gibi altın sarısı, güzel bir yumurta görülüyordu.

Nabu yuvayı o çataldan ayırıp eline aldı ve yeniden aşağı inmeye kalkıştı; ama bu, bir elinde o narin yükle yapılacak kolay bir iş değildi! Birçok kez her şeyden vazgeçmeyi düşündü ve yere on-on iki metre kadar uzaklıkta iken bile az kalsın dengesini kaybedip düşüyordu. Sonunda yosunlu toprağa atladı. Kent yönü olduğunu düşündüğü yönde birkaç dakikadır yürüyordu ki bu sırada olağanüstü biriyle karşılaştı. Bu, ayaklarında bir çift çizme ve çizmelerin üstünde koca bir göbek, onun üstünde de bir av bekçisi şapkası olan, kısacası gerçek bir orman deviydi. Dev, gök gürültüsü gibi bir sesle bağırarak konuştu:

– Ee, ne oluyor, küçük arsız? Kralın ormanına yumurta çalmaya böyle mi gelinir?

Küçük arsız ha? Ona nasıl böyle denebilirdi ki? Ve Nabu ansızın gerçekten de çok küçük, ince, çevik bir duruma geldiğini düşündü; zaten bu da saatlerce koşabilmesini, ağaçlara tırmanabilmesini açıklıyordu. Sık ağaçlı bir yere giriverip o boylu boslu ve adamakıllı göbekli av bekçisinden kurtulmakta da güçlük çekmedi.

Şamur'a yaklaşırken mezarlığın yanından geçilir. Oysaki küçük Nabu burada büyük ve dikkat çekici bir kalabalık tarafından durduruldu; kalabalık, başları koyu renkli kuş tüyleriyle, koşumları da gözyaşı şeklinde gümüş süslerle bezenmiş çok güzel altı siyah atın çektiği görkemli bir cenaze arabasının çevresini sarmıştı.

Kimin gömüleceğini birçok kez sordu, ama insanlar sanki bu çok saçma bir soruymuş gibi omuz silkiyor ve ona yanıt vermeyi reddediyorlardı. Yalnızca cenaze arabasının üstündeki arma levhalarını fark etti; bu armalarda bir N harfi, onun üstünde de bir taç resmi bulunuyordu. Sonunda mezarlığın öteki ucundaki bir ölüler şapeline sığındı, yuvayı yanında bir yere koydu ve gücü tükendiği için bir mezar taşı üstünde uykuya daldı.

Ertesi sabah Şamur yoluna saptığında güneş ısıtmaya başlamıştı bile. Bir sürprizle karşılaştı: Ana kapı kapalıydı. Günün bu saatinde bu çok şaşırtıcı bir şeydi. İnsanların önemli bir olayı ya da

önemli bir ziyaretçiyi beklemekte olmaları gerekiyordu, çünkü kentin ana kapısı bu gibi olağanüstü durumlarda törenle kapatılıp açılırdı. Böyle merakla ve kararsız bir halde, ellerinde hep o beyaz yuvayı tutarak, yüksek ana kapı önünde duruyordu ki bu sırada ansızın yuvanın içindeki altın sarısı yumurta çatladı ve içinden küçük bir beyaz kuş çıktı. Bu küçük beyaz kuş net ve anlaşılır bir sesle şöyle söyleyerek ötüyordu: "Yaşasın kral! Yaşasın yeni kralımız IV. Nabunassar."

Bunun üzerine o ağır kapı zıvanaları üstünde döndü ve iki kanadı açıldı. Eşikten sarayın basamaklarına kadar bir kırmızı halı yayılmıştı. Sevinç içinde bir kalabalık sağda solda toplanıyor ve elinde kuş yuvası tutan çocuk ilerlerken herkes bağırarak kuşun haykırışlarını yineliyordu: "Yaşasın kral! Yaşasın yeni kralımız IV. Nabunassar."

IV. Nabunassar'ın hükümdarlığı dinginlik ve mutluluk içinde uzun sürdü. Art arda iki kraliçesi oldu, ne var ki hiçbiri krallığa bir veliaht veremedi. Ama sakal hırsızı bir beyaz kuşun ardından koşup bir ormana gitme olayını anımsayan kral, yerine geçecek vâris konusunda hiç kaygıya kapılmıyordu. Yıllar geçip de o anı belleğinden silindiği güne kadar. Bu, altın sarısı bir sakalın yavaş yavaş çenesini ve yanaklarını kapladığı döneme rastlar.

Büyük Herodes

Herodes bu küçük öyküyü dinlerken birçok kez gülmüş ve tüm bakanları, nedimleri de uysalca gülmüşlerdi, öyle ki havada hiç gerginlik kalmamış gibiydi, Sangali'nin de kulakları konusunda içi rahat etmişti. Yerlere kadar eğilip selamlıyor, ayaklarının dibine bir para kesesi düştüğünde, teşekkür yerine birçok sesi aynı anda üst üste bindirerek lavtasını tınlatıyordu. Oradan uzaklaştığı sırada bebek yüzünü geniş bir gülümseme aydınlatmaktaydı.

Ama gülmek Herodes'e pek yakışmıyor. Karabasanlarla ve hastalıklarla yıpranmış bedeni bu tür bir kasılmayı kaldıramıyor. Yatağına tutunup, acı içinde çırpınarak döşeme taşlarıyla kaplı yere doğru eğiliyor. Çevresinde boş yere dört dönüyorlar. Karşı konulamaz bir şekilde, zihinlerde tahminler yürütülüyor: Ya despot ölmek

üzereyse? On karısı ve dünyanın dört bucağına dağılmış çocuklarıyla kim bilir ne karışık veraset sorunu bırakırdı arkasında! Veraset... Kralın Sangali'ye verdiği konuydu. Bu da kralın hep bunu düşündüğünü gösteriyordu. Şimdi de işte ağzını açmış, hırlıyor. Bir irkilmeyle hafifçe doğruluyor. Şölende yediklerini çağrıştıran bir karışımı döşemelerin üstüne kusuyor. Ağzının altına bir leğen koymaktan çekiniyorlar. Bu, kral kusmuğunun görkemine hakaret olurdu. Kimsenin bu görkemden vazgeçmeye hakkı yoktur. Herodes çok soluk, yeşille ebrulanmış, ter içinde kalmış yüzünü yukarıya kaldırıyor. Konuşmak istiyor. Yatağının çevresinde yarım daire şeklinde toplanılması için bir hareket yapıyor. Anlaşılmaz bir ses çıkarıyor. Yeniden deniyor. Sonunda sözcükler, dudaklarından sızan sesli bulamaçtan dökülüyor.

– Ben kralım, diyor, ama ölmek üzereyim, yalnızım ve umutsuzum. Gördünüz, hiçbir besini içimde tutamıyorum. Perişan olmuş midem ağzımın ona gönderdiği her şeyi geri çeviriyor. Ve bu yüzden karnım aç. Açlıktan ölüyorum! Herhalde geriye yahni, yarım akbaba, ağaçkavunlu salatalıklar ya da Yahudilerin Musa yasasından kurtulmalarını sağlayan o erimiş domuz yağıyla semirtilmiş yediuyuklayanlar kalmıştır. Yemek getirin, hay Allah kahretsin be!

Çılgına dönen hizmetkârlar pasta sepetleriyle, dolu tabaklarla, oluk oluk salçaları akan yemeklerle koşuştular.

– Keşke şikâyetim yalnızca midemden olsaydı, dedi Herodes yeniden konuşmaya başlayarak. Ama karnımdaki tüm organlar sanki cehennem ateşiyle yanıyor! Bağırsaklarımı boşaltmak için çömeldiğimde, içinde kurtların kaynaştığı kanlı bir irin bırakıyorum altıma! Evet, bana yaşamdan geriye kalan yalnızca acıdan bağırmak. Ama kudurmuşçasına, sımsıkı sarılıyorum bu yaşama, çünkü yerime geçecek hiç kimsem yok. Kurduğum ve neredeyse kırk yıldır kollarımda taşıdığım ve dünya tarihinde örneği olmayan bir barış dönemi sayesinde mutluluğunu sağladığım bu Yahudiye Krallığı; yetenek saçan, ama gururu, hoşgörüsüzlüğü, büyüklenmesi, yasalarının acımasızlığı yüzünden öteki halklar tarafından hiç sevilmeyen bu Yahudi halkı; saraylarla, tapınaklarla, kalelerle, villalarla doldurduğum bu topraklar... Ne yazık ki, tüm bunların, bu insan-

ların, bu şeylerin benim gücümde ve dehamda bir hükümdarın yokluğunda acı bir yıkıma yazgılı olduklarını pekâlâ görüyorum. Tanrı Yahudilere ikinci bir Herodes vermeyecektir.

Başı öne eğik, uzun süre sustu, öyle ki bu sırada yalnızca üçlü altın tacı görülüyordu ve yüzünü yukarıya kaldırdığında davetliler onu gözyaşları içinde gördüklerinde ürktüler.

– Meroe Kralı Gaspar, ve sen, Nippur Kralı Baltazar ve Baltazar'ın arkasında kendini bir paj giysisi içinde gizleyen sen, küçük Melkon; sizlere sesleniyorum, çünkü içinde ancak hain generalleri, rüşvetçi bakanları, satılmış danışmanları ve komplocu nedimleri gördüğüm bu sarayın ortasında yalnızca sizler beni dinlemeye layıksınız. Çevremdeki bu kokuşma neden? Tüm bu yaldızlı ayaktakımı belki başlangıçta dürüst idi ya da herhalde diğer insanlardan ne daha iyi ne de daha kötüydü. Ancak, bakınız, iktidar ayartıcıdır, bozucudur. Mutlak güce sahip olan ben istemesem de, onlar istemeseler de tüm bu adamları hain yapan benim! Çünkü benim iktidarım sınırsızdır. Kırk yıl var ki canla başla bu iktidarı güçlendirmeye, geliştirmeye çalışıyorum. Polisim her yerde. Kimi geceler de, kentin batakhanelerine ve genelevlerine, buralarda söylenenleri duymak için, kılık değiştirip, kendim gitmekten geri kalmıyorum. Sizi, hepinizi, sanki camdanmışsınız gibi, bakışlarım delip geçiyor. Baltazar, senin Baltazareumunun, o müzenin yağmalanması konusunda her şeyi biliyorum ve suçluların listesini istiyorsan, bu listeyi emrine amade tutuyorum. Çünkü bu durumda kınanacak bir gevşeklik gösterdin. Üstlerine çullanmak gerekirdi, Tanrım, defalarca çullanmak gerekirdi, oysa bunun yerine sen saçlarının beyazlanmasına izin verdin.

Heykel sanatını, resim sanatını, çizimleri, tasvirleri seviyorsun. Ben de öyle. Yunan sanatına çok düşkünsün. Ben de öyle. Resim, sanat düşmanı din adamlarının o saçma bağnazlığı ile karşılaştın. Ben de öyle. Ama şu Tapınağın Kartalı öyküsünü dinle bakalım.

Büyük bir farkla en geniş ve en güzel tapınak olan bu üçüncü İsrail tapınağı benim yaşamımın en yüksek noktasıdır. Çok büyük özveriler pahasına Hasmon hanedanından seleflerimin yapamadığı bir işi tamamladım. Halkımdan, özellikle de Ferisilerden ve din

adamlarından tam bir minnettarlık beklemek hakkımdı. Tapınağın cümle kapısındaki alınlığın üstüne kanatlarını açmış süzülen ve kanatları arasındaki mesafe altı arş olan, altından bir kartal heykeli yaptırdım. Neden bu amblem? Çünkü Kutsal Kitap'ın yirmi yerinde, kartal gücün, gönül yüceliğinin, bağlılığın simgesi olarak görülür. Aynı zamanda da Roma'nın simgesidir. Kutsal Kitap geleneği ve Roma görkemi, uygarlığın bu iki temel direği böylece anılıyordu. Gelecek kuşaklar da politikamın amacının, bunların birbirine yaklaşmaları olduğunu yadsıyamayacaklardır. Bakın, bu işin koşulları bağışlanamaz. Acının ve hastalığın son kertesindeydim. Doktorlarım beni Eriha'ya sıcak ve kükürtlü banyo tedavisi görmem için göndermişlerdi. Bir gün, nedenini kimse bilmiyor, Kudüs'te ölüm haberim yayılıyor. Ferisilerden iki doktor, Yuda ile Matatya, öğrencilerini toplayıp onlara On Emir'in ikincisine aykırı imge olan, Yunanlı Zeus'un betisi ve Roma varlığının simgesi bu amblemi yerle bir etmek gerektiğini anlatıyor. Tam öğleüstü, soylular avlusu insanlarla dolup taşarken, birtakım gençler tapınağın damına tırmanıp iplerle kendilerini kapı alınlığının hizasına kaydırıyor ve orada balta darbeleriyle altın kartalı paramparça ediyorlar. Vay haline onların, çünkü, tam tersine, Büyük Herodes ölmemiştir! Tapınağın bekçileri ve askerler işe el koyuyorlar. Kutsal şeylere saygısız davrananlar ve onları kışkırtanlar tutuklanıyor. Topu topu kırk kişi kadarlar. Bu kişileri sorgulamak üzere Eriha'ya getirtiyorum. Duruşma kentin büyük tiyatrosunda yapılıyor. Bir sedye üstünde, gizlenmiş olarak ben de katılıyorum bu duruşmaya. Yargıçlar kararlarını veriyorlar: O iki doktor halkın önünde diri diri yakılıyor, kutsal şeylere saygısız davrananların da kellesi uçuruluyor.

İşte, Baltazar, bak, sanatsever bir kralın başyapıtları nasıl savunması gerekiyor!

Sana gelince, Gaspar, senin o Biltinin ve ona eşlik eden o namussuz hakkında senden daha çok şey biliyorum. Güzel sarışınını kollarının arasına aldığında, her defasında, casuslarımdan biri yatak odandaki duvar halısının gerisinde, kraliyet yatağının altında bulunuyor ve ertesi sabah hemen rapor veriyordu. Senin ihmalin, bir yerde, Baltazar'ın ihmalinden daha da büyük. Nasıl olur ha! Bu

köle kadın seni aldatıyor, seni maskaraya çeviriyor, gülünç duruma düşürüyor ve sen onun yaşamasına izin veriyorsun! Beyaz derisini seviyordun, öyle mi? Eh, o zaman, o deriyi sıyırıp alman gerekirdi! Sana tutsakların derilerini fındık ağacından değnekler üzerine dolayarak çok güzel yüzen uzmanlar gönderirdim!

Sen, Melkon, başkentime, sarayıma, hatta masama kadar sahte bir kimlikle sokulmayı istediğin için seni son derece saf buluyorum. Kendini nerede sanıyorsun ha? Bil ki Palmira'dan hocanla birlikte kaçışının hiçbir ayrıntısı casuslarımın gözünden kaçmadı, konaklamalarınızın hiçbiri, hatta benim hizmetimde olan o yolcularla yaptığınız konuşmalar da. Amcan Atmar'ın babanın ölümünün ertesi günü için hazırladığı darbeden seni haberdar etmek yalnızca bana düşüyordu. Ama bunu yapmadım. Neden? Çünkü ahlâk ve adalet yasaları iktidar alanına uygulanmaz. Herkesin gözünde hain ve katil olan amcanın, ki bunu kabul ediyorum, halkı için daha iyi, daha yararlı, özellikle de Kral Herodes'e senden daha iyi bir müttefik olup olmayacağını kim bilebilir? Seni öldürtmek mi istiyordu? Haklıydı. İşgal ettiği tahtın yasal vârisinin yabancı ülkede olması kabul edilemez bir şeydir. Kısacası, başlangıçta senin kaçmana izin vermek gibi bir hata işlemesi beni düş kırıklığına uğrattı. Ne önemi var! Bu işe karışmama kararı aldım, karışmayacağım. Yahudiye'ye gidip gelebilirsin. Seni resmi olarak sadece Kral Baltazar'ın Nergisi kıyafetinde görmeye karar verdim. Gerisi için gözlerini ve kulaklarını iyice aç, sen ki bir tahtı kaybettin ve onu yeniden ele geçirmeyi düşlüyorsun. Bana bakıp iktidarın o korkunç yasasını öğren. Hangi yasa mı? Onu nasıl açıkça belirtmeli? Az önce anımsattığım olasılığı düşünelim: Baban Kral Teodem'i ve seni, Prens Atmar'ın kral ölür ölmez seni de öldürtmek için her şeyi hazırladığından haberdar ediyorum. Bilgi belki doğru, belki yanlış. Doğrulamak olanaksız, beni duyuyor musun, *olanaksız*. Bu, babanın ve senin, kendinize sunamayacağınız bir lüks. Tepki göstermek gerek, hem de çabuk. Nasıl mı? İlkleri cezalandırarak. Atmar'ı öldürterek. İşte iktidar yasası budur: En ufak bir şüphede birinciyi cezalandırmak. Ben buna her zaman titizlikle uydum. Bu, çevremde ölümcül bir boşluk oluşturan korkunç bir yasa. Elbette çifte sonucu

olur, eğer benim yaşamımı göz önüne alırsan. Ben en eski, en zengin, halkına en yararlı Doğu kralıyım. Ve aynı zamanda dünyanın en mutsuz insanıyım, en çok ihanet edilmiş dostum, en çok hiçe sayılmış kocayım, en çok meydan okunmuş babayım, tarihin en çok nefret edilmiş despotuyum.

Bir süre sustu, yeniden söze başladığında, davetlileri kulak kabartmak zorunda bırakan pek hafif bir sesle konuştu.

– Dünyada en çok sevdiğim insanın adı Miryam idi. Adı yine Miryam olduğu için üçüncü kez evlendiğim Başrahip Simon'un kızından söz etmiyorum. Hayır, hayatımın ilk, tek, biricik kadını demek istiyorum. Ateşliydim ve gençtim. Başarıdan başarıya koşuyordum. Dram meydana geldiğinde, o güne kadar hiç yaşamamış olduğum en şeytanca durumu lehime çevirip çözmüştüm.

Julius Sezar'ın öldürülmesinden on üç yıl sonra, dünyayı ele geçirmek için Octavianus ile Antonius arasındaki rekabet çok şiddetli olmuştu. Aklım beni Roma'nın efendisi Octavianus'a doğru yöneltiyordu. Coğrafi durumundan ötürü Mısır Kraliçesi Kleopatra'nın komşusu ve müttefiki idim; bu durum beni Antonius'un kollarına attı. Bir ordu toplamıştım ve Antonius'un gözünde değerlendiğimden kaygılanan ve benim zararıma onun sevgisini kazanmayı kesinlikle isteyen Kleopatra yardım etmemi engellediğinde, Octavianus'a karşı Antonius'un yardımına koşuyordum. Kleopatra ordularımı bir kez daha eski düşmanı, Arapların kralı Malhus'a karşı çevirmeye zorladı beni. Bana karşı entrika çevirerek beni kurtardı. Çünkü 2 Eylül günü* Octavianus, Antonius'u Yunan kıyısındaki Actium yakınında eziyordu. Antonius, Kleopatra ve müttefikleri için her şey mahvolmuştu. Eğer, istediğim gibi, Antonius'un yanına kendimi atabilmiş olsaydım benim için de her şey mahvolacaktı. Benim için artık, hâlâ nazik olan bir dönüşü gerçekleştirmek kalıyordu yalnızca. Bir gladyatör ordusunu aman dilemeye zorlamak üzere Suriye'nin Romalı valisine yardım etmekle işe başladım. Bu gladyatörler Antonius'a bağlı idiler, o da Mısır'a kaçan valiye ulaşmaya çabalıyordu. Sonra Octavianus'un oturduğu Rodos'a gittim. Onu kandırmaya çalışmadım. Tersine, kendimi Antonius'un, ona

* İÖ. 31 yılı.

yardım etmek için her şeyi vermiş –para, yiyecek, asker gibi– ama özellikle de onu mahva sürükleyen Kleopatra'yı bırakması, hatta bu kadını öldürtmesi gibi öğütler, iyi öğütler de vermiş sadık bir dostu olarak takdim ettim. Ne yazık ki tutkusu yüzünden basireti bağlanmış Antonius beni dinlemek istememişti! Son kraliyet tacını Octavius'un ayaklarının dibine bırakıp ona, elbette bana düşman gibi davranabileceğini, beni tahttan indirebileceğini, öldürtebileceğini, tüm bunlarda haklı olacağını, tüm kararlarını sesimi çıkarmadan kabul edebileceğimi söyledim. Ama tersine benim dostluğumu da kabul edebilirdi; bu dostluk Antonius'a beslediğim dostluk kadar sadakat yüklü, net ve etkili olacaktı.

Hiçbir zaman bu kadar büyük bir tehlikeyi göze almadım. Bir an, benim cüretimden şaşkına dönmüş ve hâlâ kararsız olan geleceğin Augustus'u karşısında aşağılayıcı bir ölümle başarı arasında gidip geldim. Octavianus tacını alıp başıma koyarken şöyle dedi: "Kral olarak kal ve benim dostum ol, çünkü dostluğa bu kadar büyük bir değer veriyorsun. İttifakımızı onaylamak için sana Kleopatra'nın dört yüz Galyalıdan oluşan özel muhafız birliğini veriyorum." Kısa bir zaman sonra Antonius ile Mısır kraliçesinin Octavianus'un zaferi karşısında ortada görünmemek için intihar ettiklerini öğrendik.

Talihimin bu derece parlak bir şekilde dönmesinden sonra geleceğimin güvence altında olduğunu sanabilirdim. Ne yazık ki tersine bunun bedelini en kötü ailevi talihsizliklerle ödeyecektim!

Bu talihsizliklerin temeline Miryam'a olan aşkımı yerleştirmek gerekir. Tüm bu trajediyi aydınlatan ve bunun tek başına anlaşılmasını sağlayan işte bu kara güneştir. Octavianus'un yanına giderken, özgürlüğümü ve hayatımı tehlikeye attığımı ve bu tehlikeyi atlatma şansımın çok az olduğunu biliyordum. Arkamda dört kadın bırakıyordum: Annem Kipros ile kız kardeşim Salome, Kraliçe Miryam ile annesi Aleksandra. Aslında birbirlerini hiç sevmeyen iki karşıt grup söz konusuydu: benim soyum olan İdumealılar ve Hasmon hanedanından hayatta kalanlar. Bu dört kadının benim yokluğumda birbirlerini yemelerini engellemek gerekiyordu. Bu yüzden, Rodos'a gitmek üzere gemiye binmeden önce, Miryam'ı annesi ile

birlikte Aleksandrion Kalesi'ne gönderirken annemi, Salome'yi üç oğlumu Massada Kalesi'ne kapattım. Sonra Aleksandrion Askeri Valisi Soem'e, benim ölümümü haber aldığında, Miryam'ı öldürmesi için gizli bir emir verdim. Yüreğim ve aklım bu en son önlemi bana zorla benimsetmek için anlaşmışlardı. Gerçekten de sevgili Miryamımın benden sonra hayatta kalıp, belki de başka bir adamla evlenebileceği düşüncesine katlanamıyordum. Öte yandan, ben öldükten sonra, Miryam da başta olmak üzere Hasmonların iktidarı yeniden ele geçirip ne pahasına olursa olsun onu sürdürmesini hiçbir şey engelleyemezdi.

Rodos'tan başarıyla döndüğümde, siyasal mutluluğumun genel bir uzlaşma getireceğinden emin olarak, tüm bu şirin topluluğu Kudüs'te topladım. Elbette söz konusu olan buydu! İlk andan başlayarak kinle asılmış suratlarla karşılaştım. Kız kardeşim Salome zamanı geldiğinde Miryam'ın başının üstünde boşaltmak istediği yıkıcı imalar ve açıklamalarla yüklü kara bir fırtına bulutunu gezdiriyordu. Miryam ise bana tepeden bakıyor, benimle her türlü teması reddediyordu, oysa ayrılığımız ve atlattığım badireler ona olan aşkımı körüklemişti. Hatta durmadan eski bir olaya, vaktiyle dedesi Hirkan'ın ölümüne neden olduğum bir olaya gönderme yapıyordu. Yavaş yavaş giz perdesi dağıldı ve yokluğumda olup bitenleri anladım. Gerçek şu ki tüm bu kadınlar kendilerine olası gelen ölümüme bağlı olarak çözümler tasarlamışlardı. Tek başlarına da değillerdi. Aleksandrion Valisi Soem, Yahudiye'nin gelecekteki kraliçesi Miryam'ın sevgisini kazanmak için, başıma bir felaket geldiğinde kendisini öldürme emri aldığını ona açıklamıştı. Her şeyi yeniden düzene sokmak gerekiyordu. Talaş yığını içine yuvarlanan ilk kelle Soem'in kellesi oldu. Bu daha bir başlangıçtı. Baş içki sunucum benimle gizli bir görüşme yapmak istedi. Elinde küçük bir aromalı şarap şişesiyle geldi. Miryam bu şişenin içinde bir aşk iksiri olduğuna inandırarak, şişeyi ona emanet etmiş ve güçlü bir ödül karşılığında, içindekini haberim olmadan bana içirmesini emretmişti. Adam, neye karar vereceğini bilemediği için, bu olayı kız kardeşim Salome'ye açmış, o da ona bana her şeyi açıklamasını salık vermişti. Galyalı bir köle getirtip ona bu içkiyi içmesini emrettik. Adam

yıldırımla vurulmuş gibi yere yığıldı. Hemen çağrılan Miryam, bu iksirden söz edildiğini hiç duymadığına, bunun onu mahvetmek için Salome'nin bir düzeni olduğuna yemin etti. İnanılamayacak bir şey değildi ve Miryam'a karşı da hoşgörülü olmak istediğimden, darbemi bu iki kadından hangisine yönelteceğimi kendi kendime soruyordum. Zaten sonunda gerçeği söylemesi için o baş içki sunucuya uygun bir şekilde işkence yaptırmak gibi bir çarem vardı. İşte o sırada durumu altüst eden beklenmedik bir olay oldu. Kayınvalidem Aleksandra, sesi çıkmazken ansızın ortaya çıkarak kendi kızına herkesin önünde suçlamalar yöneltti. Beni zehirleme girişimini doğrulamakla kalmayıp, Miryam'ın, ben öldükten sonra, ön planda bir siyasal rol vermeyi umduğu Soem'in metresi olduğunu söyleyerek ikinci bir olayı ortaya döktü. Belki Miryam'ı kurtarmak için bu şirret kadını kesin olarak susturmaya karar verecektim. Ne yazık ki skandal yankı uyandırmıştı. Tüm Kudüs'te yalnızca bundan söz ediliyordu. Bir dava açılması artık kaçınılmazdı. On iki bilgeden oluşan bir jüri topladım; Miryam bu jürinin karşısına çıktı. Tutumuyla hayran olunası bir yüreklilik ve onur sergiledi. Sonuna kadar kendisini savunmayı reddetti. Karar bildirildi: Oybirliğiyle ölüme mahkûm edilmişti. Miryam bunu bekliyordu. Tek sözcük söylemeden öldü.

Cesedini saydam bal dolu üstü açık bir sandukanın içine koydurdum ve etinin o yarı altın renkli saydam balın içinde günden güne eriyişini göre göre, bu cesedi yedi yıl sarayımda tuttum. Üzüntüm sınır tanımadı. Onu hiçbir zaman bu kadar sevmemiştim ve otuz yıldan, yeniden evlenmeler, ayrılmalar, sayısız değişikliklerden sonra onu hâlâ çok sevdiğimi söyleyebilirim. Gaspar, hayatımı mahveden bu dramı senin için anlatıyorum. Yankısı sarayımın tonozları altından sana kadar gelip çınlamaya devam eden bu çığlıkları dinle: Bu, bendim, Büyük Herodes, odamın duvarlarına Miryam'ın adını haykıran. Acım o kadar şiddetliydi ki, hizmetkârlarım, bakanlarım, nedimlerim şaşkına dönerek kaçmışlardı. Bunlardan birini yakalamayı başardığımda, onu benimle birlikte Miryam diye seslenmeye zorluyordum, sanki iki sesin onu iki kat daha çok geri getirme şansı olacakmış gibi. Aynı dönemde Kudüs'te halk tabaka-

sı ve burjuvazi içinde kolera salgını patlak verdiğinde acım neredeyse dindi. Bana öyle geldi ki bu felaket Yahudileri benim mutsuzluğumu paylaşmaya zorluyordu. Sonunda çevremde insanlar sinekler gibi düşüp ölmeye başlayınca Kudüs'ten ayrılmaya karar vermek zorunda kaldım. İdumea ya da Samiriye'deki saraylarımdan birine çekilmek yerine, çölün tam ortasında, alçak, sert ve çorak, kükürt ve asfalt kokan, harap olmuş yüreğime de pek uygun bir toprak olan büyük Gor çöküntüsüne bir kamp kurdurttum. Orada haftalarca bitkin durumda yaşadım, bu durumdan kıvrandırıcı baş ağrılarıyla kurtuldum. Bununla birlikte içgüdüm bana şunu esinlemişti: Acı acıya karşı savaşır. O Gor cehennemi, üzüntüme ve koleraya karşı, irinli bir yara üstünde kızgın bir demirin yaptığı gibi bir etki yapmıştı. Yeniden su yüzüne çıktım. Tam zamanıydı. Gerçekten de ileriyi düşünmeden Kudüs'te bıraktığım kayınvalidem Aleksandra'nın, kente hâkim iki kalenin, tapınağa yakın Antonia Kalesi ile halkın oturduğu mahallelerin ortasında yükselen doğu kulesininin kontrolünü ele geçirmek için gizlice hazırlandığını öğrendim. Miryam'ın ölümünden tamamen sorumlu olan bu şirret kadının kendi oyununa gelmesine izin verdim, sonra, ansızın ortaya çıkıp, onu susturdum. Cesedi hanedanının cesetlerinin yanına gitti.

Hasmon soyundan ne yazık ki hâlâ kurtulamamıştım. Miryam'la evliliğimden iki oğlum vardı: Aleksandros ile Aristobulos. Onları, annelerinin ölümünden sonra, Kudüs'ün o pis havasından kurtarmak istediğim için, imparatorluk sarayında eğitime göndermiştim. Roma'daki tutumları hakkında bana kaygı verici raporlar geldiğinde biri on yedi, öteki on sekiz yaşındaydı. Haksız yere öldürülen annelerinin öcünü almak istediklerini –ki bu ölümün tek sorumlusu olarak beni görüyorlardı– ve bu amaçla Augustus'un yanında entrika çevirdiklerini haber aldım. Demek ki yıllar sonra da talihsizlikler peşimi bırakmamaya devam ediyordu. Altmışıma yaklaşıyordum ve arkamda uzun bir deneyimler zinciri, parlak siyasal başarılar vardı elbette, ama bunların bedelini korkunç talihsizliklerle ödemiştim. Tahtımdan feragat edip, kesin olarak soyumun ülkesi İdumea'ya çekilmeyi ciddi ciddi düşündüm. Sonra hükümdarlık duygusu bir kez daha üstün geldi. Çocuklarımı almak üzere Ro-

ma'ya gittim. Onları Kudüs'e geri getirip yanıma yerleştirdim ve evlendirmeye özen gösterdim. Aleksandros'a Kappadokia Kralı Arkhelaos'un kızı Glaphyra'yı, Aristobulos'a da kız kardeşim Salome'nin kızı Berenike'yi aldım. Yakınlarımı derhal gerçek bir entrika düşkünlüğü sardı. Glaphyra ile Berenike birbirlerine savaş ilan ettiler. Glaphyra Roma'da bana karşı gelmesi için babası Kral Arkhelaos'la harekete geçti. Berenike, Aleksandros'u benim gözümden düşürmeye çalışan annesi Salome ile birleşti. Aristobulos'a gelince, o da, annesinin anısına sadık kalarak, kardeşi ile dayanışma içinde oldu. Bu karışıklığın üstüne tüy dikmek için de, Miryam'la evlendiğimden bu yana sürgünde yaşayan ilk karım Doris ile oğlu Antipater'i Kudüs'e getirtmek aklıma geldi. Onlar da hemen bu savaşa en civcivli zamanında atıldılar ve Doris yeniden yatağında eski yerini buluncaya kadar didinip durdular.

Benliğimi saran çok büyük bir bezginlik içindeydim, artık neye karar vereceğimi bilemiyordum. Şimdiye kadar tüm ailevi sorunlarımı çözen kanlı eylemlerden bir defa olsun kaçmak istiyordum. Şaşkınlıktan, içinden çıkılamaz bu ailevi durumumu, özellikle de oğullarımla aramdaki anlaşmazlığı açacağım koruyucu bir yetkili aradım. Her şey Roma'da gizlice düzenlendiğine göre, neden yükselmesi durmak bilmeyen Augustus'a başvurmayacaktım?

Bir kadırga kiraladım, Aleksandros ve Aristobulos'la birlikte Roma'ya gitmek üzere denize açıldık. Orada eğitim gören Antipater'i bulacaktık. Buna karşılık, imparator Roma'da değildi ve nerede olduğu konusunda bize çok belirsiz bilgiler veriyorlardı. Üç oğlumla birlikte adadan adaya, limandan limana kaygı verici bir araştırma başladı. Sonunda Adriya Denizi'nin kuzeyinde Aquileia'ya vardık. Augustus'un, zaten hakkında çok şey duyduğu bir ailenin kalabalık bir halde gelişine, bu rüya konutunda rahatının bozulması pahasına sevindiğini söylesem yalan söylemiş olurdum. Açıklama fırtınalı bir gün boyunca, heyecanlı bir karışıklık içinde yapıldı. Birçok kez, dördümüz birden konuşmaya başladık ve öyle ateşli bir şekilde konuşuyorduk ki kapışacağımızdan korkulsa yeriydi. Augustus heykellere özgü bir hareketsizlikle, ilgi gösterdiği izlenimini uyandırarak, ilgisizliğini ve sıkıntısını gizlemeyi pek güzel bece-

riyordu. Bununla birlikte, ailenin inanılmaz bir biçimde içini boşaltmasına tanık olmak, ister istemez onu açıkça şaşırttı, hatta ilgilendirdi bile, bir yılan kavgası ya da bir tespihböceği dalaşı izlercesine. Saatler geçtikten sonra seslerimiz kısılmaya başladığında, sessizliğini bozdu, bize susmamızı buyurdu ve argümanlarımızı özenle tarttıktan sonra kararını bildireceğini söyledi.

– Ben Augustus, imparator, size barışmanızı ve bundan böyle iyi geçinmenizi buyuruyorum, dedi.

Yetinmek zorunda olduğumuz imparator kararı böyleydi. Kendimizi zorladığımız bu yolculuğa kıyasla biraz önemsiz bir sonuçtu bu! Ama ailevi anlaşmazlıklarımızı çözmek için bir hakeme başvurmak istemek de ne düşünceydi ya! Bununla birlikte bu kadar zayıf bir kazançla çekip gitmeyi kabul edemezdim. Biraz daha kalmak istiyormuşum gibi yaptım. Öfkelenmiş olan Augustus umutsuzca bizden kurtulmanın çaresini arıyordu. Gitgide artan öfkesini dikkatle ölçtüm. Zamanı geldiğinde ansızın konu değiştirip Kıbrıs Adası'nda sahibi olduğu bakır yataklarına anıştırmada bulundum. Vaktiyle bunların işletme hakkını bana vermesi söz konusu olmamış mıydı? Bu bal gibi benim uydurduğum bir şeydi, ama Augustus kendisine bizim ortadan kaybolmamız için sağladığım fırsatı açgözlülükle yakaladı. Evet, mutabıktı, bu madenleri işletebilirdim, ama oturum kapanmıştı. Ayrıldık. Hiç olmazsa ellerim boş gitmiyordum...

Yönetirken insan her çareye başvurmalı. Augustus'un bana verdiği çalı çırpıyla Kudüs'te büyük bir sevinç ateşi yaktım. Sevinç içindeki tüm halkın önünde vârislik işinin çözüldüğünü bildirdim. Halka takdim ettiğim üç oğlum –Aleksandros, Aristobulos ve Antipater– vârisliği paylaşacaklar, en büyükleri Antipater bu üçler-erkinde üstün durumda olacaktı. Bana gelince, oğullarımın her birine krallık görkemi ve kişisel bir saray ayrıcalığı vermekle birlikte, kendimi, Tanrının yardımıyla, daha uzun süre iktidarın tüm gerçekliğini koruyacak güçte hissettiğimi ekledim.

Güç belki... ama ya arzu? İçimdeki kaçma arzusu hiç bu kadar şiddetli olmamıştı. Kısacası ailedeki bu kaynaşmanın üstüne erguvan kırmızısı bir örtü atarak, sevgili Yunanistanımın görkemli gü-

zelliklerine yeniden dalıp yıkanmak üzere çekip gittim. Tam bir gerileme içinde olan Olimpiyat Oyunları açıkça yok oluyor gibi görünüyordu. Bu oyunlara, geleceklerini güvence altına alacak vakıflar ve burslar yaratarak yeniden çekidüzen verdim. Ve o yıl için jüri başkanlığını üstlendim. Güneşte ışıl ışıl parlayan bu gençliği seyretmek beni sarhoş etti. Yaş on altı, dümdüz bir karın, uzun bacaklar ve tek kaygı disk atma ve mukavemet yarışı... Bence hiç kuşku yok: Eğer cennet varsa, bu Yunanistan'dır ve bir olimpiyat stadının oval şeklini almıştır.

Sonra sevinç ve mutluluk saçan bu parantez kapandı ve krallık mesleğim yüceliği ve pisliğiyle beni yeniden ele geçirdi. İşte yeni tapınağın Tanrıya adanması, unutulmaz görkemli bir gösteriyle bu dönemde gerçekleşti. Daha sonra limanın devam eden yapım çalışmalarını tamamlatmak ve açılış törenini yönetmek üzere Caesarea'ya gittim. Başlangıçta gemiler için yalnızca vasat bir demir atma yeri vardı, ama burası Dora ve Yafa'dan yarı uzaklıkta olduğu için de zorunlu idi. Fenike kıyısı boyunca giden her gemi şiddetli lodos estiğinde açıkta demir atmak zorundaydı. Ben burada yirmi kulaç derinliğe dokuz kadem yüksekliğinde ve on kadem genişliğinde olmak üzere elli ayak uzunluğunda taş bloklar indirterek bir yapay liman yaptırdım. Bu yığın su yüzüne ulaştığında bu temelin üstüne de iki yüz kadem uzunluğunda ve en güzeli, Sezar'ın üvey oğlunun adını taşıyan Drusium Kulesi olmak üzere birtakım kulelerle kesilen bir mendirek yaptırdım. Limanın girişi kuzeye bakıyordu, çünkü burada poyraz güzel havaların rüzgârıdır. Liman ağzının her iki yanında, koruyucu tanrılar olarak dev heykeller ve kente hâkim tepede Sezar'a adanmış bir tapınağın içinde de imparatorun, Olymposlu Zeus'tan esinlenerek yapılmış bir heykeli vardı. Tümüyle beyaz taşlardan evleri, merdivenleri, meydanları, çeşmeleriyle ne kadar güzeldi benim Caesarea'm! Limanda depoların yapımının tamamlanmasıyla uğraşıyordum ki Kudüs'te Aleksandros ile Aristobulos'un, son gözdem, anneleri Miryam'ın giysileriyle dolaştığı için öfkeli çığlıklar attıkları ve Aleksandros'un karısı Glaphyra ile kavga eden kız kardeşim Salome'nin sövüp durduğu kulağıma geldi. Salome üstelik erkek kardeşimiz Pheroras ile

birleşerek beni kaygılandırıyordu. Pheroras kararsız, hasta biriydi; kendisine uzaktaki Maverai Ürdün'ü vermiştim, ama bana meydan okumak için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu; örneğin benim ona uygun gördüğüm soylu bir prenses yerine, kendi seçtiği bir köleyle evlenmek istiyordu.

Kudüs'e su sağlama işi her yaz en kurak dönemlerde kaygı verici bir hal alıyordu. Kudüs'e Süleyman göllerinden su getiren Hebron ve Beytlehem yolları boyunca su borularının sayısını iki katına çıkarttım. Kentin içinde de birçok havuz ve sarnıç, yağmur sularının daha iyi korunmasını sağladı. Bununla birlikte, eşi görülmemiş bir refahın göstergesi, gümüş paramızdı; bu paradaki kurşun oranı yüzde yirmi yediden yüzde on üçe düşmüştü ki kuşkusuz tüm Akdeniz dünyasının en iyi para alaşımı söz konusuydu.

Hayır, beni hoşnut kılan vesilelerin eksikliğini duymuyordum, ama bunlar polisimin bana saraydaki kaynaşma konusunda her gün verdiği raporların yol açtığı öfkeyi güçlükle dengeliyordu. Bir ara oğlum Aleksandros'un genç karısı Glaphyra ile ilişkim olduğu dedikodusu yayıldı. Sonra bu aynı Aleksandros, halası Salome'nin –ki altmışını geçmişti– geceleri yatağına gelip onu yasak aşk ilişkisine zorladığını ileri sürdü. Daha sonra da hadımlar olayı ortaya çıktı. Bunlar üç kişiydi; benim sırayla içki, yiyecek, tuvalet gibi hizmetlerimi görüyor ve geceleri giriş odamı paylaşıyorlardı. Bu Doğulu insanların yanında bulunmaları Ferisiler için her zaman bir skandal konusu oldu; Ferisiler, hadımların hizmetlerinin sofra ve tuvalet hizmetlerini aştığı yolunda yorumlar yapıyorlardı. Oysa, Aleksandros'un bunları, saltanatımın artık sürmeyeceğine, aldığım kararlara karşın, kendisinin tek başına tahta çıkacağına inandırarak, satın aldığını bana bildirdiler. Olayın önemi, bu hizmetkârların çok yakınımda olmalarından ve benim onlara karşı beslediğim güvenden ileri geliyordu. Onların ahlâkını bozmaya kalkışan her kimse ancak en kötü niyetleri besleyebilirdi. Polisim kızıp köpürdü, ama tiranların kendi güvenliklerini sağlamak için görevlendirdikleri adamların çabasını yumuşatmakta güçsüz kalmaları, onların yazgılarından biridir. Aleksandros haftalarca hücreye kapatıldı ve saray, cellatlarımın sorguya çektikleri yakınlarının inlemeleriyle çınladı.

Bununla birlikte bir kez daha sarayımda geçici bir huzur sağlamayı başardım. Bu konuda Kappadokia Kralı Arkhelaos'tan yardım gördüm; adam kızını ve damadını tehdit eden akıbetten kaygılanarak koşup geldi. Büyük bir ustalıkla, onlara lanetler yağdırarak, onlar için örnek bir ceza isteyerek işe başladı. Arkhelaos'un yüksek yargıçlık gibi zorunlu bir rolü üstlenmesinden memnundum; pek ender olarak yaptığım savunma avukatlığı ve bağışlayıcılık rolünü de kendim üstlenerek, onun dilediğini söylemesine izin verdim. Aleksandros'un itirafları bize yardımcı oldu. Genç adam tüm olaydan halası Salome'yi, özellikle de amcası Pheroras'ı sorumlu tutuyordu. Amca suçlu olduğunu kabul etmeyi seçti ve bunu hemen, doğasına özgü tam bir çılgınlık sergileyerek yaptı: Sırtında yırtık pırtık giysiler, yüzü gözü kül içinde, iki gözü iki çeşme, gelip ayaklarımıza kapandı ve kendini dünyanın tüm günahlarını işlemiş olmakla suçladı. Sonunda Aleksandros rahatça temize çıkmış oluyordu. Bana da yalnızca Arkhelaos'u düşüncesinden caydırmak kalıyordu; çünkü adam kızını, artık onun gelinim kalmaya layık olmadığını söyleyerek kendisiyle birlikte Kappadokia'ya geri götürmek istiyordu; asıl amacı, onu korkunçluğu belli olan bir tehlikeden kurtarmaktı. Arkhelaos'a Antiokheia'ya kadar eşlik etmesi için muhafız verdim ve onu oradan yoluna devam etsin diye şu armağanlarla da donatarak serbest bıraktım: İçi yetmiş talanton dolu bir para kesesi, değerli taşlarla süslü bir altın taht, Pannychis adında bir gözde ve her şeyin asıl nedeni olan o üç hadım; bu hadımları, korkusuz olmama karşın, yakın hizmetimde asla bırakamazdım.

Hükümdarların davranışını haklı göstermek söz konusu olduğunda, sık sık bir tür üst mantığa başvurulur ki buna *hikmeti hükümet* denir; bu mantığın insanların çoğunluğunun mantığı ile ilişkisi yoktur ya da bu mantıkla açıkça çelişkilidir. Hikmeti hükümet iyi de, kuşkusuz ben henüz yeterince tam olarak hükümet adamı değilim, çünkü bu iki sözcüğü şu seyrek sakallı halimle bile kıs kıs gülmeden bir araya getiremiyorum. Hikmeti hükümetmiş! Bununla birlikte, Erinyeler ya da bir eliyle pala sallayıp öteki eliyle yanmakta olan bir meşaleyi tutarak suçluyu kovalayan, saçlarına yılanlar dolanmış öç alıcı yeryüzü tanrıçalarına *Eumenideler,* yani *İyilikse-*

verler adı verildiği doğrudur. Bu, *karşıtlama* adı verilen bir ifade biçimidir. Yine elbette devlet *çılgınlığı* söz konusu olduğunda da kuşkusuz karşıtlama yoluyla hikmeti hükümetten söz ediliyor. Benim mutsuz ailemi yarım yüzyıldır çalkalayan kanlı taşkınlık, tepeden gelmiş bu mantıksızlığı oldukça iyi açıklıyor.

Bir rahatlama dönemim oldu, o sinir bozucu Trahonitis ve Bathnae sorununu çözmek için bundan yararlandım. Krallığın kuzeydoğusunda, Lübnan'la Antilübnan arasında bulunan bu eyaletler kaçakçıların ve silahlı çetelerin sığındıkları yerlerdi. Şam halkı da durmadan bunlardan şikâyet ediyordu. Bu bölgeye, sürekli burada oturacak, çalışkan bir halk yerleştirilmediği sürece, gönderilecek askeri birliklerin yararlı olmayacakları sonucuna vardım. Bathnae'ye Babil'den Yahudiler getirttim. Trahonitis'e üç bin İdumealı yerleştirirdim. Bu sömürgelileri korumak için de bir dizi kale ve berkitilmiş köyler kurdurttum. Yeni gelenlere sağlanan bir vergi muafiyeti sürekli bir göç akımına yol açtı. Kısa bir süre sonra, ekilmemiş bu topraklar yeşermiş kırlara dönüştü. Arabistan'la Şam, Babil'le Filistin arasındaki yollar, geçiş ve gümrük vergileriyle krallığın yararına canlandı.

İşte bu sırada beklenmeyen ve istenmeyen bir ziyaretçi, sarayın tüm eski şeytanlarını uyandırdı. Babası gibi Sparta tiranı olan Eurykles, yazgısını Actium Savaşı'nda Octavianus'a sağladığı hayati yardıma borçluydu. İmparator da, minnet borcunu ödemek için, ona Roma vatandaşlığı vermiş ve onu Sparta'nın hükümdarı olarak tanımıştı. Eurykles, bir akşam, gülümser, nazik bir halle, elleri görkemli armağanlarla dolu olarak, açıkça tüm grupların dostu ve sırdaşı olmaya karar vermiş durumda Kudüs'e ayak bastı. Kavgalarımızın tam sönmemiş ateşi de hemen yeniden alevlendi, çünkü Eurykles kimilerine başkalarından duyduklarını şişirerek ve bozarak anlatmaya çabalıyordu. Aleksandros'un yanında, Kral Arkhelaos'un oldum olası dostu, dolayısıyla babası gözüyle baktığı biri olduğunu anımsatıyor ve bir kral damadı ve annesi tarafından Hasmon hanedanından olan Aleksandros'un, soylu olmayan bir anneden doğma üvey kardeşi Antipater'in koruyuculuğunu kabul etmesine şaştığını söylüyordu. Sonra Antipater'i üvey kardeşlerinin ona

besledikleri bitmek bilmez kin konusunda uyarıyordu. Daha sonra da bana Aleksandros'un güya tasarlamış olduğu bir planı anlattı. Aleksandros beni öldürtüp, önce Kappadokia'daki kayınpederinin yanına, sonra Augustus'u lehine döndürmek üzere Roma'ya kaçacakmış. Spartalı tiran sevgi gösterileriyle ve armağanlarla yüklü olarak Lakedaimon'a* gitmek üzere yeniden gemiye bindiğinde, tüm sarayım cadı kazanı gibi kaynıyordu.

Aleksandros ile yakınlarının sorguya çekilmesine karar vermek zorunda kaldım. Ne yazık ki soruşturmanın sonuçları ağır oldu! Süvari birliğimden iki subay Aleksandros'un beni öldürmek için onlara yüklü bir para verdiğini itiraf ettiler. Ayrıca Aleksandros'un, Aleksandrion Kalesi kumandanına yazdığı bir mektup bulundu; mektuptan anlaşıldığına göre Aleksandros alçakça cinayetinden sonra kardeşi ile birlikte gelip bu kalede saklanmak niyetindeydi. Ayrı ayrı sorgulanan iki kardeş gerçekten de Kappadokia'dan geçerek Roma'ya kaçış planlarını kabul ettiler, ama daha önce beni öldürmek niyetinde olduklarını sürekli olarak yadsıdılar. Kuşkusuz sorgulamadan önce olayı bu şekilde anlatma konusunda anlaşmışlardı. Kız kardeşim Salome de Aristobulos'tan aldığı bir mektubu bana vererek yeğenlerinin mahvını kesinleştirdi. Aristobulos halasına benden gelecek büyük kötülüklerden sakınması gerektiğini bildiriyordu, çünkü ben onu, sarayın gizlerini özel düşmanım olan ve onun evlenmeye can attığı Arap bakan Syllaeus'a açıklamakla suçluyordum.

Bir vatana ihanet davası açılması artık kaçınılmazdı. Önce Roma'ya iki elçi gönderdim. Bunlar giderken Kappadokia'ya uğrayıp Arkhelaos'un tanıklığına başvurdular. Arkhelaos damadı ile Aristobulos'un gelişini beklediğini kabul etti, ancak daha sonra Roma'ya gideceklerini, bana yönelik bir suikast girişimi hakkında hiçbir şey bilmediğini anlattı. Augustus'a gelince, o da bana ölüm cezası verilmesine karşı olduğunu, ancak suçluları yargılamak ve cezalandırmak konusunda beni tümüyle serbest bıraktığını yazılı olarak bildirdi. Bununla birlikte, davayı krallığım dışında bir yerde, örneğin önemli bir Romalı göçmen topluluğunun bulunduğu Bery-

* Sparta'nın bir başka adı. (ç.n.)

thos'ta gördürmemi ve Arkhelaos'u burada tanık olarak dinletmemi salık veriyordu. Berythos ha? Neden olmasın? Olayı Kudüs'ten uzaklaştırmak düşüncesi, Hasmon soyundan gelenlere o kentte hâlâ gösterilen sevgi dolayısıyla yerinde gibi göründü. Buna karşılık, komplo olayına adamakıllı karışmış olan Kappadokia kralını tanık gösteremezdim.

Mahkemeye, valiler Saturninus ile Pedanius başkanlık ediyordu; bunlara Augustus'un talimat verdiğini biliyordum. Heyette ayrıca, Vali Volumnius, kardeşim Pheroras, kız kardeşim Salome, Kral Arkhelaos yerine de Suriyeli aristokratlar vardı. Bir skandalı önlemek amacıyla iki suçlunun duruşmada bulunmasını istememiş, onları Sidon topraklarında bir kasaba olan Platane'de bıraktırmıştım.

İlk önce ben söz alıp ihanet edilmiş kral ve alaya alınmış baba olarak acınacak durumumu, şeytan ruhlu bir aileyi yola getirmek için harcadığım sürekli çabaları, Hasmonlara yaptığım tüm iyilikleri, buna karşılık onların durmadan bana reva gördükleri hakaretleri anlattım. Tüm sıkıntı onların –sanki biraz da haklı olarak– soylarını benim soyumdan üstün görmelerinden kaynaklanıyordu. Peki bu yüzden onların tüm hakaretlerine katlanmam mı gerekiyordu? Krallığın güvenliğine ve benim hayatıma karşı komplo hazırlamaları mı gerekiyordu? Bana göre Aleksandros ile Aristobulos'un açıkça ölüm cezasını hak ettiklerini, mahkemenin de benim gibi düşündüğünden kuşku duymadığımı, ancak soyumu da cezalandıran bu ölüm kararının benim için çok acı bir zafer olacağını söyleyerek sözlerime son verdim.

Daha sonra Saturninus konuştu. Gençleri cezalandırıyor, ama ölüm cezası vermiyordu, çünkü o da üç çocuk babasıydı –üçü de dinleyiciler arasındaydı– ve bir başkasının çocuklarını öldürtmeye karar veremezdi. Daha beceriksizce bir savunma düşünülemezdi! Her neyse, imparator tarafından gerektiği şekilde kulağı bükülmüş olan öteki Romalılar da Saturninus ile birlikte ölüm cezasına karşı konuştular. İdam cezasına karşı olanlar yalnız onlardı. Sonra bir gladyatör dövüşü bitiminde olduğu gibi, tüm başparmaklar yere doğru çevrildi. Vali Volumnius, Suriyeli prensler, Kudüs'ün naiple-

ri ve elbette Pheroras ve Salome, hepsi de budalalıktan, kin ya da çıkar yüzünden –ki biri ötekini ortadan kaldırmıyordu– ölüm cezası lehinde oy kullandılar.

Yüreğim bıkkınlıktan ve üzüntüden parçalanmış durumda, oğullarımı Sur'a getirttim; buradan onlarla birlikte Caesarea'ya gitmek üzere gemiye bindim. Mahkûm olmuşlardı. Cezalarını bağışlayabilirdim. Aslında içimde iki insan vardı, bu iki insan sizinle konuştuğum şu sırada da hâlâ içimde: Biri yalnızca iktidarın yasasına uyan acımasız bir hükümdar... İktidarı ele geçirmek, onu korumak, uygulamak; bu, tek ve aynı şeydir ve kötülük düşünmeden yapılamaz. Sonra zayıf, saf, heyecanlı, korkak olan öteki. İşte bu öteki her türlü mantığa karşın hâlâ çocuklarının kurtulacağını umuyordu. İkizinin korkunç varlığını, doymak bilmez erk istencini, acımasız sertliğini bilmezden geliyordu. Gemi Suriye ile Yahudiye arasındaki sınırı oluşturan ve Karmel Dağı'nın yeşil tepesinin hâkim olduğu körfezin açıklarında bizi dünyadan ve onun iyi ve kötü olaylarından ayırdı. Oğullarımı köprüye çıkartmaya karar verdim. Onları çağıran babaydı. Karşıma çıktıklarında, anladım ki onları kabul eden de herhalde kraldı. Gerçekten, çocuklarımı siyah mahkûm giysileri içinde, saçları kökten tıraş edilmiş ve geçirdikleri sorgulamaların izlerini taşır durumda zar zor tanıdım. Adalet mekanizması görevini yapmıştı. Değişim geri döndürülemezdi: İki parlak ve kaygısız aristokrat kesin olarak ortadan kaybolmuş, yerini baba katili olmaya yeltenmiş ancak başarılı olamamış iki suikastçıya bırakmıştı. Gençliğin ve mutluluğun zarifliği, kötülük ve kuşku uyandıran suçlu yüzlerinin karşısında silinmişti. Onlara tek bir sözcük bile söyleyemedim. Yalnızca bakıştık; bu sırada onlarla aramda gitgide daha kalınlaşan bir sessizlik duvarı örülüyordu. Sonunda başlarındaki subaya, "Götür onları," diye emrettim. Subay ikisini yeniden ambara indirdi ve ikisini de bir daha hiç görmedim.

Onları Caesarea'dan Sebaste'ye gönderttim; burada cellat beklemekteydi. Boğularak öldürüldüler, anne tarafından dedeleri Aleksandros'un yanında, Aleksandrion Kalesi'nde gömülüdürler. Onlar için cenaze töreninde yapılan konuşma da, hayatları ve ölümleri gibi çok kötü oldu; bu konuşmayı öldürüldüklerini haber alan Augus-

tus yaptı: "Herodes'in sarayında veliaht olmaktansa domuz olmak daha iyidir, çünkü orada hiç olmazsa domuz eti yememe yasağına uyulur."

İki kardeşinin ölümü meydanı Antipater'e bırakıyordu. Onun yatışıp ferahlayarak değişeceğini bekliyordum. Artık kral olacağından kuşku duyamazdı. Zaten şimdiden yanımda kısmen kraldı. Benden sonra krallığın en güçlü adamıydı. Acaba iktidara yakın olmak, bir kez daha ayartıcılık görevini mi gerçekleştirdi? Dehşet içinde, tüm umutlarımı bağladığım bir adamın kokuşmasına tanık oldum.

İlk tehlike belirtisi torunlarımla ilgili oldu. Aleksandros ile Aristobulos'a uyguladığım şiddet, yüreğimde onların yetimlerine karşı sevgiye dönüşmüştü. Aleksandros'un Glaphyra'dan iki oğlu –Tigranes ile Aleksandros– olmuştu. Aristobulos'un ise Bereni-ke'den üç oğlu –Herodes, Agrippa, Aristobulos– ve iki kızı –Herodias ve Miryam– vardı. Böylece beşi oğlan olmak üzere yedi toruna sahiptim ki hepsi kuşkusuz Hasmon soyundandı. Polisim beni Antipater'in Miryam'ın torunlarına beslediği korku ve kin duyguları konusunda uyardığında öyle büyük bir dehşete kapıldım ki! Bu çocuklar için "yılan yavruları" diyor ve bu tehdidin gölgesinde hükümdarlık yapamayacağını kendisini dinleyen herkese anlatıyordu. Demek ki İdumealılarla Hasmonlar arasındaki ittifakı yarım yüzyıldır etkileyen korkunç lanet benden sonra da sürecekti!

Hepsi bu kadar değildi. "Temizlik yapmak"tan söz ettiğinde, pek doğal olarak önce beni düşünüyordu. Bir tanık karşısında dile getirdiği şu şikâyeti bana bildirdiler: "Hiçbir zaman kral olamayacağım! Bakın, şimdiden benim saçlarım kırlaştı, o ise kendininkileri boyatıyor!" Hastalıklarım da onu öfkelendirmeye yardımcı oluyordu, çünkü bu hastalıklar beni yere serdiğinde, her defasında yeniden ayağa kalktığımı görmek onu çileden çıkarıyordu. Aslında kardeşlerinin ölümünden bu yana duygu ve düşüncelerini başkalarından saklamaya daha az özen gösteriyor ve ihtiyatsızca bir açıkyüreklilik sergiliyor, ben de onu günden güne tüm kötülükleriyle ortaya çıkarıyordum. Aleksandros ile Aristobulos'un üzerinde fırtına patlak verecek gibi olurken, Antipater kardeşlerine karşı görü-

nüşte iyiliksever bir yansızlık göstererek, her zaman uzakta duruyordu. Bu, diplomasinin ta kendisiydi. Oysa ben, şimdi, bu ihtiyatlılığın altında onları mahvetmek için hiçbir şeyi ardına koymamış olduğunu keşfediyordum. İlk günden başlayarak, ipin ucunu elinde tutuyor ve onların içinde ölecekleri tuzakları kuruyordu. Kısa bir süre sonra ona karşı kinim sınır tanımadı.

Onun kardeşim Pheroras ve birkaç kadınla birlikte –annesi Doris, karısı, Pheroras'ın karısı– bir tür klik oluşturduğu ve gece ziyafetleri vesilesiyle bunların gizlice toplandıkları haberini aldım. Kız kardeşim Salome bana her şeyi anlatıyordu. Bu şirin topluluğu dağıtmaya giriştim. Pheroras'ı tetrarşisinin başkenti Peraira'da oturmaya zorunlu kıldım. Öfkesinden, yola çıkmadan önce, ben hayatta oldukça, bir daha Kudüs'e ayak basmayacağına yemin etmek gibi bir budalalık yaptı. Antipater'e gelince, onu, kralı IV. Aretas'ın öldürülmesi olayına karışmakla suçlanan Arap bakan Syllaeus'a, –Salome'nin de evlenmek istemiş olduğu– Sezar'ın açtığı davada beni temsil etme göreviyle Roma'ya gönderdim. Antipater'e eşlik eden heyet, bana onun yaptıklarını, konuşmalarını aktarmakla görevli, benim hizmetimdeki adamlarla doluydu. Pheroras, Peraira'ya varışından kısa bir süre sonra hastalanmıştı, öyle ki onu canlı olarak yeniden görmek istiyorsam başucunda bulunmak üzere gitmeye ikna ettiler. Tam olarak kardeş sevgisiyle değil de, ki bundan kuşku duyulur, daha çok, bana karışık gibi görünen bir durumu aydınlığa kavuşturmak için gittim oraya. Gerçek şu ki Pheroras kendisini zehirlediklerine ant içerek kollarımda öldü. Bu pek olası gibi görünmüyor. Onu öldürmekte kimin çıkarı olabilirdi? Kesinlikle, onu kaybederken her şeyini de kaybeden, eski bir köle olan karısının değil. Zaten gizli bir işi ele veren de o oldu. Antipater ile Pheroras'ın benden habersiz düzenledikleri o gece toplantıları sırasında, benden ve Aleksandros ile Aristobulos'un çocuklarından kurtulmak için gerekli her şeyle birlikte Arabistan'dan bir zehirci kadın getirtmeye karar verilmişti. Antipater ile Pheroras ayrı düşünce, Pheroras, Antipater her türlü şüpheden uzak olarak Roma'da iken, kullanmak niyetiyle zehir şişesini saklamıştı. Pheroras'ın karısına zehir şişesini getirmesini emrettim. Emrime uyar gibi yaptı,

ama gidip hayatına son vermek için bir taraçadan kendini aşağıya attı. Ne var ki ölmedi, onu ağır yaralı olarak geri getirdiler. Bu arada o zehir şişesi bulunmuştu, neredeyse boştu. Zavallı kadın, ziyaretim dolayısıyla duygulanıp beni öldürtmekten vazgeçen Pheroras'ın emri üzerine o şişeyi ateşin içine boşaltmıştı. Örnek alınacak böyle bir öyküye inandırılacak kişi Herodes olamazdı. Antipater'in suçlu olduğu yalnızca bu karmakarışık öyküden ortaya çıkıyordu. Bu suçluluk, onun Roma'dan Pheroras'a göndermiş olduğu bir mektup elime geçtiğinde kesinlikle saptanmış oldu. Bu mektupta "işin bitirilmiş" olup olmadığını soruyor ve içine "gerektiğinde" kullanılmak üzere bir miktar zehir koyuyordu. Pheroras'ın ölümünden ve benim Peraira'da bulunuşumdan hiç haberi olmaması için gerekeni yaptım.

Benim ardımdan, o da Kudüs'e güvensizlik duymadan döndü ve hemen bana susturulmuş ve cezalandırılmış olan Syllaeus'un davasının mutlu sonla bittiğini bildirerek beni pohpohlamaya koyuldu. Onu hemen geri itip amcasının ölümünü ve tüm komplonun ortaya çıktığını yüzüne karşı açıkça söyledim. Kesinlikle suçlu olmadığına yemin ederek ayaklarıma kapandı. Onu hapishaneye gönderttim. Sonra, yakınlarımın ihanetinin acısının içime her çöküşünde olduğu gibi hastalanıp yataklara düştüm. Bitkinliğimin ne kadar sürdüğünü söyleyemem. Suriye'nin Romalı valisi Quintilius Varus'un, isteğim üzerine yürüttüğü soruşturmanın sonuçlarına en ufak bir ilgi gösterecek durumda değildim. Bir gün bana bir sepet dolusu meyve getirildi. Ben yalnızca mangoları yarmaya ve ananasları soymaya yarayan gümüş bıçağı gördüm. Keskin ağzına ve avuca pek güzel oturan sapına bakarak, her ikisi arasında kurulu mutlu dengeyi de fark etmekten hoşlanarak bu bıçağı bir süre elimde evirip çevirdim. Gerçekten de soylu, zarif, işlevine çok uyan güzel bir nesneydi. Ama hangi işlevine? Elmaların kabuğunu soyma işlevine mi? Haydi canım siz de! Daha çok umutsuzluğa düşen kralları öldürme işlevine. Bıçağı bir defada göğsüme, sol tarafına sapladım. Kan fışkırdı. Gözlerim karardı.

Ayıldığımda önce üstüme eğilmiş olan yeğenim Ahab'ın yüzü-

nü gördüm. Kendimi öldürmeyi başaramadığımı anladım. Kısa süreli yokluğum zarar vermeye yetmişti. Antipater hapishanesinde vârisliğini öne sürerek gardiyanlarını yoldan çıkarmaya başlamıştı. Daha başka kelleler uçurtmadan ölmeyeceğim söyleniyordu. Ama uçan ilk kelle, tahtımı bırakmak istediğim büyük oğlum Antipater'in kellesi oldu.

Sizin gelişinizden bir gün önceydi. Artık vârisim yoktu ama, bana hiç olmazsa tuhaf ve görkemli bir ziyaretçi heyetinin geleceği haber veriliyordu. Eğer ruh çağırıcım Menahem dikkatimi gökyüzümüzde dolaşan yeni ve kaprisli bir yıldıza, tam da sizi, sen Gaspar'ı, sen Baltazar'ı buraya getiren bir yıldıza çekmeseydi, bu daha da az önemli bir şey olurdu. Gaspar altın sarısı saçlı Fenikeli kölesinin sarışın başını, Baltazar da çocukluğunun sancaktar kelebeğini tanıdı. İzin verin de ben de bu yıldıza bana benzeyen şekli vereyim. Sangali'nin bize anlattığı öykü oldukça öğretici. Serseri yıldız benim gözümde ancak bir çocuk arayışında olan yaşlı kral Nabunassar'ın ardına düştüğü o altın yumurtlayan beyaz kuştur. Yahudilerin yaşlı kralı ölüyor. Kral öldü. Yahudilerin küçük kralı doğdu. Yaşasın yeni küçük kralımız!

Gaspar, Melkon, Baltazar, beni dinleyin! Her üçünüzü de Yahudiye'nin tam yetkili temsilcisi olarak atıyorum. Verasetimin gizini bilen o ateş kuşunun ardına düşemeyecek kadar zayıfım, kırılganım. Sedyede taşınsam bile, tehlikeli bir yolculuktan sonra sağ kalamam. Menahem, Mika'nın bir vahyine dikkatimi çekti. Bu peygamber Yahudi halkının kurtarıcısının, Davud'un doğduğu köy olan Beytlehem'de doğacağını bildiriyordu.

Haydi! Vâris'in kimliğinden ve tam olarak doğum yerinden emin olun. Benim adıma önünde eğilin. Sonra da geri gelip bana her şeyi anlatın. Sakın yeniden burada olmayı ihmal etmeyin...

Yaşlı kral konuşmasını yarıda kesip yüzünü elleriyle kapattı. Ellerini çektiğinde iğrenç bir ifade yüzünün şeklini bozmuştu.

– Bana ihanet etmeyi aklınızdan geçirmeyin, beni iyi anlıyor musunuz ha! Bu akşam size yaşamımın birkaç dönemini anlatarak yeterince açık konuştuğumu sanıyorum. Evet, doğru, ihanet edilmeye alıştım, her zaman ihanete uğradım. Ama şunu bilesiniz, ba-

na saygısızlık edildiğinde cezalandırırım, şiddetle, çabucak, acımadan cezalandırırım. Size emrediyorum, hayır, çok rica ediyorum, yalvarıyorum: Ölümümün eşiğinde bir kez, tek bir kez, bana ihanet edilmemesine çalışın. Bana şu en son yardımı yapın: Bir sadakat ve iyi niyet davranışı gösterin ki bu sayede öteki dünyaya tümüyle umutsuzluğa düşmüş bir yürekle gitmeyeyim.

Yola çıktılar. Derin Kidron Vadisi'ne dalıp Kötü Öğüt Dağı'nın sarp yamaçlarına tırmanıyorlar. Geçerken Raşel'in mezarını selamlıyorlar. Buz gibi soğuk havada ışıktan oklarla donanmış yıldıza doğru yürüyorlar. Yıldızlara özgü adımlarla ilerliyorlar ve her birinin bir gizi ve bir davranışı var. Biri kendini devesinin o dingin rahvan gidişine kaptırıyor ve karanlık gökyüzünde yalnızca sevdiği kadının yüzünü ve saçlarını görüyor. Biri kumlara, kısrağının tırıs giderken bıraktığı verev izi çiziyor ve ufukta yalnızca, ışık saçan kocaman bir böceğin daldan dala konuşunu görüyor. Biri de her şeyi yitirdiği için yayan gidiyor ve mümkün olmayan bir gözyüzü krallığını düşünüyor. Üçünün de kulakları çığlıklar ve işkencelerle dolu bir öyküyle, Kral Büyük Herodes'in anlattığı ve köylülerden,

zanaatkârlardan oluşan küçük bir halkın şükranla andığı mutlu ve gönençli bir hükümdarlığın öyküsüyle hâlâ çınlıyor.

Peki, bu mudur iktidar? diye kendi kendine soruyor Melkon. Bu iğrenç işkenceler ve yasak aşklar yığını, yeri tarihte sonsuza dek belirlenmiş büyük bir hükümdar olmak için ödenmesi gereken bedel mi?

Peki, aşk bu mu? diye düşünüyor Gaspar. Herodes şimdiye kadar yalnızca bir kadını, Miryam'ı sevdi, tam, mutlak, sürekli, ama ne yazık ki paylaşılmamış bir bağlılıkla. Çünkü Hasmon hanedanından olan Miryam, İdumealı Herodes'in soyundan değildi. Talihsizlik durmadan bu lanetli çiftin üstüne çöktü; hiç değişmeyen bir acımasızlıkla onların soyundan gelen kuşakların her birinde yinelenen bir talihsizlikti bu. Ve zenci Gaspar, kendisiyle Fenikeli sarışın Biltin arasındaki tehlikeli uçurumu titreyerek hesaplıyor.

Peki, sanat aşkı bu mu? diye kendi kendine soruyor Baltazar, gözlerini ateşten kanatlarını çırpan o ilahi Sancaktar'a dikmiş durumda. Zihninde ayaklanmalar birbirine karışıyor, Baltazareumunu yakıp yıkan Nippur ayaklanması ile tapınağın altın kartalının kırılmasıyla sonuçlanan Kudüs ayaklanmasını birbirine karıştırıyor. Herodes ayaklananlara, kendi tarzında, bir katliamla yanıt verirken, o, Baltazar, boyun eğdi. Baltazareum'un ne öcü alındı ne de bu müze yeniden yapıldı. Çünkü yaşlı Nippur kralı bir kuşkunun kurbanı. Yunan heykellerinin, Roma resimlerinin, Kartaca mozaiklerinin ya da Etrüsk minyatürlerinin güzelliğini tüm dinsel gelenek yasaklıyorsa, gerçekten de bu güzelliğin içinde acaba lanetli bir şey mi var? Araştırmalarını basit insani gerçekleri yüceltmeye yönelten genç dostu Babilli Asur'u düşündü. Ama doğası gereği saçma olmaya, geçici olmaya adanmış bir şeyi nasıl yüceltmeli?

Ve üçü de, her biri kendine göre, Herodes'in, beyaz kuşun ardından yanına gitmek üzere kendilerini görevlendirdiği Yahudilerin küçük kralını hayal ediyor. Ama o zaman zihinlerinde her şey karmakarışık oluyor, çünkü krallığın bu vârisi karşıt nitelikleri, büyüklükle küçüklüğü, güçle masumiyeti, bollukla yoksulluğu karıştırıyor.

Yürümek gerek. Gidip görmek gerek. Gözlerini ve yüreğini bilinmeyen gerçeklere açmak, duyulmamış sözlere kulak vermek gerek. Yürüyorlar, ayaklarının altında belki yeni bir çağın açılacağını tatlı bir sevinçle sezerek.

Eşek ile Öküz

Öküz

Eşek bir şairdir, bir edebiyatçıdır, bir gevezedir. Öküzün ise sesi çıkmaz. O bir geviş getirendir, düşüncelere dalıp gidendir, suskundur. Hiçbir şey söylemez, ama yine de düşünür. Düşünür ve anımsar. Bir kaya gibi kocaman ve ağır kafasının içinde çok eski imgeler dalgalanır. En saygın imge eski Mısır'dan gelmedir. Öküz Apis imgesidir. Bu öküz, bir gök gürültüsünün döllediği henüz hiç doğurmamış bakire bir inekten doğmuştur. Alnında bir ayça, sırtında da bir akbaba vardır. Dilinin altında bir bokböceği gizlenmiştir. Bir tapınakta beslenir. Bundan sonra, bir ahırda bir genç kızla Kutsal Ruh'tan doğmuş küçük bir tanrının, bir öküzü şaşırtacak bir yanı yok değil mi!

Anımsıyor Apis. Kendisini yeniden genç bir boğa olarak görüyor. Tanrıça Kybele'nin onuruna düzenlenen hasat şenliği için oluşturulan kortejin ortasında üzüm salkımlarıyla taçlanmış olarak ilerliyor, kendisine bağbozumunda çalışan genç işçi kadınlar ve göbekli, yüzleri canlı renklerle boyanmış yaşlı Silenoslar eşlik ediyor.

Anımsıyor Apis. Güz mevsiminin üzücü toprağı sürme işleri. Saban demirinin yardığı toprağı ağır ağır işleme işi. Onunla aynı boyunduruğa bağlı bu zahmetli çalışmadaki arkadaşı. Sıcak ve dumanlı ahır.

İneği hayal ediyor. Tam bir hayvan-ana olan ineği. Onun karnının yumuşaklığını. Küçük dananın bu canlı ve cömert bereket boynuzuna hafifçe tos vuruşlarını. Süt fışkırtan, salkım halindeki pembe renkli memelerini.

Tüm bunları, öküz olduğunu ve güven verici, sarsılmaz bedeniyle Meryem'in işine ve Çocuk'un doğumuna göz kulak olması gerektiğini biliyor.

Eşeğin öyküsü

Beyaz tüylerim sizi yanıltmasın, diyor eşek. Vaktiyle siyah kehribar gibi siyahtım, yalnızca alnımda parlak bir yıldız vardı, yazgımın açıkça simgesi olan bir yıldız. Bugün bu yıldızım hâlâ orada duruyor, ama artık görünmez oldu, çünkü tüm donum beyazlaştı. Bu tıpkı geceleyin gökyüzünde parlayan yıldızların, tan sökümünün solukluğu içinde ortadan kaybolmasına benziyor. Böylece yaşlılık beni tümüyle alnımdaki o yıldızın rengine büründürdü, ama ben bunda da bir simgeyi, bir tür Tanrı lütfunun açıkça belirtisini görmek istiyorum.

Çünkü yaşlıyım, çok yaşlıyım, herhalde kırkına geliyorum, ki bu bir eşek için olağanüstü bir şey. Belki de ben eşeklerin en kıdemlisiyim, kim bilir? Bu da başka bir simge olurdu.

Benim adımı Kadı Şuya koymuşlar. Ama bir açıklama gerekiyor bunun için. Ben daha çok gençken sahiplerim beni öteki eşeklerden farklı kılan bilge halime karşı duyarsız kalamamışlar. Bakışımda insanı etkileyen ciddi ve zekice bir şey vardı. Bana bu yüzden Kadı adını vermişler. Herkes bilir ki bizde kadı hem bir yargıç hem de bir din adamıdır, yani bilgeliğini iki alanda ortaya koyan biridir. Ama elbette ben nihayet yalnızca bir eşektim, hayvanların en uysalı ve en kötü davranılanı; başka bir adla, gülünç bir adla küçük düşürmeden, bana da saygın bir ad olan Kadı adı verilemezdi. Bu ad da Şuya oldu; küçük, değersiz, aşağılık anlamında. Sahipleri tarafından, o anda keyifleri nasıl istiyorsa, kimi zaman Kadı, kimi zaman da daha sık olarak Şuya diye çağrılan Kadı Şuya, şu önemsiz mi önemsiz bilge.*

Ben yoksulların eşeğiyim. Uzun zaman buna seviniyormuş gibi yaptım. Çünkü komşum ve sırdaşım, zenginlerin eşeği idi. Benim sahibim mütevazı bir çiftçiydi. Tarlasının yanında güzel bir evi vardı. Kudüslü bir tacir, yakınları ile birlikte buraya yazın en sıcak günlerini serin havada geçirmeye gelirdi. Adamın eşeğinin adı Yaul'du, iri bir hayvandı, neredeyse iki mislimdi, tüyleri de dümdüz gri renkli, çok parlak, ipek gibi inceydi. Onun halı eyeriyle, kırmızı deri ve yeşil kadife kayış takımıyla, bakırdan geniş üzengileriyle, yuvarlak püsküllleri sallana sallana, çıngırakları şıngırdaya şıngırdaya dışarıya çıkışını görmeliydiniz. Bu süsü püsü gülünç buluyormuş gibi görünüyordum. Özellikle, şatafatlı bir binek hayvanı yapmak için ona sıpa iken çektirilen acıları anımsıyordum. Onun kan içinde kaldığını görmüştüm, çünkü etinin içine usturayla sahibinin adının baş harflerini ve simgesini kazımışlardı az önce. Kulaklarının, uçlarından acımasızca birbirine dikilmiş olduğunu gördüm, daha sonra boynuz gibi dimdik dursunlar diye; oysa benim kulaklarım içler acısı bir şekilde başımın sağına ve soluna düşer ve onun bacakları sıradan eşeklerin bacaklarından daha ince ve daha dik olsun diye sargılarla sertçe sımsıkı bağlıdır. İnsanlar böyledir

* Uzak akrabalarından biri, Fransızcalaştırılan *Cadichon* adıyla, kızlık soyadı Rostopchine olan Comtesse de Ségur tarafından derlenen anılarını yayımlayacaktır.

işte, sevdiklerine ve gurur duyduklarına nefret ettiklerinden ya da hor gördüklerinden daha çok acı çektirmenin yolunu bulurlar.

Ne var ki Yaul ciddi ödünlerden yararlanıyordu, benim de ona duyduğumu sandığım acıma duygusu içinde gizli bir kıskançlık vardı. Bakın, her gün çok temiz bir yemliğin içinden arpa ve yulaf yiyordu. Özellikle de kısraklar vardı. Bunu iyi anlamak için önce atların eşeklere o dayanılmaz çalım atmalarını değerlendirmek gerekir. Onların bize tepeden baktıklarını söylemenin hiç önemi yok. Aslında bize bakmazlar da, onların gözünde bizim farelerden ve tespihböceklerinden daha çok değerimiz yok. Kısrağa gelince, bakın, o, eşek için eşsizdir, kurumlu, yanına varılması güç, soylu hanımefendidir. Evet, kısrak, eşeğin o koca at enayisinden aldığı büyük ve yüce öçtür. Peki ama bir eşek, kendi alanında, elinden dişisini alacak derecede bir at ile nasıl rekabet edebilir? Ama yazgının marifeti çoktur ve eşek milleti için en şaşırtıcı ve en tuhaf ayrıcalığı getirmiştir; bu ayrıcalığın temelinde katır yatar. Nedir katır? Azla yetinen, güvenilir ve sağlam bir binek hayvanıdır; kendimi bu niteliklere kaptırıp sessiz, titiz, çalışkan diye de ekleyebilirdim, ama sözcüklere olan aşırı düşkünlüğüme dikkat etmeliyim. Katır kumlu patikaların, tehlikeli yokuşların, sığ ırmaklardan geçişlerin kralıdır. Dingin, sarsılmaz, yorulmaz haliye gider de gider...

Peki ama bunca erdemin gizi nedir? Çünkü aşkın düzensizlikleri ve döllemenin karışıklıkları başından geçmemiştir katırın. Bu hayvanın hiçbir zaman yavrusu olmaz. Bir yavru katır olmak için bir eşek baba ile bir kısrak anaya gereksinim vardır. İşte bu yüzdendir ki katır babaları (bu bizim toplumumuzun en saygın unvanıdır) olarak seçilmiş kimi eşekler –Yaul da bunlardan biriydi– kendilerine eş olarak kısrakların sunulduğunu görmektedirler.

Sekse aşırı derecede düşkün değilimdir; tutkularım varsa da başka yerdedirler. Ama itiraf etmeliyim ki kimi sabahlar Yaul'un, binicilik marifetlerini gösterip bitkin ve zevkten sarhoş olmuş durumda döndüğünü görmek beni yaşamın adaleti konusunda kuşkuya düşürüyordu. Doğrusu yaşam bana karşı iyi davranmıyordu. Her zaman dövülüyor, hakarete uğruyor, benden daha ağır yükler altında eziliyor, devedikenleri ile besleniyordum –ah, şu insanların,

eşekler devedikenlerini sever diye düşünmeleri yok mu! Canım, hiç olmazsa bir kez, tek bir kez yonca ve tahıl versinler bize, farkı anlayabilelim diye–, yorgunluktan gücümüz tükendiğinde, sona, yani karga saplantısına geldiğimizde, bir hendeğin gerisinde bağışlayıcı ölümün acılarımıza bir son vermesini bekleriz! Karga saplantısı, evet, çünkü, son saatimiz gelince, kargalarla akbabalar arasında büyük bir fark görüyoruz. Çünkü, bakın, akbabalar yalnızca leşlere, cesetlere saldırırlar. Bir nefeslik ömrünüz kaldığı sürece korkulacak hiçbir şey yoktur: Gizemli bir şekilde bilgili halleriyle, oldukça uzakta beklerler. Oysa kargalar, bu şeytanlar, ölmekte olanın üstüne atlar ve onu, gözlerden başlayarak, canlı canlı parçalarlar...

Bunlar bu kış başında Yahudiye bölgesinin büyük bir köyü olan Beytlehem'de sahibimle birlikte hangi amaçla bulunduğumu anlamanız için bilmemiz gerekli şeyler. İmparator tarafından nüfus sayımı yapılması emredildiğinden tüm bölge telaş içindeydi ve herkes yakınları ile birlikte soyunun bulunduğu yerlerde kaydını yaptırmak zorundaydı. Beytlehem, yamaçları taştan alçak duvarlarla destekli taraçalar ve küçük bahçelerle bezenmiş bir tepenin sırtında, küçük bir kasabadır. İlkyazda ve normal dönemde burada yaşamak hoş olmalı, ama kış başında ve nüfus sayımının kargaşası içinde, geldiğimiz köy olan Cela'daki ahırımı çok arıyordum. Sahibim, karısı ve çocukları ile bir arı kovanı gibi vızıldayan kocaman bir handa yer bulduğu için oldukça mutlu olmuştu. Ana binanın yanında içine yiyecek konulan bir tür ambar bulunuyordu. İki bina arasında üstü kalaslarla örtülü çıkmaz bir geçit bulunuyordu; bu kalasların üstüne de sazlar atılmış, böylece bir kulübe damı oluşmuştu. Bu iğreti barınağın altında da han müşterilerinin hayvanları için bir yemlik kurulmuş ve yatak olarak yere ot döşenmişti. Burada beni, bir arabadan az önce koşumu çözülmüş bir öküzün yanına bağladılar. Size öküzlerden her zaman nefret ettiğimi söylemeliyim. Kuşkusuz bu hayvanlardan kötülük gelmez, ama şanssızlığa bakın ki sahibimin kayınbiraderinin bir öküzü var, çift sürme zamanı geldiğinde de bu iki adam yardımlaşır, bizi aynı sabana koşar, yasanın koyduğu kesin yasağa karşın.* Oysa yasa pek yerinde olarak karar

* Tesniye, X, 10 (Eski Ahit).

veriyor, çünkü, inanın bana, böyle bir durumda çalışmak kadar korkunç bir şey yoktur. Öküzün yürüyüşü ağırdır, hızı hep aynıdır. Boynu ile çeker. Eşek ise –at gibi– sağrısı ile çeker. Çabasını hızlandırır ve belirgin kesintilerle iş görür. Bir eşeği bir öküzle bir araya gelmeye zorlamak, onun ayağına pranga takmak ve zaten pek de fazla olmayan gücünü yok etmek demektir.

Ama o akşam çift sürmek söz konusu değildi. Hancı tarafından reddedilen yolcular ambarı istila etmişlerdi. Bizi uzun süre rahat bırakmayacaklarını düşünüyordum. Gerçekten de az sonra bir erkekle bir kadın bizim o derme çatma ahırımıza giriverdiler. Bir tür zanaatçı olan adam oldukça yaşlıydı. Her önüne gelene nüfus sayımına Beytlehem'de katılması gerektiğini, bunun nedeninin kendisinin yirmi yedi kuşaktır Beytlehemli Kral Davud'un soyundan gelmesi olduğunu anlatarak epey gürültü patırtı yapmıştı. Açıktan açığa kendisiyle alay ediliyordu. Bir barınak bulmak için bitkin, üstelik de gebe gibi görünen çok genç karısının durumunu ileri sürse daha iyi ederdi. Hayvanların üstünde yattıkları samanları ve yemliklerdeki kuru otları toplayıp öküzle benim aramda derme çatma bir yatak yapıp genç kadını üstüne yatırdı.

Yavaş yavaş herkes yerini bulmuştu, gürültüler de kesiliyordu. Kimi zaman genç kadın hafifçe inliyordu; böylece kocasının adının Yusuf olduğunu öğrendik. Adam onu elinden geldiğince avutuyordu, böylece kadının adının da Meryem olduğunu öğrenmiş olduk. Bilmiyorum kaç saat geçti, çünkü herhalde uyudum. Uyandığımda yalnızca o daracık yerimizde değil, her yerde, hatta, sanki parça parça ışıltısı zavallı damımızdan sızan gökyüzünde büyük bir değişiklik olduğunu sezdim. Yılın en uzun gecesinin büyük sessizliği yeryüzüne çökmüştü ve bu sessizliği bozmamak için sanki yeryüzü kaynaklarını, gökyüzü de esintilerini tutuyordu. Ağaçlarda tek bir kuş yoktu. Kırlarda tek bir tilki yoktu. Otların içinde tek bir tarlasıçanı yoktu. Kartallar ve kurtlar, gagası ve sivri dişleri olan her varlık mola almıştı ve karnı aç, gözleri karanlıkta bir noktaya dikili durumda bekliyordu. Ateşböcekleri de ışıklarını gizliyorlardı. Zaman kutsal bir sonsuzluk içinde silinmişti.

Ve ansızın, bir anda, olağanüstü bir olay meydana geldi. Önüne

geçilemez bir mutluluk ürpertisi, yeri ve göğü baştan başa dolaştı. Sayısız kanat sesleri çok sayıda haberci meleğin her yöne atılmakta olduklarını kanıtladı. Üstümüzdeki dam bir kuyrukluyıldızın göz kamaştırıcı akışıyla aydınlandı. Derelerin billursu, nehirlerin de görkemli gülüşü duyuldu. Yahudiye çölünde hafif bir kum titremesi kumulların yamaçlarını okşadı. Sakızağacı ormanlarından yükselen uzun alkışlar baykuşların sessiz alkışlarına karıştı. Tüm doğa coştu.

Ne olmuştu? Neredeyse hiçbir şey. Samanların sıcak gölgesinden çıkan hafif bir çığlık duyulmuştu ve bu çığlık kuşkusuz ne o adamdan ne de o kadından geliyordu. Bu küçücük bir çocuğun tatlı viyaklaması idi. Aynı zamanda dikine yükselen bir ışık şeridi kondu ahırın ortasına, Başmelek Cebrail, İsa'nın koruyucu meleği şimdi oradaydı ve bir bakıma işleri yönetiyordu. Zaten kapı hemen açıldı ve içeriye komşu hanın hizmetçi kadınlarından birinin girdiği görüldü, kadın kalçasına dayadığı içi ılık su dolu küçük bir leğen getirmişti. Duraksamaden çömeldi ve çocuğu yıkadı. Sonra çocuğu, derisini güçlendirmek için tuzla ovdu ve kundaklanmış durumda Yusuf'a uzattı, Yusuf da babalığı tanımanın belirtisi olarak onu dizlerinin üstüne koydu.

Cebrail'in gücünü selamlamaktan başka bir şey yapılamazdı. Ah, bir başmeleğe duyulan saygı bir yana bırakılacak olursa, Cebrail'in bir yıldır kendini iki ayağını bir pabuçta hissettiği söylenebilir. Meryem'e Mesih'in annesi olacağını o bildirdi; namuslu Yusuf'un kuşkularını o giderdi. Daha sonra Müneccim Krallar'ı Herodes'e rapor vermekten caydıracak ve küçük ailenin Mısır'a kaçışını düzenleyecektir. Ama acele etmeyelim. Şimdilik, güneşin yağmuru gökkuşağına dönüştürmesi gibi, o da değiştirdiği bu pis yerlerde saraylardaki baş hizmetçi; neşeli, görkemli törenlerin düzenleyicisi rolünü oynuyor. Çevredeki kırlarda bulunan çobanları uyandırmak üzere kendisi gidiyor; itiraf edelim ki bu çobanları önce bir güzel korkutuyor. Ama yatıştırmak için gülerek onlara o güzel haberi, o büyük haberi verdikten sonra onları ahıra çağırıyor. Ahıra mı? Bakın bu, böyle basit insanlar için çok şaşırtıcı, aynı zamanda güç verici bir şey!

Çobanlar akın etmeye başladıklarında Cebrail onları yarım daire şeklinde topladı ve art arda gelip, bir dizleri yerde olmak üzere çömelerek, saygılarını sunmalarına ve dileklerini dile getirmelerine yardım etti. Genellikle yalnızca köpekleri ve Ay ile konuşan bu suskun insanlar için söyleyecekleri birkaç söz önemli sayılırdı. Yemliğin önüne çalışmalarının ürünlerini, yoğurt, küçük keçi peynirleri, koyun sütünden yapılma tereyağı, ayrıca Galgala zeytinleri, firavunincirleri, Eriha hurmaları bıraktılar, ama ne et ne de balık getirmişlerdi. Küçük mutsuzluklarından, salgınlardan, zararlı böceklerden, pis kokan hayvanlardan söz ediyor, Cebrail de onları Çocuk'un adına kutsayarak yardım ve koruma vaat ediyordu.

Ne et ne de balık getirmişlerdi dedik. Bununla birlikte, sondaki çobanlardan biri ensesine enlemesine yatırarak taşıdığı dört aylık küçük bir koç ile geldi. Diz çöktü, yükünü samanların içine koydu, sonra o uzun boyuyla yeniden ayağa kalktı. Ülke halkı Samiriyeli Silas'ı tanıdı; kuşkusuz bir çobandı, ama aynı zamanda basit insanlar nezdinde bilge olarak ün salmış bir tür keşişti. Hebron Dağı'nda bir mağarada tek başına yaşıyordu köpekleri ve öteki hayvanlarıyla. O yüksek yerlerden buraya boşuna inmemiş olduğu biliniyordu, nitekim başmelek ona konuşması için işaret ettiğinde herkes kulak verdi.

– Efendim, diye söze başladı, kimileri benim insanlardan nefret ettiğim için dağda yalnızlığa çekilmiş olarak yaşadığımı söylüyorlar. Bu yanlış. Beni yalnız başıma yaşamaya iten şey, insanlara karşı duyduğum nefret değil, hayvan sevgisidir. Ama hayvanlarını seven kişi, onları insanların kötülüğünden ve açgözlülüğünden korumak zorundadır. Ben, doğrusu, hayvanlarını pazarda satan sıradan bir hayvan besleyicisi değilim. Hayvanlarımı ne öldürür ne de satarım. Bana sütlerini verirler, ben de krema, tereyağı, peynir yaparım. Hiçbir şey satmam. Bunları gereksinimlerime göre kullanırım. Geriye kalanı –ki önemli bölümüdür– yoksullara veririm. Bu akşam beni uyandırıp bana yıldızı göstermiş olan meleğin sözünü dinlemişsem, bunun nedeni, yalnızca toplumumun âdetlerine karşı değil, daha da önemlisi, dinimin kurallarına karşı yüreğimde uyanan büyük bir isyandan dolayı acı çekmemdir. Ne yazık ki, iş çok gerile-

re, neredeyse zamanın başlangıcına kadar gidiyor ve bunun değişmesi için çok köklü bir devrim gerekiyor. Bu gece mi olacak bu devrim? İşte sana bunu sormaya geldim.

– Bu gece, diyerek güven verdi ona Cebrail.

– Öyleyse önce İbrahim'in kurban olayına uzanalım. Tanrı onu sınamak için, ona tek oğlu İshak'ı kurban etmesini buyuruyor. İbrahim boyun eğiyor. Çocukla birlikte ülkenin dağlarından biri olan Moria Dağı'na çıkıyor. Çocuk şaşırıyor: Odun yığını, ateş ve bıçak götürüyorlar; peki ama kurban edilecek hayvan nerede? Odun, ateş, bıçak... Efendim, işte bunlar insanın yazgısının lanetli simgeleri!

– Başkaları da olacak dedi çivileri, çekici ve işkenceyi düşünmekte olan Cebrail, hüzünle.

– Sonra İbrahim bir odun yığını hazırladı, İshak'ı bağlayıp sunak yerine geçen düz bir taşın üstüne yatırdı ve bıçağını çocuğun beyaz boğazının üstünde kaldırdı.

– O sırada, diye onun sözünü kesti Cebrail, bir melek ortaya çıktı ve İbrahim'in kolunu tuttu. İşte o melek bendim!

– Kuşkusuz, iyilik meleği, diye yeniden söze başladı Silas, ama İshak babasının boğazının üstünde bıçağını havaya kaldırdığını gördüğünde duyduyu ani korkunun etkisinden hiçbir zaman kurtulamadı. Bıçağın ağzının hafif mavimsi parıltısı gözlerini bozdu, öyle ki tüm ömrü boyunca gözleri iyi görmedi, hatta, sonunda tümüyle kör oldu, bu da oğlu Yakup'un onu aldatıp, kendisini erkek kardeşi Esav gibi göstermesine yol açtı. Ama benim aklımın takıldığı şey bu değil. Neden bu engel olunmuş evlat katilliği ile yetinmediniz? İlle de kan akması mı gerekiyordu? Sen, Cebrail, İbrahim'e küçük bir koç sağladın ve bu koç kurban edilip yakıldı. Tanrı o sabah ölümden vazgeçemez miydi?

– İbrahim'in kurban etme olayının başarılamamış bir devrim olduğunu kabul ediyorum, dedi Cebrail.

– Zaten, diyerek yeniden söz aldı Silas, Kutsal Tarih'te daha geriye gidebilir ve sanki başlangıcında Yehova'nın gizli tutkusunu bulabiliriz. Kabil ile Habil'i anımsa. İki kardeş ibadet ediyor ve her biri adak olarak Tanrıya çalışmasının ürünlerini sunuyordu. Kabil çiftçi olduğu için meyveler ve tahıl, çoban Habil ise kuzular ve

bu kuzuların yağlarını sunuyordu. Oysa Yehova Kabil'in sunduklarını geri çeviriyor ve Habil'inkileri kabul ediyordu. Neden? Hangi nedenle? Ben bir tek neden görüyorum: Çünkü Yehova meyveden nefret ediyor ve ete bayılıyor! Evet, taptığımız Tanrı kesinlikle etobur!

Ve elbette biz ona böyle saygı gösteriyoruz. Görkemi ve yüceliğiyle Kudüs Tapınağı, tanrısal gücün bu ışıl ışıl yüce makamı... Biliyor musun ki burası kimi günler bir mezbaha gibi taze kan içinde kalır ve buğu çıkar? Üstünde kurban kesilen masa, sunak, köşelerinde boynuz biçiminde çıkıntılar bulunan, hayvanların kanının boşaltılması için de arklarla oyulmuş olan koskocaman bir cilasız taş bloğudur. Kimi ayinler sırasında, papazlar hayvanların derisini yüzüp parçalayanlar gibi, bu hayvanları sürüler halinde toptan öldürüyorlar. Öküzler, koçlar, tekeler, hatta sürüyle güvercin bu yerlerde can çekişip kıvranıyor. Taş masaların üstünde parçalara ayrılıyor, bu sırada iç organları yanan bir ocağın içine atılıyor, çıkan dumanlar tüm kenti zehirliyor. Kimi günler, rüzgâr kuzeyden estiğinde, bu pis kokuların dağıma kadar gelip sürümü dehşete düşürdüğünü de söyleyeyim mi sana?

– Bu gece Çocuk'un başında beklemek ve ona tapınmak üzere gelmekle iyi ettin, Samiriyeli Silas, dedi Cebrail. Hayvanların dostu yüreğinin yakınmaları dikkate alınacaktır. Sana İbrahim'in kurban etme olayının başarılamamış bir devrim olduğunu söylemiştim. Oğul, Baba'nın kendisi tarafından yakında yeniden kurban olarak sunulacaktır. Ve sana yemin ediyorum ki bu kez elinin hareketini bir melek durdurmayacaktır. Bundan böyle her yerde, hatta suyun yüzüne çıkan kara parçasından oluşmuş en küçük adacıkta bile ve zamanların sonuna kadar günün her saatinde Oğul'un kanı insanların büyük mutluluğu için sunakların üstünde akacaktır. Samanlar içinde uyuduğunu gördüğün bu küçük çocuğu öküz ile eşek soluklarıyla pekâlâ ısıtabilirler, çünkü gerçekte yalnızca bir kuzu, artık tek kurbanlık kuzu, Tanrının Kuzusu yüzyıllar, yüzyıllar boyunca kurban edilecektir.

İçin rahat olarak gidebilirsin, Silas, buraya bıraktığın koçu da yaşam simgesi olarak geri götürebilirsin. Senin koçun İbrahim'in-

kinden daha mutlu olup, sürünün içinde artık Tanrının sunaklarında hayvanların kanının akıtılmadığının kanıtı olabilecektir.

Başmeleğin bu konuşmasından sonra dinsel bir saygı içinde mola verildi; bu, başmeleğin haber verdiği korkunç ve görkemli sarsıntı karşısında bir boşalma gibi göründü. Herkes kendi tarzına ve gücüne göre yeni zamanların nasıl olacağını düşünmeye çalışıyordu. İşte bu sırada korkunç bir paslanmış zincir ve makara gürültüsünü andıran, beceriksizce ve komik, hıçkırıklı bir gülme sesi etrafı çınlattı. Bu, bendim; bu, yemlik eşeğinin gök gürültüsünü andıran anırması, "ai ai"leriydi. Peki, ne istiyorsunuz, sabrım tükenmişti, bu artık devam edemezdi. Bir kez daha apaçıktı ki bizi unutmuşlardı, çünkü tüm söylenenleri iyice dinlemiş ve eşeklerle ilgili hiçbir şey duymamıştım.

Herkes gülmeye başladı; Yusuf, Meryem, Cebrail, çobanlar, bilge Silas ve hiçbir şey anlamamış olan öküz, hatta samandan beşiğinin içinde elleri ve ayaklarını neşeyle savuran Çocuk bile.

– Elbette, dedi Cebrail, eşekler unutulmayacak. Kuşkusuz kutsal kurbanların onlarla ilgisi yok. Papazlara bakılırsa, şimdiye kadar bir eşeğin bir sunağın üstünde kurban edildiği görülmedi. Bu yine de sizin için fazlasıyla onurlu bir şey olurdu, alçakgönüllü eşekçikler! Bununla birlikte, yükler altında ezilen, dövülen, yaralanan, aç kalan sizler buna layık değilsiniz! Ama sanmayın ki mutsuzluğunuz bir meleğin gözünden kaçıyor. Örneğin, Kadı Şuya, sol kulağının arkasında açılmış derin ve irinli o küçük yarayı açıkça görüyor ve acı, azalan gücünü artırsın diye, sahibin bu yarayı günbegün üvendiresi ile dürtüğünde, seninle birlikte acı çekiyorum, zavallı kurban...

Bunun üzerine başmelek ışık saçan bir parmağını sol kulağına doğru utattı ve gözünden kaçmamış olan bu derin ve irinli küçük yara hemen kapanıp üstü hiçbir üvendirenin bir daha zarar veremeyeceği şekilde sert bir nasırla örtüldü. Ben de o zaman zafer kazanmışçasına ai ai diye anırarak yelemi coşkuyla salladım.

– Evet, insanların çalışmalarına yardım eden, onların kibar ve alçakgönüllü arkadaşları, diyerek sözüne devam etti Cebrail, bu ge-

ce başlayan büyük tarihin içinde ödülünüzü alacaksınız ve bu ödül görkemli olacak.

Bir gün, bir pazar günü –ki buna Dalların Pazar Günü ya da Çiçekli Paskalya denir– İsa, Zeytinlik Dağı yakınında Beytfaci köyünde sıpasının eşlik ettiği bir dişi eşeğin ipini çözecektir. Havarileri –henüz kimsenin binmediği– sıpanın üstüne bir örtü atacak ve İsa onun sırtına binecektir. Ve İsa görkemli bir şekilde kentin en güzel kapısı olan Yaldızlı Kapı'dan Kudüs'e girecektir. Sevinç içindeki halk Nasıralı peygamberi *Davud'un Oğlu'na osanna!** diye haykırarak karşılayacak ve o sıpa insanların kaldırımlara serdiği palmiyelerden ve çiçeklerden oluşan bir halının üstünden geçecektir. Annesi, "Bu benim sıpam! Bu benim sıpam," diye anırarak kortejin gerisinde tırıs gidecektir, çünkü bir dişi eşek hiçbir zaman böyle bir gurura erişemeyecektir.

Böylece ilk kez biri bizi, biz eşekleri düşünmüştü; biri bugünkü acılarımızla, yarınki sevinçlerimizle ilgilenmişti. Ama bu noktaya gelmek için yine de gökyüzünden inmiş bir başmelek gerekmişti. Bu kez o büyük Noel ailesinin bana ilgi gösterdiğini, beni benimsediğini hissediyordum. Artık o anlaşılmamış münzevi değildim. Böylece hepimiz ortak ve kutsal yoksulluğumuzun sıcaklığı içinde ne güzel bir gece geçirebilecektik! Sabah geç vakte kadar uyuduktan sonra ne güzel bir kahvaltı yapacaktık!

Maalesef! Zenginlerin her zaman her şeye karışması gerekiyor. Zenginler gerçekten de doymak bilmezdir, her şeye sahip olmak isterler, yoksulluğa bile! Bir öküzle bir eşek arasında yerleşmiş bu yoksul ailenin bir kralın dikkatini çekeceğini kim düşünebilirdi? Bir kralın, diyorum, bakın hele! Üç kralın, üstelik hizmetkârları, binek hayvanları ve tahtırevanlarıyla cafcaflı bir lüks içinde Doğu'dan gelmiş gerçek hükümdarların!

Çobanlar çekip gitmişlerdi, bu eşsiz gecenin üstüne yeniden sessizlik çöküyordu. Ve ansızın köyün dar sokaklarını büyük bir uğultu doldurdu. Gem, üzengi, silah tıkırtısı; meşalelerin ışığında parlayan kırmızı ve altın sarısı renkler; yaban dillerde emirler, seslenmeler; özellikle de dünyanın bir ucundan gelmiş hayvanların tu-

* Matta'ya göre İncil, XXI, 9, "Osanna", "şükrolsun" anlamında. (ç.n.)

haf genel görünümü, Nil şahinleri, tazılar, yeşil papağanlar, çok hoş atlar, büyük güneyin develeri. Peki ama bu gürültü patırtıda neden filler yok?

Önce, meraktan toplanılıyor. Bir Filistin köyünde daha önce böyle bir gösteri görülmedi. Zenginlerin Noelimizi bizden çalmak için ödül koydukları söylenebilir! Hem sonra, bu kadarı da fazla, fazla! Geri çekiliyoruz, barikat kurup arkasına sığınıyoruz ya da tarlalara, kırlara, tepelere kaçıyoruz, çünkü, bakın, bizim gibi küçüklerin büyüklerden bekleyeceği hiçbir şey yoktur. Küçüklerin büyüklere karışmaması daha iyi olur. Oraya buraya düşmüş bir sadaka için, bir hükümdarın geçtiği yolda bulunan bir köylü ya da bir eşek kaç kırbaç darbesi yemez ki?

İşte benim sahibim böyle düşünüyordu. Gürültü patırtıdan uyanınca pılısını pırtısını topladı ve onun bizim o derme çatma ahırımızın içinde kendine bir yol açtığını gördüm. Sahibim kararını vermişti, ama bunu dile getirmek için ağzından pek az sözcük çıkıyordu. Ağzını açmadan ipimi çözdü ve kralların işinden önce kuşkusuz epeyi çalkalanan bu köyden ayrıldık.

Mangalor Prensi Taor

Siri Akbar, Prens Taor'a fildişi kakmalı, sandal ağacından yapılma çekmeceyi sunarken yüzünde yaltaklanma ile alay karışımı bir gülümseme vardı.

– İşte, efendim, Batı'nın sana son armağanı. Sana kadar gelmesi üç ay sürdü.

Taor çekmeceyi eline alıp tarttı, inceledi ve burnuna götürdü.

– Hafifmiş, ama güzel kokuyor, dedi.

Sonra elleri arasında çevirdi, kapağının kocaman bir mühür mumuyla kapatılmış olduğunu gördü.

– Aç şunu, dedi çekmeceyi Siri'ye uzatarak.

Genç adam kılıcının sapıyla mührün üstüne hafif hafif birkaç kez vurdu, mühür parçalanıp toz haline geldi. Kapak kolayca açıl-

dı. Prens küçük kutuyu elinde evirip çevirdi. İçinde hemen hemen hiçbir şey yoktu: Kare şeklinde bir yuvanın içinde, üstü beyaz pudra kaplı, yumuşak ve maviye çalan yeşil renkli bir maddeden yapılma bir küp vardı. Taor bu küp şeklindeki nesneyi kibarca başparmağı ile işaretparmağı arasında tutup ışığa doğru kaldırdı, sonra burnuna yaklaştırdı.

– Elbette koku çekmecenin, yani sandal ağacının kokusu; pudraya gelince, o da pudraşeker; bu yeşil renk de fıstığı anımsatıyor. Tadına bakayım mı acaba?

– Bu tedbirlice bir şey olmaz, dedi Siri. Önce bir köleye tattırman gerekir.

Taor omuz silkti.

– Geriye bir şey kalmaz o zaman.

Sonra ağzını açıp bu küçük şekerlemeyi içine attı. Gözlerini kapatıp bekledi. Sonunda çenesi hafifçe oynadı. Konuşamıyordu, ama sallanan elleri şaşkınlığını ve sevincini dile getiriyorlardı.

– Bu elbette fıstık, diyebildi sonunda.

– Buna *latilokum* diyorlar diye belirtti Siri. Onların dilinde "boğaz mutluluğu" demek. Dolayısıyla bu, fıstıklı lokum.

Oysa Taor Malek'e göre pastacılığın üstüne hiçbir şey yoktu ve ahçıları tarafından kullanılan tüm harçlar içinde fıstık tanelerini yeğliyordu. Hatta bahçelerinde fıstık ağaçlarından bir koruluk yaptırmıştı ve bu koruluğa çok özen gösteriyordu.

İşte fıstık önündeydi, kesinlikle ve üstü pudraşeker ile kaplı o küçük küpün bulanık yeşil renkli ve yumuşak koyuluğuna katışmıştı. Katışmış mıydı? Daha çok, yücelmişti, göklere çıkmıştı! Batı'nın sınırından gelmiş bu gizemli latilokum –mademki adı böyleydi– fıstık kültünün en son aşamasıydı; kendi ötesinde bir fıstıktı, kısacası en yüce fıstıktı.

Taor'un saf yüzü çok büyük bir heyecanı belli ediyordu.

– Bunu şekercime göstermem gerekir. Belki o bilir...

– Sanmıyorum, dedi Siri, hâlâ gülümseyerek. Bu burada yapılanların hiçbirine benzemeyen bir şekerleme, tümüyle yeni bir şey.

– Haklısın, dedi bunalmış olan prens. Ama neden yalnızca bir tane göndermişler? Beni çileden çıkarmak mı istiyorlar? diye sordu

hüngür hüngür ağlamaya hazır bir çocuk gibi somurtarak.

– Umutsuzluğa düşmemeli, dedi Siri ansızın ciddileşip. Bu çekmece ve içindeki hakkında ne kadar az şey biliyorsak da bunları bir araya getirebilir ve fıstıklı latilokumun reçetesini alıp getirmek üzere Batı'ya bir elçi gönderebiliriz.

– Evet, çok iyi, bunu yapalım! diyerek hemen onayladı Taor. Ama yalnızca bir reçete getirmesinler. Şöyle yüklüce bir de... şeyle dönsünler; nasıl diyorsun sen?

– Fıstıklı latilokum.

– Tamam. Öyleyse güvenilir bir adam bul. Hayır, güvenilir iki adam. Onlara para, altın, tavsiye mektupları, ne gerekiyorsa hepsini ver. Peki ama bu iş ne kadar zaman alacak?

– Gidiş için kış musonunu beklemek, dönüş için de yaz musonundan yararlanmak gerekir. Her şey yolunda giderse, adamları on dört ay sonra yeniden görürüz.

– On dört ay sonra ha? diye bağırdı Taor, yılgınlıkla. Oraya kendimiz gitsek daha iyi ederdik.

*

Taor yirmi yaşındaydı, ama Dekkan Yarımadası'nın güneybatı bölümündeki Malabar Kıyısı'nda kurulu Mangalor Prensliği, Mihrace Taor Malar'ın ölümünden bu yana annesi tarafından yönetilmekte idi. Sanki Maharani Taor Mamore'deki iktidar düşkünlüğü, vaktiyle eşsiz olan güzelliği kayboldukça büyüyor, başlıca kaygısı da veliahtı, yönetimini tek başına kendisinin üstlenmek istediği krallığın işlerinden uzak tutmak oluyordu. Bu amacına daha emin adımlarla ilerlemek için oğluna, annesi ve babası adamları olan bir arkadaş seçmişti; bu arkadaş da kendisine verilen görevi canla başla yapıyor, en ufak arzusunu yerine getirmek ve mutluluğu için uğraşmak kisvesi altında, Taor'u, kafasını kurcalayıp duran, ama hiç önem taşımayan şeylerle besliyordu; bu şeylerin tümü de bu yeniyetmenin tembelliğini ve nefsine –özellikle de çok küçük yaşından bu yana süren şekerlemelere– düşkünlüğünü geliştiriyordu. Yalnızca azat edilmek ve sarayda parlak bir şekilde yükselmek umuduyla

davranan tutkulu köle Siri Akbar soğuk bir adamdı, zeki idi, ama maharaniye sergilediği saygıda ve Taor'a duyduğu ayartıcı bağlılıkta gösterdiği ikiyüzlülük payını abartırsak ona haksızlık etmiş oluruz. İçtenlikten, hatta belirli bir saflıktan yoksun değildi ve maharani ile oğlunu kendi tarzında seviyordu, çünkü maharaninin iktidar isteğini, oğlunun oburluğunu, bu isteğe de, bu oburluğa da boyun eğmesini buyuran kendi ihtirasını zihni ayırt etmiyordu. Aslında Mangalor halkının ruhu yalnızlık yüzünden son derece basitleşmişti; prensliğin sınırlarını oluşturan deniz ve çöller onları bu yalnızlığın içine hapsediyordu. Nitekim bu öykünün başladığı tarihte Prens Taor, ülkesinden hiç ayrılmadığı gibi, saray bahçelerinin sınırları dışına da ender olarak çıkmıştı.

Buna karşılık Siri efendisinin merakını ve boğazına düşkünlüğünü gidermek için uzaklardaki ticarethanelerle ilişkisini sürdürmeye çalışıyordu. İçinde bir tek latilokum bulunan o çekmeceyi Arap gemicilerden satın alan da oydu. Doğu Akdenizlilere özgü bu küçük şekerlemenin gizini aydınlatmakla görevli iki araştırmacıyı bu gemicilere emanet etmeden adamların yeniden denize açılmalarına izin vermemişti.

Aylar geçti. Yolcuları alıp götürmüş olan kuzeydoğu musonu yerini güneybatı musonuna bırakmış, o da adamlarını geri getirmişti. Hemen saraya geldiler. Ne yazık ki ne latilokum ne de reçete getirmişlerdi. Boşu boşuna Kalde'yi, Asur'u ve Mezopotamya'yı dolaşmışlardı. Belki batıda Frigya'ya kadar gidip kuzeyde Bithynia'ya doğru uzanmak ya da tersine tam güneye, Mısır'a doğru yönelmek gerekirdi. Musonların düzenine bağlı olmaları onları güç bir seçim yapmak zorunda bırakmıştı. Soruşturmalarını uzatmakla, Malabar Kıyısı'na dönmek için rüzgârların uygun olduğu tek mevsimi de kaçırabilirlerdi. Bu bir yıllık bir gecikme demekti. Belki bir şey bulamasalardı, bu süreyi Prens Taor'a zorla kabul ettirebilirlerdi. Oysa durum böyle değil, tam tersineydi. Çünkü Yahudiye'nin çorak topraklarında ve Naftali'nin ıssız dağlarında tuhaf kişilerle karşılaşmışlardı. Vaktiyle insan yaşamayan bu sınırlar, kısa sürede devetüyü giysili, elinde çoban değneği olan keşişlerle, kule tepesinde tek başına yaşayanlarla, yine tek başına yaşayan kâhinlerle kay-

namaya başlamıştı. Bunların uzun ve gür saç ve sakallarının ortasında pırıl pırıl parlayan bakışlarıyla mağaralarından çıktıkları görülüyor, geçen yolculara seslenerek, dünyanın sonunun geldiğini haber verip, onları günahlarından arındırmak için göl ya da ırmak kıyılarında yıkamayı önerdikleri duyuluyordu.

Taor kendisi için anlaşılmaz olan bu raporu yarım kulak dinlemiş, sabırsızlanmaya başlamıştı. Latilokum ve reçetesi ne diye bu çöl vahşilerini ilgilendiriyorduki?

Kesinlikle, dedi elçiler; bunlar arasında üstün bir besinin icat edileceği konusunda kehanette bulunanlar vardı; bu besin o kadar iyiydi ki sonsuza dek karın doyuracaktı, tadı o kadar güzeldi ki bir kez tadına bakacak kişi ömrünün sonuna kadar ondan başka bir şey yemek istemeyecekti. Fıstıklı latilokum mu söz konusuydu? Kuşkusuz hayır, çünkü bu yüce yiyeceği icat edecek olan İlahi Şekerci henüz doğmamıştı. Yahudiye halkı içinden çıkması sabırsızlıkla bekleniyordu ve kimileri, bazı kutsal metinlere dayanarak, onun Kral Davud'un doğduğu başkente iki günlük yürüyüş mesafesinde kurulu bir köyde, Beytlehem'de doğacağını düşünüyordu.

Taor araştırmacılarının anlaşılmaz dinsel düşüncelerinin kumları içinde kaybolacaklarını sanıyordu. Bunlar laftan, tahminden ibaretti. O ille de somut kanıtlar, kanıtlayıcı belgeler, kısacası gözle görünür, elle tutulur ya da tercihan yenilir bir şey istiyordu.

Bunun üzerine o iki adam bakışlarıyla birbirlerine danışıp torbalarından büyük, ama oldukça kaba yapılmış bir toprak çömlek çıkardılar.

– İlahi Şekerci'nin müjdecileri olduklarını ileri süren, ayı postları içindeki o keşişlerin değişik ve çok lezzetli bir besin maddesi var, dedi adamlardan biri; sanki bildirilen ve beklenen besinin önsezisi gibi.

Taor çömleği alıp elinde tarttı, sonra burnuna götürdü.

– Ağır, hem kötü de kokuyor, dedi onu Siri'ye uzatarak. Aç şunu.

Çömleğin ağzını kapatan kalın tahta çember, Siri kılıcının ucuyla itince yerinden çıktı.

– Bana bir kaşık getirin, diye buyurdu prens.

Kaşık, çömlekten, altın sarısı ve içinde köşeli küçük böceklerin bulunduğu yapışkan bir kitleye bulanmış olarak çıktı.

– Bal bu, dedi.

– Evet, diye onayladı adamlarından biri, bu yaban balı. Çölün ortasında kimi kayalık çukurlarda ya da kurumuş kütüklerin içinde bulunur. Arılar, çok kısa süren ilkyaz dönemlerinde çok güzel kokulu beyaz çiçekler açan akasya ormanlarından çiçektozu toplarlar.

– Karides bunlar, dedi yine Taor.

– İstiyorsan öyle olsun, diyerek kabul etti adam. Ama kum karidesleri. Yoğun bulutlar halinde uçan ve yollarının üstündeki her şeyi yok eden kocaman böceklerdir bunlar. Çiftçiler için korkunç bir felakettir bu, ama göçebeler bunlarla kendilerine güzel bir şölen çeker ve gelişlerini göksel bir kudrethelvası gibi karşılarlar. Bunlara çekirge denir.

– Demek ki yaban balı içine gömülmüş çekirgeler söz konusu, dedi prens, kaşığı ağzına daldırmadan önce.

Beklenti ve tatmanın yol açtığı bir sessizlik çöktü etrafa, herkes susmuştu. Sonra prens kararını bildirdi.

– Tadı güzel olmaktan çok, farklı; hoş olmaktan çok, şaşırtıcı. Bu balın başlangıçtaki tadı bir tür sertlikle tuhaf bir biçimde birleşiyor. Karideslere –ya da çekirgelere– gelince, onlar da kıtır kıtır oluşlarıyla bala çok şaşırtıcı küçük bir fark katıyorlar.

İkinci kez kaşığı ağzına götürürken yeniden bir sessizlik çöktü.

– Ben ki tuzdan nefret ederim, ama açıkyürekliliğim beni şu şaşkınlık verici gerçeği söylemek zorunda bırakıyor: Tuzlu tatlı, tatlı tatlıdan daha tatlıdır. Ne paradoks ha! Bunu bir başkasının ağzından duymak isterim. Bu tümceyi yineleyin, lütfen.

Yakınları prensin küçük saplantılarını biliyor ve bunlara katlanabiliyorlardı. Koro halinde çok güzel bir uyum içinde yinelediler:

– Tuzlu tatlı, tatlı tatlıdan daha tatlıdır.

– Ne paradoks ha! dedi yeniden Taor. Bakın, işte, yalnızca Batı'da bulunan harika şeyler! Siri, latilokumun gizini bulup getirmek üzere bu uzak ve barbar bölgelere ve aynı vesileyle birkaç başka bölgeye bir sefere çıkmaya ne dersin?

– Efendim, ben sizin kölenizim! diye yanıt verdi Siri, efendisi-

ne kayıtsız şartsız bağlılık gösterilerine katmayı bildiği tüm alaycılıkla.

Bununla birlikte birkaç gün sonra prensin, yolculuk projesini anlatmak üzere annesiyle görüşme isteğinde bulunduğunu –annesini ancak bu şartla görebiliyordu– öğrenince epeyi şaşırdı. Taor, annesi Maharani Mamore'nin bu girişimi onayladığını ve emrine, bu girişimini başarıyla sonuçlandırması için, mürettebatı ile birlikte on gemi, seyisleriyle birlikte beş fil ve Draoma adında bir veznedar-sayman ile birlikte hepsi de Önasya'da kullanılan paralar olan talantonlardan, sikloslardan, bekalardan, minalardan ve gueralardan oluşan bir hazine verdiğini anlattığında, Siri dizginlerin elinden tümüyle çıktığını hissetti; hatta kendisini alaya alınmış, ihanet edilmiş, hakarete uğramış hissetti denebilirdi. Etrafında tüm dünyası yıkılıyor ve on yıldır sürdürdüğü entrikaları çöküyordu. Siri, prense tattırdığı o latilokumun, maharaninin, ne pahasına olursa olsun, oğlundan kurtulma isteğine ve zayıf, saf, uysal insanlardaki önceden kestirilemez tepilere eklenerek, tüm bu karmaşık koşulların, böyle bir korkunç sonuca varmak için birleşeceklerini tahmin edebilir miydi? Gerçekten de korkunçtu bu, çünkü kendisi gibi bir entrikacı, kurtuluşu ancak iktidarın kaynağının yakınında bulabilirdi, ama Maharani için olduğu gibi prens için de bu çılgınca yolculuğa prensle birlikte çıkması gerekiyordu. Sonraki haftalar Siri Akbar için kuşkusuz daha önce hiç yaşamadığı en acı haftalar oldu.

Taor için ise durum büsbütün farklıydı. Yolculuk hazırlıkları yüzünden pasifliğinden ansızın kurtulup başka bir adam olmuştu. Şaşırtıcı bir yetenek ve bir otoriteyle kendisine eşlik edeceklerin listesini, düşünülmesi gereken malzemelerin sayımını, gemiye bindirilecek fillerin seçimini yaparken yakınları onu tanımakta güçlük çekiyordu. Buna karşılık, gemilerin ambarlarına istif edilecek yiyeceklerle ilgili karar verirken tümüyle eski haline döndüğü görüldü. Çünkü yolculuğun gerçek anlamı hintarmutları, hünnaplar, susamlar, tarçınlar, Golkonda üzümleri, portakal ağacı çiçekleri, hintdarısı unu, karanfil tanelerinde ortaya çıkıyordu; elbette şekeri, vanilyayı, zencefili ve anasonu saymazsak. Tüm bir gemi meyvelere –kurutulmuş ya da şekerleme yapılmış– ayrılmıştı: Mangolar, muzlar,

ananaslar, mandalinalar, hindistancevizleri ve amerikaelmaları, hatta limonlar, incirler ve narlar gibi. Kuşkusuz bu yolculuğu pastalarla ilgili bir gelecek bekliyordu, başka bir şey değil. Zaten çok nitelikli bir personel büyük bir titizlikle seçilmişti ve insanı sarhoş edici karamel kokuları içinde Nepalli şekercilerin, Seylanlı helva ustalarının, Bengalli reçel ustalarının ve hatta içinde sıvı kazein, arpa suları, badem sütleri ve balsamlı reçineler bulunan tulumlarla Kaşmir'in tepelerinden inmiş krema ustalarının uğraştıkları görülüyordu.

Dostları, sağduyuya tümüyle aykırı olarak gemiyle gidecek filler arasında Yasmina'nın da bulunmasında ısrar ettiğinde eski Taor'u yine tanıdılar. Gerçekten de bu seçim, sağduyuya tümüyle aykırıydı, çünkü Yasmina mavi gözlü, uysal, dayanıksız, zayıf, beyaz, genç bir dişi fildi; bu kadar uzun bir deniz yolculuğunun ve daha sonra çölde yürüyüşlerin yorgunluğuna dayanabilecek en son fildi. Ama Taor Yasmina'yı seviyordu ve ona hindistancevizi sütlü bir lahana verdiğinde, hortumunu insanı duygulandırıp ağlatacak şekilde Taor'un boynuna dolardı; bu baygın bakışlı, kalın derili hayvan o sevgiye pekâlâ yanıt veriyordu. Taor onun kendisiyle birlikte aynı gemide gitmesine ve gemiye yüklenen tüm gül yapraklarının ona ayrılmasına karar verdi.

Gemiler Mangalor Koyu'nda hazır durumdaydı ve fillerin gemiye binmeleri için hafif inişli ağır bir köprü konmuştu. Ama hareket saati rüzgârların keyfine bağlıydı, çünkü yaz musonu uzun süredir etkisini hissettirmez olduğu için, rüzgârın dönmesinden ve dalgalanmadan önce görülen karışıklık, düzensizlik döneminde bulunuluyordu. Fırtınalar patlak verdi, sel gibi yağmurlar yağdı ve insanların içi kararırken, kimileri gökyüzünün bu öfkesini yolculuk için kötü bir belirti olarak yorumlamak gerekmez mi diye kendilerine sordular. Ayrılanlar oldu. Sonunda kış musonunun kesin olarak yerleştiğini bildiren güzel hava gelip, serin ve kuru bir doğu rüzgârıyla gökyüzünü temizledi. Bu beklenen işaretti. Fillerin gemiye bindirilmesine başlandı. Tümü birlikte köprüye itilebilseydi, her şey daha kolay olurdu, çünkü sürüye katılma içgüdüsü bindirme işine yardım ederdi. Ama, her hayvanın ayrı ayrı yüklenmesi gerektiğinde, bu içgüdü tüm çabaları engelliyordu ve onları ayrı ayrı ge-

miye çıkarmak için hileye, şiddete ve ayartmaya başvurmak gerekiyordu. Sıra Yasmina'ya gelince durum umutsuz gibi göründü. Paniğe kapılan hayvan korkunç şekilde bağırıyor ve kendisine asılan insanları yere fırlatıyordu. Gidip Taor'u getirmek gerekti. Taor onunla uzun uzadıya, tatlılıkla, tırnaklarıyla onun çukur alnını kaşıyarak konuştu. Sonra etrafı görmemesi için gözlerini bir ipek eşarpla bağladı ve hortumu omzuna dayalı olarak onunla birlikte köprüye çıktı.

Gemi başına bir fil düştüğü için, her gemiye, taşıdığı filin adı verilmişti ve bu beş ad şöyleydi: Bohdi, Cina, Vahana, Asura ve elbette Yasmina. Güz döneminin güzel bir öğle sonrasında beş gemi art arda pupa yelken koydan çıktı. Yolcuların içinde –insan ve hayvan olarak– Prens Taor, bu serüvene giriştiği için en çok sevinç, bıraktıkları için de en az üzüntü duyan kişi gibi görünüyordu. Aslında, tepede kat kat dizili pembe tuğlalı evler uzaklaşır ve bu küçük filo batıya doğru yönelip şehirden ayrılırken, Taor bu Mangalor kentine bakmadı bile.

Yolculuk basit ve kolaydı. Sancaktan aldıkları, üstelik de doğru yöne sevk eden canlı ve çok düzenli bir rüzgârla orta karar gidiyorlardı. Kalkar kalmaz kıyılardan uzaklaştıkları için korkulacak ne sığ kayalık ne de kum yığını vardı ve yalnızca kabotaj gemilerine saldıran korsanlar bile birkaç saat gittikten sonra tehlike oluşturmaz olmuşlardı. Filler ilk akşamdan başlayarak ayaklanmamış olsalardı Umman Denizi'ni olaysız geçeceklerdi. Gerçekten de, kendilerine gereksinim duyulmadığı sürece bir ormanda özgür bırakılan bu hayvanların günü yapraklar, yeşil dallar altında uyuklayarak geçirmeye alıştıklarını ve güneş batar batmaz da sürü halinde nehrin kıyısına gitmek için hareketlendiklerini bilmek gerekir. Böylece, alacakaranlık çöker çökmez, kıpırdanmaya başladılar ve gemiler birbirlerine yakın seyrettiklerden yaşlı Bohdi'nin attığı ilk çığlık öteki gemilerde çok büyük bir gürültü patırtı başlattı. Hayvanlar aynı zamanda hortumlarını geminin yanlarına sert bir şekilde vurarak sağa ve sola sallanmasalardı bu gürültü patırtının önemi olmayacaktı. Gemiler kaygı verecek kadar artan yalpalamalarla ilerlerken, tam tam gürültüsü duyuluyordu.

Amiral gemisi *Yasmina*'da bulunan Taor ile Siri, öteki gemilere, kürekli sandallar ya da gemiler birbirlerine yaklaştığında, bir bordadan öteki bordaya atılan köprüler sayesinde gidebiliyorlardı. Ama aynı zamanda öteki gemilerin kumandanlarıyla, devekuşu tüylerini sallayarak verdikleri, önceden kararlaştırılmış işaretlerle iletişim kuruyorlardı. İşte genel bir ayrılma emrini vermek için bu yöntemi kullandılar. Gerçekten de hayvanların çıkardıkları gürültülerle birbirlerini kışkırtmaktan vazgeçmeleri önemliydi. Yalnızca Yasmina uslu durmuştu, ama kulaklarını oynatması heyecanını yeterince belirtiyordu ve kuşkusuz tüm bu gürültü patırtıyı kendisine gösterilen bir tür saygı olarak görmüş olmalıydı. Ertesi akşam azma yeniden başladı, ama beş yelkenli geminin aralarına koydukları mesafe sayesinde sınırlı kaldı.

Onuncu gün yolcuları yeni bir sorun bekliyordu. Rüzgâr hep düzenli olarak ve aynı yönde esiyordu, ama bir süre sonra yavaş yavaş kuvvetini artırdığı görüldü, öyle ki *Yasmina*'nın kaptanı tüylerle yelkenleri indirme emri verdi. Akşam, yönelinen ufukta çakan şimşeklerle zaman zaman aydınlanan siyahlığa bakılırsa ender görülmüş şiddette bir fırtınayla karşılaşacakları açıktı. Bir saat sonra beş geminin üstüne ansızın korkunç bir karanlık çöktü ve onları tümüyle birbirinden ayırdı. Daha sonraki saatler de korkunç geçti. Her gemide alabora olmamak için geriye en az miktarda yelken bırakılmıştı. Gemiler sert rüzgârda kaçıyordu, kimi zaman bir dalganın tepesinde inip kalkıyor ve korkunç bir hızla gidip, sonunda su yeşili bir çukurun içine düşüyordu. Ön kasarada kendini tedbirsizce tehlikeye atmış olan Taor, geminin üstünden aşan büyük bir dalgayla alaşağı edilip neredeyse boğuluyordu. Çocukluğundan bu yana yaşamını şekere adamış bu genç adam, ikinci kez unutulamayacak bir hoyratlıkla gelen suyla yıkanıp tuzlu bir öğe ile tanıştı. Yazgısı ona şimdikinden çok daha acı ve daha uzun üçüncü bir deneyim hazırlıyordu!

Şimdi onu kaygılandıran özellikle Yasmina idi. Fırtına başladığında öne, arkaya, sağa, sola çarpıp korkudan bağıran o küçük akşın dişi fil sonunda ayakta durmaktan vazgeçmişti. Geminin yan tarafında, o hoş mavi gözlerini kapamış, iç bulandırıcı bir tür salınu-

ra içine yatmıştı ve dudaklarından zayıf bir inilti çıkıyordu. Taor birçok kez onun yanına inmiş, ama geminin ansızın sıçramasıyla döşemedeki dışkıların içine yuvarladıktan ve dostunun kitlesi de onu ezecek gibi olduktan sonra bu ziyaretlerden vazgeçmek zorunda kalmıştı. Bu ilk deneyimi yine de onu yola çıktığına pişman etmiyordu, çünkü zamanda ve mekânda Mangalor'dan uzaklaşarak, annesinin onu hünnap ağaçları ile fıstık ağaçları arasına hapsettiği yaşamın anlamsızlığını ölçüp biçmeye başlıyordu. Buna karşılık büyük bir yolculuğun sıkıntıları karşısında açıkça çaresiz kalmış Yasmina dolayısıyla pişmanlık duyuyordu.

Siri Akbar ise, tersine, fırtına yüzünden değişmiş gibi görünüyordu. O zamana kadar iç karartıcı bir ölçülülük içinde olan adam, şimdi yeniden yaşama dönmüş gibi görünüyordu. Emirler veriyor ve bir tür sevinci de barındıran bir soğukkanlılıkla görev dağıtımı yapıyordu. Taor, sarayda servetini gizli kapaklı entrikalarla güven altına almak için çabalayan arkadaşı ve baş kölesinin ilkel öğelerin saldırısıyla yücelmiş, sanki arınmış olduğunu saptıyordu, çünkü gerçekten de biz her zaman az çok girişimlerimizin ve bizi doğru yoldan çıkaran nedenlerin yansımasıyız. Taor, Siri'nin yüzünü şimşek aydınlığında kısa bir süre gördüğünde onun cesaret, bilinçlilik ve gençliğe özgü istekten oluşmuş güzelliği karşısında şaşıp kaldı.

Fırtına ne kadar çabuk başladıysa o kadar çabuk da dindi, ama üç gemiyi bulmak için denizde en az iki gün dolaşmak gerekti. *Bohdi, Cina* ve *Asura* adlı gemiler söz konusuydu. Dördüncü gemi *Vahana* bulunamadı ve ona en azından geçici olarak kayıp gözüyle bakılıp, yeniden batı yönünde yola devam etmeye karar vermek gerekti.

Bohdi'dekiler tüylerle, önceden kararlaştırılmış tehlike işaretini verdiklerinde, Aden Körfezi'nin başlangıcındaki Perim Adası'na bir haftalık uzaklıkta olmalıydılar. Taor ile Siri hemen bu gemiye gittiler. Böcekler mi sokmuştu, bozuk bir yiyecekten mi zehirlenmişti, yoksa o hapishanesinin yalpalamalarına, baş kıç vurmalarına mı dayanamıyordu Bohdi? Saldırgan bir deliye dönmüş, bir çılgın gibi çırpınıp duruyor, ambara inmeyi göze alan herkese kudurmuşçasına saldırıyor, olmazsa teknenin alt yanlarına hücum ediyordu.

Durum tehlikeli olmaya başlıyordu, çünkü hayvan ağırlığı, gücü ve korkunç keskin dişleriyle gemiye büyük bir zarar verebilirdi. Onu sımsıkı bağlamak ya da öldürmek, olmayacak girişimler gibi görünüyordu ve artık hiçbir şey yemediği için onu uyutmak ya da zehirlemek de mümkün değildi.

Ancak uzak bir umut vardı, çünkü elbette sonunda gücünü yitirecekti. Ama gemi o zamana kadar dayanabilecek miydi? Yasmina'yı bu yaşlı erkek filin yapacağı gürültüyle çıldırtmak pahasına, *Bohdi* adlı geminin, amiral gemisinin yanında kalmasına karar verildi.

Ertesi gün ambarın demir kısmında kendini yaralayan fil çokça kan kaybetmeye başladı. Daha ertesi gün ölmüştü.

– Bu leşi hemen parçalayıp parçaları gemiden denize atmak gerekir, çünkü karaya yaklaşıyoruz ve istenilmeyen ziyaretçilerle karşılaşabiliriz, dedi Siri.

– Hangi ziyaretçilerle? diye sordu Taor.

Siri mavi gökyüzünün derinliklerini dikkatle inceliyordu. Sonsuz bir yükseklikte asılı, hareketsiz, küçücük, siyah bir haça doğru elini kaldırdı.

– İşte oradalar! dedi. Tüm çabalarımızın boşa gideceğinden korkuyorum.

Gerçekten de, iki saat sonra ilk akbaba geminin çanaklık direğinin üstüne konuyor ve siyah keçi sakallı beyaz başını her yana çeviriyordu. Az sonra on kadar türdeşi yanına gelmişti. Etrafa, işbaşındaki adamlara ve filin adamakıllı açık kadavrasına uzun uzadıya baktıktan sonra ağır ağır süzülerek ambarın içine daldılar. Bu kutsal kuşlardan korkan tayfalar *Yasmina* gemisine sığınma izni istediler. *Bohdi* adlı gemi kaderine terk edildi. *Yasmina* onu gözden kaybettiğinde binlerce akbaba direklerinde, serenlerinde, köprülerinde itişip kakışıyor ve uçan, havalanan bir burgaç, ambarı dolduruyordu.

Yasmina, Cina ve *Asura* Mangalor'dan ayrıldıktan kırk beş gün sonra Kızıldeniz'i Hint Okyanusu'na bağlayan Babülmendeb –Ağlama Kapısı– Boğazı'na yanaştı. Seyir çok iyi geçmişti, ama beş gemiden ikisi kaybolmuştu. Şimdi Kızıldeniz'de Eilat Limanı'na

kadar gitmek için otuz gün geçmesi gerekiyordu. İnsanların, hayvanların ve gemilerin çok büyük gereksinim duydukları bir mola için, boğazın girişinde nöbetçilik eden Perim Adası'na uğramaya karar verildi.

Burası Taor'un ayak bastığı ilk yabancı kara parçası idi. Arkasında bacaklarının uyuşukluğunu gidermek için neşeyle atlayıp zıplayan üç fil, Hacer Dağı'nın yer yer katırtırnakları ve devedikenleri serpiştirilmiş çıplak yamaçlarını tırmanırken sanki hafif ve mutlu bir sarhoşluk hissediyordu. Bu kuru ve güçlendirici sıcaklık, bu dikenli ve güzel kokulu bitki örtüsü –mersinler, sakızağaçları, kengerler– ve hatta filleri görünce dağınık bir biçimde kaçan uzun tüylü keçiler, her şey, yolculara yabancı gibi görünüyordu. Ama bilmedikleri canavarlar eşliğinde beylerin karaya çıkışını gören ada bedevilerinin şaşkınlığı çok daha büyük oldu. Dıştan bakıldığında ıssız görünen bir köyde, içine köpeklerin bile sığındığı sımsıkı kapalı çadırların önünden geçti yolcular, ama yüzlerce gözün kendilerini çadır bezlerinin, kapıların ve panjurların yarıklarından gözetlediği de açıktı. Bir esintinin yaladığı dağın tepesine yaklaşıyorlardı; esinti o kadar serindi ki, yürürken harcadıkları çabaya karşın titremeye başladılar. Bu sırada, yolun ortasında korkusuzca bekleyen siyahlar giymiş güzel bir çocuk onları durdurdu:

– Babam Haham Rizza sizi bekliyor, dedi yalnızca.

Sonra geriye çark ederek kimseye sorup etmeden kafilenin başına geçti. Öbek öbek çirişotlarıyla süslü, kayalık bir alanda göçebelerin alçak çadırları mor renkli ve sanki kabartma işlemeli tek bir bağa oluşturuyor; rüzgâr, bu bağanın içine dalıvererek, onu ara sıra bir göğüs gibi şişiriyordu.

Haham Rizza, üstünde mavi tülden giysisi, ayaklarında kayışlı sandallar, yolcuları bir okaliptüs ateşinin yanında karşıladı. Selamlaşmadan sonra ocağın etrafında çömeldiler. Taor karşısında bir şef, bir bey, kısacası kendisiyle aynı konumda biri olduğunu biliyor, ama aynı zamanda bunca yoksulluğa şaşıyordu. Yoksulluk ve kölelik, zenginlik ve aristokrasi zihninde tek bir düşünce oluşturuyor, bunları güçlükle çözmeye çalışıyordu. Rizza konuklarına nereden gelip nereye gittikleri konusunda sorular sormaktan kaçınıyordu.

Karşılıklı konuşmalarda dileklerle ve nezaket sözleriyle yetiniliyordu. Bir çocuğun Rizza'ya küçük bir su testisi ve küçük bir tuz kabı ile birlikte içi buğday unu dolu kaba bir çanak getirdiğini gördüğünde Taor'un şaşkınlığı doruk noktasına vardı. Şef elleriyle hamur yoğurdu ve düz bir taşın üstünde hamura yuvarlak ve oldukça kalın bir galeta şekli verdi. Önündeki kumların içinde küçük bir delik açtı ve küçük bir kürekle ocaktan aldığı bir miktar kül ve koru deliğin içine attı, üstüne de hamur halindeki galetayı koydu, onun üstüne de bir yığın çalı çırpı yerleştirip ateşledi. Bu ilk çalı çırpı ateşi söndüğünde, galetayı çevirip üstünü yeniden çalı çırpı ile örttükten sonra da o delikten çıkartıp, üstü küllerle kirlendiği için bu külleri bir katırtırnağı dalı ile süpürdü. Daha sonra galetayı üçe bölüp bir parçasını Taor'a, bir parçasını da Siri'ye ikram etti. Bir sürü ahçıbaşı ve yamaklarının hazırladığı çok kaliteli yemeklerin görkemine alışkın olan Mangalor prensi bunun üzerine yere oturarak, ağzında kum taneleri de çıtırdarken, gri renkli ve çok sıcak bir ekmekle kendine ziyafet çekti.

Ufacık fincanlara çok yüksekten boşaltılan çok şekerli, naneli yeşil çay Taor'u daha yakın âdetlerle tanıştırmış oldu. Ama uzun bir sessizlikten sonra Rizza konuşmaya başladı. Konuşurken belli belirsiz gülümsemesi ve basit, dolaysız şeylerden bahsetmesi –yolculuk, yiyecek, içecek– onun o zamana kadar anlattığı önemsiz şeyleri anlatmayı sürdürdüğüne sizi inandırabilirdi. Ama Taor bambaşka bir şeyin söz konusu olduğunu az sonra anladı. Rizza bir öykü, bir masal, öğüt verici bir öykü, ders alınacak bir masal anlatıyor; Taor ise yarım yamalak anlıyordu; Rizza kendisi hakkında neredeyse hiçbir şey bilmediği halde, Taor kendi durumuna tümüyle uygun bir bilgiyi, bulanık yoğunluğu içinde, belli belirsiz seçiyordu.

– Atalarımız, ilk bedeviler, diye söze başlıyordu Rizza, şimdi bizim olduğumuz gibi göçebe değillerdi. Zaten nasıl öyle olabilirlerdi ki? Tanrının kendilerini yerleştirdiği o görkemli, o hoş meyve bahçesini nasıl bırakabilirlerdi ki? Ağaçların dallarını büken, tadına doyum olmayan sınırsız çeşitlilikte meyveleri toplamak için ellerini uzatmaları yeterliydi. Çünkü bu uçsuz bucaksız meyve bahçesinde aynı meyveyi veren iki benzer ağaç yoktu.

Bana belki diyeceksin ki, kimi kentlerde ve vahalarda senin sözünü ettiğin meyve bahçesi gibi çok hoş bahçeler var. Bunları alıp oralara yerleşmek yerine, neden çölde durmadan sürülerimizin ardında koşmayı yeğliyoruz? Evet, neden? Bu, yanıtı tam bir bilgelik içeren çok büyük bir soru. İşte o yanıt şu: Çünkü bugünkü bahçelerin meyveleri, atalarımızın beslendikleri meyvelere hiç benzemiyor. Bugünkü meyveler soluk ve ağır. İlk bedevilerin meyveleri ise parlak ve hafifti. Bu ne demek? Biz düşmüş, soysuzlaşmış olduğumuza göre atalarımızın yaşamı nasıl olabilirdi? Bunu tasarlamak bizim için çok güç. Düşün ki biz şu korkunç özdeyişi doğal olarak kabul edecek noktaya geldik: "Açlık ferman dinlemez." İyi de, sözünü ettiğim zamanda, yiyeceğe aç karın, bilgiye aç kulaklar, tek ve aynı şeydi, çünkü aynı meyveler aynı zamanda bu iki tür açlığı gideriyordu. Gerçekten de bu meyveler yalnızca şekil, renk ve tat bakımından değişik değillerdi. Sağladıkları bilgiyle de ayrılıyorlardı. Kimileri bitkiler ve hayvanlar hakkında bilgi veriyordu, kimileri de matematik hakkında. Coğrafya meyvesi, müzik sanatları meyvesi, mimarlık meyvesi; dans, astronomi meyvesi ve başka birçok meyve vardı. Ve bu meyveler bu bilgileriyle, onları yiyenlere uygun düşen özel nitelikler kazandırıyordu; gemicilere yüreklilik, cerrah berberlere yumuşaklık, tarihçilere dürüstlük, Tanrıbilimcilere iman, doktorlara özveri, pedagoglara sabır gibi. O zamanlar insanoğlu ilahi yalınlıktaydı. Beden ve ruh aynı kalıba dökülmüştü. Ağız –kırmızıya bürünmüş olarak, yarım daire şeklinde çifte emaye taburesi, tükürük çeşmeleri ve burun bacaları ile– canlı tapınak görevini görüyordu besleyen söze, bilgi veren yiyeceğe, yenilip içilen gerçeğe ve düşünceler, temel ilkeler, gerçeklikler şeklinde oluşan meyvelere...

İnsanın düşüşü (ilk günahı) gerçeği ikiye böldü: Boş, anlamsız, yalan, besleyici değeri olmayan bir söz. Ve zihni karartan ve sarkık yanaklara, göbeklere yol açan tıkız, ağır ve yağlı bir yiyecek!

Peki o zaman ne yapmalıydı? Bizler, çölün göçebeleri, fiziksel etkinliklerin en tinsel olanını, en azla yetinmeyi seçtik: Yürümek. Ekmek, incir, hurma ve sürülerimizin ürünlerini yiyoruz, süt içiyoruz, arıtılmış tereyağı, çok ender olarak da peynir, daha ender ola-

rak da et yiyoruz. Yürüyoruz. Bacaklarımızla düşünüyoruz. Adımlarımızın ritmi düşünceye dalmamıza yol açıyor. Ayaklarımız, gerçek arayışı içinde –elbette mütevazı bir gerçek–, beslenmemiz kadar azla yetinen bir gerçek arayışı içinde olan bir zihnin gelişmesini taklit ediyor. Beslenme ile bilgi arasında kopmayı, bunları özümsenir duruma getirirsek daha çok ayrılmalarına yol açacağımızdan emin olduğunuz için, her ikisini en uçtaki basitlikleri içinde tutmaya çalışarak önlüyorduk. Kuşkusuz, onları yalnızca gücümüzle uzlaştırmayı ummuyoruz. Hayır. Bu yeniden oluşma için, insanca olmaktan öte, gerçekte tanrısal bir güç gerekir. Ama biz tam da bu devrimi bekliyor ve azla yetinmemizle, çölde uzun yürüyüşlerimizle, bu devrim eğer yarın ya da yirmi yüzyıl sonra meydana gelirse, onu anlamak, kabul etmek, benimsemek için, inanın, en uygun durumda bulunuyoruz.

Taor tüm söylenenleri anlamaktan çok uzaktı. Bu, onun için tehdit edici ve içinden geçilemez, ama kısa bir süre parça parça görünümler ve çok derin ufuklar ortaya çıkaran şimşeklerle açılan bir kara bulutlar yığınıydı sanki. Bu söylemin özünü anlamamıştı, ama yolculuğu devam ettikçe kendisi için kehanet gibi bir anlam taşıyacağını düşünerek, onu tümüyle yüreğinde sakladı. Herhalde fıstıklı latilokumun reçetesini bulmak –ki ilke olarak bu reçete yüzünden Mangalor'daki sarayını terk etmişti– gitgide uzak bir ihtimal haline geldiğinden, reçetenin onu çocuksu cennetinden koparan bir tuzağa ya da anlamı hâlâ çözülememiş bir tür simgeye dönüştüğünden artık kuşku duyamazdı.

Gözü yükseklerde olan Siri Akbar da efendisinin besinlerle ilgili saplantılarına tümüyle yabancı kalıp onun Haham Rizza ile karşılaşmasından tek bir dersi aklında tutmuştu, ama bu ders onun tüm zihinsel yapısını sarsmıştı. Devingenlik ile –bunun gerektirdiği hafifliği ve yoksunluğu göz önünde tutarak– aşırı erk ve başkalarının sırtından geçinme istencini birleştirme imkânı olduğunu keşfetmişti. Doğrusu Rizza bu konuda hiçbir şey söylememişti. Ama Siri onun yüzünün çileciliğe özgü sertliğini, arkadaşlarının sert yüz ifadesini, yorulmaz ve acıya dayanıklı oldukları anlaşılan bedenlerinin zayıflığını tutkuyla, dikkatle incelemiş, çadırların karanlığı

içinde kadınların peçeli siluetini ve silahların donuk parlaklığını şöyle bir görmüştü. Burada her şey gücü, hızı dile getiriyordu; zenginliği, zenginliğin rahatlığını tam bir hor görme de eşlik ettikçe daha da korkunç bir hal alan bir doymazlığı dile getiriyordu.

Zaten Taor ile Siri, *Yasmina*'da karşılıklı olarak düşüncelerini söyledikleri sırada, Perim Adası'ndan –ki burada birbirlerinden bir saniye bile ayrılmamışlardı– çok farklı düşünceler, imgeler ve izlenimler alıp götürdüklerini fark edince şaşırdılar. Açıkça aynı yolculuğu yaptıkları halde günden güne birbirlerinden ayrılıyorlardı.

Mavi gözlü, akşın küçük dişi fil Yasmina için gözlem doğal olarak daha da gerçekti. Adını taşıyan geminin çalkalanıp duran ambarına kırk gün kapatılmış durumda, birçok kez, özellikle de büyük fırtına sırasında, az kalsın ölüyordu. Sonra ayaklarının altına köprü kaydırılarak çıkması sağlanmış ve her zamanki arkadaşları Cinà ile Asura'nın yanında kendisini adamakıllı şaşırıp kalmış durumda bulmuştu. Ama öteki ikisi, Bodhi ile Vahana neredeydi? Ve bu toprak ne kadar tuhaf, kuru, kumlu, dik ve zayıf bir dikenli bitki örtüsü ile kaplıydı. Rastladığı insanlar da yalnızca giysileriyle, bedenleriyle ya da yüzleriyle değil, Perim Adası'nda bilinmeyen hayvanlar olan fillere şaşkın, çekingen, hayran bakışlarıyla tuhaftı. Üç kalın derili, içinden geçtikleri köylerin her birinde heyecan yaratmıştı. Kadınlar hemen kaçıp küçük çocuklarıyla birlikte evlerine kapanmışlar, erkekler ise soğukanlılıklarını yitirmemişlerdi. Ama bir sürü yeniyetme bu hantal alaya kimi zaman müzik aletleriyle eşlik etmişti. Yasmina, kurnaz olduğu için, arkadaşlarından daha küçük olsa da onlardan daha az merak uyandırmadığını hemen görmüştü; hatta bu, tüylerinin kar gibi beyazlığıyla uyanmış, gözlerinin gök mavisi rengiyle duygusallaşmış, gözbebeklerinin parlak kırmızı rengiyle derinleşmiş bir meraktı. Ötekilerden daha ufak, daha hafif, ama beyaz, mavi ve kırmızı olduğu için seçkin bir halktan saygı görüyordu. İşte o zaman saf yüreğinde yeni ve sarhoş edici bir duygu olan gurur doğdu; bu duygu başına büyük, çok büyük iş açacak, sonu çok çok kötü olacaktı.

İşte prens, köle ve fil aynı gemide böyle gidiyorlardı, her biri

çok farklı, ama o kadar da belirsiz ve sonu gelmez düşler içindeydi.

*

Yolculuk yirmi dokuz gün sürdü ve kimi zaman –sancak tarafında Arabistan, iskele tarafında Afrika olmak üzere– görülen ve volkanik tepelerin, derin koyların ya da kurutulmuş akarsu ağızlarının süslediği, kavurucu bir güneş altında öylece kalmış toprakrengi kıyıların önünden ağır ağır geçişlerini aksatacak hiçbir kayda değer olay meydana gelmedi.

Sonunda Akabe Körfezi'nin dip tarafında bulunan İdumea limanı Eilat'a yaklaşıyorlardı; onları burada gerçekten heyecan verici bir sürpriz bekliyordu. Limanda demirlemiş gemiler arasında tanıdık bir görüntüyü ilk fark eden ana direkteki çanaklıkta oturmakta olan *Cina*'nın muçosu oldu. Üç geminin pruvasında coşkulu gruplar halinde toplandılar. Yavaş yavaş gerçeklik tüm kuşkuları dağıttı: Orada hiç zarar görmemiş durumda, uslu uslu bekleyen, büyük fırtınadan bu yana gözden kayıp olan *Vahana*'nın ta kendisiydi. Yeniden kavuşma sevinçli oldu. Filonun geri kalan bölümünün önden gittiğinden emin olan *Vahana*'dakiler onları yakalamaya çalışmak için hızı artırmışlardı. Aslında önde olan kendileriydi; üç gündür Eilat'ta bekliyor ve acaba öteki dört gemi fırtınada battı mı diye kendi kendilerine sormaya başlıyorlardı.

Kucaklaşmalara ve filleri, malları karaya çıkarma konusunda konuşmalara bir son vermek gerekti. Bu alışılmamış kortej yeniden bir sürü aylağın toplanmasına yol açtı ve en seçkin övgüleri alan da, yine ihtiyatlı ama içinden sevinç ve mutluluk taşan Yasmina idi. Zorunlu bir dinlenme için gerektiği kadar kalmak üzere kentin kapısında bir kamp kuruldu. İşte bu kısa süreli kalış sırasında Prens Taor ile Siri Akbar arasında ilk anlaşmazlık ortaya çıktı ve bu anlaşmazlık prense kölesinin –acaba şimdiden eski kölesi demek gerekmiyor mu?– Mangalor'dan ayrılışlarından bu yana ne kadar değiştiğini göstermiş oldu. Kuşkusuz gemi yolculuğunun gerektirdiği ivedi durumlar ve gemilerin dağılması, Siri'nin kimi atakça davra-

nışlarını ve her gün Taor'a danışmadan, hatta haber vermeden emirler vermesini haklı kılmıştı. Ama insanların ve hayvanların karada toplanması, bunların bir kervan oluşturması, kuzeye doğru düzenli yürümeleri –çöl kâhinlerinin bildirdiği köy olan Beytlehem'e gitmek için yirmi gün hesaplanmalıydı– tüm otoritenin tek kişide, elbette Taor'da olmasını gerektiriyordu. Başta Siri Akbar olmak üzere herkes kuşkusuz böyle düşünüyordu, ama Siri'nin hiç kuşku yok buna çok canı sıkılmıştı. Bu yüzden, varışlarının daha ertesi günü Taor'un karşısına çıkıp öyle şeyler söyledi ki prensin ağzı bir karış açık kaldı. Dört gemi, kervan dönünceye kadar haftalarca –hatta aylarca– bekleyecekti. Yaz musonu esmeye başlar başlamaz kafilenin Mangalor'a dönmesini sağlamak için bu gemilerin önemi çok büyüktü. Bunları korumak üzere küçük bir birliğin gemide kalması gerekiyordu. O ana kadar Taor bilmediği, hatta kendisinin öngörmediği hiçbir şey duymamıştı. Ama Siri ona gemilerde bekleyecek bu adamların komutasını kendisinin almasını, dolayısıyla Eilat'ta kalmasını önerdiğinde irkilip sıçradı. Güven gerektiren bir görev söz konusuydu, ama hiçbir girişim, hiçbir özel yetenek ya da zekâ gerektirmiyordu, basit bir koruma göreviydi. Oysa kuzeye doğru yapılacak yolculuk mutlaka tehlikeler ve sürprizlerle dolu olacaktı. Prensinin hizmetinde sadık bir köle olan Siri nasıl olur da onu izlememeyi düşünebilirdi?

Taor'un şaşkınlığı ve üzüntüsü o kadar belirgindi ki, Siri önerisinden vazgeçmek zorunda kaldı. Prens ve ona eşlik edenler için tüm tehlikelerin en kötüsünün, Eilat'a dönünce o gemileri bir daha görememek olacağını, bu tehlikeye karşı da hiçbir önlem alınamayacağını ileri sürdü pek inandırıcı olamadan. Taor da Siri'ye, limanda bırakacağı muhafızların bağlılığı ve yürekliliğinin kendisine güven vermek için yeterli olduğunu ve kölesinin kendisinden ayrılmasını kesinlikle kabul etmeyeceğini bildirdi.

Kölesi uzaklaştığı sırada, üzüntüsü yüzünde açıkça görüldü, yüzünün biçimini bozacak derecedeydi bu üzüntü.

Bu olay Taor'u düşündürdü; saraydan ayrıldığından bu yana saflığından gitgide kurtuluyordu. Günden güne, Mangalor'da hiç aklına gelmeyecek olan ve zaten bu dünyadaki büyüklerin tümüyle

yabancı oldukları şu sınama üzerinde çalışıyordu: Kendini başkalarının yerine koyup, böylece onların ne hissettiklerini, ne düşündüklerini ve ne tasarladıklarını keşfetmek. Nitekim Siri'nin durumuna uyguladığı bu sınama, Taor'un gözlerinin önüne dipsiz derinlikler çıkarmıştı. Siri'nin kendisine karşı mutlak özverisinin ve bağlılığının ille de onun yapısından kaynaklanmadığını –bunu, şimdiye kadar en azından açıkça belirtmeden kabul etmişti–, ama onun içinde birtakım hesaplar, duraksamalar, hatta ihanetin bulunabileceğini anlamıştı. Siri, gemilerle birlikte Eilat'ta kalma düşüncesini dile getirmekle efendisinin sonunda gözünü açmasını sağlamış oldu. Artık kuşkulu ve kuruntulu olan Taor, Siri'nin gemilere el koyup, kervanın dönüşünü beklerken onları kendi hesabına yeniden donatarak limandan limana, iskeleden iskeleye çalıştırıp, işletebileceğini düşündü. Hatta belki, Kızıldeniz'de son derece kârlı olan korsanlık işine girmeyi de kafasından geçirmişti. Ve Taor'un, Beytlehem'den döndüğünde, Eilat limanında titizlikle palamarlanmış o güzel filosunu yeniden bulacağını kim söyleyebilirdi?

Sonunda yeniden yola çıkıldı. Ama Taor, kendini fillerin yürüyüşünün hoş ritmine kaptırarak, o korkunç tahminleri kafasında ölçüp biçmeye devam ediyordu. Siri ile ilişkileri değişmiş, kuşkusuz değişmekten ziyade olgunlaşmış, daha çok yetişkinlere özgü, daha öngörülü olmuş, kin ve hoşgörü ile karışmış, bundan böyle her insanın içinde olan özgürlüğe ve gize ayrılan payla tehdit edilir duruma gelmişti; iki insan arasındaki gerçek ilişkilerdi bunlar.

Kuzeye doğru ilerleyişlerinin ilk günlerinde kayda değer hiçbir olay meydana gelmedi. Fillerin geniş ayaklarının altında ezdikleri, binlerce yıldır yok olmuş sularla biçimlenmiş kırmızımtırak topraklar üstünde in cin top oynuyordu, hiçbir bitki örtüsü izi de yoktu. Sonra bu toprakların rengi yavaş yavaş yeşile döndü; bu sırada daha engebeli arazi kafileyi kıvrıla kıvrıla gitmek, boğazlara girmek ya da geçici bir derenin kurumuş yatağını izlemek zorunda bırakıyordu. Daha ilgi çekici olan da, yarların, sivri tepelerin, kayalık dik yerlerin aldıkları anıtsal ve etkileyici şekillerdi. Başlangıçta adamlar gülerek birbirlerine şaha kalkmış atları, kanatlarını açmış devekuşlarını, timsahları gösteriyorlardı. Sonra akşam olduğunda

kızböceklerinin, tavuskelebeklerinin, dev etsineklerinin altından geçerken korkudan bitkinleşip sustular. Ertesi gün mat ve derin, en güzel yeşil renkte bakırtaşından oluşmuş bir vadide uyandılar; burası ünlü "Demirciler Vadisi"nden başka bir yer değildi; Kutsal Kitap'a göre seksen bin kişi buradan Kudüs Tapınağı'nın yapımı için maden filizi çıkarmıştı. Bu vadinin sonundaki kapalı bir alanda, Kral Süleyman'ın bakır madenleri vardı. Burası ıssız bir yerdi ve Taor'un yol arkadaşları galerilerin içine dalarak, kayadan yapılma merdivenlerde koştular, çürük el merdivenlerini kullanarak dipsiz kuyulara inmeyi ve sonunda meşalelerle tuhaf bir biçimde aydınlatılmış tavanları yankılarla çınlayan uçsuz bucaksız salonlarda bağıra bağıra birbirlerini yeniden bulmayı başardılar.

Taor içinde birçok kuşağın çalışıp acı çektiği bu yeraltı dünyasını ziyaret etmenin neden yüreğini kaygı verici önsezilerle doldurduğunu anlamadı.

Yeniden kuzeye doğru yürümeye başladılar. Toprak eski gri rengini aldıkça engebeler kayboluyordu. Döşeme taşları gibi yassı kayalar çoğaldı, öyle ki toprak az sonra aynı şekilde parlak ve düz taş yığınlarıyla örtülü hale geldi. Sonunda ufukta bir ağacın silueti belirdi. Taor ve yol arkadaşları şimdiye kadar böylesini görmemişlerdi. Adamakıllı aşınmış olan gövde, ağacın vasat boyuna kıyasla çok büyük görünüyordu. Merak edip ölçtüler ve çevresinin yüz kadem olduğunu saptadılar. Oysa bayağı buruşuk olan külrengindeki kabuğunun, bir kılıçla denendiğinde, yumuşak ve körpe olduğu tuhaf bir biçimde ortaya çıkıyordu; kılıç içine rahatça giriyordu. Bu mevsimde çıplak olan dalları güdük kalmış yalvaran organlar gibi kısa ve cılız durumda gökyüzüne doğru dikilmişlerdi. Bu ağacın bütünüyle hem sevimli hem de çirkin bir yanı vardı; tanımanın yararlı olduğu hem hoş hem de çirkin bir canavar gibiydi. Sonradan, bunun, ömrü inanılmayacak kadar uzun olduğu için adı "bin yıl" anlamına gelen bir Afrika ağacı, bir baobap olduğunu öğrendiler.

Oysa bu baobap, sonraki günlerde kervanın içine dalacağı bir ormandaki ağaçların türdeşi ve o ormanın yaşlı nöbetçisiydi; bu orman seyrekti, ne fideleri ne de ağaçlarının altında biten bitkileri vardı, tek gizi de genellikle hacim ve yaş bakımından en heybetli

olan kimi ağaçların gövdesinin üstünde bilmece gibi, gizemli yazılar bulunmasıydı. Yumuşak kabuk kertiklenmiş, her çizgi siyah, toprakrengi ya da sarı boyayla koyulaştırılmıştı; ağacın tahtasına kakılmış rengârenk küçük çakıllar ağacı çevreleyen ya da sarmal eğriler şeklinde tepeye yükselen mozaikleri simgeliyordu. Hiçbir yerinde ne insan ne de hayvan yüzü ya da silueti görülebiliyordu. Bu, salt soyut, ama o kadar özenle oluşturulmuş, o kadar kusursuz bir grafizm idi ki, acaba güzelliğinden başka bir anlamı var mı diye insan kendi kendine sorabilirdi.

Yolda ansızın karşılarına dikilen gerçekten gösterişli bir ağaç, onları görkemiyle durdurdu. Henüz süslenmiş gibiydi; gövdeyi adamakıllı örten ve dallarda devam eden birbirine çok ustaca dolanmış yapraklarla, sarmaşıklarla, çiçeklerle bezenmişti. Bu süslemelerin dinsel anlamı apaçık gibi görünüyordu, çünkü bir put gibi süslenip de, çılgına dönmüş kollar gibi parmaklı dallarını gökyüzüne diken bu dev ağaçta tapınaktan, geçici sunaktan, katafalktan bir parça vardı.

– Anladığımı sanıyorum, diye mırıldandı Siri.

– Ne anladın? diye sordu prens.

– Bu yalnızca bir varsayım, ama gerçekliğini saptayacağız.

Bir maymun gibi ince ve çevik bir fil bakıcısı getirtip ona ağacın tepesini göstererek alçak sesle bir şeyler söyledi. Genç adam razı oldu ve hemen ağacın gövdesine doğru atıldı ve kabuğun engebelerinden yararlanarak gövdeye tırmanmaya başladı. Böylece bir benzerlik, bu işleme sessizce tanık olan, kervandaki tüm insanların aynı zamanda dikkatini çekti: Bakıcı tıpkı filine tırmanır gibi ağaca tırmanıyordu, çünkü gerçekte koskocaman gri gövdesiyle, ince ve hortumlar gibi dikilen dallarıyla, bu baobap kadar bir file benzeyen hiçbir şey yoktu; o bir bitkisel fildi, buna karşılık fil de yalnızca bir hayvansal baobaptı.

Adam gövdenin tepesine varmıştı; tüm dallar buradan yayılıyordu. Bir oyuğun içinde kaybolmuş gibi göründü; bu oyuktan hemen çıkıp anlaşılan burada gördüğü şeyden kaçmak için telaşla aşağıya inmeye başladı. Yere atlayıp Siri'ye doğru koştu ve onun kulağına bir şeyler söyledi. Siri başıyla onayladı.

– Tahmin ettiğim gibi, dedi Taor'a. Gövdenin içi bir baca gibi oyuk ve bu ülkenin insanları için mezar olarak kullanılıyor. Bu ağacın böyle süslenmiş olmasının nedeni, içine son günlerde bir cesedin sokulmuş olması, tıpkı kının içine sokulan bir kılıç gibi. Gövdenin tepesinden, gökyüzüne doğru çevrilmiş yüzü görünüyor. Rastladığımız süslenmiş baobaplar da bana Eilat'ta sözü edilen bir kabilenin mezarları; bu kabileye "baobabın çocukları ya da oğulları" anlamına gelen Baobaliler deniyor. Ataları olarak gördükleri bu ağaca derin bir saygı duyuyor ve öldükten sonra içine döndüklerine inanıyorlar. Gerçek şu ki, ağacın ortası yavaş yavaş gelişip büyüyerek ölünün etini ve kemiklerini özümsüyor, ölü böylece bitki gibi yaşamaya devam ediyor.

O gün daha uzağa gitmediler ve kamp tam da o dev leş kurdunun eteğinde kuruldu. Bütün gece boyunca da bu canlı ve dikine mezarlar ormanı, bu tuhaf orman, uyuyanları iç karartıcı, ağır, mezarı anımsatan bir sessizlikle kuşattı. Ve onlar bu sessizlikten günün ilk ışıklarıyla dirilmiş gibi afallamış ve titrer durumda çıktılar. Bir felaket haberi de hemen yayıldı ve Taor'u büyük bir üzüntüye boğdu: Yasmina kaybolmuştu!

Önce hayvanın kaçtığı sanıldı, çünkü Taor'un emri üzerine, her geceyi her türlü köstekten azade, öteki fillerin yanında, yalnızca sürü halinde yaşayan hayvanlara özgü bir bağlılık içinde geçiriyordu. Öte yandan, bu genç filin yabancılar tarafından zorla ve sessizce sürüklenmiş olması pek düşünülemiyordu. Kesinlikle bu işi kendi iradesiyle yapmış olmalıydı. Ama elbette hırsızların da işin içinde olduklarını kabul etmek gerekti, çünkü gündüzleri taşıdığı ve geceleri üstünden indirilen gül taçyaprakları yüklü iki kocaman küfe onunla birlikte kaybolmuştu. Zorunlu olarak şu sonuç çıkıyordu: Yasmina yardımcı olmuş ve kendi rızasıyla götürülmüştü.

Fillerin toplandığı yerin çevresinde orta merkezli dairelere göre aramalar yapıldı, ama sert ve taşlı toprakta hiç iz yoktu. Gerektiği gibi, yine de ilk ipucunu bulan prens oldu. Onun ansızın koşarak haykırdığı duyuldu; sonra eğilerek bir kelebek gibi hafif ve kırılgan bir şeyi yerden alıp başparmağı ile işaretparmağı arasında tuttuğu görüldü: Bu bir gül taçyaprağı idi. Herkesin görmesi için bu taç-

yaprağını başının üstünde yukarıya kaldırdı.

– Tatlı Yasminam, dedi, onu bulmamız için en narin ve en güzel kokulu izi bize bırakmış. Gül taçyaprakları arayın, arayın dostlarım! Bunlar benim o mavi gözlü, beyaz küçük filimin mesajları. Yerden toplanan her taçyaprağı için bir ödül vereceğim.

Küçük grup hemen gözleri yerde, dağıldı; bulduğunu, bir madeni para karşılığında prense vermek üzere birinin koştuğu ya da bir başkasının arada bir zafer çığlığı attığı duyuluyordu. Ne var ki son derece ağır ilerleniyordu ve gece olduğunda kuşkusuz topluluğun büyük bölümünün eşyalarla ve fillerle durakladığı kamptan en az iki saatlik uzaklıkta idiler.

Taor, bulduğu ikinci taçyaprağını yerden almak üzere eğildiğinde, başının üstünden bir okun ıslık gibi bir ses çıkararak geçtiğini duydu; ok, vınlayarak gidip bir incir ağacının gövdesine saplandı. Prens durup toplanmalarını emretti. Az sonra yolcuların çevresindeki otlar ve ağaçlar hareketlendi ve bedenleri yeşile boyalı, yapraklardan giysiler içinde, başlarında çiçeklerden ve meyvelerden şapkalar, bir sürü insanın etraflarını çevirdiğini gördüler. "Baobaliler," diye mırıldandı Siri. Aşağı yukarı beş yüz kişi olmalıydılar, tümü de yaylarını ve oklarını bu "davetsiz misafirlere" doğru yöneltmişlerdi. Her türlü karşı koyma boşunaydı. Taor barış ve görüşme anlamında evrensel bir jest olarak sağ elini havaya kaldırdı. Sonra Siri, Eilat'ta yanlarına aldıkları kılavuzlardan biriyle birlikte okçulara doğru ilerledi; okçuların safları açıldı, adamlar kayboldular, ancak iki uzun saat sonra yeniden geleceklerdi.

– Olağanüstü bir şey bu, dedi Siri. Aynı zamanda herhalde başpapaz olan şeflerinden birini gördüm. Kabilelerinin örgütlenmesi bana oldukça gevşek gibi göründü. Çok kötü karşılanmadık, çünkü bizim ansızın gelişimiz baobapların annesi ve Baobalilerin büyükannesi Tanrıça Baobama'nın dirilmesi ile tam da aynı zamana geliyor. Belki de bir rastlantıdır. Yasminamızın kayboluşunun bu sözde dirilmeyle bir ilgisi olmasın da. Bunu öğrenmekte gecikmeyeceğiz. Baobama'nın önünde saygı duruşunda bulunmamıza izin verilmesini istedim. Tapınağı, iki saatlik yürüyüş mesafesinde.

– Peki Yasmina ne olacak? diye sordu Taor kaygıyla.

– Açıkçası, onu çok geçmeden bulursak hiç şaşmam, dedi Siri, gizemli bir şekilde yanıt vererek.

Küçük grup çevresinde, önünde, arkasında hep tehdit edici yaylarıyla bir yeşil adamlar ordusu olmak üzere yürümeye başladığında, ne yazık ki galip gelenler tarafından zorla götürülen bir avuç tutsağa benziyordu ve Taor'la ona eşlik edenler işte durumu tam da böyle hissediyorlardı.

Baobama'nın tapınağı dikdörtgen şeklinde yerleştirilmiş ve yapının temel direklerini oluşturan dört baobapla sınırlı bir alanda bulunuyordu. Burası Taor'la yanındakilerin daha önce o tabut-ağaçlarda gördükleri motiflere benzeyen motiflerle bol bol süslenmiş, oldukça geniş bir kulübe idi. Saman saplarından kalın bir dam çatısı ve hafif latalardan penceresiz bölmeler ve bunların üstünü kaplayan bir sürü tırmanıcı bitki –yaseminler, çançiçekleri, loğusaotları, çarkıfelekler–, her şey açıkça içeride çok hoş bir serinlik, bir gölge oluşturup, bu gölgeyi korumak için elbirliği ediyordu. Silahlı adamlar uzakta bekliyor, tapınağın çevresinde yalnızca müzisyenler duruyordu; bunlar sazdan yapılma kaval çalan, çubuk gibi sert parmaklarıyla bir asmakabağı üstüne gerilmiş antilop derisinin üstüne vurarak davul çalan ya da çıngıraklar takılı kollarını ve bacaklarını, bakır diskler geçirilmiş başlarını, çalparalarla takırdayan ellerini çılgınca hareket ettiren orkestra-adamlardı. Taor ve yanındakiler tapınağa girmeden, begonvillerle kaplı bir bambu tavanlığın altında ilerlediler. Kendilerini önce hazine ve kutsal giysi dolabı olarak kullanılan bir tür holde buldular. Burada duvarlara asılı ya da sehpalar üstüne konmuş sürüyle kolyeler, işlemeli eyer halıları, altın çanlar, saçaklı tavanlıklar, gümüş başlıklar vardı; tanrıçayı tüm takım taklavatıyla canlı bir kutsal eşya sandığı durumuna getiren görkemli ve devasa donatım görülüyordu. Ama şimdilik çırılçıplaktı Baobama ve ziyaretçiler yükseltilmiş bir döşemeye ulaşmak için üç basamak çıktıktan sonra Yasmina'yı güllerden yapılma bir yataklığın üstüne yan gelip yatmış ve gözleri keyiften dönmüş durumda bulduklarında epeyi şaşırdılar. Sanki onları bekliyordu Yasmina, çünkü o mavi gözlerinde neredeyse hafif bir meydan okuma ve ironi vardı. Yaldızlı gölgede hareket eden tek şey vardı: Dı-

şarıdan çalıştırılan iki büyük hasır pano, havayı canlandırmak için yavaş yavaş döşemede sallanıyordu. Saygı duruşunda bulunur gibi uzun bir sessizlik oldu. Sonra Yasmina hortumunu açtı ve küçük bir el gibi narin ve duyarlı ucuyla gidip bir sepetten bala bulanmış bir hurma aldı ve kıpırdayıp duran dilinin üstüne koydu. Bunun üzerine prens yaklaştı, bir ipek torbayı açtı, içinden arkadaşlarının ve kendisinin yerden topladıkları ve şimdiye kadar kendilerine kılavuzluk etmiş olan gül taçyapraklarından bir avuç alarak bunları yataklığın üstüne boşalttı. Bu bir saygı ve bağlılık davranışı idi. Yasmina da bunu elbette böyle anladı. Taor Yasmina'ya erişebileceği uzaklıkta iken, hayvan hortumunu ona doğru uzattı ve hortumunun ucuyla onun yanağını okşadı. Bu aynı zamanda sevecen ve laubali bir jestti ve içinde sevgi, veda ve yazgıya tatlı bir teslim oluş vardı. Taor, kalın derililerle baobaplar arasındaki benzerlik yüzünden, tüm bir halk tarafından insanüstü bir saygınlığa yükseltilen, kutsal ağaçların annesi ve insanların büyükannesi diye taparcasına sevilen gözde dişi filinin, kendisi ve adamları için kesinlikle kaybolmuş olduğunu anladı.

Ertesi gün üç erkek fille yeniden Beytlehem'in yolunu tuttular.

*

Karşılaşma kaçınılmazdı, zorunluydu, her zaman yıldızlarda ve olayların özünde yazılıydı: Etam'da gerçekleşti bu karşılaşma; pınarlarla çağlayan, mağaralarla delik deşik, harabelerle dolu tuhaf bir yerdi burası; yolunun üstündeki her şeyi altüst ederek, korkunç bir şekilde çirkinleşmiş, ama hiçbir şey anlatamayan yaralı bir yüz gibi, anlaşılabilir bir iz bırakmadan tarihin içinden geçtiği bir yer. Beytlehem'den yayan, at üstünde, deve sırtında dönen üç kral ile filleriyle o esinli köye doğru giden kişi arasındaki görüşme, yine de dingin ve içe işleyen bir aydınlık içinde geçti. Pek doğal olarak, *Süleyman'ın havuzları* olarak bilinen üç yapay gölün kıyısında buluştular; bu sırada, sıcak ve tozlu bir gün geçirdikten sonra, oyularak yapılmış taş merdivenlerle sulara inmeye hazırlanıyorlardı. Ve hemen, bu dört yolcu, gizli benzerlikleri sayesinde birbirlerini tanıdı-

lar. Selamlaştılar, sonra karşılıklı olarak birbirlerini vaftiz edercesine yıkanırken yardımlaştılar. Daha sonra, ayrılıp, ortak bir anlaşmayla, bir akasya ateşinin çevresinde geceleyin buluştular. Taor'un ilk sorusu şu oldu:

– Gördünüz mü onu?

– Gördük, diye yanıt verdi Gaspar, Melkon ve Baltazar.

– O, etrafında görkemli bir maiyeti olan bir prens, kral, imparator mu? diye sordu Taor, daha çok şey öğrenmek istediği için.

– O bir ahırın samanları içinde bir öküzle bir eşek arasında doğmuş küçük bir çocuk, diye yanıt verdi üçü.

Mangalor prensi şaşkınlıktan donup kalarak sustu. Bir yanlış anlama olmalıydı. Onun aramak üzere geldiği kişi, nefis tatlılar yapıp, başka bir yiyecekten tat alınmasını engelleyerek bu tatlıları dağıtan İlahi Şekerci idi.

– Hepiniz birden konuşmayı bırakın, dedi Taor, yoksa işin içinden hiç çıkamayacağım.

Sonra içlerinden en yaşlısına dönerek ilk onun konuşmasını rica etti.

– Benim öyküm uzun, nereden başlayacağımı bilemiyorum, dedi Baltazar, beyaz sakalını şaşkın bir tavırla sıvazlayarak. Gökyüzünde, yaşamımın öteki ucunda tanıdığımı sandığım çocukluğumun bir kelebeğinden söz edebilirim. Papazlar onu yok etmişlerdi, ama onun dirildiğine inanmak gerek. Aynı zamanda Âdem, iki Âdem var; hiç dokunulmamış derisi yıkanmış bir parşömene benzeyen, düşüşten sonraki beyaz Âdem ve renk renk resimlerle süslenmiş bir kitap gibi işaretler ve resimlerle kaplı, düşüşten önceki siyah Âdem. Ayrıca, tümüyle tanrılara, tanrıçalara ve kahramanlara adanmış Yunan sanatı ve hepimizin beklediği, genç dostum Babilli ressam Asur'un kuşkusuz öncüsü olacağı daha insani, daha içten bir sanat var.

Tüm bunlar sana çok karışık gibi görünebilir, sen ki şekerlemeler yüklü fillerinle çok uzaklardan geliyorsun. Bu yüzden işin özüyle yetineceğim. Öyleyse bil ki çocukluğumdan bu yana desene, resme ve heykeltıraşlığa düşkün olan ben, her türlü resimden ya da sanatsal betimlemeden nefret eden din adamlarının alt edilemez düş-

malığı ile karşılaştım. Ben tek değilim. Büyük Herodes'in yanına gittik. Kudüs Tapınağı'nın ana kapısının üstüne koydurduğu bir altın kartal yüzünden papazlarının kışkırttığı bir ayaklanmayı tam da az önce bastırmıştı. Kartal yok olmuştu. Papazlar da. Despotluğun korkunç mantığı böyledir işte. Ben her zaman bundan kaçma umudunu besledim. Bu dramın kaynaklarına, Kutsal Kitap'ın ilk satırlarında bulunan tek kaynağa kadar gittim. Tanrının insanı kendi suretinde kendine benzer yarattığı yazılıydı; iyice anladım ki burada boşuna aşırı süslü bir anlatım söz konusu değildi: Suret ve benzer sözcükleri, gerçekten ilk günahtan sonra oluşan olası, tehdit edici, kaçınılmaz bir yırtığı sanki nokta nokta çizgi halinde gösteriyordu. Âdem ile Havva söz dinlemeyince, Tanrı ile derin benzerlikleri ortadan kaldırıldı, ama yine de bu benzerlikten sanki bir iz, tanrısal gerçekliğin yok olmaz bir yansıması olarak süregelen bir yüz ve bir beden kaldı. O andan itibaren, tıpkı tahttan indirilmiş bir kral gibi gülünç bir çocuk oyuncağına dönüşmüş asası ile oynamayı sürdüren günahkâr insanoğlunun kendisiyle birlikte gezdirdiği bu yalancı suretin üstüne bir uğursuzluk çöktü. Evet, On Emir'in ikinci yasasının mahkûm ettiği de bu benzemeyen surettir; bu yasaya Herodes'in din adamları gibi, benim din adamlarım da saldırmışlardır. Ama ben Herodes gibi, akıtılan kanların tüm güçlükleri çözdüğünü düşünmüyorum. Benim sanat aşkım, içinde doğup büyüdüğüm dini yok edecek derecede basiretimi bağlamıyor. Kutsal metinler ortada, onlar beni besledi, onları yadsıyamam. Suretin yalancı, sanatın da aldatıcı olabildiği doğrudur. Puta tapanlarla tasvir ve put düşmanları arasındaki çetin savaş ta yüreğimde bile sürüyor.

Dolayısıyla Beytlehem'e büyük acı ve umut arasında bölünmüş durumda geldim.

– Peki Beytlehem'de ne buldun?

– Bir ahırın samanları içinde küçük bir çocuk; bunu sana daha önce söyledik; yanımdakiler ve bu gecenin –ki yılın en uzun gecesidir– tüm tanıkları bu tanıklığı durmadan yineleyeceklerdir. Ama bu ahır aynı zamanda bir tapınaktı; çocuğun babası saygın, yaşlı bir dülger, annesi bir bakire, çocuk da zavallı insanlığın en yoğun halinde can bulduğu Tanrıydı ve dikine yükselen ışıktan bir şerit bu

zavallı barınağın dam çatısından geçiyordu. Tüm bunların benim için derin bir anlamı vardı; yaşamım boyunca sorduğum soruya yanıttı bunlar ve bu yanıt uzlaşmaz karşıtlıkların olanaksız uzlaşmasıydı. "Ulu Tanrının gizlerini fazla araştıran kişi onun görkemi altında ezilecektir," demiş Süleyman Peygamber.* İşte bu yüzden, Sina Dağı'nda Yehova kendini bir bulut içinde Musa'nın gözlerinden gizledi. Oysa bu bulut az önce dağılmış ve küçük bir çocukta somutlaşan Tanrı görünür olmuştu. Bir sanatçının yüzünde yeni bir sanatın doğuşunun yansıdığını görmek için Asur'a bakmam yeterliydi. Benim Babilli küçük ressamımın yüzü, gözlerinin önünde gerçekleşen devrim karşısında mutlulukla aydınlanmış, değişmişti: Ansızın tanrısal bir güce erişen yeni doğmuş çocuğunun üstüne eğilmiş genç ve yoksul bir annenin basit bir jestiyle karşı karşıyaydı. Gökyüzünden inen bir ışınla sonsuzluğa bürünmüş en gösterişsiz günlük yaşam; bu hayvanlar, bu aletler, bu ot ambarı...

Bana Beytlehem'de ne bulduğumu soruyorsun: Ben orada suretle benzerliğin uzlaşmasını, gizli bir benzerliğin yeniden ortaya çıkışı sayesinde suretin yeniden oluşmasını buldum.

– O andan itibaren ne yaptın?

– Ötekilerin arasında, zanaatçılar, köylüler, hayranlar, han hizmetçileri arasında diz çöktüm. Ama şaşırtıcı olan, anlıyor musun, bu diz çökmelerin her birinin ayrı bir anlam taşımasıydı. Benim tapınmam ruh tarafından değiştirilmiş –görünür, dokunulabilir, uğultulu, kokulu olan– bedene yönelikti. Çünkü sanat ancak bedenle vardır. Yalnızca göz, kulak ya da el için güzellik vardır. Ve beden uzun süredir lanetliyken, sanatçılar da öyleydi.

Sonunda, binlerce kelebek sahibi bilge Malik'in yarım yüzyıl önce, ben çocukken bedenin sonsuzluğa kavuşmasının simgesi olarak bana verdiği o mirra parçasını Meryem'in ayaklarının dibine bıraktım.

– Peki şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?

– Asur ile ben müjdeyi vermek üzere Nippur'a döneceğiz. Halkı, aynı zamanda din adamlarını ve katı dogmaları içinde adamakıllı taşlaşmış o yaşlı Şeddad'ı şuna inandırabileceğiz: Suret kurtarıl-

* Süleyman'ın Meselleri, XX, 27.

mıştır, insanın yüzü ve bedeni puta tapınmadan yüceltilebilir.

Baltazareum'u yeniden kuracağım, ama orada Yunan-Latin geçmişinin kalıntılarını toplamak için değil. Hayır, modern yapıtları, sanatçıları sevip koruyan bir kral olarak sanatçılarıma ısmarlayacağım yapıtları, Hıristiyan sanatının ilk başyapıtlarını toplayacağım...

– Hıristiyan sanatı, diye yineledi Prens Taor, düşünceli düşünceli. Amma da tuhaf biçimde yan yana gelmiş iki sözcük ve böyle bir sanatın gelecek yaratılarını düşünmek ne kadar da güç!

– Bunda şaşılacak hiçbir şey yok, anlıyor musun. Bir yapıtı düşünmek, onu şimdiden meydana getirmeye başlamak demektir. Ve ben de senin gibi hiçbir şey düşünmüyorum, çünkü el sürülmemiş bir dizi yüzyıl ayaklarımın dibinde bir uçurum gibi açılıyor. Belki bu yapıtların ilki, ilk Hıristiyan resmi, bizi, burada bulunan hepimizi duygulandıran, ilgilendiren bu resim dışında...

– Peki, bu ilk Hıristiyan resminin adı ne olacak?

– Müneccim Kralların Tapınması. Bunlar, basit bir ahırda küçük bir çocuğun önünde eğilmek üzere masalsı Doğu'dan gelmiş, altın ve saygınlık yüklü üç önemli kişi.

Bir sessizlik çöktü; bu sırada Gaspar ile Melkon, Baltazar'ın bu gönül gözüyle görüşüne katıldılar. Gelecek yüzyıllar onlara uçsuz bucaksız bir aynalı galeri gibi görünüyordu; burada her üçü, her defasında farklı nitelikte bir dönemin yorumu vesilesiyle, ama her zaman tanınabilir kişiler olarak, bir genç adam, bir yaşlı adam ve Afrikalı bir zenci olarak yansıyacaktı.

Sonra bu gönül gözüyle görüş ortadan kayboldu ve Taor onların en gencine doğru döndü.

– Prens Melkon, dedi, yaşın dolayısıyla kendimi sana yakın hissediyorum. Ayrıca, amcan seni tahtından yoksun bıraktı; bana gelince, ben de annemin bir gün hükümdarlık etmeme izin vereceğinden emin değilim. Bu yüzden, o Beytlehem gecesi hakkında anlatacaklarını kardeşçe bir ilgiyle dinliyorum.

Melkon yaşının verdiği atılganlıkla hemen bir düzeltme yaptı:

– Beytlehem gecesi, ama önce Kudüs gecesi demeli, çünkü benim sürgünde oluşumun bu iki evresi birbirinden ayrılmaz.

Palmira'dan adalet ve iktidarla ilgili basit fikirlerle ayrılmıştım.

Bana göre iki tür hükümdar vardı, iyisi ve kötüsü. Babam Teodem iyi kral tipini simgeler. Beni öldürtmeye kalkışmış ve krallığımı elimden almış olan amcam Atmar ise despottu. Benim tutumum belliydi: Destekler, müttefikler aramak, bir ordu toplamak, kılıç çekip babamın krallığını yeniden ele geçirmek ve elbette zorbayı cezalandırmak. Bir gece içinde –Herodes'in verdiği ziyafet gecesinde– tüm bu güzel program altüst oldu. Yönetmeye hazırlanan tüm prenslere Herodes'in yaşamının okutulmasını isterdim! Ne örnek! Ne ders! Köylülerin, zanaatkârların, krallığının tüm küçük insanlarının şükranla andığı hak bilir, barışçı ve aklı başında, büyük yaratıcı, ince diplomat; sarayının duvarları gerisinde ise katil, işkenceci, evlat katili bir despot, kanlı bir çılgın olan bu hükümdar ne çelişkili bir görüntü veriyor! Bu Ianus'un* aynı başın üstünde iki yüz taşımasının nedeni, sıradan bir rastlantı ya da tarihsel bir rastlantı değildir. Bu, halkın üstüne inmiş beklenmedik bir mutluluğun bedelinin, sarayda çok kötü bir şeyle ödenmesini isteyen bir alınyazısıdır. Herodes'in yanında iken şiddet ve korkunun, yeryüzü krallığının bileşimindeki acımasız öğeler olduklarını öğrendim. Hem yalnızca şiddet ve korkunun değil, bayağılık, ikiyüzlülük, ihanet denen ve korkunç derecede bulaşıcı olan, karakterdeki cüzam gibi kötü şeylerin de. Sana şunu söyleyeceğim, Prens Taor: Kral Herodes ve maiyeti ile bir tek ziyafette birlikte olmakla üçümüz, Gaspar, Baltazar ve ben mikrobu kaptık mı dersin?

– Üçünüz bayağılık, ikiyüzlülük ve ihanet mikrobunu mu kaptınız? Söyle, Prens Melkon, bunu duymak istiyorum; eğer yalan söylersen, burada bulunan arkadaşların karşı çıksın!

– Bu korkunç bir giz ve ben onu kanlı ve irinli haliyle ömrüm boyunca yüreğimde taşıyacağım, çünkü onu neyin iyileştirebileceğini bilmiyorum. İşte sana anlatıyorum ve gerçekten de, eğer yalan söylersem, arkadaşlarım yüzüme tükürsünler!

Saraya geldiğimizde yıldızdan ve araştırmamızdan söz ettiğimiz zaman, Kral Herodes din adamlarına danıştıktan sonra, Peygamber Mika'nın bir ayetine göre bize yolculuğumuzun hedefi olarak Beytle-

* Biri öne, öteki arkaya bakan, birbirine karşıt iki yüz biçiminde betimlenen eski bir Roma tanrısına gönderme. (ç.n.)

hem'i gösterdi. Peygamber Mika şöyle diyordu: "Ve sen, Beytlehem, Yahudiye diyarı, Yahudiye'nin başlıca kentleri arasında en küçüğü değilsin, çünkü benim halkımı, İsrail'i yönetecek olan şef senden çıkacak."* Her birimizin karşı karşıya olduğu üç ayrı soruna, ölümün eşiğinde içini kemiren kendi veraset sorununu ekledi. Bu soruna da, Beytlehem yanıt vermeli, dedi. Ve bizi, tam yetkili temsilci olarak, gidip bu vârisi tanımak, ona saygı göstermek, sonra Kudüs'e geri gelip kendisine bu konuda bilgi vermekle görevlendirdi. Niyetimiz, cinayetleri haklı gösterilmekten çok bir hainlik olarak nitelenen, sürekli aldatılmış ve hiçe sayılmış bu tiranın, ölüm döşeğindeyken çok iyi davrandığı üç yabancı kral tarafından ihanete uğradığı söylenmesin diye, elbette tüm dürüstlüğümüzle isteğini yerine getirmekti. Oysa ahırda baş hademe rolünü oynayan Cebrail bize Kudüs'e uğramadan geri dönmemizi salık verdi; çünkü, dedi, Herodes çocuk hakkında canice niyetler besliyor. Tutumumuzun ne olacağı konusunda uzun süre tartıştık. Verdiğimiz söze sadık kalmamızdan yanaydım. Bu yalnızca bir onur sorunu değil, Yahudiler kralının, hiçe sayıldığını gördüğünde, nasıl taşkınlıklara giriştiğini oldukça iyi biliyorduk. Kudüs'e uğramakla güvensizliğini giderebilir ve büyük felaketlerin önüne geçebilirdik. Ama Gaspar ile Baltazar Cebrail'in emirlerine uymamız konusunda ısrar ediyorlardı. "Hazır bir başmelek bir kez için yolumuza ışık tutmuşken," diye haykırıyorlardı. Ben içlerinde en genci, en yoksulu olarak ikisine de karşıydım, sonunda onların görüşlerine boyun eğdim. Ama buna pişmanım ve bunun için kendimi hiç affetmeyeceğim. İşte bakın, Prens Taor, iktidara çok yaklaştığım halde, şimdi nasıl sonsuza dek değerden düşmüş durumdayım.

– Ama sen daha sonra Beytlehem'e gittin. Orada tam olarak iktidar konusunda ne öğrendin?

– Çocuğun başucunda bekleyen Başmelek Cebrail bana yemliğin gerçekliğini örnek gösterip zayıflığın gücünü, şiddete başvurmayanların o büyüleyici yumuşaklığını, kısasa kısas yasasını yürürlükten kaldırmayan, ama onu alabildiğine aşan bağışlama yasa-

* Matta İncili, II, 6 (Eski Ahit'te Mika, V, 1'den alıntı).

sını öğretti. Çünkü kısasa kısas, öç almanın hakareti aşmamasını gerektiriyor. Öç alma, doğal öfke ile tam uyuşma arasında bir geçiş gibi görünüyor. Tanrının krallığı hiçbir zaman kesinlikle burada ya da orada önümüze konmayacak. Onun anahtarını yavaş yavaş döverek yapmak gerek, zaten bu anahtar da biziz. Kısacası çocuğun ayaklarının dibine, üstünde babamın, Kral Teodem'in resmi olan bir altın para koydum. Bu benim tek hazinem, Palmira tahtının yasal vârisi olduğumu kanıtlayan tek belge idi. Bu altını elden çıkarmakla bu krallıktan vazgeçip Kurtarıcımın bana vaat ettiği krallığı aramak üzere yola çıktım. Sadık Bahtiyarımla çöle çekileceğim. Bize katılmak isteyenlerle bir topluluk kuracağız. Burası, Mesih'in gelişini beklerken tümüyle iç düşünceye dalmış, Tanrının ilk ülkesi olacak. Tek yasası aşk yasası olan özgür insanlar topluluğu olacak...

Bunun üzerine sağında oturmakta olan Gaspar'a doğru döndü.

– Az önce aşk kelimesini söyledim. Ve benim Afrikalı kardeşim, bu son derece yüce ve gizemli duyguyu anlatmak için benden daha iyi, daha arı ve daha güçlü bir yeteneğe sahip. Çünkü, Kral Gaspar, sen başkentini, ülkeni aşk yüzünden terk ettin ve kuzeye doğru bu kadar uzun bir yolculuk yaptın, öyle değil mi?

– Evet, aşk yüzünden, aşk uğruna, aşk acısı çekerek çöllerden geçtim, dedi Meroe Kralı Gaspar. Ama sanmayın ki beni sevmeyen bir kadından kaçtım, ne de mutsuz bir aşkı unutmaya çalıştım. Zaten böyle sansaydım, Beytlehem beni aksine inandırmış olurdu. Bunu anlamak için şeye... buhura; bir gece sevdiğim kadın, onun âşığı ve ben, kaba bir güldürü oynadığımız bir gece kullandığım buhura geri dönmek gerekir. Kaba bir biçimde yüz makyajı yapmıştık ve buhurdanlar bizi duman içinde bırakıyordu. Taparcasına sevgi esinleyen bu dumanlarla bu alçaltıcı sahnenin iç içe geçmesinin gözlerimi açmama yardım ettiği kesindi. Anlamıştım... Neyi anlamıştım? Yola çıkmak gerektiğini; bu kesindi. Bu yola çıkışın derin anlamı, açıkçası bana ancak Çocuk'un yanında göründü. Gerçekte, yüreğimde büyük bir aşk vardı ve bu aşk buhurdanlarla, buhurla uyuşuyordu, çünkü tapınma şeklinde gelişiyordu. Tapınamadığım sürece acı çektim. "Şeytan dünyanın güzelliği karşısında

gözyaşı döker," demişti bana o zambaklı bilge. Gerçekte doyurulmamış aşk yüzünden gözyaşı döken bendim. Biltin bana günden güne, daha zayıf, tembel, dar görüşlü, dalavereci, hoppa göründüğü için, çok büyük ve tükenmez bir gönül yüceliğiyle dolu bir yüreğim olması gerekiyordu, onu zavallılığından arındırmak için. Hiç olmazsa onu hiçbir zaman suçlamadım. Serüvenimizin yoksulluğunu bana, benim ruhsuzluğuma yüklemek gerektiğini her zaman kabul ettim. İkimiz için yeterince aşk beslemedim, kısacası! Onun soğuk, kuru, hesapçı yüreğini ışıklı bir sevgiyle sulayamadım. Çocuk'un bana öğrettiği şey –ama bunu seziyordum ya da en azından tümüyle bu öğreneceğim şeyin beklentisi içindeydim– şuydu: Tapma derecesinde aşk *her zaman* paylaşılmıştır, çünkü ışıldama gücü onu karşı konulamaz biçimde bulaşıcı yapar. Yemliğe yaklaşırken, önce buhur çekmecesini Çocuk'un ayaklarının dibine bıraktım; o, aslında, bu kutsal saygı gösterisine layık olan tek varlıktı. Diz çöktüm. Dudaklarımla parmaklarıma dokundum ve bu öpücüğü Çocuk'a gönderir gibi bir hareket yaptım. Gülümsedi. Bana kollarını uzattı. O zaman sevenle sevilenin karşılaşmasının, bu insanı titreten büyük saygı ve sevginin, bu sevinç yüklü övgünün, bu hayranlık yüklü büyülenmenin ne olduğunu anladım.

Ve bir şey daha vardı ki bu benim için, Meroeli Gaspar için, güzellikte her şeyi aşan, Kutsal Aile'nin kuşkusuz yalnızca benim gelişimi beklerken hazırladığı bir sürprizdi.

– Nasıl bir sürpriz, Kral Gaspar? Beni şaşkınlıktan ve sabırsızlıktan bitiriyorsun!

– Pekâlâ! Baltazar sana az önce bir zenci Âdem'in, düşüşten önceki bir Âdem'in varlığına inandığını söyledi; ilk günahı işleyen öteki Âdem'in beyaz olduğuna inanıyordu.

– Gerçekten de zenci Âdem'e şöyle bir anıştırma yaptığını duydum.

– Önce Baltazar'ın hoşuma gitsin diye böyle konuştuğunu sandım. O, o kadar iyi bir insan ki! Ama Çocuk'a tapınmak için yemliğin üstüne eğildiğimde, bir de ne göreyim! Kıvırcık saçlı, minicik yassı burunlu simsiyah bir bebek, kısacası ülkemin Afrikalı çocuklarının tıpkısı bir bebek!

– Bir zenci Âdem'den sonra bir zenci İsa ha!

– Bu mantıklı değil mi? Eğer Âdem ancak ilk günahı işlemekle beyazlaştı ise, İsa'nın, ilk durumundaki atamız gibi zenci olması gerekmez mi?

– Peki ama, anne babasına, Meryem ile Yusuf'a ne demeli?

– Onlar beyazlar! Kesin söylüyorum, onlar Melkon ve Baltazar gibi beyazlar!

– Peki bu mucizeyi, beyaz anne babadan doğmuş bir zenci çocuğu görünce başkaları ne dediler?

– Bak, anlıyor musun, hiçbir şey demediler. Ben de, saygılı davranıp, onları kırmamak için, daha sonra, yemlikte gördüğüm zenci çocuğa hiçbir anıştırma yapmadım. Aslında acaba iyice baktılar mı diye kendi kendime soruyorum. Çünkü bu ahırın içi biraz loştu. Belki de İsa'nın bir zenci olduğunu fark eden tek kişiyim.

Bu görüntüyü anımsayıp duygulanarak sustu.

– Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun? diye sordu Taor.

– Beni dinlemek isteyecek herkesle Beytlehem'de aldığım bu ilk harika aşk dersini paylaşacağım.

– Peki öyleyse, Prens Taor'dan başla ve bana bu ilk Hıristiyan aşk dersini ver.

– Afrikalı Müneccim Kral Gaspar'ı daha iyi karşılamak için zenci olmuş Yemlik Çocuğu. Burada bildiğim tüm aşk öykülerinde olanlardan daha çok şey var. Bu örnek görüntü bizi sevdiklerimize benzemeyi, onların gözleriyle görmeyi, onların anadilinde konuşmayı, onlara aslında *iki kez bakmak* anlamında bir söz olan *saygı göstermeyi* salık veriyor. İşte hazzın, sevincin ve mutluluğun, aşk adı verilen bu üstün güce yükselmesi böyle meydana geliyor.

Başkasından sana haz ve sevinç vermesini bekliyorsan, bu, onu sevdiğin anlamına gelir mi? Hayır. Kendinden başkasını sevmiyorsun. Ondan kendine olan aşkının hizmetine girmesini istiyorsun. Gerçek aşk, başkasının hazzının bize verdiği hazdır, sevinç karşısında içimde doğan sevinçtir, onun mutlu olduğunu bildiğimde duyduğum mutluluktur. Hazzın hazzı, sevincin sevinci, işte aşk budur, daha başka bir şey değildir.

– Peki ya Biltin?

– Benim o iki Fenikeli tutsağımın hemen serbest bırakılmasını emrettiğimi bildirmesi için Meroe'ye bir haberci gönderdim. Ne isterlerse onu yapacaklar, ben de kendi açımdan Biltin'e verebilmiş olduğum mutluluktan oldukça hoşnut kalacağım.

– Kral Gaspar, itiraz ediyor gibi görünmek istemem, ama bana öyle geliyor ki Beytlehem'e yaptığın ziyaretten bu yana bu kadından koptun...

– Onu eskisi kadar seviyorum, ama farklı bir aşkla. Bu yeni aşk ikimizi de mutlulukla aydınlatabilir, ama onun özgürlüğüne engel olarak, benim de kıskançlıktan kendi kendimi yememe yol açarak ne beni ne de onu küçültebilir. Biltin Galeka'yı bana tercih edebilir. O zaman yine de bana mutluluğunun mutluluğunu verdikten sonra benden uzaklaşacaktır. Bundan hiçbir acı duymayacağım, çünkü artık onu nesne durumuna indirgeyip, bu nesne üzerindeki sahiplik hakkını kullanmak istemeyeceğim.

– Dostlarım Baltazar, Melkon ve Gaspar, dedi Taor, size çok alçakgönüllü davranarak itiraf edeyim ki açıklamalarınızdan belleğimde çok az şeyi sakladım. Sanat, politika ve aşk... Bunlar bundan böyle uygulamayı düşündüğünüz şekliyle, bana hem kilitsiz anahtarlar hem de anahtarsız kilitler gibi görünüyor. Doğrusu bu şeylere karşı çok büyük bir ilgi duymuyorum. Aslında her birimizin kaygıları var, Çocuk bunlara bizim öz kişiliğimizle ilgili çok doğru bir kehanette bulunarak yanıt vermeyi biliyor. Bundan şu sonuç çıkıyor: Yüreğin gizliliği içinde birinin diğerine söylediği şeyi başkaları anlayamaz. Bana gelince, benimle nasıl bir dille konuşacağını çok merak ediyorum! Çünkü, bakın, benim yola çıkmama neden olan ne bir müze ne bir halk ne de bir kadındır, şeydir... Hayır, bunu size açıklamaya çalışmayacağım, sizinle alay ettiğimi sanıp bana gülersiniz ya da kızarsınız. Belki yalnızca sen, Kral Baltazar, beni anlayacak ve yazgının pek küçük bir şeker şeklini alabileceğini kabul edecek kadar hoşgörüye, gönül yüceliğine ve düşünce özgürlüğüne sahipsin. Çocuk ise, Malabar Kıyısı'ndan kendisine doğru koşup gelecek şekerleme prensine vereceği çoktan hazırlanmış yanıtıyla beni bekliyor.

– Prens Taor, dedi Baltazar, bana güven duyman beni duygulandırdı, sende hayran olduğum, ama beni korkutan bir saflık da var. "Çocuk beni bekliyor," dediğin zaman, bunu özellikle bekleyen çocuğun sen olduğu şeklinde anlıyorum. Ötekine, yani yemlikteki çocuğa gelince, onun artık seni çok uzun süre beklememesine dikkat et. Beytlehem ancak geçici bir toplanma yeridir. Oraya bir sürü gelip giden vardır. Sen sonuncusun, çünkü ötekilerden daha uzak bir yerden geliyorsun. Çok geç kalmadan varacağından emin olmak isterdim.

*

Kralların en bilgesinin bu bilgece sözlerinin Taor'u iyileştirici bir etkisi oldu. Hemen ertesi gün, tan sökerken, kervanı Beytlehem'e gitmek üzere yola koyuldu; eğer ciddi bir olay yüzünden gecikmemiş olsaydı, gün içinde oraya varabilecekti.

Önce Yahudiye dağlarında bir fırtına patladı ve kurumuş geçici dereleri ve çakıllı sel yataklarını korkunç çağlayanlara dönüştürdü. Eğer yarıklar, suların ilerleyişini güçleştirmemiş olsaydı, insanlar ve filler bu serinletici duşa razı olacaklardı. Sonra güneş ansızın yeniden ortaya çıkmış ve sulu topraktan yoğun bir buhar yükselmişti. Herkes öğle güneşinin ışınları altında hırıldarken, umutsuz bir fil çığlığı yolcuların kanını dondurdu; çünkü fillerin tüm bağırmalarının anlamını biliyorlardı; az önce çınlayan bu sesin korku ve ölüm anlamına geldiğini de hiç kuşku yok biliyorlardı. Bir an sonra, en geriden gelen fil Cina, hortumu yukarıya dikilmiş, kulakları yelpaze gibi açılmış durumda, yolunun üstündeki her şeyi ezip parçalayarak hızla ileriye doğru atılmıştı. Ölenler, yaralananlar oldu, fil Asura üstündeki yüküyle yere savruldu. Sonraki karışıklığı bastırmak için uzun çabalar gerekti. Ardından, bir grup, zavallı Cina'nın izini sürmek üzere yola çıktı; kumlu ve yer yer çalılar, dikenli bitkilerle kaplı bu ülkede iz bulmak kolaydı. Ansızın çılgınlaşan fil çok koşmuştu, adamlar bu koşunun sonuna yetiştiklerinde gece oluyordu. Önce, yüz arş derinliğinde bir dar vadiden gelen şiddetli bir vızıldama duydular, sanki burada birçok arı kovanı gizliydi.

Yaklaştılar. Gördükleri balarıları değil, yabanarıları idi ve kovan yerine de zavallı Cina'nın ölüsünü buldular. Hayvanın üstü siyah ve sarı bir eyer takımını andıran ve kaynamakta olan zeytinyağı gibi titreyen kalın bir yabanarısı katmanı ile örtülüydü. Ne olduğunu tasarlamak kolaydı. Cina şeker yüklüydü ve bu şeker yağmur altında erimiş ve derisini yoğun bir şurupla kaplamıştı. Buraya yakın bir yabanarısı sürüsü gerisini tamamlamıştı. Kuşkusuz arıların iğneleri bir filin derisini delemezdi, ama gözler, ağız, kulaklar, hortumun ucu vardı, kuyruğun altındaki ve çevresindeki yumuşak ve duyarlı organlar da cabası. Adamlar bu zavallı hayvanın ölüsüne yaklaşmaya kalkışmadılar. Onlar için bu filin öldüğünden ve şeker yükünün yok olduğundan emin olmak yeterliydi. Ertesi gün Taor, maiyeti ve geriye kalan iki fil Beytlehem'e girdiler.

Aileleri gidip doğdukları yerlerde kaydolmak zorunda bırakan resmi nüfus sayımının tüm ülkede yol açtığı büyük karışıklık ancak birkaç gün sürmüş, böyle genel bir yer değiştirmeden sonra herkes şimdi oturduğu evine dönmüştü. Beytlehem halkı yeniden günlük yaşantısına kavuşmuştu; ama sokaklar ve meydanlar, şenlikler ve panayırlardan sonra görülen türden kalıntılarla kirlenmişti: Kıyılmış samanlar, dışkılar, çürümüş meyveler, hatta paramparça olmuş arabalar, hasta hayvanlar gibi. Taor'un filleri ve maiyeti, yorgun ve usanmış yetişkin insanların fazla ilgisini çekmedi, ama orada, her yerde olduğu gibi, yırtık pırtık giysiler içinde bir sürü çocuk dilenerek ve hayranlık içinde hemen çevrelerinde toplandı. Üç kralın onlara salık vermiş olduğu hancı, erkekle kadının yasal yükümlülüklerini yerine getirdikten sonra çocukla birlikte yeniden yola çıktıklarını bildirdi. Acaba nereye doğru? Hancı bunu söyleyemiyordu. Kuşkusuz, gelmiş oldukları Nasıra'ya dönmek için kuzeye doğru.

Taor Siri ile bir araya geldi. Siri bir tek şeyde acele ediyordu: Filonun demir atmış olduğu Eilat'a dönerek, Mangalor'a doğru yola çıkmak için musonun yön değiştireceği zamanı rahatça beklemek. Kervanın acıklı durumunu ileri sürüyordu; beş filden üçü yok olmuştu, insanlar ölmüştü, kimileri de hastalanmış, kaybolmuştu –kaçmış ya da kaçırılmıştı–, para ve yiyecek miktarı adamakıllı

azalmıştı, Sayman Draoma buna tanıklık edebilirdi. Taor, Siri'yi şaşkınlıkla dinliyordu. Bu dil, daha çok kısa bir süre önce kendisi de kullandığı için tanıdığı, sağduyunun diliydi. Ama içinde büyük bir değişiklik olmuştu. Tam olarak ne zaman? Bunu söyleyemiyordu ve Siri'nin kanıtlarını gerçek duruma ve kendi kaçınılmaz gereklerine tümüyle yabancı, modası geçmiş bir çocuk tekerlemesi gibi görüyordu. Hangi gereklerine? Çocuk'u bulma ve ona yüreğini açma gereklerine. Taor, fıstıklı latilokumun reçetesini elde etmek gibi gülünç bir nedenle yolculuğa çıkmıştı; fakat bu nedenin altından şimdi kendisininkiyle kuşkusuz biraz benzerliği olan, ama onu adamakıllı aşan gizemli ve derin bir nedenin baş gösterdiğini artık görmezlikten gelemezdi. Bu gizemli ve derin neden onu adamakıllı aşıyordu, tıpkı insanların gölgesinde dinlenmeye geldikleri o güzelim siyah hardalın, içinden çıktığı tohumu aşması gibi.

Dolayısıyla Taor, Siri ne düşünürse düşünsün, handaki hizmetçi kızın söyledikleri, ikisini geçici olarak anlaşmaya vardırdığında, Nasıra'ya gitmek üzere kuzeye doğru yola devam edilmesi için emir vermeye hazırlanıyordu. Genç loğusaya yardımda bulunan ve yeni doğmuş bebeğe ilk bakımı yapan bu kızdı ve erkekle kadının konuşmalarına ansızın tanık olmuştu; haberini aldıkları büyük bir tehlikeden kurtulmak için Mısır yönünde güneye doğru inmeye hazırlandıklarını kesin olarak söylüyordu. Karısı ve bebeğiyle yola çıkmış, ne gücü ne de serveti olan silik bir dülgeri ne gibi bir tehlike korkutabilirdi ki? Taor, Herodes'i anımsadı. Siri de topluca yapılan bir eğlence gezisi gibi başlamış bu yolculuğun durmadan tehlikeli bir durum aldığını ve etraflarının kara bulutlarla sarıldığını hissediyordu.

– Efendimiz, daha çok gecikmeden güneye doğru yola çıkalım, diyerek yalvardı. Böylece hem Eilat yönünde hem de Kutsal Aile'nin kaçtığı yönde gitmiş olacağız.

Taor kabul ediyordu, ama yola ancak öbür gün çıkılacaktı, çünkü şimdilik Beytlehem'de uygulayacağı güzel ve neşeli bir plan tasarlamıştı.

– Siri, dedi, sarayı terk ettiğimden bu yana tüm öğrendiğim şeyler arasında kuşku duymaktan çok uzak olduğum ve beni özellikle

üzen bir şey var: Çocuklar aç. İçinden geçtiğimiz tüm kasabalarda ve köylerde fillerimiz sürüyle çocuğun ilgisini çekiyor. Bu çocukları dikkatle inceliyor ve tümünü birbirinden daha zayıf, daha cılız, daha cansız buluyorum. Kimileri iskeleti andıran bacaklarının üstünde tulum gibi şişmiş bir karın taşıyorlar; pekâlâ biliyorum ki bu, açlığın ek bir göstergesinden başka bir şey değil, belki de en kaygı vericisi. Bak, şimdi neye karar verdim: Fillerimizin üstünde, hayal ettiğimiz o İlahi Şekerci'ye armağan olarak vermek üzere bol bol şekerlemeler getirdik. Şimdi aldandığımızı iyi anlıyorum. Kurtarıcı bizim onu beklediğimiz gibi değil. Üstelik, serüvenlerimiz yüzünden yüklerimizin ve onlarla birlikte, pastacıların ve şekercilerin günden güne eridiğini görüyorum. Kentin yükseğinde bulunan sedir ormanında geceleyin büyük bir kahvaltı düzenleyip Beytlehem'in tüm çocuklarını davet edeceğiz.

Ve neşeli bir coşkuyla görev dağılımını yaptı, ama bu, efendisinin saçmaladığından gitgide daha çok emin olan Siri'yi üzdü. Pastacılar ateş yakıp işe koyuldular. Ertesi gün sabah erkenden Beytlehem sokaklarına çörek ve karamela kokuları yayıldı, öyle ki tüm çocukları –kız ve erkek– sedir ormanındaki kahvaltıya davet etmek için Taor'un gönderdiği adamların ev ev yaptıkları ziyaret iyi düşünülmüştü ve memnuniyetle karşılandı. Doğrusunu söylemek gerekirse, burada tüm çocuklar söz konusu değildi. Prens bu konuda kâhyaları ile görüşmüştü. Anne babaların gelmesi istenmiyordu; öyleyse tek başına gelemeyecek, yemek yiyemeyecek olan çok küçük çocukları çağırmamak gerekiyordu. Ne var ki yaş sınırlamasında oldukça aşağıya inildi ve sonunda en alt sınır olarak iki yaşa karar verildi. En küçüklere kendilerinden büyük olanlar yardım edecekti.

İlk gruplar güneş ufkun gerisinde kaybolur kaybolmaz geldiler. Taor bu mütevazı insanların, velinimetlerini onurlandırmak için ellerinden geleni yaptıklarını heyecanla gördü. Çocukların tümü yıkanmış, taranmış, beyaz giysiler giymişlerdi ve başında güllerden ya da taflandan çelenk bulunanların sayısı da az değildi. Köylerin dar sokaklarında ya da merdivenlerinde haykırarak birbirini izleyen küçük haydut gruplarını sık sık görmüş olan Taor gürültülü, uğul-

tulu oburca bir yemek bekliyordu. Bu zavallı küçükleri sevindirmek için getirtmemiş miydi? Oysa tümü bu sedir ormanından, bu meşalelerden, yemek takımı değerli bu geniş sofradan açıkça etkilenmişlerdi ve kendilerine gösterilen yerlere doğru el ele, saygıyla yürüyorlardı. Sıralara dimdik oturdular; kendilerine tembih edildiği üzere, dirseklerini örtünün üstüne koymamaya dikkat ederek, kapalı ellerini sofranın kenarında tutuyorlardı.

Onları bekletmemek için az sonra balla kokulandırılmış taze süt getirildi, çünkü, pek bilinen bir şeydir, çocuklar her zaman susuzluk duyarlar. Ama içmek iştahı da açar; dolayısıyla, fal taşı gibi açılmış gözlerinin önünde çocuklara iğde şuruplu jöle, beyazpeynirli küçük böreklerle yağda kızartılmış ananaslı börekler, içine taze ceviz içi doldurulmuş hurmalar, liçi sufleleri, mango tatlıları, döngelli pastalar, Lydai şaraplı Bacchus kremaları, bademli poğaçalar ve bir sürü başka harika yemek geldi; tüm bunlar Hint geleneği ile yolculuk sırasında İdumea ve Filistin'de yeni öğrenilmiş şeyleri bir araya getiriyordu.

Taor, şaşkınlık ve hayranlık içinde, her şeyi uzaktan izliyordu. Gece olmuştu. Az sayıdaki oraya buraya dağıtılmış reçineli meşaleler ortalığı tatlı, hafif, yaldızlı bir ışıkla aydınlatıyordu. Kalın gövdeli ve koskocaman dallı sedir ağaçlarının karanlığında, üstüne örtü serilmiş büyük sofra ile keten kumaştan giysiler giymiş çocuklar elle tutulamayan, gerçekdışı bir ışık kümesi oluşturuyordu. İnsan gördüğü manzaranın, kendilerine ziyafet çekmek için koşup gelmiş capcanlı bir velet sürüsü mü, yoksa geceleyin gökyüzünde kırılgan bir takımyıldız gibi süzülen, masum ve ölü ruhlar alayı mı olduğunu kendine sorabilirdi. Ve sanki bu cennetlikler şöleninin ille de cehennemliklerin mutsuzluğuyla bir arada olması gerekiyormuş gibi, görünmeyen köyden, büyük bir acı çığlığının yankılandığı duyuldu.

Sofraya bol bol koyulan şekerlemeler yalnızca eğlenceli bir başlangıçtı. Dört kişi tarafından taşınan bir sedye üstünde pastacılık mimarisinin başyapıtı, dev gibi bir bina biçiminde hazırlanmış pastanın geldiği görülünce şekerlemeler çabucak unutuldu. Bu, gerçekten de, Mangalor Sarayı'nın, nuga, bir çeşit badem kurabiyesi,

karamela ve meyve şekerlemelerinden yapılmış, şuruptan havuzlar, ayva ezmesinden heykeller ve melekotundan ağaçlar da eklenmiş aslına uygun bir minyatürüydü. Bademezmesiyle biçimlendirilmiş beş fil de, nöbetşekerinden keskin dişleri dahil, unutulmamıştı. Hayranlık belirten bir mırıldanmayla karşılanan pastanın böyle ortaya çıkması, şölenin görkemini elbette artırdı. Pasta Taor'a o kadar anlamlı görünüyordu ki, adam davetlilerine hitaben kısa bir konuşma yapmaktan kendini alamadı.

– Çocuklarım, diye başladı, bu sarayı, bu bahçeleri, bu filleri görüyorsunuz. Bunlar size gelmek için terk ettiğim ülkemde. Ve tüm bunların burada şekerlemelerle yeniden yapılmış olarak bulunması bir rastlantı değildir. Çünkü benim sarayım, içinde her şeyin hayranlık ve mutluluk duyurmak için elbirliği ettiği cennet gibi bir yerdi. *Bir yer* değil de *bir yerdi* dediğimi ansızın fark ettim; böylece bir önseziyi açığa vurmuş oluyorum; bu saray ve bahçeleri size hitap ettiğim şu sırada yok olmuş değiller, ancak bana artık oraya dönmek hiç nasip olmayacak. Zaten, itiraf etmem gerekirse, şekerle ilgili bir nedenle yola çıktım. Benim için fıstıklı latilokumun reçetesini elde etmek söz konusuydu. Ama bu çocuksu bahanenin altından, tersine, büyük ve gizemli bir şeyin baş gösterdiğini açıkça görüyorum. Dobra dobra konuşulan, iki kere ikinin dört ettiği Malabar Kıyısı'ndan ayrıldığımdan bu yana bana bir soğan tarlasına dalıyormuşum gibi geliyor, çünkü burada her şeyin, her hayvanın, her insanın görünür bir anlamı var ve bu anlam, içinde ikinci bir anlamı gizliyor; bu ikinci anlam, ortaya çıktığında, üçüncü bir anlamın varlığını açığa vuruyor ve bu böyle sürüyor. Kendimi gördüğüm kadarıyla, benim için de aynı şey söz konusu, çünkü bana öyle geliyor ki Maharani Taor Mamore'ye veda etmiş olan o saf ve budala genç adam, birkaç hafta içinde anılar ve derslerle yüklü yaşlı bir adama dönüştü, ama değişimimin sonuna geldiğimi düşünmüyorum.

İşte bu şekerden sarayı da...

Konuşmasını kesip, bir hizmetkârın kendisine verdiği yatağan şeklinde bir altın küreği aldı.

– ... yemek, yani yok etmek gerek.

Yine konuşmasını kesti, çünkü o görünmeyen köyden, sanki boğazlanan civcivlerin ciklemesi gibi, bir sürü keskin çığlığın yükseldiği duyuldu.

– ... Yok etmek gerek ve ona içinizden biri ilk darbeyi indirmeli diye düşünüyorum. Örneğin, sen...

En yakındaki bir çocuğa, başını koruyucu başlık gibi sarmış siyah saç lüleleri olan bir küçük çobana altın küreği uzattı. Çocuk koyu renkli gözlerini yukarıya kaldırıp ona baktı, ama kımıldamadı. O zaman yerli bir adam Taor'a yaklaşıp, "Efendimiz," dedi, "sen Hintçe konuşuyorsun, bu çocuklar yalnızca Aramcadan anlarlar." Sonra Aramca birkaç söz söyledi. Çocuk altın küreği aldı ve kararlılıkla sarayın nugadan yapılma kubbesinin üstüne vurdu; saray avlunun içine devrildi.

İşte Siri bu sırada tanınmaz bir halde ortaya çıktı; üstü başı kül ve kan içindeydi, giysileri yırtıktı. Prense doğru atılıldı ve onu kolundan tutup masadan biraz uzağa çekti.

– Prens Taor, dedi soluk soluğa, bu ülke lanetli, bunu sana hep söyledim! İşte, bir saat önce Herodes'in askerleri köyü işgal ettiler ve öldürüyorlar, öldürüyorlar, acımadan öldürüyorlar!

– Öldürüyorlar ha! Peki kimi? Herkesi mi?

– Hayır, ama böylesi belki daha iyi olurdu. Yalnızca iki yaşından küçük erkek çocuklarını haklamak için emir almışa benziyorlar.

– İki yaşından küçük erkek çocuklarını mı? En küçükleri, yani davet etmediklerimizi, öyle mi?

– Tam da öyle. Annelerinin kucağında iken bile boğazlıyorlar onları!

Taor bitkin bir halde başını öne eğdi. Yaşamış olduğu tüm serüvenler içinde kuşkusuz en beteri bu idi. Peki ama bu darbe nereden geliyordu? Kral Herodes'in buyruğu deniyordu. Taor, Müneccim Krallar'ın, Beytlehem'deki özel görevlerinin sonuçlarını bildirmek üzere söz verdikleri gibi Kudüs'e dönmeleri için ısrar eden Prens Melkon'u anımsıyordu. Bu söz tutulmamıştı. Herodes'in güvenine ihanet edilmişti. Oysa deneyimle biliniyordu ki bu tiranın, hiçe sayılmış olduğunu hissettiğinde, yapmayacağı şey yoktu. İki yaşın-

dan küçük tüm erkek çocukları ha? Mütevazı olduğu kadar da çabuk çoğalan bu halkın içinde iki yaşından küçük kaç çocuk vardı? Şimdi Mısır yolunda olan Çocuk İsa bu toplu kıyımdan kurtulmuştu. Yaşlı despotun o kör öfkesi ıskalamıştı. Ama pek çok çocuk onun masum kurbanı olacaktı!

Şekerden sarayın yağmalanmasına dalmış olan çocuklar Siri'nin ansızın geldiğini fark etmemişlerdi. Sonunda coşmuşlardı ve ağızları dolu, konuşuyor, gülüyor, en iyi parçaları kapmak için çekişiyorlardı. Taor ile Siri, karanlıkta geri çekilmiş, onları izliyorlardı.

– Küçük kardeşleri can çekişirken, bunlar kendilerine şölen çeksinler, dedi Taor. Çok yakında korkunç gerçeği öğrenecekler. Bana gelince, geleceğin bana ne nasip ettiğini bilmiyorum, ama eminim ki, bu değişme ve toplu katliam gecesi, yaşamımda bir çağın, şeker çağının sona erdiğini belirtiyor.

Tuz cehennemi

Bizim yolcular gün doğarken soluk bir alacakaranlıkta köyün içinden geçtikleri sırada, etrafı, tek tük hıçkırıklarla kesilen bir sessizlik sarmıştı. Toplu katliamın, Herodes'in Kimmerlerden oluşan lejyonu tarafından gerçekleştirildiği fısıldanıyordu. Sisli ve karlı bir ülkeden gelmiş, aralarında anlaşılmaz bir dil konuşan, despotun en korkunç görevleri verdiği kızıl burunlu, paralı askerler örgütüydü bu lejyon. Köyün üstüne nasıl ansızın çullanmışlarsa, aynı şekilde, ansızın ortadan kaybolmuşlardı, ama Taor harap bir evin eşiğinde pıhtılaşmak üzere olan bir kan birikintisini aç köpeklerin yaladığını görmemek için gözlerini çevirdi. Siri, Yahudiye Çölü'nün ve Lut Gölü steplerinin kuraklığını, Hebron ve Beerşeba garnizonlarının içinden geçen yola yeğlediği için, güneydoğuya sapılması konu-

sunda ısrar ediyordu. Durmadan aşağıya iniliyordu ve kimi zaman arazi o kadar inişliydi ki, filler gri toprak kitlelerini geniş ayaklarının altında çökertiyorlardı. Hava kararır kararmaz beyaz ve pütürlü kayalar kafilenin yolu boyunca sıralanmaya başladı. Bu kayaları incelediler: Bunlar tuz bloklarıydı. Üstleri kırağı kaplı gibi görünen, yapraksız, beyaz çalılardan oluşan seyrek bir ormana girdiler. Dallar porselen gibi kırılıyordu: Yine tuz söz konusuydu. Sonunda güneş arkalarında kaybolurken, iki tepenin oyuntusu içinde uzakta metalik mavi renkli bir yüzey gördüler. Burası Lut Gölü'ydü. Günbatımında sık sık görüldüğü gibi, ansızın çıkan bir rüzgâr keskin bir kükürt ve neft kokusu getirdiğinde gece kampı kurmaya hazırlanıyorlardı.

– Beytlehem'de, dedi Siri üzgün üzgün, cehennemin kapısını aştık. O gün bu gündür Şeytan'ın İmparatorluğu'na girmeyi sürdürüyoruz.*

Taor ne şaşkın ne de kaygılıydı. Ya da, tutkulu merakı her türlü korku ve kaygı duygusunu bastırıyordu. Beytlehem'den ayrılışından bu yana, aynı zamanda ortaya çıkmış, ama birbirine şiddetle karşıt şu iki şeyin görüntüsünü durmadan kıyaslıyordu: Küçük çocukların toptan öldürülmesi ve sedir ormanındaki o hafif yemek. Bu iki sahneyi gizli bir yakınlığın birleştirdiği kanısındaydı; bu sahneler, çelişkileriyle bir bakıma birbirlerini tamamlıyordu ve bunları üst üste koymayı başarsaydı kendi yaşamının üstüne, hatta dünyanın yazgısı üstüne büyük bir ışık fışkırmış olacaktı. Çocuklar boğazlanmıştı, oysa bu sırada başka çocuklar bir sofranın etrafına oturmuş, nefis yiyecekleri aralarında paylaşıyorlardı. Burada kabul edilemez bir çelişki, ama aynı zamanda vaatlerle dolu bir anahtar vardı. Taor o gece Beytlehem'de yaşadığı şeyin başka bir şeyi hazırladığını, bunun, yalnızca bu iki zıt şeyin –dostça yemek ve kanlı kıyım– birbirine karıştığı başka bir sahnenin beceriksizce ve sonuçta boşa çıkan bir yinelemesi olduğunu iyi anlıyordu. Oysa düşünceleri, gerçeği şöyle bir gördüğü bulanık yoğunluğu yarıp geçemiyordu. Zihninde yalnızca bir sözcük kalmıştı; bu, kısa süre önce

* Lut Gölü'nün yüzeyi, Akdeniz yüzeyinin 400 metre, Kudüs'ün de 800 metre altındadır.

ilk kez duymuş olduğu, ancak açıkça bir dersten çok kuşkulu bir belirsizlik içeren, gizemli bir sözcük, *kurban* sözcüğüydü.

Ertesi gün yeniden inmeye başladılar; sel yataklarının, kayşatların ortasına daldıkça, kımıltısız, yakıcı havadaki madeni koku artıyordu. Sonunda Lut Gölü kuzeyde Ürdün Nehri'nin ağzı, öteki yanda Nebo Dağı'nın engebeli siluetinin hâkim olduğu doğu kıyısıyla, ayaklarının dibinde tüm enginliğiyle ortaya çıktı. Tuhaf bir özellik kafalarını karıştırdı: Tüm yüzeyinde, sanki kuvvetli rüzgâr dalgaları köpüklendirmiş gibi, o çelik mavisi ayna, beyaz noktalarla benek benek görünüyordu. Oysa hava, bir kurşun gibi hiç kımıldamıyordu.

Güzergâhları gereği gölün oldukça uzağından geçebilirlerdi, ama gölcük, göl ya da okyanus gibi her türlü su alanının, çöl yolcularının üstünde etkisini gösteren çekiciliğine karşı koyamadılar. Bu yüzden kıyıya kadar doğu yönünde ilerleyip ardından bu kıyı boyunca gitmeye ve daha sonra da güneye doğru yollarına devam etmeye karar verdiler. Ortak bir hareketle insanlar ve hayvanlar kendilerini tüm arılığı ve yumuşak dinginliği ile çağıran suya doğru koşmaya başladıklarında kumsaldan yalnızca bir ok atımı mesafede bulunuyorlardı. En ayağına çabuk olanlar fillerle birlikte daldılar, ama hemen çıktılar gözlerini ovuşturarak ve tiksintiyle tükürerek. Çünkü kuşkusuz saydam değil de, yarısaydam, baştan başa çizgi halinde şurubumsu sızıntıların üzerinde dolaştığı, kimyasal mavi renkte olan bu güzel su, yalnızca tuza doymuş olmakla kalmıyor –ki bu tuz sahilde ve suyun dibinde kumun yerini alıyordu–, ayrıca aşırı miktarda brom, manyezi ve neft de içeriyordu, ağzı yapış yapış yapan, gözleri yakan, daha yeni kabuk bağlamış yaraları açan ve bedeni, güneşte kuruyarak kristal bir bağaya dönüşen yapışkan bir sıvıyla kaplıyordu. Son gelenlerden biri olan Taor da denemek istedi. Sakınarak sıcak sıvının içine oturdu ve görünmeyen bir koltuğun üstündeymiş, yüzücüden çok gemiymiş gibi, kürek çekiyormuşçasına elleriyle ilerleyerek yüzmeye başladı. Ne var ki sudan çıkarken ellerini kan içinde bulmanın şaşkınlığını yaşadı. "Herhalde unuttuğun iyi kapanmamış yaraların vardı," dedi Siri. "Bu su adamakıllı kana susamış gibi görünüyor. Hâlâ ince kalmış bir deri-

nin altına yakın olduğunu anlayınca, saldırıp sonunda kanı fışkırtıyor." Taor bunu hemen öğrenmiş ve anlamıştı. İşin can sıkıcı yanı, ellerinde herhangi bir yarayı hiç anımsamamasıydı. Hayır, Siri boşuna söylüyordu; iki avuç içi kendiliğinden ya da sanki gizemli bir buyruğa uyarak kanamaya başlamıştı.

Buna karşılık Taor kayalara çarptığında köpüklenemeyen bu sıvının, ağır ve tembel örtünün üstünde ortaya çıkardığı beyaz köpüklerin gizini kolayca aydınlattı. Aslında, dipte kök salmış ve şapkalarının tepeleri, sığ kayalıklar gibi suyun yüzüne çıkan beyaz tuzdan kocaman mantarlar söz konusuydu. Bir dalga, gelip bir mantarın üstünü örttüğünde, her defasında, bu mantara yeni bir tuz katmanı ekliyordu.

Tarihöncesi hayvan iskeletlerine benzeyen beyazlaşmış kütüklerle dolu kıyıda kamp kurdular. Yalnızca filler peygamberin, "Tanrının gazabına uğramış büyük göl" dediği bu gölün tuhaflıklarına boyun eğmiş gibi görünüyorlardı. Kulaklarına kadar bu tahriş edici sıvının içine gömülmüş, hortumlarıyla birbirlerini yıkıyorlardı. Yolcular küçük bir drama tanık olduklarında gece oluyordu; bu dram onları daha önce olanlardan daha da çok etkiledi. Öteki kıyıdan gelen iri bir kuş alacakaranlıkta kurşuni bir renk alan denizin üstünde onlara doğru uçuyordu. Bataklık bölgeleri seven bir tür sutavuğu, bir göçmen kuştu. Işık saçan gökyüzünde sanki çini mürekkebiyle çizilmişçesine belirgin olan karaltısına bakılırsa, güçlükle uçuyor ve çabucak yükseklik kaybediyor gibi görünüyordu. Aşacağı mesafe azdı, ama sulardan yükselen sağlığa zararlı gazlar canlıları öldürüyordu. Kanat çırpmaları şaşkınlık içinde son bir tepkiyle ansızın hızlandı. Kanatlarını daha hızlı çırpsa da sutavuğu olduğu yerde asılı duruyordu. Sonra görünmeyen bir okla vurulmuş gibi düştü ve sular hiç gürültü çıkarmadan, hiç sıçramadan üstüne kapandı.

– Lanetli, lanetli, lanetli, lanetli ülke! diye homurdandı Siri, çadırının içine girerken. Bakın, deniz yüzeyinin sekiz yüz arıştan daha çok altına inmiş bulunuyoruz ve her şey bize şeytanlar ülkesinde olduğumuzu anımsatıyor. Acaba bir gün buradan çıkacak mıyız, merak ediyorum!

Ertesi sabah başlarına gelen felaket, bu karamsar sezgileri doğrular gibi göründü. Önce son iki filin kaybolduğunu saptadılar. Ne var ki aramalar az sonra kesildi, çünkü hayvanlar kesinlikle oradaydı, bir sesin erişebileceği uzaklıkta, herkesin gözü önündeydi: Fil şeklinde tuzdan koskocaman iki mantar, sığ suları kaplayan öteki tuzlu taşlara eklenmişti. Hortumlarıyla birbirlerini sulaya sulaya gitgide kalınlaşan tuzdan bir bağayla kaplanmışlar ve gecenin bir bölümünde yıkanmalarını sürdürerek bu bağayı durmadan ağırlaştırmışlardı. İşte oradaydılar kesinlikle, tuz kitlesinin etkisiyle felce uğramış, boğulmuş, ezilmiş durumda, ama zamanın yol açacağı yıpranmalardan yüzlerce, binlerce yıl korunmuş olarak.

Bunlar kafilenin son iki fili olduğu için bu felaket geri dönülmezdi, mutlaktı. O zamana kadar, ölen fillerin önemli yükleri, geriye kalan fillere paylaştırılmıştı. Ama bu kez, artık iş bitmişti. Taşıyıcı kalmadığı için çok miktarda yiyeceği, silahı, eşyayı bırakmak zorunda kaldılar. Daha da kaygı verici olan, bu hayvanları varlık nedenleri gibi gören ve artık kendilerini bu yolculuğa bağlı hissetmeyen ve fillerin, yük hayvanları olmalarının çok daha ötesinde, doğdukları ülkenin simgesi, cesaretlerinin ve prense bağlılıklarının somut örneği olduklarını ansızın fark eden insanlardı. Bir gün önce Lut Gölü'nün kıyılarında çadırlarını kurmuş olan yine Mangalor Prensi Taor'un kervanıydı. O sabah, artık, belirsiz bir kurtuluşa doğru yürüyerek güneyin yolunu tutan yalnızca bir avuç kazazede vardı.

Gölün güney sınırına varmaları için üç gün gerekti. Bir gün öncesinden bu yana, vaktiyle herhalde birçoğunda insanların oturduğu mağaralarla delinmiş ulu yarların eteğinde yürüyorlardı. Gerçekten de buralara açıkça insan eliyle açılmış dar yollardan, sertleşmiş toprağa kazılmış merdivenlerden ve hatta kaba el merdivenlerinden ya da kötü kesilmiş kütüklerle yapılmış köprülerden geçerek varılıyordu. Ama yağmurların ve bitki örtüsünün yokluğunda, bunlar herhalde yüzyıllarca hiç bozulmadan kalabilirdi; acaba terk mi edilmişlerdi, ve ne zamandan bu yana? Bunu bilmeye olanak yoktu.

İlerledikçe gölün kıyılarının düzenli bir şekilde yaklaştığını görüyor ve az sonra birleşeceklerini önceden kestiriyorlardı ki, bu sı-

rada görkemli ve olağanüstü hüzünlü bir manzara onları durdurdu. Burası kuşkusuz bir kentti, herhalde vaktiyle çok güzeldi, ama bu kentten geriye kalanlar için harabe dense az şey söylenmiş olurdu. Harabeler zamanın yumuşak ve yavaş etkisini, yağmurların aşındırmasını, güneşin pişirmesini, böğürtlenlerin ve likenlerin taşları yarmasını çağrıştırır. Burada bunlara benzer hiçbir şey yoktu. Açıkça bu kent gücüyle, gençliğiyle ışıl ışıl parladığı sıralarda bir anda yıldırımla vurulmuştu. Saraylar, taraçalar, portikler; ortasında heykeller, tiyatrolar, kapalıçarşılar, kemerler, tapınaklar bulunan meydandaki her şey Tanrının ateşi altında yumuşak bir mum gibi erimişti. Taşlar antrasitin kara ışıltısıyla parlıyor ve özellikle de sanki yüz bin güneşin alevi altında yüzeyleri camlaşmış, köşeleri rendelenmiş, sivrilikleri yuvarlaklaştırılmış gibi görünüyordu. Bu uçsuz bucaksız mezarlığı ne bir gürültü ne bir hareket uykusundan uyandırıyordu. Anılarında bir halk, duvarlara ve yollara bir kıyamet soluğuyla yansıtılıp basılmış erkek, kadın, çocuk, hatta eşek ve köpek siluetleri olmasaydı, burada oturulmadığı söylenebilirdi.

– Bir saat, bir dakika daha fazla kalmamalı burada! diyordu Siri, inler gibi bir ses çıkararak. Taor, prensim, efendim, dostum, görüyorsun: Cehennemin son sınırına vardık az önce. Peki ama bizler burada kalacak ölüler ya da cehennemlikler miyiz? Hayır, bizler canlıyız ve masumuz! Öyleyse gidelim! Gel, çekip gidelim! Gemilerimiz bizi Eilat'ta bekliyor.

Taor bu yalvarmaları dinlemiyordu, çünkü tüm dikkatini Beytlehem'den bu yana kulaklarında uğuldayan belirsiz, ama buyurgan başka sesler çekiyordu. Yaşamı gitgide kendi gözünde üst üste konmuş katmanlardan oluşuyor, bunların her biri de bir önceki ile apaçık bir benzerlik gösteriyor –ve her defasında bu apaçıklık karşısında kendini tanımak zorundaydı–, ama aynı zamanda hem katı hem de soylu, şaşırtıcı bir özgünlük sergiliyordu. Boyun eğerek geçirdiği yaşamının yazgıya dönüşümüne tanık oluyordu. Çünkü şimdi kendisini cehennemde buluyordu, ama her şey fıstık ağaçları ile başlamamış mıydı? Tüm bunlar nasıl sonuçlanacaktı?

Geriye yalnızca bir merdiveni, sütun parçaları ve daha uzakta herhalde vaktiyle sunak olan küp şeklinde kocaman bir taşı kalmış

bir tapınağın yanına gelmişlerdi. Taor tapınağın önündeki –sanki bir sürü melek ve şeytan, ayaklarının altında ezmiş gibi yıpranmış görünen– birkaç basamağı çıktı, sonra kendisine eşlik edenlere doğru döndü. Kendisini hiç anlamadıkları bir serüvende izlemiş olan ülkesinin bu insanlarına karşı yalnızca sevgi ve minnettarlık duyuyordu; ama artık öğrenmelerinin, karar vermelerinin, sorumsuz çocuklar gibi davranmamalarının zamanı gelmişti.

– Özgürsünüz, dedi onlara. Ben Taor, Mangalor prensi, sizi bana olan her türlü bağlılığınızdan kurtarıyorum. Köleler, özgürlüğünüze kavuştunuz. Sözle ya da sözleşmeyle bağlı olanlar, artık bağlı değilsiniz. Sadık dostlarım, eğer hiçbir buyurgan inanç sizi beni izlemeye itmiyorsa, artık kendinizi bana adamamanızı sizden rica ediyorum. Özellikle amacının önemsizliği dolayısıyla eğlenceli, öngörüldüğü gibi sınırlı olacağa benzeyen bir yolculuğa sürüklendik. Bu yolculuk acaba hiç başladı mı? Kimi zaman bundan kuşku duyuyorum. Herhalde, bir gece, çocuklar kendilerine ziyafet çekerken ve kardeşleri ölürken Beytlehem'de sona erdi. O zamandan beri başka bir yolculuk, benim kişisel yolculuğum başladı ve bunun beni nereye götürdüğünü ve bunu tek başıma mı, yoksa bir arkadaşla mı yapmam gerektiğini bilmiyorum. Kararı siz vereceksiniz. Sizi kovmuyorum, sizi alıkoymuyorum. Serbestsiniz!

Sonra bir sözcük daha söylemeden geri gelip onlara katıldı. Bakımsız konutların arasında kıvrıla kıvrıla giden dar sokaklarda uzun süre yürüdüler. Sonunda, karanlık çökmekte olduğu için, vaktiyle herhalde bir villanın avlusu olan, artık yalnızca bir zindana benzeyen bir yerde sıkışarak oturdular. Yer hizasındaki kıpırtılardan, içeri girerken bir sıçan ailesini rahatsız etmiş ya da bir yılan yuvasını bozmuş olduklarını anladılar.

Taor daha sonra gelişen olayları düşünüp saatlerce uyuduğu kanısına vardı. Gerçekten de sokakta çınlayan ve asa darbeleriyle daha belirgin bir duruma gelen ayak sesleriyle kendine geldi. Aynı zamanda kuşkusuz elde sallanan bir fenerin yaydığı ölgün ışıklar ve gölgeler duvarlarda dans ediyordu. Gürültüler uzaklaştı, ölgün ışıklar gözden kayboldu. Ama giden uykı yeniden gelmedi. Kısa bir süre sonra, sanki bir bekçi düzenli olarak devriye geziyormuş gibi, gü-

rültüler ve ışıklar geri geldi. Bu kez bir adam avluya girdi. Fenerini kaldırarak Taor'un gözünü kamaştırdı. Yalnız değildi. Arkasında başka bir siluet gizlenmişti. Birkaç adım yürüyüp Taor'un üstüne eğildi. İriyarıydı, yüzünün aşırı solgunluğu ile çelişen siyah bir entari giymişti. Arkasındaki arkadaşı, elinde ağır bir baston, onu bekliyordu. Adam yeniden ayağa kalkıp geriledi, içinde bulunduğu harap avluyu inceledi. Bu sırada yüzü ışıl ışıl oldu ve kahkahayı bastı.

– Soylu yabancılar, dedi, Sodom'a hoş geldiniz!

Yeniden, ama daha kuvvetli bir kahkaha attı. Sonra geriye dönüp geldiği gibi gitti. Bununla birlikte fenerin dans eden ışıkları Taor'a adamın arkadaşını daha iyi görme fırsatını verdi ve prens şaşkınlıktan, korkudan donakaldı. Bu arkadaşın çırılçıplak olduğunu söylemeyi çok isterdi, ama bambaşka bir şey söz konusuydu. Çünkü rengi kırmızıydı, kan kırmızısıydı ve tüm vücudunda yaşam titreyişinin baştan başa katettiği kasları, sinirleri ve damarları açıkça görülüyordu. Hayır, bu ikinci adam çıplak değildi, derisi yüzülmüştü, diri diri derisi yüzülmüştü, canlıydı, elinde bir sopa, karanlıklara boğulmuş Sodom'da dolaşıyordu.

Taor, sonraki saatleri kâh uyuyarak, kâh bilinci yerine gelerek, şüphesiz sanrılar da görerek yarı bilinçsizlik içinde geçirdi. Bununla birlikte, kentten gelen gürültüler ve uğultular –sokaklarda araba gürültüleri, hayvanların ayak sesleri, çığlıklar, seslenmeler, küfürler–, gidişgelişin yol açtığı boğuk gürleme elbette gerçekti ve Sodom'da insanların oturduğunu ve bunların gizli bir gece yaşamı sürdürdüklerini kanıtlıyordu. Bu yaşam gücü gitgide azalarak günün doğuşuyla tümden yok oldu.

Bu sırada Taor çevresine bakarak yanında artık yalnızca tek bir arkadaşın bulunduğunu fark etti. Siri miydi bu ? Bundan emin olamıyordu, çünkü adam saçlarına kadar bir örtüye sarınmıştı. Taor adamın omzuna dokundu, sonra seslenerek onu sarstı. Uyuyan ansızın örtüsünü açıp ortaya çıktı ve dağınık saçlı başını Taor'a doğru kaldırdı. Bu, Siri değil, Draoma idi, Taor'un hiçbir zaman ilgi göstermediği, Siri'nin gölgesinde yaşayan ve kafilenin veznedarsaymanlık gibi ince ve önemli görevini titizlikle yürüten basit bir adamdı.

– Ne yapıyorsun burada? Ötekiler nerede? diye sordu prens hiddetle.

– Bizi özgürlüğe kavuşturdun, dedi Draoma. Onlar gittiler. Çoğu Siri'nin ardında, Eilat'a doğru yola çıktı.

– Siri yola çıkışını haklı göstermek için ne dedi?

– Bu yerlerin lanetli olduğunu, ama senin anlaşılmaz bir şekilde burada çakılıp kaldığını söyledi.

– Böyle söyledi ha? diye sordu Taor şaşırarak. Bu ülkeyi, burada aramaya geldiğim, ama ne olduğunu da tam olarak bilmediğim şeyi bulmadan terk edemem. Peki ama Siri benden ayrılmadan önce neden benimle konuşmadı?

– Bunun kendisi için çok zor bir şey olacağını söyledi. Yaptığın o kısa konuşmayla, bizi şeytanca bir seçim yapmak zorunda bıraktığını söyledi. Hırsızlar gibi çekip gitmek ya da kalmak söz konusuydu.

– O da demek bir hırsız gibi çekip gitti. Onu bağışlıyorum. Peki sen niye kaldın? Prensine bağlı tek kişi olarak kalmak mı istedin?

– Hayır, efendimiz, hayır, dedi Draoma açıkyüreklilikle. Ben de seve seve giderdim. Ama kafilenin paralarından sorumluyum; senin hesaplarımı görmen gerek. Senin mührün olmadan Mangalor'da ortaya çıkamam. Çünkü masraflarımız çok büyük oldu.

– Demek ki hesaplarına vizemi aldın mı sen de kaçacaksın, öyle mi?

– Evet efendimiz, diye yanıt verdi Draoma utanç duymadan. Ben yalnızca küçük bir saymanım. Karım ve çocuklarım...

– Pekâlâ, pekâlâ, diyerek sözünü kesti adamın Taor. Vizemi alacaksın. Ama bu delikte kalmayalım.

Kent, doğan güneşin eğik ışığı altında, yıkılışından bu yana görmediği, gerçekdışı, hayalet gibi, gizemli bir görüntüye kavuşuyordu. Mekânı dolduran kuleler, sütun başlıkları, dam çatıları değildi, güneş ışığıyla pembeleşmiş döşeme taşlarının üstüne vuran kocaman siyah gölgelerdi. Taor, kendi kendine açıklamaya çalışmadığı bir mutluluk duygusuyla kanatlanmış gibi bu gölgelerin üzerinde yürüyordu. Her şeyi yitirmişti, şekerlemelerini, fillerini, yol arka-

daşlarını; nereye gittiğini bilmiyordu; yoksunluğu ve başına gelebilecek her şeye hazır durumu onu uyumlu bir sarhoşluğun içine sokuyordu.

Belirsiz bir uğultu, deve bozlamaları, boğuk patlama sesleri, küfürler ve inlemeler Taor'u kentin güneyine çekti. Bir kervanın yola çıkmaya hazırlandığı oldukça geniş bir alana vardılar. Altçenelerine kaba bir ip bağlanmış semerli develer kurumlu bir melankoliyle, bakışlarını çevrelerinde dolaştırıyorlardı. Ön ayaklarına köstek vurulduğu için, ancak küçük ve hızlı adımlarla yürüyebiliyorlardı. Köstekleri ancak çöktürmek için çıkarılıyordu ve öfkelerini belirten homurdanmalarla kendilerini önce öne, sonra da arkaya bırakıp çöküyorlardı. Sonra sıra tuz yüklerinin bağlanmasına geliyordu; kervanın kimi zaman –her deve için dört adet olmak üzere– dikdörtgen şeklinde yarısaydam plakalar, kimi zaman da palmiye yapraklarından örgülerle sarılmış, ambalaj yapılmış koniler halinde götürdüğü tek mal tuzdu. Alan doğrudan çöle açılıyordu. Ve Taor ister istemez bir filonun uzun bir yolculuğa çıkmak üzere harıl harıl hazırlandığı bir limanı –Eilat'ı ya da Mangalor'u– düşünüyordu. Çünkü, aslında, ufka doğru dalgalanarak giden sarı kumulların ortasında bir kervanın ilerlemesi kadar bir geminin dingin bir denizde tekdüze ve düzenli bir şekilde yol almasına benzeyen başka bir şey yoktur.

Taor, yükün hayvanın sırtından kaymasını önlemek için sicimlerle ustaca yapılmış girift bir örgüyü yerine yerleştiren bir kervancıyı inceliyordu ki, yarım düzine kadar asker bu adamı çağırıp sıkıca etrafını sardı. Oldukça sert bir tartışma oldu, ama Taor söylenenleri anlamadı; sonra askerler kervancıyı aralarına alarak götürdüler. Beline tacirlerin hesap yapmakta kullandıkları türden bir tespih bağlamış olan şişko bir adam bu sahneyi yakından izliyor ve gözleriyle, giderilmiş öfkesini paylaşacak bir tanık arıyordu. Ansızın Taor gözüne ilişince ona açıklama yaptı:

– Bu dolandırıcının bana borcu var, ama kervanla birlikte tüymeye hazırlanıyordu! Tam zamanında yakalandı!

– Nereye götürüyorlar onu? diye sordu Taor.

– Yargıç karşısına elbette!

– Peki sonra?

– Sonra mı? dedi sabrı taşarak, elbette borcunu ödemesi gerek, ödeyemezse, tuz ocaklarına gidecektir!

Bu kadar bilgisizlik karşısında omuz silkerek askerlerin ardından koştu.

Tuz, tuz, hep tuz! Taor, Beytlehem'den bu yana yalnızca bu sözcüğü duyuyordu; kafaya durmadan takılan, temel bir sözcüktü bu, simgelerle yüklü ve farklı uygarlıkları belirten temel yiyeceklerden buğday, şarap, darı, pirinç, çay gibi. Ama bir buğday, bir darı ya da bir pirinç uygarlığı varsa, bir tuz uygarlığı da olduğu düşünülebilir mi? Bu kristalin içinde, kendisinden ortaya ne iyi ne de canlı herhangi bir şeyin çıkmasını engelleyen bir acılık, bir yakıcılık yok mu? Taor askerlerin ve onların alıp götürdükleri adamın ardından yürürken Draoma'ya sordu:

– Söyle bakayım bana, veznedar-sayman, senin gözünde tuz neyi temsil ediyor?

– Tuz, efendimiz, çok büyük bir zenginliktir! Değerli kristaldir, değerli taşlar, değerli madenler gibi. Birçok bölgede mübadele aracı, para olarak kullanılır; üstünde bir portre, bir resim bulunmayan, dolayısıyla da bir hükümdarın iktidarından ve onun hileli işlemlerinden bağımsız bir paradır. Öyleyse dürüsttür, ama yalnızca tümüyle kuru iklimlerde geçerlidir, çünkü yağacak ilk yağmurda eriyip yok olmak gibi bir kusuru vardır. Bir insan tarafından bozulamayan, ama yazgısı sağanağa bağlı bir madde!

Taor çelişkili niteliklerle zenginleşmeyi sürdüren ve aynı zamanda basit bir saymanı, ağzı kalabalık ve nükteci yapabilen bu kristalin üstün yeteneğine hayrandı.

Askerler ve yakaladıkları adam, arkalarında hep o şişko tacir, bir duvarın arkasında gözden kaybolmuşlardı. Taor ile yoldaşı burada dar bir merdiven keşfettiler ve ötekiler gibi bu merdiveni kullandılar. Dar ve uzun, inişli bir yol daha sonra güzel ve büyük bir mahzene ulaşıyordu. Bu mahzenin üstünde, payandalı duvarlarına ve sivri kemerli tavanına bakılacak olursa vaktiyle görkemli bir yapı bulunuyor olmalıydı. Sessiz bir kalabalık, apsit* şeklindeki bir

* Kilisede iç mekânın yarım daire oluşturan uç bölümü. (y.h.n.)

girintide bulunan mahkeme heyetine aldırmadan gidip geliyordu. Taor, bu lanetli kentin gizli –ya da komşuları tarafından örtülü bir anlaşmayla unutulan– sakinlerini bin yıl önce Tanrının gazabına uğrayıp yok edilmiş bir halktan hayatta kalan Sodomlu bu erkekleri, bu kadınları, bu çocukları büyük bir ilgiyle inceliyordu. "Bu soyun yok edilemez olduğuna inanmak gerek," diye düşündü Taor, "çünkü Tanrının kendisi bile bunu başaramamış!" Bu yüzlerde, bu siluetlerde Sodom halkının belirgin niteliği olan şeyi arıyordu. Zayıf olmaları ama güçlü izlenimi vermeleri onları iri gösteriyordu, oysa boyları ortalamayı pek geçmiyordu. Ne var ki kadınlarda ve çocuklarda bile, ne canlılık ne de sevecenlik görülüyordu, çünkü bedenlerinde bir kuruluk, bir hafiflik; yüzlerinde her zaman acı alaya hazır gergin bir uyanıklık ifadesi vardı ve tüm bu özellikler insanı hem çekiyor hem de korkutuyordu. "Aldatıcı güzellik," diye düşündü Taor; çünkü ahlâkı yüzünden dışlanan ve nefret edilen bir azınlığın söz konusu olduğunu unutmuyordu; ama bu azınlığın tutum ve davranışları, soylarını coşkusuz ama gurur da duyarak sarsılmaz bir şekilde benimsediklerini anlatıyordu.

Taor ile Draoma kervancının yargılanacağı mahkemeye yaklaştılar. Askerlere ve şikâyetçiye birkaç meraklı, ama ayrıca, dört küçük çocuğunu bağrına basarak yürüyen, üzüntüden yüzü çökmüş bir kadın katıldı. Aynı zamanda kırmızı deriden giysiler giymiş, kaygı verici birtakım aletlere göz kulak olan üç kişi görülüyordu; saf halleri besbelli ki cellatlık olan görevleriyle bağdaşmıyordu.

Dava çok çabuk görüldü, çünkü yargıç ile yardımcıları sanığın yanıtlarına ve itirazlarına pek kulak asmıyorlardı.

– Beni hapse atarsanız, artık mesleğimi yapamayacağım; peki o zaman borçlarımı ödemek için nasıl para kazanacağım?

– Sana başka tür bir iş bulunacaktır, dedi şikâyetçi işi alaya dökerek.

Hüküm giyeceği artık kesinleştiğinden, kadının ve çocukların çığlıkları arttı. İşte Taor bu sırada yargıçların önüne gelip kısa bir konuşma yapmasına izin verilmesini istedi.

– Bu adamın bir karısı ve dört çocuğu var ve bunlar onun hüküm giymesiyle acı çekecek ve haksız olarak etkileneceklerdir.

Yargıçlar ve şikâyetçi, kısa bir süre için Sodom'da bulunan zengin bir yolcunun, sanığın borçlu olduğu miktarı ödemesine izin verirler mi acaba?

Teklif heyecan uyandırıcı idi; halk da yargıçların çevresinde toplanmaya başladı. Başkan tacire yaklaşmasını söyledi; ikisi kısa bir süre alçak sesle konuştu. Sonra başkan elinin tersiyle kürsüsünün üstüne vurdu ve sessizlik istedi. Daha sonra da yabancının teklifinin, değeri tartışmasız cinsten paralarla borcun hemen ödenmesi koşuluyla kabul edildiğini bildirdi.

– Miktar nedir? diye sordu Taor.

Dinleyiciler arasında hayranlık dolu şaşkınlık mırıltıları oldu: Demek cömert yabancı üstlendiği borcun miktarını bile bilmiyordu!

Tacir Taor'u hemen yanıtladı.

– Gecikme faizlerinden ve herhalde ödemem gereken mahkeme masraflarından vazgeçiyorum. Miktarı yuvarlaklaştırıp düşürüyorum. Kısacası otuz üç talantonluk bir ödemeye fit olacağım.

Otuz üç talanton ha? Taor'un bir talantonun değeri hakkında hiçbir fikri yoktu, tıpkı herhangi bir başka paranın değeri hakkında da hiçbir fikri olmadığı gibi, ama otuz üç rakamı ona küçük, dolayısıyla da iç ferahlatıcı göründü ve büyük bir iç huzuruyla Draoma'ya dönüp, "Öde," diye buyurdu. O zaman halkın tüm merakı saymanın üstünde toplandı. Adam, borcunu ödeyemeyen borçluyu kurtaracak olan büyülü hareketi gerçekten yapacak mıydı? Paltosundan çıkardığı para kesesinin boyutu gülünç göründü, ama bu boyut yine de saymanın söyledikleri kadar düş kırıklığına uğratıcı değildi.

– Prens Taor, dedi, sana masraflarımızın ve zararlarımızın hesabını vermem için bana zaman bırakmadın. Mangalor'dan ayrılışımızdan bu yana masraflarımız çok büyük oldu. Örneğin, Bodhi akbabalara terk edildiği sırada...

– Bana tüm yolculuğumuzun öyküsünü anlatmayı bırak da, diyerek sözünü kesti Taor, açık açık geriye ne kaldı, sen onu söyle.

– İki talanton, yirmi mina, yedi drahmi, beş gümüş şekel ve dört obolos, diye sıraladı bir çırpıda sayman.

Kalabalıktan bir kahkaha yükseldi. Demek ki soylu kişilere mahsus hareketleriyle kendinden böylesine emin bu yolcu, üçkâğıtçıdan başka bir şey değildi! Taor öfkeden kıpkırmızı kesildi, ama bu güleç halktan çok, kendine duyduğu öfkeden. Nasıl olurdu bu! Daha bir saat önce, yazgının sunduğu umulmadık bir gençlikten yararlanır gibi yoksulluğundan yararlanıyordu, ilk kez tadına baktığı yeni bir şaraptan sarhoş olur gibi, yoksulluğundan ve serbestliğinden sarhoş oluyordu ve şimdi bir felaketle karşılaşınca–borçları yüzünden mahvolmuş bu adam, bir sürü çocuklu bu kadın– büyük maliyecisine yaptığı tek bir hareketle tüm engelleri ortadan kaldıran para babası bir prens gibi davranıyordu! Elini kaldırıp yeniden söz istedi.

– Sayın yargıçlar, dedi, size özür borçluyum, ilk önce de kendimi daha iyi tanıtmadığım için. Ben Mangalor Prensi, Mihrace Taor Malek ile Maharani Taor Mamore'nin oğlu Taor Malek'im. Az önce tanık olduğunuz oldukça gülünç olay –bunu kabul ediyorum– ancak şöyle açıklanır: Ben ömrümde ne bir paraya dokundum ne de bir para gördüm. Talanton, mina, drahmi, şekel, obolos; bunlar ne konuştuğum ne de anladığım bir dilin sözcükleri. Otuz üç talanton, bu adamı kurtarmak için gerekli para, öyle mi? Bu kadar param olamayacağı aklıma hiç gelmemişti. Demek ki bu kadar param yok öyle mi? Ama tek engel bu mu! Size başka bir şey teklif edeceğim. Gencim, sağlığım da yerinde, belki de çok yerinde, şu göbeğime bakılacak olursa! Özellikle de ne karım ne çocuğum var. Büyük bir ciddiyetle, sayın yargıçlar ve sen şikâyetçi tacir, sizden hapishanede o mahkûmun yerini almamı kabul etmenizi rica ediyorum. Bu otuz üç talantonluk borcu karşılayacak parayı kazanıncaya kadar oralarda çalışacağım.

Halk artık gülmüyordu. Bu özverinin büyüklüğü, sessizliği ve saygıyı gerektiriyordu.

– Prens Taor, dedi o zaman yargıç, az önce borçlunun borcundan kurtulması için gerekli paranın büyüklüğünü kestiremiyordun. Şimdi de bize öbürüyle kıyaslanamayacak denli ağır bir teklifte bulunuyorsun, çünkü bu borcu bedeninle ve yaşamınla ödemeyi tek-

lif ediyorsun. İyice düşündün mü? Biraz önce seninle alay ettiler diye kızdığın için mi böyle davranıyorsun?

– Sayın yargıç, insanın yüreği kapalı ve karışıktır, dolayısıyla kendi yüreğimde bile neyin gizlendiğini kesin olarak söyleyemem. Beni bu şekilde davranmaya iten nedenlere gelince, bu nedenleri meydana çıkarmak için önümde hapishane günlerim olacak. Bunların bilinçli, kesin ve geri dönülmez olduklarını bilmekle yetinin. Bu adamın yerine, borcunun ödenmesi için gerekli hapis cezasını üstlenmek üzere bir kez daha kendimi öneriyorum.

– Pekâlâ, dedi yargıç, dilediğin gibi olsun. Prangaya vurun onu!

Cellatlar aletleriyle Taor'un ayaklarının dibinde hemen diz çöktüler. Para kesesini hâlâ elinde tutan Draoma sağa sola şaşkın şaşkın bakıyordu.

– Dostum, dedi ona Taor, bu parayı sakla, yolculukta işine yarar. Haydi git! Ailenin seni beklediği Mangalor'a dön. Senden yalnızca iki şey istiyorum: Birincisi, burada az önce gördüklerinden de, başıma gelenlerden de bahsetmeyeceksin.

– Elbette, Prens Taor, susmasını bileceğim. Peki ikincisi ne?

– Gel sarıl bana, çünkü ülkemden bir insanı bir daha ne zaman göreceğimi bilmiyorum.

Kucaklaştılar, sonra sayman, acele ettiğini boşuna gizlemeye çalışarak, kalabalığa karıştı. Cellatlar Taor'un ayaklarında uğraşmaya devam ediyorlardı. Salıverilmiş olan suçlu, kendisini ailesinin sevgi gösterilerine kaptırmıştı. Taor son bir kez yargıca doğru döndüğünde götürülmek üzereydi.

– Otuz üç talanton için çalışmak zorunda olduğumu biliyorum, dedi. Ama bu parayı biriktirmesi için bir hükümlünüze ne kadar zaman gerekli?

Soru, yargıcı şaşırtmış gibi göründü; adam zaten çoktan, başka bir dava dosyasına dalmıştı.

– Otuz üç talanton kazanması için tuzlada çalışan bir hükümlüye ne kadar zaman gerekli? Ama canım, belli bu, otuz üç yıl!

Sonra omuz silkerek başını çevirdi. Otuz üç yıl ha! Pratik açıdan bitmez bilmez süre, Taor'un başını döndürdü. Sendeledi, onu yeraltındaki tuz ocaklarına bayılmış durumda götürdüler.

*

Tuzlalardaki tüm hükümlüler için alıştırma rejimi aynıydı. Ortam ve yaşam koşullarının değişmesinin şoku, en güçlü yapıya sahip olanları bile öyle sert bir şekilde sarsıyordu ki, her şeyden önce intiharı önlemek gerekiyordu. Bu yüzden, yeni gelen kendisini ayrı bir hücrede zincire vurulmuş durumda buluyordu. Gerektiğinde zorla bir karışla besleniyordu. Çok eski bir deneyim, iklime alıştırmanın hem köklü hem de başarılı olduğunu göstermişti. Başlangıçtaki umutsuzluk bunalımı atlatıldığında –ki bu altı günden altı aya kadar sürebilirdi– tuzlada çalışan hükümlünün gün ışığını beş yıldan önce yeniden görmesi söz konusu olmuyordu. Aynı şekilde, bu sürede yalnızca kendisiyle benzer koşullardaki tuzla işçileriyle karşılaşabiliyor ve yiyip içecekleri de hiç değişmiyordu: Kurutulmuş balıklar ve tuzlu-acı su. Elbette şeker prensi olan Taor, bu son alanda ağız tadının ve alışkanlıklarının en zahmetli reformunu gerçekleştirmek zorunda kaldı. İlk günden başlayarak şiddetli bir susuzlukla boğazı yandı, ama bu tam olarak lokal ve yüzeysel bir boğaz susuzluğu idi. Yavaş yavaş geçti, ancak yerini belki daha az acı verici, ama derin ve esaslı başka bir susuzluğa bıraktı. Artık tatlı su isteyen ağzı ve boğazı değil, tüm organizması, temel bir susuzluktan zarar gören ve sessizce, topluca bir uğultu içinde birleşen bütün hücreleriydi. Bu susuzluğun içinde homurdandığını duya duya biliyordu ki bunu gidermek için, ölmeden önce özgürlüğüne kavuşabilirse, yaşamının geri kalan tüm zamanı gerekecekti.

Tuzlalar tümüyle kaya tuzları içinde oyulmuş büyük yeraltı odaları ve ocaklarıyla uçsuz bucaksız bir dehliz ağı oluşturuyordu; burası gerçek bir gömülü kentti; iki kere gömülüydü, çünkü Sodom'un aynı şekilde gömülü olan konutlarının ve kamu binalarının altında bulunuyordu. Görev dağılımı, tuz üretiminin üç aşamasına göre yapılıyordu. Toprak işçileri, ocak işçileri ve kaya yontma işçileri. Bu son işçiler, ocak işçileri tarafından dipten sökülen kaya bloklarını beyazımsı plakalara bölüyorlardı. Toprak işçileri yüzyıllardır süren ve hiçbir zaman sona ermeyecek gibi görünen kazı ve keşif işini görüyorlardı. Kaya tuzunun sertliği her türlü payanda

vurma işini yararsız kılıyordu, ama bu işin sürprizle karşılaşmadan ve tehlikesizce yapılması da gerekiyordu. Kimi zaman kalın bir duvar ya da bir tavanda fantastik şekilli kaygı verici bir hayaletin, dev gibi bir ahtapotun, bacakları şişmiş hasta bir hayvanın ya da korkunç bir kuşun ortaya çıktığı görülüyordu. Oysa bu görüntülere neden olan, kristal arılığında koskocaman bir kabarcığa benzeyen, kaya tuzunda hapsolmuş, kolay parçalanır kilden bir oyuk idi. Kazı çalışmaları sırasında ortaya bir "hayalet" çıkması, toprak işçilerini boyutunu kestiremedikleri engelin çevresini dolanmak zorunda bırakıyordu. Yeraltı geçitleri dağın içinde bu şekilde büzülüp saklanmış kımıltısız canavarlarla doluydu ve kimi zaman bunlardan biri, insan karıncaların entrikalarından ya da hafifçe iğnelemelerinden usanıp gök gürültüsünü andıran bir gürültüyle patlıyor ve tüm ocağı tonlarca sıvı kil içinde bırakıyordu.

İşletme her hafta Sodom'dan yola çıkan iki kervana yük sağlayan doksan yedi ocaktan oluşuyordu. Güneşin kuruttuğu havuzlardan toplanan deniz tuzunun içindeki boynuza benzeyen düzgün deniz kabukları önemli bir yan gelir oluyordu. Yeraltında çalışan tüm işçiler açıkhavada yapıldığı için, normal yaşam koşullarına belli bir dönüş olarak düşündükleri bu tuzla işine imreniyorlardı. Kimileri köle ruhlulukları sayesinde kendilerinin bu işe verilmesini sağlıyordu. Ama ocak oraya verilenleri kolay kolay bırakmıyordu. Bu insanların artık uyum sağlayamadıkları güneş, derilerini, gözlerini kavuruyor, onlar da iyileşmesi olanaksız deri lezyonları ya da göz yangısı ile yeniden yeraltının alacakaranlığına dönmek zorunda kalıyorlardı.

Güçsüzlüğün doruk noktası, kesinlikle düzelmeyecek derecede güçsüzlüğe alışmaktı. Kimi işçiler sodyuma doymuş nemin etkisiyle derilerinin yıprandığını, inceldiğini, tümüyle pırıl pırıl olduğunu –henüz kapanmış bir yaranın üstündeki deri gibi– görüyorlar, öyle ki derisi yüzülmüş insan heykellerine benziyorlardı. Kızıl adamlar diye adlandırılıyorlardı. Taor'un Sodom'a geldiği gece gördüğü adam, bunlardan biriydi. Derileri hiçbir giysiye, özellikle de tuzdan törpü gibi olmuş ocak giysilerine de dayanamadığı için çıplak dolaşıyorlar ve dışarıya çıkacak olurlarsa, bu işi güneş korkusundan

gecenin karanlığında yapıyorlardı. Taor, kuşkusuz Hintli olması nedeniyle, herkeste görülen bu deri soyulmasını yaşamadı, ama dudakları buruşup açık gri bir renk aldı, tüm ağzı kurudu, gözleri yanakları boyunca durmadan sızan irinlerle doldu. Aynı zamanda göbeğinin eridiğini, bedeninin kamburu çıkmış pimpirik, ufak tefek bir yaşlı adamın bedenine dönüştüğünü görüyordu.

Uzun süre, tuzdan taşları yontup kazıdığı kocaman –bir tapınağın içi kadar büyük– bir mahzenden, ocağın bir noktasından başka bir noktasına giden ıslak, dar ve uzun yollardan, özellikle de içinde elli kadar kişiyle birlikte yiyip yattığı tuhaf bir salondan başka bir yer görmedi. Bu salonda hükümlüler boş zamanlarında, tümüyle kaya tuzundan masalar, koltuklar, dolaplar, nişler, hatta süs olarak da yalancı avizeler ve heykeller yapmışlardı.

Hesaplamadığı uzun ve ağır bir hapislik süresinden sonra yeniden gün ışığı görmesine izin verildi. Balık, hükümlülerin tek yiyeceği olduğu için, önce, denizde balık avı seferlerine katıldı. Oldukça tuhaf bir avlanma idi, çünkü sular hiçbir hayvan ya da bitkinin yaşamasına izin vermiyordu. Aslında, denizin öteki ucuna, Ürdün Nehri'nin döküldüğü uca kadar gitmek gerekiyordu, bu da gidiş için üç günlük, balık sepetleriyle dönüş için de dört günlük bir yürüyüşü gerektiriyordu.

Ürdün Nehri'nin Lut Gölü dolaylarına gelişi ve bu gölün ağır sularına karışarak gözden kayboluşu Taor'u derinden etkiledi, çünkü bu olayda bir can çekişmenin ya da bir ölümün görüntüsü vardı. Nehir neşe içinde, şarkı söyleyerek, bol balığıyla, kokulu bitkiler ve kuşlarla dolu demirhindi ağaçlarının gölgesinden geliyor, gençliğe özgü bir gözüpeklikle, çağlayan sularını geleceğe doğru akıtıyordu ama kendisini bekleyen şey korkunçtu. Sarı topraklı bir boğazın içine dökülüyor, bu boğaz onu kirletiyor ve hızını kesiyordu. O artık kaçınılmaz sona doğru yavaş yavaş giden yağlı ve donuk bir akıntıdan başka bir şey değildir. Hâlâ kenarları boyunca bitmeye çalışan bitkiler, kum ve tuz içinde kalmış cılız dallarını gökyüzüne doğru uzatıyordu. Sonunda Lut Gölü bu hasta nehri içine çekiyor, güneyde kapalı olduğu için, dışarıya bir şey taşırmasına izin vermeden onu sindiriyordu. Daha uzakta başka bir dram cereyan ediyor-

du; bu, deniz kuşlarının güçlü ve döne döne uçuşlarında göze çarpıyordu. Deniz sularının kimyasal maddeleriyle zehirlenerek ölen Ürdün Nehri balıklarının –çapakbalıkları, bıyıklıbalıklar– binlercesi karnı havada olarak su yüzüne çıkıyordu, ama aslında kısa bir süre için; çünkü, az sonra tuza bulanarak, taş gibi batıyorlardı. İşte, hükümlülerin fileleriyle toplamaya çalıştıkları ve kimi zaman işlerine karışıldığı için öfkelenen kuşlarla çekişmelerini gerektiren, bu mineralleşmiş, ölü balıklardı. Aslında iç karartıcı ve gerçekdışı bu lanetli yerlere pek uygun, tuhaf bir balık avıydı bu.

Ama Taor'un da katılmak zorunda olduğu, türünün tek örneği bir tür zıpkın avının tuhaflığıyla yarışamazdı. Sandal denizin ortasına, en derin noktalara kadar yavaşça ilerliyor, bu sırada deneyimli biri öne doğru eğilip, elinin erişebileceği bir uzaklıkta, bir ipe bağlı bir zıpkınla şurubumsu derinlikleri inceliyordu. Böyle neyi gözetliyordu? Başka hiçbir denizde bulunmayan simsiyah, öfkeli bir canavarı, bir *başsız boğayı* gözetliyordu. Ansızın bu madeni sıvının en yoğun olduğu yerde fır dönen gölgesi görünüyor, bu gölge çabucak sandala saldırarak büyüyordu. O zaman onu zapt etmek, sonra sandalın içine çekmek gerekiyordu. Gerçekten de dipten atılmış ve suyun yoğunluğunun itmesiyle çevikçe suyun yüzüne çıkan bir zift kitlesiydi bu. Bu zifttten canavarların tekneye yapışıp oraya bir sürü esnek iplikle tutunmak gibi can sıkıcı bir özelliği vardı. Bu iplikleri çözmek için Sodomlular erkek idrarı ile kadın aybaşı kanından oluşan iğrenç bir karışım kullanıyorlardı. Bu zift yalnızca gemileri kalafatlamak için kullanılan bir madde olarak değil, eczacılıkta kullanılan bir hammadde olarak da değerliydi ve bundan iyi bir kazanç elde edilebiliyordu.*

Bunun yanında, ziftli gölün ilerlemesi sonucu çökelti olarak kalmış tuzlu alçıtaşı ve marn katmanları üstünde Sodom elmalarının toplanması gereksiz, yararsız bir iş gibi görünüyordu. Bu zehirli tarlalarda yaban limonuna benzer bir meyve veren, kırılgan ve sivri yaprakları olan dikenli bir ağaççık yetişir. Bu meyvenin tadı güzelmiş gibi görünür, ama bu oldukça acımasız bir tuzaktan başka bir şey değildir, çünkü olgun iken sizde ağız bırakmaz, kuru iken

* Flavius Josephus, *Peri tu Iudhaiku polemu* (Yahudilerin Savaşı), IV, 8, 4.

de tohum gibi, gri renkli, küle benzeyen, gözleri ve burun deliklerini tahriş eden bir toz çıkarır. Taor kendisine neden bu Sodom elmalarını toplattırdıklarını hiçbir zaman öğrenemedi.

Bu seferler sırasında, Beytlehem'den inerken, maiyetindekilerle birlikte geceyi geçirdiği kıyıyı bulmaya çalıştı. Belleğindeki tüm işaret noktaları silinmiş gibi görünüyordu. Hiçbir zaman bulunamayan o iki tuzlanmış fili –ki bunları unutmak kolay değildi– bile anımsamıyordu. Tüm geçmişi sanki yok olmuştu. Bununla birlikte, bu geçmiş en beklenmedik ve en gülünç şekilde son kez ansızın önüne çıktı.

Günün birinde, sanki kendini önemsediği için şişmiş gibi görünen toparlak bir adam, Taor'un da bulunduğu altıncı ocağa düştü. Galatialıların Phrygia kenti Pisidia Antiokheia kökenli olan bu adamın adı Kleofant'tı. Her önüne gelene bu kenti Orontes Nehri bölgesindeki Suriye Antiokheiası ile karıştırmaktan sakınmak gerektiğini anlatıyordu. Adam, parmağını ilkokul öğretmeni havalarında kaldırıp farklılığını herkese benimsetiyordu. Özel koşullardan yararlanıyordu, çünkü, söylediğine göre, bir sürü yanlış anlaşılma yüzünden tuzlada hükümlüymüş gibi görünüyordu; bu yanlış anlaşılma da yakında giderilecekti. Gerçek şu ki adam zincire vurulmadan, hücreye kapatılmadan bir haftanın sonunda ortadan kayboldu. Taor'un dikkatini çeken şey de bu Kleofant'ın meslekten şekerci ve Doğu Akdeniz'e özgü şekerlemelerin ustası olduğunu söylemesiydi. Bu yüzden, yan yana yattıkları bir gece Taor ona şu soruyu sormaktan kendini alamadı:

– Latilokum! Söyle bana Kleofant, latilokumun ne olduğunu biliyor musun?

Antiokheialı şekerci sıçrayıp, Taor'a onu ilk kez görüyormuş gibi baktı. Bu insan müsveddesinin latilokumla ne gibi bir ortak yanı olabilirdi ki?

– Neden latilokumla ilgileniyorsun?

– Bunu anlatması çok uzun sürer.

– Bil ki latilokum senin gibi bir insan müsveddesinin ağzına alamayacağı kadar soylu, nefis ve usta işi bir şekerlemedir.

– Ben her zaman bir insan müsveddesi olmadım, ama kuşkusuz sana açıkça daha önce bir latilokum yediğimi, evet, hatta fıstıklısını yediğimi söylesem, bana inanmayacaksın. Sana şunu da söyleyeceğim: Bunun reçetesini öğrenmek için çok, hem de pek çok para harcadım. Oysa, senin anlayacağın, bu reçeteyi hiçbir zaman bulamadım...

Kleofant sonunda bu ayaktakımı içinde mutfak bilgisine yaraşır bir muhataba rastlamıştı. Bundan dolayı kasıldı.

– Sen hiç kitre zamkından söz edildiğini duydun mu? diye sordu Taor'a.

– Kitre zamkı mı? Kuşkusuz hayır, hiçbir zaman, dedi Taor alçakgönüllülükle.

– Bu Küçük Asya'da bulunan *astragalus* türünden bir ağaççığın özsuyudur. Soğuk suyun içinde şişer, beyaz, yapışkan ve koyu bir helme şeklini alır. Bu zamkın toplumun yüksek çevrelerinde seçkin bir yeri vardır. Eczacılar için göğüs yumuşatıcı bir macun, berberler için saç kremi, çamaşırcılar için parlatıcı, pastacılar için jöledir. Ama en büyük başarısını latilokumda gösterir.

Önce bu zamkı soğuk sudan geçirmek gerekir. Bir toprak çömleğe dökersin onu, çömleği suyla doldurur ve on saat dinlendirirsin. Ertesi gün, benmari olarak kullanacağın büyük bir su kabında su ısıtmaya başlayacaksın. Toprak çömleğin içindekini bir tencereye boşaltacaksın, bu tencereyi de benmarinin içine koyacaksın. Bir tahta kaşıkla karıştırarak ve zaman zaman köpüğünü alarak zamkın erimesini bekleyeceksin. Sonra erimiş zamkı bir süzgeçten geçirecek ve on saat daha dinlenmeye bırakacaksın. Bu süre bitince de benmarinin içinde pişirmeye yeniden başlayacaksın. Şeker, gülsuyu ya da portakal çiçeği ilave edeceksin. Şerit şeklinde bir hamur elde edinceye kadar durmadan karıştırarak pişmeye bırakacaksın. Ateşten indirip bir dakika dinlendireceksin. Sonra hamuru bir mermer masanın üstüne koyup, bıçakla küp şeklinde parça parça keseceksin, kesmeden önce de her küpün içine bir tane taze ceviz içi koyman gerekecek. Sonra da serin bir yerde sertleşmeye bırakacaksın.

– İyi ama, fıstık nerede?

– Hangi fıstık?

– Sana fıstıklı latilokumdan söz etmiştim.

– Bundan daha kolayı yok. Fıstık tanelerini olduğunca ince biçimde havanda döveceksin, tam bir fıstık tozu haline gelinceye dek, anlıyor musun? Sonra bu tozu sana daha önce sözünü ettiğim gülsuyu ya da portakal çiçeği yerine hamurun içine katıştıracaksın. Hoşnut oldun mu?

– Elbette, elbette, diye mırıldandı Taor, dalgın dalgın.

Arkadaşını kızdırmak korkusuyla, bu latilokum öyküsünün şimdi ona ne kadar uzak göründüğünü sözlerine eklemedi: Saldığı korkunç köklerle yaşamını altüst etmiş olan, ama dalları gökyüzünü dolduracağa benzer küçük bir tanenin pek küçük ve hafif kabuğu.

*

Sodom yüksek sosyetesi tuzla yönetiminden, kimi istisnai durumlarda aşağılık işlerini yaptırmak üzere ya da geçici bir yardım için hükümlüler istemekten çekinmiyordu. Yönetim bu uygulamalara karşıydı –hükümlüler için zararlı diye düşünülüyordu– ama kimi önemli kişileri de reddedemiyordu. İşte Taor böylece, bir hizmetkâr ya da bir sâki kıyafeti içinde, uzun süren akşam yemeklerinde bir araya gelen Sodom'un efendilerini keşfedebildi. Yiyip içme konusundaki yeteneğine uygun olan bu görevler ona buralarda eşsiz bir gözlem imkânı sunuyordu. Ev sahipleri ve davetliler tarafından kendisine orada yokmuş gözüyle bakıldığı için, o her şeyi görüyor, her şeyi duyuyor, her şeyi kaydediyordu. İşçi patronları lüks ve kibar bir ortamda geçen bu saatlerin tuzla işçilerinin fiziksel ve tinsel direncini sarsmasından korkuyorlarsa da, en azından Taor'la ilgili olarak yanılıyorlardı. Eski şeker prensi için, tersine, toprağın tuzu olmayan bu erkekleri, bu kadınları görmek kadar dinçlik verici başka hiçbir şey yoktu; çünkü, diyorlardı bunlar, Sodom'da toprak yoktur, tuzun tuzu vardır, hatta, tuzun tuzunun tuzu vardır, diye ekliyorlardı. Taor, katı bir yadsıma ve alay anlayışıyla, kökleşmiş bir kuşkucukla, ustaca geliştirilmiş bir böbürlenmeyle bir araya gelmiş

olan bu lanetlilere, bu cehennemliklere tamı tamına bağlanmaya çalışmıyordu. Bunlar çok açıkça yerme ve yıpratma taraftarlığına esir düşmüşlerdi ve buna sanki tek kabile yasası imiş gibi titizlikle uyuyorlardı.

Taor bir süre için önemli bir eve verildi, çok lüks bir yaşam süren ve akşam yemekleri, Sodom'da en cafcaflı ve en zararlı ne varsa bir araya getiren bir çiftin eviydi bu. Adları Semazar ve Amrafel idi ve her ne kadar karı koca iseler de, hiçbir zaman pıştırmadıklarını kirpiksiz gözleriyle, küstahlıkla havaya kalkmış burunlarıyla; ince, kıvrımlı, alaycı dudaklarıyla ve yanaklarında yara izi gibi duran iki büyük iç karartıcı kırışıkla birbirlerine kardeş gibi benziyorlardı. Hep gülümseyen, gülmesini bilmeyen, zekâ fışkıran yüzleri vardı. Hiç kuşku yok birleşmiş ve uyumlu bir çift söz konusuydu, ama Sodom tarzında. Usta bir gözlemci, aralarındaki o karşılıklı ve özenli kötü davranışa şaşabilirdi. Yanılmaz bir nişancı yeteneğiyle, her biri, karşısındakinin zayıf noktasını gözlüyor; bu noktayı anında bir sürü zehirli küçük okun hedefi yapıyordu. Sodomlular arasındaki dolaylı, örtük kurala göre bunlar birbirlerini sevdikleri ölçüde acımasızca birbirlerine saldırıyorlardı. Burada hoşgörü aldırmazlık demekti; iyilikseverlik ise hoşgörü.

Taor geceler boyunca yiyip içerek alabildiğine eğlenilen bu sımsıkı kapalı geniş salonlardan bir gölge gibi tekrar tekrar geçiyordu. Asfaltit Gölü* laboratuvarlarında damıtılmış zehirli, renkli likörler hayal güçlerini alevlendiriyor, ses tonlarını yükseltiyor, jestlerde edepsizliği ortaya çıkartıyordu. Buralarda Taor'un zoraki tanık olduğu, ama suç ortağı olmadığı iğrenç şeyler söyleniyor ve yapılıyordu. Sodom uygarlığının birbirine adamakıllı karışmış şu üç ilkeden oluştuğunu anlamıştı: Tuz, toprak çökmesi ve bir tür aşk uygulaması. Oysa tuz ocakları ve bunların korkunç derinliğini Taor o kadar uzun yıllardır bedeninde ve ruhunda hissediyordu ki, bu cehennemi başka hiçbir yerde olmadığı kadar uzun süre yaşamış olacağı gün gelecekti; ama o gün çoktan gelmemiş miydi? Bu kuşkusuz ona Sodom'daki genel anlayış hakkında belirli, ama tümüyle entelektüel ve soyut bir açıklık getirmeye yetiyordu. Bir kentteki tüm

* Lut Gölü'ne verilen bir başka ad. (ç.n.)

alışılmış engebelerin, tüm normal yüksekliklerin yerini, burada gölgelerin aldığını görerek, bu yıldırımla vurulmuş gibi görünen kentte attığı ilk adımları anımsıyordu. Kentin yeraltı yaşamına girince, profilini bu gölgelerin çizdiği engebelerin yalnızca Yehova'nın ayakları altında düzleştirilmediklerini, aynı zamanda olumsuz değerlere çevrildiklerini, dönüştürüldüklerini daha sonra anlamıştı. Kentteki her yükseklik böylece hem benzer hem de tümüyle karşıt bir derinliğin tersine çevrilmiş şekliyle yansıyordu. Bu tersine çevrilme dengini, kara, köşeli, kesici, baş döndürücü uçurumlar içine dalan gölgeler şeklindeki Sodom genel anlayışında buluyordu. Sodomluda her türlü görüş yüksekliği temel analize, her türlü yükselme nüfuz etmeye, her türlü teoloji ontolojiye dönüşüyor ve zekâ ışığına ulaşmanın sevinci, var olmanın temellerini geceleyin didikleyen bir araştırmacının korkusu yüzünden donup kalıyordu.

Ama Taor'un anlayışı da daha ileriye gitmiyordu; o, tanıdığı Sodom uygarlığının iki öğesinin –tuz ve depresyon–, erotizm bunları şehvetli sıcaklığı ve yoğunluğuyla sarmalamadığına göre, rastlantısal olduklarını ve birbirlerinin dışında kaldıklarını elbette görüyordu. Burada ve Sodomlu ana babadan doğmadığı için, bu tür aşkın onda her zaman içgüdüsel bir korku uyandıracağı ve bu insanlara karşı duyduğu hayranlığa acıma ve tiksintinin karışacağı açıktı.

Dolayısıyla, onların aşklarını kutlamalarını dikkatli bir şekilde dinliyordu, ama sempatisi yoktu; sempati olmadan da bu şeyler ancak yarı yarıya anlaşılırdı. Yehova yasasının, kendi halkının çocuklarına, onları dölleme dışında her türlü cinselliğe elverişsiz kılmak için benimsettiği o korkunç göz, cinsel organ ve yürek sakatlığından –ki bu durum sünnetle somutlaşmıştı– kurtuldukları için övünüyorlardı. Öteki Yahudilerin çocuk düşürmelerden çocukları terk etmelere kadar giden çok sayıda suçu tetikleyici o aşırı dölleme yanlısı oluşlarını yalnızca alayla karşılıyorlardı. Kentini yadsıyıp Yehova'nın yanını tutmuş, sonradan kendini öz kızlarına sarhoş ettirip ırzına geçirtmiş olan bu Sodomlunun, Lut'un, iğrençliğini anımsıyorlardı. İçinde yaşadıkları verimsiz çölden, onun kristal maddesinden –yani bir geometrik şekiller yığını içinde tükenen maddesinden–, yedikleri katıksız ve hemen sindirilebilir yiyecek-

lerden memnundular. Bu yiyecekler sayesinde bağırsakları içi pislik dolu bir lağım çukuru gibi iş görecek yerde, bedenlerinin çukur ve temel sütunu olarak kalıyordu. Onlara göre Sodom'un iki *o'su* –Gomorra'nın iki *o'*su gibi, ama farklı bir anlamda– yaşamın alfa ve omegası olarak, insanın başından sonuna kadar, birbirleriyle bağıntılı olan, birbirlerinde yankılanan, birbirlerine seslenen insan bedeninin iki karşıt kasını –ağız ve anüs– belirtiyordu; yalnızca arkadan cinsel ilişki bu kaygı verici ve büyük yönelime yanıt veriyordu. Aynı zamanda, diyorlardı, arkadan cinsel ilişki sayesinde, sahip olma, çıkmaz bir sokağa hapsolmak yerine bağırsak labiretine girer, her bezi sular, her siniri uyarır, karındaki iç organların her birini kışkırtır ve sonunda yüzün tam ortasına varır, tüm bedeni, alabildiğine dal budak salmış kıvrımlarıyla organik bir trompete, bağırsaktan yapılma bir tubaya, sümük salgılayan bir *ofikleid*'e* dönüştürerek. Buna karşılık Taor, arkadan cinsel ilişkinin cinsel organı, türün yayılmasına köle edecek yerde, onu, besinlerin dolaştığı o şahane yola sokarak coşturduğunu söylediklerinde bu insanları daha iyi anlıyordu.

Arkadan ilişki genç kızın bakireliğine zarar vermediği ve evli kadının doğurganlığının o tehlikeli çarkına dokunmadığı için, kadınlar nezdinde özel bir itibar görüyor, öyle ki gerçek bir anaerki olarak kabul ediliyordu. Zaten tüm kent bir kadına –Lut'un karısına– koruyucu tanrıçasına duyduğu gibi derin bir saygı besliyordu.

Lut, Tanrının gazabının kentin üstüne çökeceği kendisine iki melek tarafından önceden bildirildiğinde, hemşerilerine ihanet ederek karısı ve iki kızıyla birlikte zamanında kaçtı. Bu sırada arkalarına bakmalarının yasak edildiği kendilerine söylendi. Lut ile iki kızı bu yasağa uydular. Ama karısı yakında alevler içinde yok olacak sevgili kentine son bir kez veda etmek için arkasına bakmaktan kendini alamadı. Bu sevecen hareketi bağışlanmadı ve Yehova bu zavallı kadını tuzdan bir heykele döndürdü.**

Bu kurbanı anmak için Sodomlular her yıl bir tür ulusal bayramı kutlar gibi heykelin çevresinde toplanır: O heykel bundan bin

* Kalın sesli ve anahtarlarla donatılmış bakırdan üflemeli bir alet. (ç.n.)
** Tekvin, XIX.

yıl önce Sodom'dan kaçıyordu istemeye istemeye; öyle ki bedeninin çarpılması, yürekli bir bağlılığın görkemli simgesi olarak onu kentle özdeşleştiriyordu. Bu anma sırasında ilahiler söyleniyor, dans ediliyor, Ölü Anne'nin çevresinde –sevgi dolu bir sözcük oyunuyla ona bu ad veriliyordu– "bizde uygulanan şekilde" çiftleşiliyor, taşlaşmış örtülerinin sert kıvrımı içinde hem alıp götürülmüş hem de hareketsiz kılınmış bu kadını kum gülleri, fosil dağlaleleri, kuvars menekşeler, alçıtaşından dallar gibi ülkenin tüm bitkileriyle kaplıyorlardı.

Bundan bir süre sonra altıncı tuz ocağına yeni bir hükümlünün geldiği görüldü. Taze teni, dolgun bedeni özellikle de yeraltındaki bu yerlerde gözlerinde hiç eksik olmayan o korku dolu şaşkınlık ifadesi, kısacası bu adamdaki her şey, onun çiçek açmış topraktan, tatlı güneşten daha yeni kopup geldiğini ve üstünde hâlâ yeryüzündeki yaşamın hoş kokusunu taşıdığını açığa vuruyordu. Kızıl adamlar hemen etrafını sarıp onu incelediler, ona sorular sordular. Adı Demas'tı ve Ürdün Nehri'nin geçtiği, o küçük Huleh Gölü'nün kıyısında bulunan Merom köyündendi. Bölge çok bataklıktı, balık ve su kuşları bakımından da zengindi, hayvan ve balık avıyla geçiniyordu. Doğduğu yerlerde neler yoktu ki! Ama, daha verimli avlar umuduyla Ürdün Nehri boyunca, önce uzun süre ya-

şadığı Genesaret Gölü bölgesine kadar inip, sonra güneye doğru devam ederek Samiriye'nin içinden geçmiş, Bithynia'da durmuş, sonunda Lut Gölü'nde nehrin ağzına ulaşmıştı. "Lanetli ülke, korkunç hayvanlar, iğrenç tesadüfler!" diyordu inleyerek. Neden hemen o şirin, yemyeşil kuzeye doğru gitmek için geri dönmemişti! Bir Sodomlu ile kavgaya tutuşmuş ve balta darbesiyle adamın başını yarmıştı. Ölenin yoldaşları Demas'ı yakalayıp Sodom'a götürmüşlerdi.

Kızıl adamlar bu yabancı hükümlüden yakında her şeyi elde edebileceklerini düşünerek, onu, yeni gelenlerin, o korkunç yaşam koşuluna boyun eğmeden önce her zaman yaşadığı umutsuzluk içinde bir bitkinliğe terk ettiler. Taor Demas'ı koruması altına aldı, onu yavaş yavaş beslenmeye zorladı ve o tuzdan kulübesinde yanına uzanabilmesi için sıkıştı. Tuz ocağının açık mor renkli gecesinde, belleri ve enseleri yorgunluktan mahvolmuş durumda yine de uyuyamazken, alçak sesle saatlerce konuşuyorlardı.

İşte böylece Demas Taberiye Gölü kıyısında ve Kafernahum kenti dolaylarında dinlemiş olduğu ve insanların genellikle Nasıralı diye adlandırdıkları bir vaizden bahsetti. Taor buna önce aldırmadı, ama bir anda yüreği sıcak ve parlak, küçük bir alevle hopladı, çünkü Beytlehem'de göremediği ve sırf onu görmek için yoldaşlarıyla birlikte yeniden yola çıkmayı kabul etmediği kişiden bahsedildiğini anladı. Konuyu geçiştirdi, tıpkı bir balıkçının yıllardır gözetlediği, sonunda bulduğu halde, yalnızca son bir yumuşak hareketin sepetin içine sokabileceği çok güzel bir balığı ürkütmekten korktuğu için bırakması gibi. Sınırsız zamanı olduğu için, Demas, Nasıralıyı dinlemiş ve gözleriyle görmüş olduğuna göre, onun hakkında tüm bildiklerini belleğinin yavaş yavaş, damla damla süzmesine izin verdi. Demas böylece İsa'nın suyu şaraba dönüştürdüğü Kana'daki o düğün yemeğini, sonra çölde, yine İsa'nın beş ekmek ve iki balıkla doyasıya beslediği o büyük kalabalığı anımsadı. Demas bu mucizelere tanık olmamıştı. Buna karşılık, İsa bir balıkçıdan onu kayığıyla açığa götürüp ağını atmasını istediği sırada o, gölün kıyısındaydı. Balıkçı istemeye istemeye razı olmuştu, çünkü hiçbir şey yakalayamadan tüm gece uğraşmıştı, ama bu kez, yakalanan

balıkların miktarı o kadar çoktu ki, ağının yırtılacağını sandı. Demas bunu gözleriyle görmüştü ve buna tanıklık ediyordu.

– Bana öyle geliyor ki, dedi sonunda Taor, Nasıralı özellikle kendisini izleyenleri doyurmayı kendine görev biliyor...

– Elbette, elbette, diyerek onayladı Demas, ama çevresindeki erkeklerin ve kadınların onun davetine ivedilikle katılmaları da gerekiyor. Bu o kadar doğru ki onun, hiç kuşku yok hoşnut kılmak istediklerinin soğukluğundan ve kayıtsızlığından etkilenip oldukça acı, öğüt verici bir öykü anlattığını duydum. Bu, akrabalarına ve dostlarına lezzetli bir akşam yemeği sunmak için çok para harcamış zengin ve cömert bir adamın öyküsüydü. Adam, her şey hazır olduğunda, kimsenin gelmediğini görünce, bir hizmetkârını onlara davetini hatırlatmak üzere göndermiş. Oysa her biri farklı bir bahane uydurarak davete gelmeyi reddetmiş. Birinin satın aldığı bir tarlayı görmeye gitmesi gerekiyormuş, bir başkası yeni beş çift öküzü deneyecekmiş, bir başkası da balayı yolculuğuna çıkacakmış. Bunun üzerine o zengin ve cömert adam, "Hazırlattığım o nefis yemekler heba olmasın," diye hizmetkârlarını bu kez sokaklarda ve meydanlarda dilenci, sakat, kör ve topal kimi bulurlarsa davet etmeleri için göndermiş.

Taor, onu dinlerken, Baltazar, Melkon ve Gaspar tarafından anlatılanları dinledikten sonra kendisinin söylediği sözleri anımsıyordu ve aslında o zaman herhalde Tanrıdan esin almıştı, çünkü kendisini o üç Müneccim Kral'ın sanatla, politikayla ve aşkla ilgili düşüncelerine yabancı hissettiğini itiraf ederek; Kurtarıcı'nın kendisine kişiliğine uygun bir dille hitap edeceği umudunu dile getirmişti. Oysa, şimdi, bu zavallı Demas'ın ağzından, İsa düğün ziyafeti, çoğaltılmış ekmek, mucizevi balık avı, fakirlere ziyafet çekme öyküleri anlatıyordu Taor'a; o Taor'un ki, tüm yaşamı –hatta Batı'ya büyük yolculuğu bile– yeme içme ile ilgili saplantılara dayanıyordu.

– Daha bu bir şey değil, diye devam etti Demas, onun Kafernahum sinagoğunda verdiği bir vaaz anlatıldı bana; bunlar öylesine inanılmaz şeylerdi ki, anlatan çok güvenilir biri olduğu halde, inanmakta güçlük çektim.

– Neler söylemiş ki?

– Tam olarak şöyle demiş: *"Gökten inmiş canlı ekmek benim. İnsanın Oğlunun etini yemez, kanını da içmezseniz, içinizde yaşam olmayacaktır. Benim etimi yiyen ve kanımı içen kişi benim içimde kalır, ben de onun içinde kalırım."* Bu sözler skandala yol açtı ve onu izleyenlerin çoğu dağıldı.

Bu kutsal sözlerin olağanüstü ışığıyla gözleri kamaşan Taor susuyordu. Aklına göre fazla çiğ olan bu ışıkta el yordamıyla yine de geçmiş yaşamının ansızın bir belirginlik, yeni bir tutarlılık kazandığını görüyordu, ama her şeyin anlaşılır olması gerekirdi. Sözgelimi, Beytlehem'de çocuklara verdiği yemek ve aynı zamanda meydana gelen küçük çocukların toplu katliamı karşılıklı olarak birbirine yaklaşmaya ve birbirini aydınlatmaya başlıyordu. İsa insanları beslemekle yetinmiyor, onları kendi etiyle ve kendi kanıyla beslemek için kendini feda ediyordu. Ziyafet ve insan kurban etme Beytlehem'de rastlantı sonucu aynı zamanda gerçekleşmemişti: Bu, dinsel işlemin dayanılmaz bir şekilde birbirine yaklaşmaya çağrılmış iki yüzüydü. Ve Taor'un gözünde ansızın aklanmakta olan, tuzlalardaki kendi yaşamı da değildi. Çünkü, o Beytlehem'deki yoksul çocuklara yalnızca fillerinin taşıyıp getirdiği şekerlemeleri vermişti, oysa borcunu ödeyemeyen o kervancının çocuklarına bedenini ve yaşamını bağışlamıştı.

Ama Demas'ın anlattığı Nasıralının sözleri Taor'u, bu sözler soğuk suyu ve fışkıran kaynakları anımsattığında olduğu kadar derinden etkilememişti, çünkü yıllardır bedeninin her hücresi su diye inliyordu ve susuzluğunu gidermesi için yalnızca tuzlu ve acı sular vardı. Bu yüzden, şu sözleri işittiğinde, tuz cehenneminde işkence edilen bir insan olarak heyecanına diyecek yoktu: *"Her kim bu suyu içerse daha da susayacaktır, ama benim kendisine vereceğim suyu içerse artık hiçbir zaman susamayacaktır. Ayrıca kendisine vereceğim su, yüreğinde sonsuz yaşam için bir kaynak suyu çeşmesine dönüşecektir."* Burada bir eğretilemenin söz konusu olmadığını Taor'dan daha iyi bilen yoktu. Günahkârlığın büyük acısından kurtulur kurtulmaz, bedenin susuzluğunu gideren suyla insanın zihninden fışkıran suyun farklı nitelikte olmadığını biliyordu. Nitekim Haham Rizza'nın Perim Adası'nda verdiği dersi anımsıyordu; bu

ders aynı zamanda bedeni ve ruhu hoşnut kılabilecek bir yiyecekle bir içeceği düşündürüyordu. Aslında Demas'ın tüm söyledikleri Taor'un anlayışına o kadar uygundu ve her zamanki sorularına o kadar tamı tamına yanıt veriyordu ki, kuşkusuz Merom balıkçısının aracılığıyla ona hitap eden İsa'nın kendisi idi.

Sonunda bir gece Demas, Sur ve Sidon'dan dönen İsa'nın *Hattin'in Boynuzları* adı verilmiş bir dağa tırmandığını anlattı; gölden üç saatlik mesafede, Hattin köyüne yakın olan bu dağ ortası çukur, uçları kalkık bir eyeri andırdığı için bu adla anılıyordu. İşte İsa burada halka ders verdi. Şöyle dedi: "*Ne mutlu akıl fukarası olanlara, çünkü göklerin krallığı onlarındır. Ne mutlu alçakgönüllülere, çünkü onlar yeryüzüne sahip olacaklardır.*"

– Başka ne söyledi?

– Şunu söyledi: "*Ne mutlu adalete susamış olanlara, çünkü onların susuzlukları giderilecektir.*"

Hiçbir söz, adaletin yerine gelmesi için bunca süredir acı çeken Taor'a daha kişisel olarak hitap edemezdi. Tüm yaşamını özetleyen bu birkaç sözcüğü yinelemesi, yeniden yinelemesi için Demas'a yalvardı. Sonra, başını kulübesinin kaygan ve açık mor renkli duvarına dayayarak dinlendirmeye başladı ve işte o zaman bir mucize meydana geldi. Ah, Taor'un tek başına tanık olabileceği belli belirsiz, pek küçük bir mucizeydi bu: Yıpranmış gözlerinden, irinli gözkapaklarından bir gözyaşı yanağına, sonra dudaklarına indi; bu gözyaşını tattı; tatlı suydu, otuz iki yıldan bu yana içtiği tuzlu olmayan tek su damlasıydı.

– Daha başka ne söyledi? diye ısrar etti esrimeyi andıran bir bekleyiş içinde.

– Daha başka şunu söyledi: "*Ne mutlu ağlayanlara, çünkü onlar avutulacaklardır.*"

*

Demas, hiç kuşku yok tuzlalardaki yaşama dayanamadığı için kısa bir süre sonra öldü ve cesedi o kocaman ölü tuzlama sandığının içine, kendisinden önce gidenlerin yanına gitti; bu sandıklar da eti

durmadan kurutmaya, tüm çürütücü mikropları öldürmeye ve ölüleri önce sert parşömenden oyuncak bebeklere, sonra yarısaydam ve kolay kırılır cam heykellere dönüştürmeye çalışan sodyuma teslim edilmişlerdi.

Ve gecesiz günlerin art arda gelişi yeniden başladı; her biri bir öncekine o kadar benziyordu ki, sanki aynı gün durmaksızın bir çıkış, bir sonuç umudu olmadan yeniden başlıyormuş gibiydi.

Bununla birlikte, bir sabah, Taor kendini kentin kuzey kapısında tek başına buldu yeniden. Ona yolluk olarak bir keten gömlek, bir torba incir ve bir avuç obolos vermişlerdi. Borcunun otuz üçüncü yılı dolmuş muydu? Belki. Hesap yapmasını hiçbir zaman öğrenememiş olan Taor zindancılarına güvenmişti ve zaten geçmiş zaman duygusu içinde körlenmişti, öyle ki Sodom'a geldiğinden bu yana meydana gelen olaylar ona hep aynı anda olmuş gibi görünüyordu.

Nereye gitmeliydi? Soru Demas'ın anlattıklarında erken bir yanıt bulmuştu. Önce Sodom'un diplerinden çıkıp, insan yaşamının normal düzeyine ulaşmak. Sonra, batıya doğru, özellikle de İsa'nın izini bulma şansının en çok olduğu başkente doğru yürümek.

Son derece yorgun oluşu hafif oluşuyla kısmen dengeleniyordu. Bir deri bir kemik manken, gezgin iskelet olarak, sanki sağda solda görünmeyen melekler tarafından destekleniyormuş gibi, toprağın yüzeyinde dalgalanıyordu. Daha önemlisi gözlerinin durumuydu. Gözleri, ince ve kuru pullar halinde dökülen, balmumu kıvamında salgılarla kabuk bağlamış kanlı gözkapaklarıyla, uzun süredir çiğ ışığa dayanamıyordu. Gömleğinin eteğini yırtıp yüzüne bir çatkı gibi bağladı; şimdi yolunu ince bir yarıktan görebiliyordu.

Böylece, iyi tanıdığı deniz kıyısında yürüdü, ama Ürdün Nehri'nin ağzına ulaşması için yedi gün yedi gece geçmesi gerekti. Oradan Bithynia'ya doğru yürüyerek batı yönünü tuttu; on ikinci günde Bithynia'ya vardı. Burası özgürlüğüne kavuştuktan bu yana rastladığı ilk köydü. Sodomlular ve onların hükümlüleri ile birlikte otuz üç yıl yaşadıktan sonra, yeşillikler ve çiçekler içinde doğal olarak gelişmiş, insan görünüşünde erkekleri, kadınları ve çocukları incelemekten bıkmıyordu. Ve bu görüntü öyle iç açıcıydı ki Taor,

az sonra, artık yararsız olan çatkısını çıkardı. İsa adında bir peygamber tanıyıp tanımadıklarını sorarak, bu insanların birinden ötekine gidiyordu. Bu soruyu sorduğu beşincisi onu herhalde dostu olan bir adama yöneltti. Adamın adı Lazar'dı; kız kardeşleri Marta ve Meryem ile yaşıyordu. Taor bu Lazar'ın evine gitti. Ev kapalıydı. Bir komşu ona bu 14 Nisan gününde yasanın dindar Yahudilere Kudüs'te Pesah Bayramı'nı kutlamalarını buyurduğunu söyledi. Kudüs oradan yaya olarak bir saatlik mesafedeydi, vakit geç olsa da, İsa'yı ve dostlarını Arimathialı Yusuf adında birinin evinde bulma şansı vardı.

Taor yeniden yola koyuldu, ama köyden çıkışında bir baygınlık geçirdi, yemek yemeyi bırakmıştı. Bununla birlikte bir süre sonra gizemli bir güçle ayaklandı ve yeniden yürümeye başladı.

Ona bir saat çeker demişlerdi. Üç saat yürümesi gerekti ve Kudüs'e ancak gece vakti girdi. Lazar'ın komşusunun kendisine belli belirsiz biçimde tarif ettiği Yusuf'un evini uzun süre aradı. Hatırlayamadığı bir geçmişte, Beytlehem'de olduğu gibi, bir kez daha mı geç kalacaktı? Birçok kapıyı çaldı. Vakit geç olsa da, Pesah Bayramı olduğu için, ona sevgiyle yanıt veriyorlardı. Sonunda ona kapıyı açan kadın onayladı. Evet, burası tam da Arimathialı Yusuf'un eviydi. Evet, İsa ile dostları Pesah Bayramı'nı kutlamak için yukarıda bir salonda toplanmışlardı. Hayır, onların hâlâ orada olduklarından emin değildi. Emin olmak için Taor'un kendisi çıkıp bakmalıydı.

Yine çıkmak gerekiyordu. Tuzladan ayrıldığından bu yana çıkmaktan başka bir şey yapmıyordu, ama bacakları artık onu taşımıyordu. Yine de çıktı, bir kapıyı itti.

Salon boştu. Bir kez daha geç kalmıştı. Şu masanın üstünde yemek yenmişti. Hâlâ on üç kupa vardı, pek derin olmayan, çok geniş ağızlı, alçak bir ayağı ve küçük iki kulpu bulunan bir tür maşrapaydı her biri. Kimi kupaların dibinde de kırmızı şarap kalmıştı. Masanın üstünde de Yahudilerin atalarının Mısır'dan çıkışı anısına o akşam yedikleri dağınık halde mayasız ekmek parçaları görülüyordu.

Taor'un başı döndü: Ekmek ve şarap ha! Elini bir kupaya doğ-

ru uzattı, aldığı kupayı dudaklarına kadar kaldırdı. Sonra bir parça mayasız ekmek alıp yedi. Bu sırada öne doğru sendeledi, ama düşmedi. Özgürlüğüne kavuştuğundan bu yana ona göz kulak olan iki melek gelip onu o kocaman kanatlarının arasına aldı ve geceleyin gökyüzü uçsuz bucaksız ışıklara açılmışken, sonuncu kişi, sürekli geciken kişi olduktan sonra, kutsal ekmeği yiyip, kutsal şarabı içen ilk kişiyi alıp götürdü.

Ek

1. Kral Herodes zamanında, İsa Yahudiye bölgesinde Beytlehem'de doğduğunda üç müneccim Doğu'dan Kudüs'e geldi.
2. Şöyle dediler: "*Yahudilerin yeni doğan kralı nerede? Çünkü Doğu'da onun yıldızını gördük ve kendisine tapınmaya geldik.*"
3. Bunu öğrenen Herodes sarsıldı, tüm Kudüs de onunla birlikte sarsıldı.
4. Ve ülkenin tüm başrahiplerini ve dinsel yorumcularını toplayarak onlardan İsa'nın nerede doğacağını öğrenmek istedi.
5. Bunlar Herodes'e dediler ki: "Yahudiye bölgesinde Beytlehem'de. Çünkü peygamber* şöyle yazmış:

* Peygamber Mika söz konusu. (ç.n.)

6. *"Ve sen, Beytlehem, Yahudiye diyarı, Yahudiye'nin başka kentleri arasında en küçüğü değilsin, çünkü benim halkımı, İsrail'i yönetecek olan şef senden çıkacak."*
7. Bunun üzerine Herodes müneccimleri gizlice çağırarak onlara özenle yıldızın kendilerine ne zaman göründüğünü sordu.
8. Ve onları Beytlehem'e gönderirken dedi ki: *"Gidin ve Çocuk hakkında özenle bilgi toplayın; ve, onu bulduğunuzda bana haber verin ki ben de ona tapınmaya gideyim."*
9. Kralı dinledikten sonra yola çıktılar. İşte, Doğu'da gördükleri yıldız önlerinde gidiyordu, Çocuk'un bulunduğu yere gelince durdu.
10. Yıldızı görünce, büyük bir sevince kapıldılar.
11. Ve, eve girdiklerinde, Çocuk'u Annesi Meryem ile birlikte buldular ve yerlere kapanıp ona tapındılar ve hazinelerini açıp ona armağan olarak altın, buhur ve mirra sundular.
12. Ve düşlerinde Herodes'in yanına dönmemeleri için buyruk aldıklarından başka bir yoldan ülkelerine döndüler.
13. Yola çıktıklarında Tanrının bir meleği Yusuf'un rüyasına girip şöyle dedi: *"Kalk, Çocuk ile Annesini alıp Mısır'a kaç ve ben sana yeniden buyuruncaya kadar orada kal; çünkü Herodes öldürmek için Çocuk'u arayabilir."*
14. Yusuf geceleyin Çocuk'u ve Annesini alarak Mısır'a gitti.
15. Ve Herodes'in ölümüne kadar orada kaldı, Tanrının, peygamberinin aracılığıyla, *"Oğlumu Mısır'dan geri çağırdım,"* dediği şeyin gerçekleşmesi için.
16. O zaman, müneccimler tarafından aldatıldığını gören Herodes çok öfkelendi ve Beytlehem ve çevresinde bulunan iki ve iki yaşından küçük tüm erkek çocukları, müneccimlerden öğrendiği zamanı göz önüne alarak, öldürmeleri için adamlarını gönderdi. (Aziz Matta'ya göre İncil, 2, Bayle çevirisi.)

Kutsal metinlerde Müneccim Krallar'ın adları yalnızca Aziz Matta'ya göre İncil'deki bu satırlarda anılmaktadır. Markos, Lukas ve Yuhanna İncillerinde bunlardan söz edilmiyor. Matta da sayılarını vermiyor. Üç rakamı genellikle anılan o üç armağandan; altın,

buhur ve mirradan çıkarılmıştır. Tüm geriye kalan, Gaspar, Melkon ve Baltazar adları dahil, gerçekliği su götürür metinlere ve efsaneye dayanmaktadır.

Yazar demek ki aldığı Hıristiyanlık eğitiminin ve müneccimlerin tapınmasından, kahramanlarının yazgısından ve kişiliğinden esinlenen ikonografinin temeline uygun olarak icat etmek için her türlü özgürlüğe sahipti.

Özellikle Yahudi tarihçi Flavius Josephus (İS 37-100) sayesinde hakkında bol bol bilgi edindiğimiz tarihsel kişilik, Kral Büyük Herodes için durum bambaşkadır. Herodes ile ilgili bölümde başlıca bu tarihçiden, ama aynı zamanda başka kaynaklardan, özellikle Jacob S. Minkin ile Gerhard Prause'nin incelemelerinden esinlenilmiştir.

Öteki müneccimlere göre daha uzak bir yerden yola çıkıp, Beytlehem buluşmasını kaçıran ve Kutsal Cuma'ya kadar başıboş dolaşan bir dördüncü müneccim kral efsanesi, özellikle Amerikalı rahip Henry L.Van Dyke (1852-1933) ve bir Ortodoks Rus efsanesinden esinlenen Alman Edzard Schaper (doğumu 1908) tarafından olmak üzere birçok kez anlatıldı.

Gökyüzünde parlayan yepyeni bir yıldız, İsa'nın yıldızı ve bu yıldızın peşine düşüp Bebek İsa'ya tapınmak üzere Kudüs'e, oradan da Beytlehem'e giden üç Müneccim Kral: Bir Hıristiyanlık efsanesi. Yalnızca Matta'ya göre İncil'de kısaca sözü edilen bu olayı Michel Tournier o güçlü imgelemiyle yarı gerçek/yarı efsaneye dayalı ilginç bir romana dönüştürmüş. Yazarın bilge krallarının her birinin ayrı kırgınlığı, acısı var. Fenikeli sarışın kölesi Biltin'e duyduğu umutsuz aşkla zenciliğinden nefret eden Meroe Kralı Gaspar; heykellere ve resme olan tutkusu din adamlarınca lanetlenen en bilge Nippur Kralı Baltazar; krallığı despot amcası tarafından elinden alınan Palmira Prensi Melkon. Hepsi de bir arayış içindedir; birtakım sorulara yanıt ararlar. Gaspar, gerçek aşkı ve zenci-beyaz kültürünü sorgulayarak mutluluğu bulmaya çalışıyor; Nippur, Kutsal Kitap'ın "Ve Tanrı insanı kendi suretinde yarattı" sözünden yola çıkarak, imgeyle benzerliğin yeniden kavuşmasını, suretin affedilmesini istiyor; Melkon, geride bıraktığından farklı yeni bir krallık kurmayı ve uğradığı kaybın yarattığı burukluktan kurtulmayı umuyor. Kudüs'te "evlat katili", kan dökücü kral Büyük Herodes'in huzuruna çıkarlar; onun iktidara ve insanlığa ilişkin görüşleri ve itiraflarında her biri kendinden bir parça bulur: Sanata, aşka, politikaya dair... Ve tüm yaşamını pastalara, şekerlemelere adamış, latilokumun gizini bulmak üzere İlahi Şekerci'nin peşinde yollara düşen, türlü serüvenler yaşayan dördüncü bilge Mangalor Prensi Taor.

İncil'in yalnızca birkaç satırında yer alan *Müneccim Krallar*, Batı'nın resim sanatını derinden etkilemiş ve *Müneccimlerin Tapınması* adını taşıyan birçok resim ve mozaik yapılmıştır. Leonardo da Vinci, Botticelli, Rubens, Gentile da Fabriano gibi ünlü ressamların tablolarının yanı sıra Kariye Müzesi'nde de *Müneccimlerin Tapınması* adlı bir mozaik bulunmaktadır.

Aynı konu Michel Tournier'nin kaleminde yeniden hayat buluyor. Ve okuru aşk, sanat, kültür, insanlık üzerine bir daha düşünmeye teşvik ediyor.

